

Uniwersytet Śląski
Wydział Prawa i Administracji
Instytut Nauk Prawnych

mgr Maciej Przysucha

„Wykładnia art. 7 ust. 1 Konwencji Narodów Zjednoczonych
o międzynarodowej sprzedaży towarów w orzecznictwie sądów”

Rozprawa doktorska przygotowana
pod kierunkiem:
prof. dr hab. Wojciecha Popiołka

data złożenia: 2 czerwca 2025 r.

1 Spis treści

Rozdział I	6
1 Zarys historii uregulowania art. 7 ust. 1 Konwencji Narodów Zjednoczonych o międzynarodowej sprzedaży towarów	6
1.1 Wstęp	6
1.2 Prace nad jednolitym aktem prawa sprzedaży w XX wieku	9
1.3 Protoplasta art. 7 ust. 1 KMST – artykuł 17 ULIS	11
1.4 Zarys historii powstania art. 7 Konwencji wiedeńskiej	12
1.4.1 Prace nad artykułem 7 KMST – tzw. projekt genewski	13
1.4.2 Prace w ramach grup roboczych – V sesja genewska	14
1.4.3 VII Sesja grupy roboczej – Genewa, 5–16 stycznia 1976 roku	17
1.4.4 VIII sesja grupa roboczej – Nowy Jork 4 stycznia, 14 stycznia 1977 roku	18
1.4.5 Praca Komisji ONZ UNCITRAL – X sesja	21
1.4.6 IX sesja grupy roboczej – Genewa, 19–30 sierpnia 1977 roku	22
1.4.7 XI sesja Komisji UNCITRAL w dniach 30 maja – 16 czerwca 1978 r.	29
1.4.8 Konferencja Narodów Zjednoczonych w Wiedniu w dniach 10 marca – 11 kwietnia 1980 r.	33
1.4.9 Unormowanie „luk konwencyjnych”	34
1.4.10 Unormowanie dobrej wiary w zasadach wykładni aktu	36
1.5 Podsumowanie	38
Rozdział II	42
2 Pojęcie wykładni w nauce prawa krajowego	42
2.1 Wstęp – uwagi terminologiczne	42
2.2 Wykładnia w teorii prawa krajowego	45
2.2.1 Podział wykładni ze względu na podmiot jej dokonujący	46
2.2.2 Podział wykładni ze względu na sposób jej dokonania	46
2.2.3 Koncepcje wykładni właściwe dla prawa krajowego	48
2.3 Zarys teorii wykładni prawa w XX w. w doktrynie światowej	51
2.3.1 Rozmieszczenie prawa w ujęciu do wartości pozaprawnych	52
2.3.2 Metody wykładni prawa	55
2.4 Wykładnia prawa cywilnego	60
2.4.1 Hermeneutyka w teorii i dogmatyce wykładni	60
2.4.2 Rozwój wykładni w XX w.	62
2.4.3 Wykładnia prawa a jego źródła	64
2.4.4 Metody wykładni	68
2.5 Wybrane konstrukcje związane z przeprowadzeniem wykładni KMST	76
2.5.1 Wykładnia pragmatyczna i apragmatyczna	76
2.5.2 Zakaz wykładni „per non est”	77
2.5.3 Argumentum a rubrica	77
2.5.4 Analogia	78
2.5.5 Odkształcenia wykładni	79
2.6 Podsumowanie	81
Rozdział III	83
3 Zasada prawa w prawie krajowym	83
3.1 Wstęp	83

3.2	<i>Zasada prawa, klauzula generalna, postulat w prawie cywilnym</i>	83
3.3	<i>Źródła powstania zasad prawa</i>	86
3.4	<i>Norma-zasada w teorii prawa</i>	87
3.5	<i>Norma-zasada w doktrynie</i>	88
3.6	<i>Adresat zasady</i>	89
3.7	<i>Adresaci zasad art. 7 ust. 1 KMST</i>	90
3.8	<i>Rola normy-zasady w wykładni prawa cywilnego</i>	92
3.9	<i>Adresat wykładni – rola norm-zasad w wykładni operatywnej</i>	95
3.10	<i>Wykładnia sądowa a wykładnia oświadczeń woli</i>	96
3.11	<i>Konflikt zasad</i>	98
3.12	<i>Skutki naruszenia zasady prawa</i>	99
3.13	<i>Ujęcie zasady prawa w art. 7 ust. 1 KMST</i>	101
3.13.1	<i>Konstrukcja normatywna art. 7 KSMT</i>	101
3.14	<i>Zasada uwzględniania międzynarodowego charakteru KMST</i>	106
3.15	<i>Zasada dążenia do jednolitego stosowania KMST</i>	107
3.16	<i>Zasada poszanowania dobrej wiary w handlu międzynarodowym</i>	109
3.17	<i>Skutki zastosowania zasady w ujęciu pragmatycznym i apragmatycznym</i>	110
3.18	<i>Konsekwencja naruszenia zasady w prawie krajowym</i>	111
3.19	<i>Podsumowanie</i>	112
Rozdział IV		116
4	Zarys wykładni zasad KMST w USA i RFN	116
4.1	<i>Wstęp</i>	116
4.2	<i>Zarys wykładni w USA</i>	117
4.3	<i>Koncepcja precedensu w USA</i>	119
4.3.1	<i>Definicja precedensu</i>	120
4.4	<i>Doktryna stare decisis</i>	122
4.5	<i>Model stosowania prawa w USA</i>	123
4.5.1	<i>Rola Sądu Najwyższego w wykładni</i>	124
4.5.2	<i>Regulacja umowy sprzedaży w systemie prawa USA</i>	124
4.5.3	<i>Wykładnia KMST w USA</i>	126
4.5.4	<i>Wykładnia autonomiczna – uwzględnienie zasad KMST</i>	134
4.6	<i>Wykładnia zasad art. 7 ust. 1 KMST na przykładzie procesu Zapata Hermanos</i>	136
4.7	<i>Zasada poszanowania dobrej wiary w handlu międzynarodowym</i>	139
4.8	<i>Zasada jednolitego stosowania KMST</i>	141
4.9	<i>Rola INCOTERMS w stosowaniu KMST</i>	146
4.10	<i>Podsumowanie wykładni KMST w USA</i>	148
4.11	<i>Wykładnia KMST w RFN</i>	150
4.11.1	<i>Pierwsza dekada obowiązywania KMST w RFN</i>	151
4.12	<i>Opis metody wykładni KMST</i>	152
4.12.1	<i>Relacje między BGB a KMST</i>	153
4.12.2	<i>Relacje między KMST a normami procesowymi</i>	154

4.12.3	Zasada dobrej wiary w handlu międzynarodowym	155
4.12.4	Międzynarodowy charakter, potrzeba dążenia do jednolitego stosowania a zasada dobrej wiary	157
4.13	<i>Kolejne dekady stosowania KMST</i>	159
4.14	<i>Podsumowanie</i>	161
4.14.1	Elementy wspólne w wykładni KMST w USA i RFN	161
4.14.2	Odmienności w wykładni KMST w USA i RFN	162
4.14.3	Rozumienie pojęcia jednolitego stosowania KMST	164
4.14.4	Etapy rozwoju wykładni KMST	166
4.14.5	Postulowany sposób wykładni	167
Rozdział V		169
5	Wykładnia zasad art. 7 ust. 1 KMST w orzecznictwie krajowym	169
5.1	<i>Wstęp</i>	169
5.2	<i>Ustalenie treści prawa obcego, a wykładnia Konwencji</i>	172
5.3	<i>Definicja umowy międzynarodowej sprzedaży</i>	173
5.4	<i>Pominięcie stosowania Konwencji</i>	174
5.4.1	Materialnoprawne podstawy pominięcia stosowania KMST	175
5.4.2	Proceduralne podstawy pominięcia wykładni KMST	177
5.5	<i>Konsekwencje pominięcia KMST</i>	178
5.6	<i>Pojęcie i znaczenie zasady w orzecznictwie</i>	180
5.6.1	Normatywność zasady prawa w orzecznictwie	180
5.6.2	Kreacja zasady w orzecznictwie	182
5.6.3	Prawo materialne w wykładni zasady	184
5.6.4	Wpływ KMST na wykładnię norm proceduralnych	185
5.6.5	Rola zasady konwencyjnej w ocenie dowodów	187
5.7	<i>Międzynarodowy kontekst sprawy</i>	188
5.7.1	Pojęcie nieostrości	190
5.8	<i>Omówienie wybranych orzeczeń z baz międzynarodowych</i>	191
5.8.1	<i>Shoe leather case</i> (5 marca 2002 – 16 listopada 2007)	192
5.8.2	<i>Metallurgical sand case</i>	193
5.8.3	<i>Coke fuel case</i>	194
5.8.4	<i>Coke fuel I</i>	196
5.8.5	<i>Coke fuel II</i>	196
5.8.6	<i>Coke fuel III</i>	197
5.8.7	<i>Coke fuel IV</i>	197
5.8.8	<i>Italian fabric case</i>	198
5.8.9	<i>Chinese Umbrella case</i>	199
5.8.10	<i>Artistic Jewellery case</i>	201
5.8.11	<i>Confectionery products case</i>	202
5.8.12	<i>Machine PET bottle case</i>	203
5.9	<i>Homeward trend w wykładni Konwencji</i>	203
5.9.1	Definicja pojęcia	203
5.9.2	Niezastosowanie Konwencji	204
5.9.3	Stosowanie Kodeksu cywilnego w stanach faktycznych objętych zastosowaniem KMST ..	205
5.9.4	Wykładnia norm proceduralnych bez uwzględnienia kontekstu sprawy	206
5.10	<i>Konwencjonalizacja – wykładnia norm procesowych i materialnych z uwzględnieniem zasad aktu</i> ..	209
5.10.1	Konwencjonalizacja a konstytucjonalizacja i europeizacja prawa	209
5.10.2	Konwencjonalizacja a prawo krajowe	210
5.10.3	Konwencjonalizacja <i>sensu stricte</i>	211

5.10.4	Skutki konwencjonalizacji.....	213
5.10.5	Podsumowanie.....	216
5.11	<i>Badanie stosowania zasad art. 7 ust. 1 KMST</i>	217
5.11.1	Ramy czasowe badania.....	218
5.11.2	Cel badania	219
5.11.3	Wybór orzeczeń z baz krajowych	220
5.11.4	Wybór orzeczeń z baz międzynarodowych	221
5.11.5	Kryteria badania	224
5.11.6	Sposób przeprowadzenia badania	226
5.11.7	Liczba orzeczeń objętych badaniem	226
5.12	<i>Orzecznictwo sądów powszechnych</i>	227
5.12.1	Orzecznictwie Sądów Okręgowych.....	227
5.12.2	Orzecznictwo Sądów Apelacyjnych	230
5.13	<i>Orzecznictwo Sądu Najwyższego</i>	234
5.13.1	Rola Sądu Najwyższego w wykładni KMST.....	234
5.13.2	Charakterystyka wykładni KMST w OSN	234
5.13.3	Pojęcie zasady prawa w Orzecznictwie Sadu Najwyższego	236
5.13.4	Powołanie art. 7 ust. 1 KMST w Orzecznictwie Sądu Najwyższego	237
5.14	<i>Orzecznictwo w bazach międzynarodowych</i>	245
5.14.1	Pojęcie zasady w orzecznictwie z Baz Międzynarodowych	245
5.14.2	Powołanie art. 7 ust. 1 KMST w BM	245
5.14.3	Badanie stosowania zasad z art. 7 ust. 1 KMST kryterium nr 2	247
5.14.4	Podsumowanie wyników badania BM.....	253
5.15	<i>Homeward trend w wykładni zasady konwencyjnej</i>	253
5.15.1	Pominięcie zasady prawa w wykładni	254
5.15.2	Blankietowe powołanie zasad art. 7 ust. 1 KMST	257
5.15.3	Wykładnia pojęcia zasady w ujęciu <i>stricte</i> krajowym.....	258
5.15.4	Pośrednie stosowanie zasad art. 7 ust. 1 KMST	263
6	Zakończenie	264
7	Literatura	276
8	Akty prawa międzynarodowego	302
8.1	<i>Ustawy krajowe</i>	305
8.2	<i>Rozporządzenia krajowe</i>	306
8.3	<i>Prawo UE</i>	306
8.4	<i>Akty prawne nie ratyfikowane przez RP</i>	307
8.5	<i>Dokumenty z prac legislacyjnych</i>	308
8.6	<i>Orzeczenia sądów państw trzecich</i>	310
8.7	<i>Uchwały, orzeczenia i wyroki sądów krajowych</i>	322
	<i>Wykaz skrótów</i>	330
	<i>Streszczenie</i>	332

Rozdział I

1 Zarys historii uregulowania art. 7 ust. 1 Konwencji Narodów Zjednoczonych o międzynarodowej sprzedaży towarów

[...] *the existing text, which, while not perfect, represent an useful compromise.*

(istniejący tekst, o ile nie jest idealny, reprezentuje użyteczny kompromis)

Edward A. Farnsworth¹

1.1 Wstęp

Konwencja Narodów Zjednoczonych o międzynarodowej sprzedaży towarów sporządzona została 11 kwietnia 1980 roku. Jest efektem trwających blisko pół wieku prac nad unifikacją prawa międzynarodowej sprzedaży towarów². Proces ten zakończył się sporządzeniem konwencji ratyfikowanej przez 95 państw³.

Niniejsza praca poświęcona jest wykładni zasad regulujących interpretację Konwencji. Przedmiotem badania opisanego w rozprawie jest określenie sposobu stosowania w orzecznictwie sądów (z wyłączeniem rozstrzygnięć sądów i trybunałów arbitrażowych) artykułu 7 ust. 1, który otwiera rozdział II Konwencji zawierający przepisy ogólne. Jego ostateczne brzmienie, tj.: „Przy interpretacji niniejszej konwencji należy uwzględniać jej międzynarodowy charakter oraz potrzebę dążenia do jej jednolitego stosowania i poszanowania dobrej wiary w handlu międzynarodowym”, poprzedziła ponad dziesięcioletnia debata prawników z całego świata. W niniejszym rozdziale omówię historię prac nad przygotowaniem tej regulacji.

Przyjęcie jednolitej regulacji umowy międzynarodowej sprzedaży przez kluczowe gospodarki świata nie zamyka procesu ujednolicenia reguł światowego handlu. Okres ratyfikacji aktu zbiega się w czasie ze zmianami kultury prawnej, którym nadano nazwę epoki

¹ Opinia profesora E.A. Farnswortha, delegata USA w trakcie Konwencji wiedeńskiej dnia 13 marca 1980 r. W: United Nations Conference, *Commentary on the project convention on contracts of the international sale of goods, prepared by secretariat*, Document A/CONF.97/5, s. 257, § 50, <https://uncitral.un.org/sites/uncitral.un.org/files/media-documents/uncitral/en/a-conf-97-19-ocred-eng.pdf> [dostęp: 4.04.2023].

² Ł. Żarnowiec: *Problematyka ważności umów podlegających Konwencji wiedeńskiej z 11 IV 1980 r. o umowach międzynarodowej sprzedaży towarów*. Katowice 2008, s. 13–14.

³ https://treaties.un.org/pages/ViewDetails.aspx?src=IND&mtdsg_no=X-10&chapter=10&clang=_en, [dostęp: 18.10.2022].

post pozytywizmu⁴. Zapewnienie jednolitej wykładni aktu przy jego stosowaniu zaliczyć można, obok wskazywanych w doktrynie zmian technologicznych i ekonomicznych nieprzewidzianych przez kodyfikatorów aktu⁵, do wyzwań, jakie przyniósł zmierzch epoki pozytywizmu.

Celem rozdziału jest:

— opisanie przebiegu procesu redagowania treści aktu, który znajduje odzwierciedlenie w postulowanej w doktrynie metodzie wykładni „*travaux preparatoires*”⁶, zgodnie z którą sięgnięcie po materiały kodyfikacyjne ma pomóc w rozstrzygnięciu niedających się usunąć wątpliwości interpretacyjnych;

— ustalenie argumentów oraz intencji twórców aktu leżących u podstaw sformułowania treści norm zawartych w art. 7 ust. 1 KMST;

— analiza prawnoporównawcza postulatów zgłaszanych w toku prac legislacyjnych, co do konstrukcji i brzmienia reguł interpretacji aktu.

Artykuł 7 Konwencji określa w ustępie 1 zasady jej interpretacji, w ustępie 2 zasady uzupełniania treści unormowań Konwencji w zakresie kwestii wyraźnie przez nią nierozstrzygniętych. Norma wyrażona w ust. 1 wyznacza główny punkt odniesienia przy wykładni Konwencji – jej międzynarodowy charakter oraz cel – potrzebę dążenia do jednolitego stosowania i poszanowania dobrej wiary w handlu międzynarodowym. Zawiera zatem w sobie trzy dyrektywy interpretacyjne, natomiast w ust. 2 znalazły się wskazówki co do wypełniania luk w Konwencji⁷.

O ile katalog podmiotów, które obowiązuje Konwencja, jest ograniczony do podmiotów profesjonalnie zajmujących się obrotem towarów, o tyle normy art. 7 są skierowane wprost do organów stosujących Konwencję przy rozstrzyganiu sporów. Doniosłość wskazanych norm wynika z faktu, iż wobec braku jednego organu, który mógłby ustanowić jednolitą wykładnię norm Konwencji dla państw o różnych systemach prawnych, ciężar zapewnienia jednolitej wykładni scedowany jest na stosujący ją sąd krajowy.

⁴ Terminu „postpozytywistycznej jursprudencji” używa L. Morawski: *Główne problemy współczesnej filozofii prawa. Prawo w toku przemian*. Warszawa 2005, s. 131.

⁵ I. Schwenzer, K. Iwiński: *Artykuł 7. W: Konwencja Narodów Zjednoczonych o umowach międzynarodowej sprzedaży towarów (CISG). Komentarz*. Warszawa 2021, s. 3.

⁶ I. Schwenzer, K. Iwiński: *Artykuł 7. W: Konwencja Narodów Zjednoczonych...*, s. 11; podobnie: red. I. Schwenzer, P. Schlechtriem. Wyd. 2, Warszawa 2005 oraz wyd. 4, Warszawa 2016.

⁷ M. Pazdan. W: *Konwencja Wiedeńska o umowach międzynarodowej sprzedaży towarów. Komentarz*. Red. M. Pazdan. Kraków 2001, s. 123–124.

Dyrektywy interpretacyjne z art. 7 ust. 1 KMST określono w doktrynie zarówno krajowej⁸, jak i międzynarodowej⁹ jako „powinność interpretatora” do przeprowadzenia procesu wykładni w określony sposób. Na proces ten składa się:

- uwzględnienie międzynarodowego charakteru aktu, celem uniknięcia stosowania norm krajowych do umów podlegających Konwencji,
- dążenie do zapewnienia jednolitego jej stosowania w różnych porządkach prawnych,
- zapewnienie respektowania zasady dobrej wiary w międzynarodowym obrocie handlowym, jako elementu pozwalającego uwzględnić intencje stron i stanowiącego narzędzie służące do usunięcia potencjalnych niesprawiedliwości w toku stosowania Konwencji.

Intencją ustawodawcy konwencyjnego było uwolnienie wykładni aktu od „niebezpieczeństw płynących z nadawania występującym w nim terminom znaczenia zaczerpniętego z prawa krajowego”¹⁰. O ile zamysł jednolitej wykładni został wyrażony wprost, o tyle trudności powstają na różnych polach jego realizacji. Na przykładzie polskiego systemu prawa klarownie widać, iż przeszkodę dla jednolitego stosowania norm konwencji stanowią dominujące metody wykładni przyjęte w doktrynie¹¹ i orzecznictwie¹².

Autonomia aktu względem prawa krajowego wynika ze sformułowanych w artykule 7 ust. 1 zasad wykładni. Droga do tak sformułowanej normy była poprzedzona wspólną pracą jurystów z różnych kultur prawnych podczas szeregu konferencji, których rezultatem było przygotowanie aktualnej treści KMST.

1.2 Prace nad jednolitym aktem prawa sprzedaży w XX wieku

Po drugiej wojnie światowej podjęto próbę ustanowienia jednolitego prawa sprzedaży. Inicjatorem tych prób była Holandia. W styczniu 1951 r. z inicjatywy rządu holenderskiego zawieszono konferencję, której celem była kontynuacja prac nad przedwojennym projektem ujednolicenia prawa sprzedaży. Zadanie to powierzono Komisji Specjalnej¹⁵. Równolegle prace prowadzono w ramach UNIDROIT. Efektem pracy obu instytucji były dwa projekty konwencji, które zostały sformułowane ostatecznie w trakcie konferencji dyplomatycznej (z udziałem 28 państw) w Hadze w dniach 2–25 kwietnia 1964 r. Wskutek jej prac przyjęto dwie konwencje wraz z załącznikami: Jednolitą ustawę o międzynarodowej sprzedaży przedmiotów ruchomych materialnych oraz Jednolitą ustawę o zawieraniu umów międzynarodowej sprzedaży przedmiotów ruchomych materialnych¹⁶.

Konwencje te stanowiły punkt wyjścia do dalszych prac nad jednolitym prawem sprzedaży.

Pozostawiając bez głębszej analizy pytanie, czemu konwencja ULIS nie znalazła szerszej akceptacji na arenie międzynarodowej, należy wskazać, iż była pierwszym skodyfikowanym aktem mającym w intencji twórców regulować globalną sprzedaż. Stanowiła ona zatem kamień milowy na drodze do przyjęcia KMST. Komentatorzy odnosząc się do artykułu 17 ULIS, wyznaczającego zasady interpretacji aktu, sugerowali jego drugorzędne znaczenie z uwagi na szczegółowość użytych w konwencji terminów, które miały być jednoznacznie wykładane¹⁷.

Niezależnie od ograniczonej do 9 państw ratyfikacji ULIS jej wkładem w rozwój prawa międzynarodowego było m.in. unormowanie wykładni w postaci wzmiankowanego art. 17 ULIS. Artykuł ten stał się podstawą do dalszych prac kodyfikatora międzynarodowego, których owocem był art. 7 KMST. Artykuł 17 był pierwszą – w kodyfikacji konwencyjnej – próbą

¹⁵ Ibidem, s. 30–31.

¹⁶ Ł. Żarnowiec: *Problematyka ważności umów...*, s. 14–15.

¹⁷ *Commentary of the Hague Convention of the 1st July 1964 on the International Sale of Goods and on the Formation of Contract of Sale*. Ed. A. Tunc, s. 44.

ujęcia całościowej interpretacji aktu¹⁸. Mimo wieloletnich prac nad kształtem tej normy, jego treść nie zawierała w sobie wskazówek co do tego, jak interpretować ULIS. Najistotniejszą cechą tej normy było jej uregulowanie niezależnie od rozwiązań prawa krajowego¹⁹. Doktryna światowa uznała art. 17 za pierwszą próbę uniwersalnej interpretacji konwencyjnego prawa sprzedaży²⁰.

ULIS weszła w życie w 1972 r. i zawarta w jej treści propozycja ujednolicenia w normie konwencyjnej reguł wykładni prawa sprzedaży odbiła się szerokim echem w nauce światowej zyskując przy tym akceptację takiego rozwiązania²¹. ULIS stanowiła punkt wyjścia do unormowania w kolejnych regulacjach międzynarodowych takich kwestii jak stosunek aktu konwencyjnego do prawa krajowego oraz zasad, według jakich ma być dokonana jego wykładnia. Obrazowo na tle innych aktów konwencyjnych nazwano regulację wykładni w ULIS „korpusem” przyszłych rozwiązań legislacyjnych²².

Warto zwrócić uwagę, że przedstawiciele USA nie uczestniczyli w pracach przedwojennego Międzynarodowego Instytutu Unifikacji Prawa Prywatnego (Instytutu Rzymskiego) i nie mieli oni dotychczas doświadczeń w pracach nad unifikacją prawa sprzedaży we współpracy z uczonymi europejskimi²³. W gronie samych delegatów brak było jednomyślności, co do potrzeby poszerzenia katalogu aktów regulujących prawo sprzedaży²⁴. Mimo wskazanych przeszkód, delegacja USA dołączyła do obrad w styczniu 1964 roku, trzy miesiące przed konferencją haską, której prace rozpoczęły się *de facto* z początkiem funkcjonowania Instytutu Rzymskiego założonego w 1930 roku²⁵. Kolejnymi mankamentami konferencji, które miały wpływ na prace, były pośpiech, problemy organizacyjne, w szczególności związane z tłumaczeniem propozycji zmian oraz koszty organizacji

¹⁸ M. Heidemann: *Comparative interpretation standards in uniform international law*. W: *Comparative Sciences: Interdisciplinary Approaches. Series: International Perspectives on Education and Society Series*. Ed. N. Popov, W.A. Wiseman. Leeds 2015, s. 6–8.

¹⁹ Ibidem, s. 6–7.

²⁰ Asia-African Legal Consultative Committee: *Report of the Twelfth session held in Colombo, From 18th to 27th January 1971*. New Deli 1972, s. 128–129 <https://www.aalco.int/12thsession/Part%201.pdf> [dostęp: 1.07.2024]

²¹ Asia-African Legal consultative Committee: *Report of the Twelfth session ...*, s. 128–129.

²² M. Heidemann: *Comparative interpretation standards...*, s. 13.

²³ J. Honnold: *The uniform law for the international sale of goods: The Hague Convention of 1964*. “Law and Contemporary Problems” 1965, vol. 30, no. 2, s. 326.

²⁴ Szczegółowo kwestie udziału delegacji USA w Konwencji Haskiej w 1964 r. opisuje M.L. Ziontz: *A New Uniform Law for the International Sale of Goods: Is it Compatible with American Interest?* “Northwestern Journal of International Law & Business”, Spring 1980, vol. 2, iss. 1; K.H. Nadelmann: *The United States Joins the Hague Conference on Private International Law. A “History” with comments*. “Law and Contemporary Problems”, Spring 1965, vol. 30, no. 2, s. 300–308, <https://scholarship.law.duke.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=3057&context=lcp> [dostęp: 1.07.2024]

²⁵ J. Honnold: *The uniform law for the international...*, s. 327, K.H. Nadelmann: *The United States Joins...*, s. 307–308.

przedsięwzięcia, które spoczęły na Holandii. Doświadczenia związane z pracami nad ULIS miały być wykorzystane w pracach nad KMST²⁶.

ULIS zatem z jednej strony była aktem bazującym na dorobku przedwojennych jurystów (m.in. E. Rabla²⁷), z drugiej strony sprawiała wrażenia aktu przygotowanego *ad hoc*. Brak szerszej akceptacji na forum międzynarodowym obu konwencji haskich²⁸ oddawała ratyfikacja aktów tylko w dziewięciu państwach²⁹. W tym gronie brakło USA i ZSRR³⁰. Jako przyczynę tak ograniczonej recepcji aktu wskazuje się nieuwzględnienie możliwości ich przyjęcia i wdrożenia przez państwa innych systemów prawnych i o innym poziomie rozwoju gospodarczego niż rozwinięte państwa Europy Zachodniej i USA³¹. W pracach prowadzących do przyjęcia KMST uwzględniono te obawy.

1.3 Protoplasta art. 7 ust. 1 KMST – artykuł 17 ULIS

Artykuł 17 ULIS brzmi: *Questions concerning matters governed by the present Law which are not expressly settled therein shall be settled in conformity with the general principles on which the present Law is based.* (Wątpliwości dotyczące kwestii regulowanych przez niniejszą konwencję, które nie są przez nią rozstrzygane wprost powinny być rozstrzygane w zgodzie z ogólnymi zasadami, na których opiera się niniejsza konwencja)³².

Celem tej normy było uniknięcie powoływania prawa krajowego przez strony, pod pozorem braku precyzji lub jednoznaczności znaczeniowej norm ULIS³³. Jako metodę przeciwdziałania zastosowaniu prawa *stricte* krajowego wskazano kompletność regulacji aktu oraz możliwość wywiedzenia zasad ogólnych z jego „szczegółowych regulacji”³⁴. Dodatkowo pomocne w wykładni miały być wydawane do aktu zbiory orzecznicze (*Reports*), podobne do tych udostępnionych przedstawicielom stron w trakcie konferencji. Jako remedium na ryzyko

²⁶ J. Honnold: *The uniform law for the international...*, s. 331–332.

²⁷ B. Zeller: *The Development of Uniform Laws – A Historical Perspective*. „Pace International Law Review”, Spring 2002, vol. 14, iss. 1, art no. 7, s. 166 i passim, (DOI: 10.58948/2331-3536.1193).

²⁸ Por. przypis 14.

²⁹ Wykaz państw ratyfikujących ULIS <https://www.unidroit.org/instruments/international-sales/ulis-1964/status/> oraz ULFC <https://www.unidroit.org/instruments/international-sales/ulfc-1964/status/> [dostęp: 27.03.2023].

³⁰ Liczba państw, które ratyfikowały Konwencję haską, pozostaje sporna: F. Ferrari: *Uniform interpretation of the 1980 Uniform Sales Law*. „Georgia Journal of International and Comparative Law” 1994, vol. 24, no. 2, s. 191–192.

³¹ F. Ferrari: *Contracts for the International Sale of Goods. Applicability and Applications of the 1980 United Nations Sales*. Leiden 2012, s. 35.

³² <https://www.unidroit.org/instruments/international-sales/international-sales-ulis-1964> [dostęp: 16.03.2019].

³³ *Commentary of the Hague Convention of the 1st July 1964 on the International Sale of Goods and on the Formation of Contract of Sale*. Ed. A. Tunc, s. 44 <https://www.unidroit.org/instruments/international-sales/ulis-1964/> [dostęp: 14.03.2023].

³⁴ *Ibidem*, s. 44.

zastosowania prawa krajowego kosztem ULIS wskazano zapowiedź „powstania międzynarodowego ciała”, które miałyby zapewniać wiążącą wykładnię konwencji³⁵. Po dziś dzień tego zamierzenia nie zrealizowano.

1.4 Zarys historii powstania art. 7 Konwencji wiedeńskiej

Na podstawie rezolucji ONZ nr 2205 (XXI) z dnia 17 grudnia 1966 roku powołano Komisję ONZ ds. międzynarodowego handlu (UNCITRAL)³⁶. Na jej pierwszej sesji w 1968 roku podjęto decyzję o zapytaniu o stanowisko państw-stron ratyfikujących konwencje haskie w kwestii powstania jednolitego prawa sprzedaży³⁷. Wzorowano się w organizacji prac na sposobie wypracowanym już w okresie międzywojennym³⁸. Stanowiska przedstawicieli państw uczestniczących w obradach miały stanowić podstawę dalszych prac.

Pytanie, które postawiono, można ująć w motywie przewodnim zwołanej w 1969 roku sesji rady. Odzwierciedlało ono główną przyczynę braku powszechnej akceptacji ULIS: *Which modifications of the existing texts might render them capable of wider acceptance by countries of different legal, social and economic systems, or whether it will be necessary to elaborate a new text for the same purpose...* (Które modyfikacje istniejących tekstów [konwencji haskich] mogą uczynić je zdolnymi do szerszej akceptacji przez państwa o różnych prawnych, społecznych i ekonomicznych systemach oraz czy będzie koniecznym do wypracowania nowych tekstów dla tych samych celów...) ³⁹.

Grupa czternastu (ostatecznie piętnastu) państw, poprzez swoich reprezentantów, wybitnej klasy specjalistów w dziedzinie prawa prywatnego, miała za zadanie odpowiedzieć na tak postawione pytanie. Poddano je analizie w trakcie drugiej sesji prac Komisji UNCITRAL, zwołanej w 1969 roku. W trakcie jej prac zdecydowano się na powołanie grupy roboczej, która wypracowała w trakcie dziewięciu sesji tekst KMST w znanym nam dzisiaj brzmieniu. Realizując pierwotne zadanie, grupa robocza zaleciła uchwalenie nowego aktu, wobec niespełnienia pokładanych w dotychczas ujednoliconym międzynarodowym prawie sprzedaży nadziei na globalną ratyfikację.

³⁵ Ibidem.

³⁶ *United Nations Conference for International Sale of Goods, Vienna 10 March – 11 April 1980, Official Records, Documents of the Conference and Summary Records of the Plenary Meetings and of the Meetings of the Main Committees, UN, New York 1991, s. XIII.* <https://uncitral.un.org/sites/uncitral.un.org/files/media-documents/uncitral/en/a-conf-97-19-ocred-eng.pdf> [dostęp 8.06.2019].

³⁷ Ibidem, s. 4 i passim.

³⁸ J. Honnold: *The uniform law for the international...*, s. 326–327.

³⁹ Tłumaczenie własne.

Finalny tekst Konwencji wiedeńskiej znacząco odbiegał od treści swoich haskich protoplastów. Niemniej myśl przewodnia aktów była wspólna – sporządzenia powszechnie akceptowanego, jednolitego prawa sprzedaży, przez państwa o różnej kulturze prawnej i stopniu ekonomicznego rozwoju⁴⁰.

1.4.1 Prace nad artykułem 7 KMST – tzw. projekt genewski

Do prac nad jednolitą zasadą wykładni norm konwencyjnych, która miała znaleźć swój finał w ratyfikowanym w kwietniu 1980 r. KMST, powrócono w trakcie V sesji Komisji prawa międzynarodowego handlowego, która odbyła się w Genewie w dniach 21 stycznia – 1 lutego 1974 r.

Ustanowiona przez UNCITRAL w trakcie jej drugiej sesji grupa⁴¹, przystąpiła do prac w gronie przedstawicieli trzynastu państw, tj. Austrii, Brazylii, Francji Ghany, Węgier, Indii, Japonii, Keni, Meksyku, ZSRR, Wielkiej Brytanii, Irlandii i USA⁴². Dodatkowo w jej pracach uczestniczyli obserwatorzy delegowani przez Bułgarię, RFN, Norwegię i Filipiny oraz organizacje międzynarodowe: Haską Konferencję Prawa Prywatnego Międzynarodowego, Międzynarodowy Instytut Unifikacji Prawa Prywatnego (UNIDROIT) oraz Międzynarodową Izbę Handlową zs. w Paryżu (ICC). Już na wstępie prowadzonych prac nad przyszłą konwencją zróżnicowany skład przedstawicieli państw i organizacji w nich uczestniczących – reprezentujących wszystkie ówczesnie funkcjonujące gospodarki, zarówno kapitalistyczne, jak i centralnie planowane, na różnym etapie rozwoju gospodarczego i społecznego, ze wszystkich kontynentów, a ponadto udział w pracach ówczesnych mocarstw USA i ZSRR, był punktem wyjścia do stworzenia załączku powszechnie akceptowanego aktu jednolitego prawa międzynarodowej sprzedaży.

Grupa robocza przeprowadziła dziewięć sesji. W ciągu pierwszych siedmiu rozważała treść dotychczasowych konwencji o sprzedaży, natomiast ósmą i dziewiątą sesję poświęciła sporządzeniu tekstu konwencji. Na początku prac uczestnicy zarekomendowali Komisji przyjęcie nowej treści Konwencji. Punktem wyjścia dla opracowanego tekstu były reguły zawarte w dotychczasowych dwóch konwencjach haskich. Celem wprowadzanych do nich

⁴⁰ *United Nations Conference on Contracts for The International Sale of Goods. Vienna, 10 march – 2 April 1980...*, § 9, s.4.

⁴¹ *United Nations Commission on International Trade Law Yearbook*, vol. I: 1968-1970, New York 1971, § 3, s.95. https://uncitral.un.org/sites/uncitral.un.org/files/media-documents/uncitral/en/yb_1968_1970_e.pdf, [dostęp: 1.07.2024].

⁴² *United Nations Commission on International Trade Law Yearbook*, vol. V: 1974, New York 1975, s. 29 i passim. https://uncitral.un.org/sites/uncitral.un.org/files/media-documents/uncitral/en/yb_1974_e.pdf, [dostęp: 16.03.2019].

modyfikacji było uzyskanie akceptacji ich przez państwa o różnych prawnych, ekonomicznych i społecznych systemach⁴³.

Sam czas pracy grupy roboczej wskazuje, iż Zgromadzenie, które przyjęło tekst Konwencji, wypracowało i operowało obszernym i przemyślanym zasobem materiałów. Niewątpliwie nie miało tego waloru ciała ustalające treść konwencji haskich⁴⁴.

W trakcie drugiej sesji grupy roboczej⁴⁵ zaproponowano nowe postanowienie regulujące wykładnię o treści: *In interpreting and applying the provisions of this Law, regard shall be had to its international character and to the need to promote uniformity (in its interpretation and application)*. (W wykładni i stosowaniu postanowień tego aktu, należy brać pod uwagę jego międzynarodowy charakter oraz potrzebę propagowania jednolitości [w jego interpretowaniu i stosowaniu])⁴⁶.

Propozycja ta stała się punktem wyjścia do prac w ramach V sesji grupy roboczej, która odbyła się w dniach 21 stycznia – 1 lutego 1974 r. w Genewie⁴⁷.

1.4.2 Prace w ramach grup roboczych – V sesja genewska⁴⁸

Do pierwszego omówienia możliwej regulacji zasad wykładni umów doszło w trakcie piątej sesji grupy roboczej. Niektórzy jej uczestnicy byli za nadaniem normie regulującej wykładnię brzmienia dotychczasowego art. 17 ULIS. Ostatecznie zdecydowano się na przyjęcie za punkt wyjścia – według ostatecznie przyjętej numeracji – art. 7 Konwencji o przedawnieniu roszczeń⁴⁹. W trakcie prac nad jego treścią akcentowano wpływ wykładni na jednolite stosowanie normy. W zamyśle autorów normy ma ona pozwolić uniknąć w stosowaniu aktu sięgania do rozwiązań prawa krajowego⁵⁰. Zaproponowano zatem do dalszych prac artykuł w brzmieniu: *In interpreting and applying the provisions of this Law, regard shall be had to its*

⁴³ *United Nations Conference for International Sale of Goods, Vienna 10 March – 11 April 1980...*, s. 4.

⁴⁴ M.L. Ziontz: *A New Uniform Law for...*, s. 130.

⁴⁵ *United Nations Commission on International Trade Law Yearbook*, vol. II: 1971, part two, I, A, 2, New York 1972, sygn. A/CN.9/52, s. 62, § 126–137. https://uncitral.un.org/sites/uncitral.un.org/files/media-documents/uncitral/en/yb_1971_e.pdf [dostęp: 2.07.2024].

⁴⁶ Tłumaczenie własne, *United Nations Commission on International Trade Law Yearbook*, vol. II..., part two, I, A, 2, s. 62 § 127.

⁴⁷ *United Nations Commission on International Trade Law Yearbook*, vol. VI, New York 1976, s. 69 i passim.

⁴⁸ Punktem wyjścia były efekty prac I–IV sesja A/CN.9/52. W: *United Nations Commission on International Trade Law Yearbook*, vol. II..., part two I, A, 2, s. 50, 62 i passim. https://uncitral.un.org/sites/uncitral.un.org/files/media-documents/uncitral/en/yb_1975_e.pdf [dostęp: 2.07.2024].

⁴⁹ Konwencja o przedawnieniu w międzynarodowej sprzedaży towarów, sporządzona w Nowym Jorku dnia 14 czerwca 1974 r. Dz.U. 1997 Nr 45 poz. 282; *United Nations Commission on International Trade Law Yearbook*, vol. VI, New York 1975, s. 70 i passim.

⁵⁰ *United Nations Commission on International Trade Law Yearbook*, vol. II..., Annex no. 2, *Commentary on preliminary draft of a Uniform Law on Prescription (Limitation) in International Sales of Goods*, s. 96.

international character and to the need to promote uniformity. (Przy interpretacji i stosowaniu tego Aktu należy uwzględnić jego międzynarodowy charakter oraz potrzebę dążenia do jego jednolitego stosowania)⁵¹.

Dzisiaj Konwencja o przedawnieniu roszczeń wraz z KMST stanowią funkcjonalną całość. Należy mieć na uwadze, iż w Konwencji o przedawnieniu ⁵² w art. 7 przyjęto postanowienie wzorowane na art. 17 ULIS, który został w tym brzmieniu przyjęty przez grupę roboczą do dalszych prac⁵³. Obecnie artykuł 7 tej Konwencji zawiera zwrot o potrzebie „dążenia do unifikacji” przy jej interpretacji i stosowaniu.

Do prac grupy roboczej zaproszono przedstawicieli państw i organizacji międzynarodowych, celem wymiany uwag i propozycji wypracowanych w ramach dotychczasowych spotkań. Analiza zgłoszonych zastrzeżeń była podstawą do dalszych prac nad „Wstępną wersją nowej ULIS” („*The preliminary project of the new ULIS*”).

Generalnym założeniem dalszych spotkań był przegląd stanowisk ich uczestników celem ustalenia wspólnych założeń. Na tym poziomie prac porzucono zamysł wypracowania koncepcji jednolitego i kompletnego aktu prawa materialnego, na rzecz aktu regulującego podstawowe założenia⁵⁴.

Przedstawiciele różnych kultur prawnych zgłosili odmienne zastrzeżenia w kwestii norm regulujących wykładnię. W toku piątej sesji propozycje zmian w tym zakresie złożyli delegaci Austrii, Bułgarii i Meksyku.

Reprezentanci Austrii zgłosili uwagi co do konstrukcji normy regulującej wykładnię konwencji, wskazując, że powinna ona zostać pominięta⁵⁵.

Przedstawiciele Bułgarii wystąpili przeciwko takiej konstrukcji KMST, która pozwalałaby na rezygnację stron z zastosowania Konwencji do wiążącej je umowy (aktualnie art. 6) oraz byli przeciwni uznania zwyczaju za wiążący strony (art. 9)⁵⁶. Jednocześnie w zakresie normy dotyczącej wykładni proponowali wprowadzenie regulacji odsyłającej do reguł prawa prywatnego międzynarodowego w przypadku zaistnienia luk w regulacji konwencyjnej⁵⁷.

⁵¹ Ibidem, s. 96.

⁵² *The United Nations Conference on the Limitation Period in the International Sale of Goods*. https://uncitral.un.org/en/texts/salegoods/conventions/limitation_period_international_sale_of_goods [dostęp: 2.02.2023].

⁵³ *The provision adopted by the Conference on limitation is as follows: In the interpretation and application of the provisions of this Convention, regard shall be had to its international character and to the need to promote uniformity.*

⁵⁴ *United Nations Commission on International Trade Law Yearbook*, vol. VI: 1975, New York 1975, s. 53–54.

⁵⁵ Ibidem, s. 71.

⁵⁶ Ibidem, s. 71–72, § 1 i 3.

⁵⁷ Ibidem, s. 71, § 7.

Delegacja Meksyku w odpowiedzi na propozycję Bułgarów wskazała, iż proponowana zmiana jest niesatysfakcjonująca, z uwagi na swoją niekompletność. O ile bowiem zawiera ona dwie zasady wyinterpretowane z pierwotnego brzmienia ULIS, tj. międzynarodowego charakteru oraz potrzeby promowania jednolitości w stosowaniu Konwencji, o tyle nie zostaje w niej rozstrzygnięte, jakie normy należy zastosować w przypadku materii nieuregulowanej w konwencji⁵⁸. Wskazano przy tym na już przyjęte w toku prac możliwe rozwiązania, tj. wyłączenie wprost zastosowania konwencji do określonych konstrukcji prawnych (art. 5 projektu, obecnie art. 4 KMST) oraz zawarte w niej odesłanie do międzynarodowych zwyczajów oraz praktyki (art. 8, obecnie art. 9 KMST). Ponadto wskazano na problem potencjalnego wadliwego sformułowania postanowień Konwencji, które mogą się takimi okazać w przyszłym jej stosowaniu. Podsumowując, zastrzeżenia delegacji meksykańskiej sprowadzały się do wykazania, że wykładnia Konwencji w oparciu o zaproponowany zmodyfikowany artykuł może prowadzić do wykładni sprzecznej z zakładaną ideą i „duchem” ULIS jako jednolitego aktu prawa międzynarodowego⁵⁹. Zaproponowano zatem jako rozwiązanie wprowadzenie odwołania do zasad ogólnych prawa bądź zasad krajowego prawa kolizyjnego. W rezultacie delegacja ta proponowała zmieniony art. 17 ULIS w treści zbliżonej do ostatecznego brzmienia art. 7 Konwencji⁶⁰.

W rezultacie prac w projekcie ustalonym na koniec piątej sesji zmieniono numerację, nadając omawianemu przepisowi numer 13⁶¹ i kierując go do dalszych prac, które kontynuowane były podczas VII sesji⁶².

Na tym etapie prac daleko było do ustalenia treści aktu obowiązującego dzisiaj. W toku piątej sesji ujawniły się różnice w podejściu państw z bloku wschodniego do wykładni prawa zobowiązań względem tej reprezentowanej przez państwa gospodarek kapitalistycznych. Wypracowanie wspólnego stanowiska stało się koniecznym celem realizacji myśli przewodniej obrad – powszechnej akceptacji aktu przez zróżnicowane gospodarczo i ustrojowo kraje. Uczestnicy debaty mieli na uwadze doświadczenia z prac nad treścią art. 17 ULIS. Ustalenie

⁵⁸ Ibidem, s. 78–79.

⁵⁹ Ibidem, s. 78–79.

⁶⁰ *In interpreting and applying the provisions of this Law regard shall be had to its international character 'and to the need to promote uniformity. 2. Questions concerning matters governed by the present Law which are not expressly settled therein shall be settled in conformity with the general principles on which the present Law is based.*

⁶¹ *Project Convention on the International Sale of Goods* z dnia 18 grudnia 1975 r. W: *United Nations Commission on International Trade Law*. W: *United Nations Commission on International Trade Law Yearbook*, vol. VI: 1975, New York 1975, s. 61 i passim.

⁶² W toku VI Sesji prac grupy roboczej, która miała miejsce w Nowym Jorku w dniach 27 stycznia – 7 lutego 1975 r. (A/CN.9/100), nie kontynuowano prac nad art. 7 ust. 1 KMST. <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/NL7/502/07/PDF/NL750207.pdf?OpenElement> [dostęp: 21.10.2021].

tej normy w zamkniętym gronie uczestników konferencji haskich nie pozwoliło na jej akceptację przez państwa rozwijające się. W braku reprezentacji tych państw w trakcie wymiany poglądów co do projektów jednolitego prawa sprzedaży, upatrywano przyczynę odmowy ich ratyfikacji. Do obrad nad nowym aktem zaproszono zatem delegacje państw rozwijających się, które udzielały się w toku prac nad KMST. Cykliczne spotkania dały możliwość konfrontacji krajowych doświadczeń i wiedzy uczestników. Uzyskany w toku wymiany poglądów rezultat był kluczowy dla późniejszej akceptacji aktu w krajach reprezentujących gospodarki o różnym stopniu rozwoju⁶³.

1.4.3 VII Sesja grupy roboczej – Genewa, 5–16 stycznia 1976 roku⁶⁴

Prace w ramach siódmej sesji nabrały rozmachu. W ich trakcie zarówno delegacje państw jak i organizacji międzynarodowych (Międzynarodowej Izby Handlowej w Paryżu, Haskiej Akademii Prawa Międzynarodowego, Instytutu Maxa Plancka) miały możliwość przedstawienia swoich uwag. Czynny udział wzięli w nich przedstawiciele USA i ZSRR. Położono przy tym nacisk na sformułowanie kolejnych projektów konwencji i propozycji jej zmian w języku angielskim, przy jednoczesnym zachowaniu zgodności ze sobą jej wszystkich czterech wersji językowych⁶⁵.

W ramach aneksu nr II do projektu konwencji sporządzono komentarz opisujący stan dotychczasowych prac i dalszych propozycji zmian⁶⁶. Praca ta stała się podstawą do powstania późniejszego komentarza do KMST sporządzonego pod egidą UNCITRAL⁶⁷. Stanowi on źródło użyteczne przy wykładni aktu przy ustalaniu intencji konwencyjodawcy, poprzez analizę jej materiałów źródłowych *travaux preparatoires*⁶⁸.

W komentarzu do prac siódmej sesji z jednej strony zawarto uwagi podsumowujące stan prac nad przyszłym art. 7 KMST, z drugiej podkreślono ważkość tej regulacji. Wskazano, że

⁶³ M. Waibel: *Interpretive Communities in International Law*. W: *Interpretation in International Law*. Ed. A. Bianchi. Oxford 2015, s. 148.

⁶⁴ *United Nations Commission on International Trade Law Yearbook*, vol. VI..., s. 61, Opracowanie w oparciu o *Report of the Working Group on the International Sale of Goods on the work of its seventh session (Geneva, 5–16 January 1976)* (A/ CN.9/116), http://www.uncitral.org/pdf/english/yearbooks/yb-1976-e/yb_1976_e.pdf [dostęp: 23.07.2019].

⁶⁵ *United Nations Commission on International Trade Law Yearbook*, vol. VI..., s. 96.

⁶⁶ United Nations Conference, *Commentary on the project Convention on the International Sale of Goods* (A/CN.9/116, annex II), <https://uncitral.un.org/sites/uncitral.un.org/files/media-documents/uncitral/en/a-conf-97-19-ocred-eng.pdf> [dostęp: 4.04.2023].

⁶⁷ UNCITRAL Vienna 10 March – 11 April 1980, *Official Records, Documents of the Conference and Summary Records of the Plenary Meetings and of the Meetings of the Main Committees*, United Nation Publication A/CONF.97/19, UN, New York 1991.

⁶⁸ B. Sheehy: *Good faith in the CISG: The interpretations problems of article 7*. “Pace Law Review” 2005, s. 167, https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=777105 [dostęp: 14.03.2023].

zasady wykładni Konwencji w oparciu o jej międzynarodowy charakter oraz potrzebę jednolitej wykładni wynikają z reguł prawa krajowego i są przedmiotem diametralnych rozbieżności w rozumieniu takiego postulatu w poszczególnych państwach. Istotne jest zatem, zdaniem autorów komentarza, by sądy krajowe, stosując Konwencję, nie uzależniały swojej wykładni od norm prawa krajowego⁶⁹. Już na tym etapie prac, wobec braku woli powołania jednego międzynarodowego sądu rozstrzygającego wykładnię norm konwencyjnych, stało się jasne, iż wiodącą rolę będą mieć w tym zakresie sądy krajowe państw ratyfikujących Konwencję.

Na tym etapie prac podjęto decyzję o przygotowaniu krytycznej analizy ULIS⁷⁰ celem uniknięcia w toku dalszych prac wprowadzenia rozwiązań, które się nie sprawdziły. W trakcie tej sesji podjęto trud sporządzenia projektu z uwzględnieniem aktualnych postępów w pracach.

1.4.4 VIII sesja grupa roboczej – Nowy Jork 4 stycznia, 14 stycznia 1977 roku

Grupa robocza na moment przystąpienia do ósmej sesji składała się z przedstawicieli 17 państw, w tym USA oraz ZSRR. Dodatkowo w charakterze obserwatorów brało udział w obradach kolejnych dziesięciu przedstawicieli, w tym z Polski oraz RFN⁷¹.

Do prac dołączyli przedstawiciele organizacji międzynarodowych, poza uczestniczącymi od początku prac grup roboczych reprezentantami Haskiej Konferencji Prawa Międzynarodowego Prywatnego oraz UNIDROIT. Po raz pierwszy swoje uwagi mogli przedstawić reprezentanci Wschodniej Afrykańskiej Społeczności (*East African Community*) oraz Międzyamerykańskiego Komitetu Sędziowskiego (*Inter-American Judicial Committee*)⁷².

UNCITRAL przygotował dla grupy roboczej szereg dokumentów, których treść miała zostać uwzględniona w dalszych pracach⁷³, w szczególności:

— raport Sekretarza Generalnego dotyczący zawierania i ważności umów w międzynarodowej sprzedaży towarów (*Report of the Secretary-General: formation and validity of contracts for the international sale of goods*) wraz z jego analizą,

⁶⁹ UNICTRAL Vienna 10 March – 11 April 1980, *Official Records...*, s. 103.

⁷⁰ Ibidem.

⁷¹ *Report of the Working Group on the International Sale of Goods on the work of its eight session (New York, 4–14 January 1977) (A/CN.9/128)*. W: *United Nations Commission on International Trade Law Yearbook*, vol. VIII: 1977, New York 1978, s. 73. https://uncitral.un.org/sites/uncitral.un.org/files/media-documents/uncitral/en/yb_1977_en.pdf [dostęp: 2.07.2024].

⁷² Ibidem, s. 73.

⁷³ Ibidem, s. 73, § 6.

- przygotowany przez Sekretariat projekt konwencji dotyczącej zawierania umów międzynarodowej sprzedaży towarów⁷⁴,
- analizę wraz z komentarzem rządowym Haskiej Konwencji z 1964 roku dot. zawierania umów międzynarodowej sprzedaży⁷⁵,
- projekt aktu normatywnego dotyczącego ujednolicenia pewnych reguł dotyczących ważności umów wraz z komentarzem wyjaśniającym⁷⁶.

Regulujący wykładnię aktu artykuł na tym etapie prac opatrzony numerem 13 nie spotkał się z wieloma zastrzeżeniami. Swoje stanowisko wyrazili przedstawiciele Polski, wskazując, iż zalecanym byłoby dodanie klauzuli generalnej (*general clause*): *to the effect that in the interpretation and application of the stipulations of a contract, the intention of parties as well as the purpose they wish to achieve are to be taken into account*⁷⁷. (Celem interpretacji i stosowaniu ustalonej umowy, w postaci wzięcia pod uwagę intencji stron, jak i celu, który strony chciały osiągnąć)⁷⁸.

W dalszej części uwag polska delegacja wskazała, iż w przypadku sporu między stronami umowy koniecznym jest istnienie normy pozwalającej sądowi rozstrzygającemu sprawę na ustalenie intencji stron umowy, co strony chciały osiągnąć w ramach umowy, w szczególności jaki był cel umowy⁷⁹.

Szwedzka delegacja⁸⁰ wyraziła stanowisko, które legło u podstaw umieszczenia w konwencji normy poświęconej wykładni umów zawartych na jej podstawie: *It is desirable that States should as far as possible apply the same substantive rules in respect of international sales. The work carried out within UNCITRAL with a view to achieving a convention in this field is therefore most important*. (Jest pożądane, aby Państwa, powinny tak daleko jak to tylko możliwe, stosować te same materialne zasady w odniesieniu do międzynarodowej sprzedaży. Najistotniejsze jest, aby prace w ramach UNCITRAL-u w perspektywie ujęcia ich w konwencji)⁸¹.

⁷⁴ Oznaczony sygnaturą A/CN.9/WG.2/WP.26, https://uncitral.un.org/en/working_groups/2/sale_of_goods [dostęp: 14.03.2023].

⁷⁵ A/CN.9/31, § 144–156; *United Nations Commission on International Trade Law Yearbook*, vol. I: 1968–1970, part three, I. https://uncitral.un.org/en/working_groups/2/sale_of_goods [dostęp: 14.03.2023].

⁷⁶ UNIDROIT, ETUDE XVI/B, Document 22, U.D.P., 1972 <https://www.unidroit.org/english/documents/1972/study16b/s-16b-22-ef.pdf> [dostęp: 14.03.2023].

⁷⁷ *United Nations Commission on International Trade Law Yearbook*, vol. VIII..., s. 128, § 7 i 8.

⁷⁸ Tłumaczenie własne.

⁷⁹ *United Nations Commission on International Trade Law Yearbook*, vol. VIII..., s. 128, § 8.

⁸⁰ Ibidem, s. 128.

⁸¹ Tłumaczenie własne.

W dalszej części uwag wskazano, iż zamierzona konwencja musi unikać mankamentów ULIS z 1964 r. W ramach jednej ogólnej uwagi krytycznej wobec ULIS wskazano na brak jasności i precyzji przyjętego tekstu. W dalszych pracach położono akcent na takie ukształtowanie tekstu projektu, aby uczynić go jasnym i ścisłym, jak to tylko możliwe⁸². Opinię szwedzkiego rządu należy uznać za oddającą istotę problemu, z którym przyszło zmierzyć się autorom konwencji, a w późniejszym okresie organom stosującym i stronom interpretującym jej postanowienia. Zastrzeżenia te pozostają aktualne po dziś dzień. Szwedzkie doświadczenia w tworzeniu prawa jednolitego o charakterze ponadnarodowym wynikają również z historii Skandynawii, gdzie wprowadzono pierwsze w dziejach jednolite normy handlowe o charakterze ponadnarodowym⁸³.

Delegacja USA wskazała, iż koniecznym krokiem dla realizacji deklarowanego zamierzenia, w postaci potrzeby dążenia do jednolitej interpretacji i stosowania konwencji, jest stworzenie komentarza autentycznego, który wyraziłby intencję stron konwencji⁸⁴. Postulat ten został uwzględniony w dalszych pracach (a znajdował swoje źródło w historii prac nad kodeksem handlowym USA –UCC), ostatecznie obejmując postać zbioru dokumentów oraz opis postępów prac zmierzających do przyjęcia tekstu KMST⁸⁵.

Reprezentanci Jugosławii jako potencjalne przyczyny braku akceptacji dla tworzonego aktu upatrywali w „powszechnie znanym zjawisku” polegającym na tym, iż strona umowy ekonomicznie „silniejsza” dyktuje jej warunki⁸⁶. Znajduje to wyraz m.in. w ogólnych warunkach umów dopasowanych w kontraktach handlowych do podmiotów z państw rozwiniętych gospodarczo. Podobną uwagę poczyniono w zakresie zwyczajów rządzących daną dziedziną handlu, które mają charakter normatywny na gruncie przyszłej KMST⁸⁷, a wypracowane są w relacjach handlowych państw rozwiniętych⁸⁸. Chociaż nie wyrażono wprost uwag co do reguł interpretacji umów, niemniej wskazano, iż koniecznym będzie ustalenie kompromisu na osi państw kultury prawnej *civil* oraz *common law*, ale również państw rozwiniętych i rozwijających się oraz stanowiących osobną kategorię państw

⁸² *United Nations Commission on International Trade Law Yearbook*, vol. VIII..., s. 128.

⁸³ L. Orfield: *Uniform Scandinavian Laws*. „American Bar Association Journal” 1952, vol. 38, no. 9, s. 773.

⁸⁴ *United Nations Commission on International Trade Law Yearbook*, vol. VIII..., s. 131, § 1.

⁸⁵ *UNICTRAL Vienna 10 March – 11 April 1980, Official Records, Documents of the Conference and Summary Records of the Plenary Meetings and of the Meetings of the Main Committees*, United Nation Publication A/CONF.97/19, UN, New York 1991.

⁸⁶ *United Nations Commission on International Trade Law Yearbook*, vol. VIII..., s. 135–136, § 3.

⁸⁷ M. Przysucha: *Regulacja zwyczaju w polskim prawie zobowiązań na tle Konwencji wiedeńskiej o umowach międzynarodowej sprzedaży towarów*. W: *Swoiste źródła prawa*. Red. B. Dolnicki. Katowice 2015.

⁸⁸ *United Nations Commission on International Trade Law Yearbook*, vol. VIII..., s. 136, § 10.

z gospodarką centralnie sterowaną⁸⁹. Myśl ta była wyrażana na wszystkich etapach prac nad nowym aktem⁹⁰.

1.4.5 Praca Komisji ONZ UNCITRAL – X sesja

Dynamika pracy i szerokie zainteresowanie jej rezultatami, które wzmagало się wraz z kolejnymi sesjami prac grup roboczych, wyrażало się w zwiększającym się gronie uczestników grupy roboczej i jej obserwatorów, jak i było wyrazem chęci stworzenia aktu normatywnego o prawdziwie międzynarodowym, a przy tym uniwersalnym charakterze.

Rezultaty dotychczasowych prac zostały przedstawione UNCITRAL. Następnie podjęto ich analizę na dziesiątej sesji. W trakcie prac pojawiły się wątpliwości co do dalszego kierunku pracy, które Komisja musiała rozstrzygnąć, a dotyczące formy, jaką miał przyjąć tworzony akt – czy to w ramach jedynie jednolitych reguł do opcjonalnego zastosowania przez strony umowy⁹¹, czy też w formie konwencji, jak pierwotnie zamierzano. Istotna była też konieczność stworzenia aktu elastycznego, mogącego znaleźć zastosowanie w zmieniających się stale realiach gospodarczych⁹². Powyższe argumenty miały sprzyjać szybszemu przyjęciu tworzono go aktu przez społeczność międzynarodową⁹³.

O ile nie było jednomyślności wśród członków Komisji co do kierunku dalszych prac, o tyle przeważała opinia reprezentantów państw rozwijających się, wskazująca, iż nie brały one dotychczas udziału w tworzeniu się zwyczajów handlowych oraz nieobowiązujących aktów prawnych, które regulowały praktykę światowego obrotu, a zatem skłaniają się do przyjęcia aktu w formie konwencyjnej, który obowiązywałby w państwach go ratyfikujących⁹⁴. Ostatecznie Komisja zdecydowała się na prace nad aktem w formie konwencyjnej i jako takiego przedstawienia go Zgromadzeniu Ogólnemu ONZ⁹⁵.

⁸⁹ Ibidem, s. 135–136, § 1–3.

⁹⁰ *Report of the Working Group on the International Sale of Goods on the work of its ninth session (Geneva, 19–30 September 1977)* (A/CN.9/142). W: *United Nations Commission on International Trade Law Yearbook*, vol. IX, 1981, s. 61. https://uncitral.un.org/sites/uncitral.un.org/files/media-documents/uncitral/en/yb_1978_e.pdf [dostęp: 2.07.2024].

⁹¹ *United Nations Commission on International Trade Law Yearbook*, vol. VIII : *as uniform rules for optional use by the parties to a sales transaction...*, s. 13.

⁹² Ibidem, s. 13–14, § 21.

⁹³ Ibidem, s. 14, § 22.

⁹⁴ Ibidem, s.14, § 26.

⁹⁵ Ibidem, s. 15, § 32.

W ramach prac zgłoszono uwagi do dotychczas opracowanego przez grupę roboczą projektu konwencji (tzw. Projekt Genewski)⁹⁶. Celem prac Komisji było m.in. ustalenie bardziej precyzyjnych kryteriów interpretacji aktu. Taki cel wynikał ze zgłaszanych uwag co do proponowanego artykułu 13, z uwagi na jego ogólność. Komisja wskazała, że w przedstawionym projekcie nie ma jasnych reguł wykładni umów. Zaproponowano, aby artykuł 13 poprzedzić zdaniem: *in the interpretation of contracts regard is to be had to the purpose of the contract and the interdependence of its various provisions*. (W wykładni umów należy uwzględnić cel umowy oraz współzależność ich różnych postanowień)⁹⁷.

Propozycja ta, wyrażająca wykładnię funkcjonalną, nie została uwzględniona. Strony konwencji niechętnie widziały wkomponowanie w treść aktu powszechnie przyjętych metod wykładni⁹⁸. Uznano, iż norma dotycząca wykładni w tym kształcie winna być ujęta w pracach dotyczących ważności umów, które toczą się równolegle do prac nad projektem przyszłej KMST⁹⁹.

1.4.6 IX sesja grupy roboczej – Genewa, 19–30 sierpnia 1977 roku¹⁰⁰

Grupa robocza Międzynarodowej Sprzedaży Towarów została ustanowiona w trakcie drugiej sesji UNCITRAL-u w 1969 roku¹⁰¹. W trakcie tej sesji UNCITRAL zobowiązał grupę roboczą do prac nad adaptacją ULIS do nowych warunków społeczno-gospodarczych. Wynikało to z uzyskiwania niepodległości przez kolejne państwa regionu Afryki i Azji, co w perspektywie oznaczało wprowadzenie akceptowanych norm handlowych, pozostających bez wpływów prawodawstwa epoki kolonializmu.

Przystępując do IX sesji prac grupa robocza była reprezentowana przez następujące państwa: Austrię, Brazylię, Czechosłowację, Francję, Ghanę, Węgry, Indie, Japonię, Kenię,

⁹⁶ *Project Convention on the International Sale of Goods* (A/CN.9/116, annex I). W: *United Nations Commission on International Trade Law Yearbook*, vol. VI, 1976, New York 1976, s. 89 i passim.

⁹⁷ Tłumaczenie własne, *United Nations Commission on International Trade Law Yearbook*, vol. VIII, s. 34, § 139.

⁹⁸ Idem, § 140.

⁹⁹ *United Nations Commission on International Trade Law Yearbook*, vol. VIII..., s. 34.

¹⁰⁰ *Report of the Working Group on the International Sale of Goods on the work of its ninth session* (Geneva, 19–30 September 1977) (A/CN.9/142). W: *United Nations Commission on International Trade Law Yearbook*, vol. IX, 1978, New York 1978, s. 61.

¹⁰¹ *United Nations Commission on International Trade Law Yearbook*, vol. I: 1968–70, UN, New York 1971, s. 95§ 3, https://uncitral.un.org/sites/uncitral.un.org/files/media-documents/uncitral/en/yb_1968_1970_e.pdf [dostęp: 2.07.2024].

Meksyk, Filipiny, Sierra Leone, ZSRR, USA i Wielką Brytanię¹⁰². W pracach uczestniczyli również obserwatorzy z innych państw i organizacji, w tym z UNIDROIT oraz ICC.

Zadaniem grupy roboczej w trakcie dziewiątej sesji było wypracowanie tekstu konwencji dotyczącego zawierania umów, tak aby w toku przyszłych prac można było połączyć go z projektem konwencji dot. międzynarodowej sprzedaży towarów.

W trakcie sesji przyjęto tekst projektu konwencji dotyczącej zawierania umów międzynarodowej sprzedaży towarów (projekt *Convention on the Formation of Contracts for the International Sale of Goods*¹⁰³). Został on następnie rozesłany do rządów państw biorących udział w pracach, jak i zainteresowanych organizacji międzynarodowych, celem uzyskania ich komentarza, co do ustalonej treści projektu¹⁰⁴.

Wypracowanie tekstu będącego przedmiotem dalszych prac poprzedziły obrady. W ich trakcie omawiano kluczowe kwestie w zakresie wykładni dotyczące pojęć „dobrej wiary” (*good faith*)¹⁰⁵ oraz *fair dealing*. Które jako części składowe przepisu dotyczącego wykładni, były przedmiotem zgłaszanych propozycji do dalszej analizy i ratyfikacji.

Podczas dziewiątej sesji grupy roboczej przedstawiciele Węgier zgłosili propozycje § I i II, a przedstawiciele NRD propozycję § III w następującym brzmieniu¹⁰⁶: § I *In the course of the formation of the contract the parties must observe the principles of fair dealing and act in good faith. [Conduct violating these principles is devoid of any legal protection. (W ramach zawierania umowy strony muszą przestrzegać zasad uczciwego handlu i działania w dobrej wierze. [Zachowanie naruszające te zasady jest pozbawione jakiejkolwiek ochrony prawnej])].* Paragraf II: *The exclusion of liability for damage caused intentionally or with gross negligence is void.* (Wykluczenie odpowiedzialności za uszkodzenia spowodowane celowo lub ze szczególną niedbałością jest nieważne).

¹⁰² *Report of the Working Group on the International Sale of Goods on the work of its ninth session (Geneva, 19–30 September 1977) (A/CN.9/142)*. W: *United Nations Commission on International Trade Law Yearbook*, vol. IX..., s. 58, § 2.

¹⁰³ *Annex to the Report of the Working Group on the International Sale of Goods on the work of its ninth session, A/CN.9/142/Add.1, United Nations Commission on International Trade Law Yearbook*, vol. IX... part two, I, A.

¹⁰⁴ *Report of the Secretary-General: analytical compilation of comments by Governments and international organizations on the project Convention on the Formation of Contracts for the International Sale of Goods as adopted by the Working Group on the International Sale of Goods and on the project of a uniform law for the unification of certain rules relating to validity of contracts for the international sale of goods prepared by the International Institute for the Unification of Private Law (A/CN.9/146 and Add. 1-4)*. W: *United Nations Commission on International Trade Law Yearbook*, vol. IX..., s. 127.

¹⁰⁵ M. Pilich: *Dobra wiara w Konwencji ONZ o międzynarodowej sprzedaży towarów*. Warszawa 2006, s. 41 i passim.

¹⁰⁶ *Report of the Working Group on the International Sale of Goods on the work of its ninth session (Geneva, 19–30 September 1977) (A/CN.9/142)...*, s. 66, § 70.

Propozycja NRD była próbą usankcjonowania *culpa in contrahendo*: § III *In case a party violates the duties of care customary in the preparation and formation of a contract of sale, the other party may claim compensation for the costs borne by it.* (W przypadku, gdy strona naruszy obowiązki zwyczajowej staranności w przygotowaniach i zawieraniu umowy sprzedaży, druga strona może żądać odszkodowania za poniesione w związku z tym zdarzeniem koszty).

Ogólne założenie, iż projekt konwencji powinien zawierać postanowienia odnoszące się do dobrej wiary i *fair dealing*, były wspierane przez większość reprezentantów¹⁰⁷. Wskazywali oni, że takie postanowienia są wprost umieszczone w wielu aktach praw krajowych, usprawniając proces zawierania umów, a zatem byłoby wskazane skodyfikowanie takiego postanowienia w akcie konwencyjnym. Skodyfikowanie takich zasad w konwencji mogłoby przyczynić się z czasem do usprawnienia procesu wykładni umów z udziałem krajowej jurysprudencji oraz doktryny, która byłaby pomocna w wykładni tychże postanowień.

O ile, w założeniu, większość reprezentantów była zgodna co do konieczności kodyfikacji ww. zasad, o tyle powstał spór w kwestii szczegółowego sformułowania poszczególnych postanowień¹⁰⁸.

Paragraf I zyskał poparcie jako pożądany standard przy zawieraniu umów w relacjach biznesowych – standard, który jest powszechnie znany i skodyfikowany w regulacjach prawa krajowego, zatem nie było powodu, aby nie ująć podobnej zasady w konwencji dedykowanej międzynarodowej umowie sprzedaży¹⁰⁹. Uniknięto w trakcie debaty rozstrzygnięcia jaki charakter ma tak ustalona norma – czy to klauzuli generalnej odsyłającej czy zasady prawa. Rozróżnienie to jest jasno podkreślane w doktrynie¹¹⁰, jakkolwiek granica podziału dwóch konstrukcji traci znaczenie w sądowym stosowaniu prawa¹¹¹. Zauważalna przy tym jest tendencja, aby konstrukcjom prawa obcego nadawać znaczenie wypracowane w prawie krajowym¹¹². Uniwersalnym celem kodyfikatora było wprowadzenie uniwersalnego i łatwo stosownego kryterium oceny postępowania stron umowy¹¹³.

¹⁰⁷ Ibidem, s. 66, § 71.

¹⁰⁸ Ibidem, s. 66, § 72.

¹⁰⁹ Ibidem, s. 66, § 73.

¹¹⁰ W. Katner: *Śluszość jako klauzula generalna w kodeksie cywilnym (z perspektywy Sądu Najwyższego)*. „Białostockie Studia Prawnicze” 2014, z. 17, s. 119 i passim.

¹¹¹ A. Malarewicz-Jakubów: *Klauzule generalne i zasady śluszości*. „Białostockie Studia Prawnicze” 2014, z. 17, s. 145 i passim.

¹¹² K. Bochnia: *Znaczenie klauzul generalnych w stosowaniu prawa krajowego i międzynarodowego*. W: *Klauzule generalne w prawie krajowym i obcym*. Red. L. Zacharko. Katowice 2016, s. 24–25.

¹¹³ Próżno szukać uniwersalnie akceptowanej definicji klauzul generalnych por. A. Szot: *Klauzula generalna jako ponadgłęziowa konstrukcja systemu prawa*. „Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska. Sectio G. Ius” 2016, vol. 63, no. 2, s. 291–292, (DOI: 10.17951/g.2016.63.2.291).

W toku obrad przewidywano możliwe trudności w zakresie jednolitej międzynarodowej interpretacji proponowanych zasad tj. zasad uczciwego handlu i działania w dobrej wierze. Niemniej bazując na doświadczeniach krajowych wskazano, iż przezwyciężenie trudności jest kwestią czasu, a jasno sformułowany tekst aktu „zachęci do przyszłej jednolitej wykładni wskazanych kwestii”¹¹⁴. Zaakcentowano przy tym, iż ogólna zasada wskazana w pierwszym zdaniu pierwszego paragrafu nie będzie miała znaczącego wpływu na interpretację, dopóki nie zostanie ona sądownie wyłożona i zastosowana w sposób niezmienny w czasie¹¹⁵; innymi słowy – dopóki nie ustali się stała linia orzecznicza co do jej zakresu i wykładni. Proces ten będzie niewątpliwie czasochłonny, co przewidziano już w toku prac nad tą regulacją¹¹⁶. Dodatkowo pojawiły się zarzuty, co do zbyt ogólności i nieprecyzyjności postanowienia. Wskazano przy tym, iż byłoby utrudnione wyliczenie składowych *fair dealing*. Ponadto wskazano na obawy, iż wykładnia pojęcia będzie dokonywana według kryteriów krajowych, co przeczyłoby zasadzie międzynarodowości konwencji bądź jego całkowitego pominięcia w jurysdykcjach, gdzie taka konstrukcja nie występuje.

W toku prac na wstępie odrzucono drugie zdanie § I, tj. „Zachowanie naruszające te zasady (dobrej wiary i *fair dealing*) jest pozbawione jakiegokolwiek ochrony prawnej” jako zbyt ogólne i niejasne, skutkiem czego niemożące zapewnić jednolitej wykładni w przyszłości¹¹⁷. Wskazano, że zasady ogólne (*general principles*) zależą w znacznej mierze od jakości orzecznictwa i stąd mogą się różnić znacznie zależnie od miejsca ich zastosowania, co jest argumentem za odrzuceniem propozycji uwzględnienia koncepcji *fair dealing* w dalszych pracach¹¹⁸.

Ostatecznie grupa robocza przyjęła pierwsze zdanie § I węgierskiej propozycji¹¹⁹.

Paragraf II wywołał również spory co do treści i zakresu, jakie miały zostać zaproponowane do dalszych prac. Z jednej strony wskazano, iż takie postanowienie proponuje pewien minimalny standard ochrony w opozycji do niejednoznacznie rozumianych wyjątków, poprzez wprowadzenie ograniczenia, powszechnie znanego w wielu krajowych reżimach prawnych i jako takiego możliwego do przyjęcia i rozszerzenia w umowie przez jej strony¹²⁰.

¹¹⁴ *Report of the Working Group on the International Sale of Goods on the work of its ninth session (Geneva, 19–30 September 1977) (A/CN.9/142)*. W: *United Nations Commission on International Trade Law Yearbook*, vol. IX... s. 66–67, § 73.

¹¹⁵ *Ibidem*, s. 67, § 74.

¹¹⁶ *Idem*.

¹¹⁷ *Idem*, s. 67, § 75.

¹¹⁸ *Idem*, s. 67, § 76.

¹¹⁹ *Idem*, s. 67, § 77.

¹²⁰ *Idem*, s. 67, § 79.

Pogląd odmienny wskazywał, iż ta złożona kwestia jest najlepiej uregulowana przez prawo krajowe. Ponadto przyjęcie takiego postanowienia w konwencji utrudni jednolitą

(W czasie zawierania umowy strony muszą przestrzegać zasad uczciwego handlu oraz działać w dobrej wierze)¹²⁸.

Sekretarz Generalny ONZ sporządził raport co do połączenia obu projektów, tj. projektu konwencji dotyczącej zawierania umów międzynarodowej sprzedaży towarów z projektem konwencji o międzynarodowej sprzedaży towarów (A/CN.9/145)¹²⁹. Zanim to nastąpiło, grupa robocza na dziewiątej sesji dokończyła pracę dotyczącą sporządzenia projektu dotyczącego zasad zawierania i ważności umów – w formie osobnej konwencji¹³⁰. Raport stanowi odpowiedź na wniosek grupy roboczej o konieczności przeanalizowania problemów legislacyjnych w konstruowaniu treści przyszłej konwencji. Problem dotyczył wkomponowania w treść projektu konwencji o międzynarodowej sprzedaży towarów sporządzonego w toku równoległych prac projektu konwencji dotyczącej zawierania i ważności umów.

W omawianym zakresie, debata odnośnie art. 5 miała żywiołowy przebieg. Na wstępie należy wskazać, iż w projekcie konwencji o międzynarodowej sprzedaży nie było postanowień odnoszących się do klauzuli dobrej wiary i *fair dealing*¹³¹.

Zdania co do konieczności normatywnego ujęcia dobrej wiary i *fair dealing* w konwencji były podzielone, głównie w gronie delegacji państw Europy Zachodniej¹³².

O ile reprezentanci Holandii przyjęli proponowaną treść artykułu 5 pozytywnie, o tyle reprezentanci państw skandynawskich – Finlandii i Szwecji, podobnie jak Australii i Wielkiej Brytanii – zarzucali art. 5 pustkę pojęciową oraz nieprecyzyjność. Australia wskazała, iż o ile zasady dobrej wiary i *fair dealing* są wysoce pożądane w międzynarodowym handlu, o tyle są to koncepcje szerokie i pozbawione precyzji, co spowoduje w przyszłości odmienną interpretację przez różne sądy krajowe. Co za tym idzie, takie sformułowania dadzą powody do niepewności w stosowaniu konwencji oraz grunt pod niepotrzebne spory sądowe. Australia zgłosiła wniosek o doprecyzowanie omawianej normy albo jej usunięcie¹³³.

Przedstawiciele Holandii¹³⁴ zgodzili się z uwagami Australii co do możliwych problemów w stosowaniu omawianych klauzul, w zakresie uzyskania ich jednolitego znaczenia

¹²⁸ Tłumaczenie własne.

¹²⁹ *Report of the Secretary-General: incorporation of the provisions of the project Convention on the Formation of Contracts for the International Sale of Goods into the project Convention on the International Sale of Goods (A/CN.9/145)*. W: *United Nations Commission on International Trade Law Yearbook*, vol. IX..., s. 121.

¹³⁰ *Idem*, s. 121, § 1.

¹³¹ *Report of the Secretary-General...* (A/CN.9/145), s.123, § 47–48.

¹³² *Report of the Secretary-General: analytical compilation of comments by Governments and international organizations on the project Convention on the Formation of Contracts for the International Sale of Goods...* W: *United Nations Commission on International Trade Law Yearbook*, vol. IX..., s. 132, § 64–69.

¹³³ *Idem*, s. 132, § 70.

¹³⁴ *Idem*, s. 132, § 72.

w toku wykładni. Niemniej przeważały, według nich, zalety wprowadzenia ich do projektowanej konwencji. Wskazali przy tym, iż w każdym systemie prawnym funkcje klauzuli dobrej wiary są różne. W niektórych systemach prawnych daje ona prawo sądowi do rozwiązania bądź zmiany wiążącej strony umowy¹³⁵, w innych pełni rolę regulacji uzupełniającej relacje umowne między stronami¹³⁶. Zasada dobrej wiary pełnić może również rolę „substytutu” wad oświadczeń woli, co jest szczególnie ważne w sytuacji, gdy projekt konwencji nie zawiera reguł dotyczących ważności umowy, pozostawiając je prawu krajowemu (art. 4 KMST)¹³⁷.

Delegat Holandii wskazał ponadto, iż teoretycznie bardzo szeroki zakres stosowania zasady (*principle*) dobrej wiary wskazany w art. 5 stawia uzasadnione pytanie o konieczność doprecyzowania zakresu jej zastosowania. Wobec braku takiego zabiegu istnieje obawa różnorakiej wykładni przez sądy krajowe omawianej zasady¹³⁸.

W ramach wymiany uwag, przez cały czas prac nad aktem nie analizowano charakteru dobrej wiary pod kątem teoretyczno prawnym, a więc nie rozstrzygano, czy ma ona charakter klauzuli generalnej odsyłającej czy zasady prawa. Skutkowało to zamiennym używaniem przez delegatów pojęcia zasada prawa (*principle, rule*) czy też klauzula generalna¹³⁹.

Kolejne obawy delegatów dotyczyły doprecyzowania normy. Czechosłowacja oraz reprezentanci HCCH¹⁴⁰ zgłosili wniosek o uzupełnienie jej tak, aby strony nie mogły wyłączyć jej obowiązywania: *The parties may not derogate from or vary the effect of this article* (Strony nie mogą wyłączyć lub zmienić skutków niniejszego artykułu)¹⁴¹. Finlandia, Szwecja oraz

¹³⁵ S. Kröll: *German Country Analysis: Good Faith, Formation, and Conformity of Goods*. W: *International Sales Law: a global challenge*. Ed. L. DiMatteo. Cambridge 2014, s. 363.

¹³⁶ C.P. Gillette: *Limitations on the obligation of good faith*. „Duke Law Journal”, September 1981, no. 4, s. 618–619.

¹³⁷ *United Nations Commission on International Trade Law Yearbook*, vol. IX..., § 70, s. 132.

¹³⁸ Ibidem, § 73, s. 133: *Article 13 provides: "In the interpretation and application of the provisions of this Convention, regard is to be had to its international character and to the need to promote uniformity"* – Report of the United Nations Commission on International Trade Law on the work of its tenth session, *Official Records of the General Assembly, Thirty second Session, Supplement No. 17 (A/32/17)*, § 35. W: *United Nations Commission on International Trade Law Yearbook*, vol. VIII: 1977, Part I, II, A, UN, New York 1977, s. 15 i passim.

¹³⁹ Rozróżnienie pojęć opisują: L. Leszczyński, G. Maroń: *Pojęcie i treść zasad prawa oraz generalnych klauzul odsyłających. Uwagi porównawcze*. „Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska. Sectio G. Ius” 2013, vol. 60, no. 1, s. 81–82.

¹⁴⁰ *Hague Conference on Private International Law*, International Chamber of Shipping (ICS) <https://www.hcch.net/> [dostęp: 2.07.2024]

¹⁴¹ *Report of the Secretary-General: analytical compilation of comments by Governments and international organizations on the draft Convention on the Formation of Contracts for the International Sale of Goods as adopted by the Working Group on the International Sale of Goods and on the draft of a uniform law for the unification of certain rules relating to validity of contracts for the international sale of goods prepared by the International Institute for the Unification of Private Law (A/CN.9/146 and Add.1-4)*. W: *United Nations Commission on International Trade Law Yearbook*, vol. IX..., § 75, s. 133.

przedstawiciele HCCH¹⁴² skrytykowali to, że omawiane postanowienie nie przewiduje konsekwencji naruszenia wskazanych w art. 5 zasad przez strony umowy. Postanowienie to jest zatem pozbawione realnej treści, a co za tym idzie mało prawdopodobne, aby przyczyniło się on do ujednolicenia praktyki w tym zakresie.

Do dalszych prac na jedenastej sesji Komisji UNCITRAL skierowano art. 5 projektu wraz z uwagami zaproponowanymi przez uczestników prac grupy roboczej.

1.4.7 XI sesja Komisji UNCITRAL w dniach 30 maja – 16 czerwca 1978 r.

Komisja musiała rozważyć pytanie, czy zasady zawierania umów międzynarodowej sprzedaży towarów powinny być przedmiotem osobnego aktu względem KMST¹⁴³. Należy mieć na względzie, iż takie rozwiązanie przyjęto w ULIS z 1964 r.¹⁴⁴ oraz ULF z 1964 r.¹⁴⁵, które to akty kwestie zawarcia umowy i wykładni jej treści regulowały osobno. Wobec argumentacji, iż tekst obejmujący obie grupy zagadnień będzie łatwiej stosować, a w dalszej kolejności przyczyni się do harmonizacji i ujednolicenia prawa handlowego¹⁴⁶, Komisja zdecydowała o połączeniu obu projektów (*The draft Convention on the Formation of Contracts* – projekt konwencji dotyczącej zawierania umów z *The draft Convention on the International Sale of Goods* – z projektem konwencji dotyczącym międzynarodowej sprzedaży umów) w jeden dokument, nazwany *The Draft Convention on Contracts for the International Sale of Goods*¹⁴⁷.

Do tego momentu prace nad oboma projektami toczyły się równolegle. W trakcie ósmej sesji prac Komisji UNCITRAL-u zaproponowano rozważenie ujednolicenie niektórych zasad dotyczących ważności umów międzynarodowej sprzedaży¹⁴⁸.

Odnosząc się do prac UNCITRAL-u, należy wskazać, że ich rezultat został przedstawiony w projekcie podsumowującym opracowanie projektu konwencji dot. zawierania

¹⁴² Ibidem, § 76–79, s. 133.

¹⁴³ *Report of the United Nations Commission on International Trade Law on the work of its tenth session, Official Records of the General Assembly, Thirty second Session, Supplement No. 17 (A/32/17)*. W: *United Nations Commission on International Trade Law Yearbook*, vol. VIII..., § 15, s. 13.

¹⁴⁴ *Uniform Law on the Formation of Contracts for the International Sales of Goods*. “Treaty Series” 1972, vol. 834, No. 11930, s. 107, <https://treaties.un.org/doc/Publication/UNTS/Volume%20834/volume-834-I-11930-English.pdf> [dostęp: 14.03.2023].

¹⁴⁵ Idem, s. 107.

¹⁴⁶ *Report of the UNCITRAL on the work of its tenth session, Official Records of the General Assembly, Thirty third session, supplement no. 17*. W: *United Nations Commission on International Trade Law Yearbook*, vol. VIII..., s. 13 i passim.

¹⁴⁷ Idem, s. 13.

¹⁴⁸ *Draft of a law for the unification of certain rules relating to the validity of contracts of international sale of goods (United Nations Commission on International Trade Law Yearbook, vol. VIII..., s. 88*. <https://uncitral.un.org/sites/uncitral.un.org/files/media-documents/uncitral/en/vol8-p88-90-e.pdf> [dostęp: 14.03.2023].

umów międzynarodowej sprzedaży. Projekt ten miał zostać połączony z konwencją właściwą dot. międzynarodowej sprzedaży. Artykuł 5 tego projektu miał następujące brzmienie: *In the course of the formation of the contract the parties must observe the principles of fair dealing and act in good faith*¹⁴⁹. (W toku zawierania umowy strony muszą przestrzegać zasad uczciwego handlu oraz dobrej wiary)¹⁵⁰.

Wskazana w art. 5 dobra wiara stanie się po scaleniu obu projektów częścią docelowej normy art. 7 ust. 1 *in fine* KMST. Póki co odbyła się szeroka debata, co do kwestii pozostawienia w projekcie konwencji takiego postanowienia.

Wskazano na argumenty za usunięciem całego art. 5 we wskazanej wyżej treści¹⁵¹:

- postanowienie to ma zawierać jedynie „moralne nawoływanie”;
- jeśli takie postanowienie miałoby uzyskać rangę normy prawnej, pozostaje pytanie, jak zastosować je do poszczególnych transakcji;
- o ile trudno nie zgodzić się z ważnością poruszonych w art. 5 zasad, o tyle wobec braku perspektyw na powstanie ponad krajowego organu wykładającego konwencję, sądy krajowe będą stosować postanowienia takiej klauzuli, będąc pod wpływem własnej prawnej i społecznej kultury stosowania tego rodzaju norm w indywidualnych sprawach;
- Konwencja nie przewiduje sankcji za złamanie zasad określonych przepisem w proponowanym brzmieniu, co spowoduje rozstrzygnięcie sprawy na gruncie prawa krajowego, a w konsekwencji istnieje groźba niejednolitego orzecznictwa.

Jako przykład problemów z praktyczną realizacją takiego postanowienia grupa robocza wskazała na będący w przygotowaniu projekt dotyczący ważności umów, gdzie napotkano trudności z ustaleniem konsekwencji naruszenia dobrej wiary, w postaci oszustwa i groźby (w naszym rozumieniu, na gruncie k.c., mówiąc szerzej: wad oświadczenia woli). Argumentacja ta z perspektywy czasu okazała się zasadna; dość wskazać, iż kwestia ważności umów nie jest objęta regulacją KMST, a inny akt konwencyjny powszechnie obowiązujący w tej mierze do dziś nie został ratyfikowany.

¹⁴⁹ *Report of the UNCITRAL on the work of its eleventh session (New York, 30 May – 16 June 1978) (A/33/17)*. W: *United Nations Commission on International Trade Law Yearbook*, vol. IX..., part one, II, A, pkt. 6, s. 47; *Annex to the Report of the Working Group on the International Sale of Goods on the work of its ninth session (Geneva, 19–30 September 1977) (A/CN.9/ 142)*. W: *United Nations Commission on International Trade Law Yearbook*, vol. IX..., part one, II, A, s. 84.

¹⁵⁰ Tłumaczenie własne.

¹⁵¹ *Report of the UNCITRAL Law on the work of its eleventh session (New York, 30 May – 16 June 1978) (A/33/17)*. W: *United Nations Commission on International Trade Law Yearbook*, vol. IX..., part one, II, A, s. 36.

Głosy zwolenników pozostawienia art. 5 we wskazanym brzmieniu można uporządkować w grupy argumentów¹⁵²:

— koncepcja dobrej wiary jest znana w każdym ustawodawstwie co nadaje jej uniwersalny charakter,

— wprowadzenie dobrej wiary do regulacji dotyczącej obrotu międzynarodowego byłoby wartościowym wzmocnieniem powszechnie znanej reguły postępowania;

— usunięcie takiego postanowienia spowodowałoby domniemanie, że UNCITRAL sprzeciwia się zasadom wskazanym w omawianym artykule, tymczasem taka zasada jest konieczna w międzynarodowym handlu, w szczególności z państwami rozwijającymi się;

— koncepcja dobrej wiary jest skodyfikowana w prawie publicznym, w szczególności Karcie Narodów Zjednoczonych;

— jest to element tworzącego się *new international economical order* – „nowego międzynarodowego ładu ekonomicznego” i może mieć praktyczny efekt w pomniejszeniu niepożądanych i dyskryminujących praktyk handlowych¹⁵³.

Mniej szczęścia w pracach legislacyjnych miało postanowienie odnoszące się do *fair dealing*¹⁵⁴. Wskazane w projekcie konwencji dotyczącej zawierania umów postanowienie o konieczności przestrzegania zasady uczciwego handlowania (*the principles of fair dealing*) spotkało się z krytyką, która ostatecznie przesądziła o jego usunięciu w toku dalszych prac. Wskazano, że mogłoby ono być usankcjonowaniem istniejących praktyk handlowych, które spotykały się z dezaprobatą państw rozwijających się, jako niespełniających kryterium „bycia *fair*”.

Niezależnie od powyższych kwestii, nierozstrzygnięte pozostało, na tym etapie prac, do kogo ma być skierowana zasada wykładni umów – czy do sądu (organu) rozstrzygającego spór, czy też do stron umowy¹⁵⁵.

W trakcie prac, dnia 8 czerwca 1978 r. Komisja ustanowiła tzw. *drafting group*, składającą się z przedstawicieli dziesięciu państw, reprezentujących różne kultury prawne oraz ustroje ekonomiczne. W gronie tym znaleźli się m.in. przedstawiciele ZSRR i Wielkiej Brytanii¹⁵⁶. Celem grupy było połączenie w całość dotychczasowych prac w części dotyczącej

¹⁵² *Annex to the Report of the Working Group on the International Sale of Goods on the work of its ninth session (Geneva, 19–30 September 1977) (A/CN.9/142)*. W: *United Nations Commission on International Trade Law Yearbook*, vol. IX..., s. 34, § 46.

¹⁵³ *Annex to the Report of the Working Group on the International Sale of Goods on the work of its ninth session*. W: *United Nations Commission on International Trade Law Yearbook*, vol. IX..., § 47, s. 35.

¹⁵⁴ *Idem*, § 49, s. 35.

¹⁵⁵ *Idem*, § 54, s. 36.

¹⁵⁶ *Report of the UNCITRAL work of its eleventh session (New York, 30 May – 16 June 1978) (A/33/17)*. W: *United Nations Commission on International Trade Law Yearbook*, vol. IX..., s. 13, pkt 3, § 20.

zawierania umowy (*draft Convention on Formation*), której efektem było zaakceptowanie „dobrej wiary” jako elementu składowego normy poświęconej wykładni aktu oraz części właściwej konwencji (*Convention on the International Sale of Goods*) w jeden dokument. W toku obrad z „*drafting group*” została wydzielona „Grupa robocza” do opracowania artykułów związanych z interpretacją¹⁵⁷. UNCITRAL zdecydował o jej powołaniu¹⁵⁸ mając na względzie zadanie połączenia normy art. 5 projektu dot. zawierania umów (A/CN.9/142 stanowiącego aneks do raportu grupy roboczej dot. międzynarodowej sprzedaży towarów – IX sesji)¹⁵⁹ – z art. 13 wynikającym z projektu konwencji dotyczącej międzynarodowej sprzedaży towarów (A/32/17 stanowiącym raport z X sesji prac UNCITRAL-u¹⁶⁰). Grupa robocza zgłosiła propozycję uzupełnienia art. 13 o kwestie przestrzegania dobrej wiary. Grupa ta zaproponowała nowy przepis w brzmieniu: *In the interpretation and application of the provisions of this Convention, regard is to be had to its international character and to the need to promote uniformity and to observe good faith in international trade.* (Przy interpretacji i stosowaniu postanowień niniejszej Konwencji, należy uwzględniać jej międzynarodowy charakter oraz potrzebę dążenia do jej jednolitego stosowania i poszanowania dobrej wiary w handlu międzynarodowym)¹⁶¹.

Artykułowi w nowej treści został nadany nr 6 w przekazanej do dalszych prac Nowojorskiej propozycji (*New York Draft*)¹⁶².

¹⁵⁷ Finlandii, Węgier, Meksyku, Singapuru, Ugandy oraz Wielkiej Brytanii (w dokumencie oznaczonym sygnaturą as A/CN.9/XI/CRP.5) dnia 30 maja 1978 r. W: *United Nations Commission on International Trade Law Yearbook*, vol. IX..., § 8, s. 47.

¹⁵⁸ *Report of the UNCITRAL on the work of its tenth session, Official Records of the General Assembly, Thirty-second session, Supplement No.17 (A/32/17)*. W: *United Nations Commission on International Trade Law Yearbook*, vol. VIII..., § 55, s. 36.

¹⁵⁹ *Report of the Working Group on the International Sale of Goods on the work of its ninth session (Geneva, 19–30 September 1977) (A/CN.9/142)*. W: *United Nations Commission on International Trade Law Yearbook*, vol. IX..., s. 61.

¹⁶⁰ *Report of the UNCITRAL on the work of its tenth session, Official Records of the General Assembly, Thirty-second session, Supplement No. 17 (A/32/17) § 25*. W: *United Nations Commission on International Trade Law Yearbook*, vol. VIII..., part one, II, A.

¹⁶¹ *Report of the UNCITRAL on the work of its tenth session, Official Records of the General Assembly, Thirty-second session, Supplement No.17 (A/32/17)*. W: *United Nations Commission on International Trade Law Yearbook*, vol. VIII..., § 60, s. 36.

¹⁶² *Report of the UNCITRAL on the work of its eleventh session (New York, 30 May – 16 June 1978) (A/33/17)*. W: *United Nations Commission on International Trade Law Yearbook*, vol. IX..., part one, II, A 1978, s. 15.

1.4.8 Konferencja Narodów Zjednoczonych w Wiedniu w dniach 10 marca – 11 kwietnia 1980 r.

W ramach podsumowania blisko dwóch dekad pracy nad jednolitym prawem sprzedaży zwołano Konferencję w Wiedniu, której efektem było sporządzenie tekstu Konwencji Narodów Zjednoczonych o międzynarodowej sprzedaży towarów, w treści znanej nam dzisiaj.

Konferencja podzielona była na obrady plenarne. Artykuł 6 dotyczący wykładni, protoplasta dzisiejszego art. 7, był przedmiotem prac w trakcie szóstej sesji obrad plenarnych, która obradowała w dniu 8 kwietnia 1980 roku¹⁶³. Artykuł 6 projektu Nowojorskiego był przedmiotem prac Pierwszej Komisji (tzw. *First Committee*) w trakcie jej piątego spotkania dnia 13 marca 1980 roku¹⁶⁴.

Do dalszych prac legislacyjnych Sekretariat ONZ przygotował komentarz do projektu nowojorskiego, będącego ostatnim efektem prac¹⁶⁵. W komentarzu zwrócono uwagę na kluczowe kwestie, które legły u podstaw intencji legislatora konwencyjnego w ustanowieniu takiej normy. Jako zasadniczy cel wskazano konieczność uniknięcia różnego rozumienia postanowień konwencji przez sądy krajowe, z uwagi na ich interpretację na wzór krajowych rozwiązań prawnych¹⁶⁶. Należy mieć na uwadze, iż przepis dotyczący jednolitej wykładni Konwencji jest wyrazem kompromisu między krajowymi rozwiązaniami prawnymi.

I tak można wskazać, iż wymóg przestrzegania dobrej wiary jest zasadą (*principle*), którą odzwierciedlają inne normy (*rule*) zamieszczone w KMST¹⁶⁷:

— art. 14 par. 2 (b) projektu Nowojorskiego¹⁶⁸ – (art. 16 ust. 2 b) KMST) uzależniający możliwość odwołania oferty od rozsądnych oczekiwań adresata;

— art. 19 (2) projektu Nowojorskiego (art. 21 ust. 2 KMST) wskazujący na okoliczności wysłania spóźnionej oferty, dla oceny możliwości jej odwołania;

¹⁶³ *United Nations Conference on Contracts for the International Sale of Goods, Vienna, 10 March –11 April 1980, Official Record, Documents of the Conference and Summary Records of the Plenary Meetings and of the Meetings of the Main Committees*, New York 1991, s. 202 i passim <https://uncitral.un.org/sites/uncitral.un.org/files/media-documents/uncitral/en/a-conf-97-19-ocred-eng.pdf>, [dostęp: 4.04.2023].

¹⁶⁴ *Idem*, s. 87 i passim.

¹⁶⁵ *United Nations Conference, Commentary on the project convention on contracts of the international sale of goods, prepared by secretariat, Document A/CONF.97/5, s. 17 i passim*, <https://uncitral.un.org/sites/uncitral.un.org/files/media-documents/uncitral/en/a-conf-97-19-ocred-eng.pdf> [dostęp: 4.04.2023].

¹⁶⁶ *Idem*, s. 17, pkt. 1.

¹⁶⁷ *Idem*, s. 18, § 2–4.

¹⁶⁸ Numeracja projektu nowojorskiego w: *Report of the United Nations Commission on International Trade Law on the work of its eleven session, Official Records of the General Assembly, Thirty-third session, Supplement no. 17 (A/33/17) § 28*. W: *United Nations Commission on International Trade Law Yearbook*, vol. IX..., part I, II, A.

- art. 27 (2) projektu Nowojorskiego (art. 29 ust. 2 KMST) określający wymóg formy pisemnej umowy przewidzianej dla zmiany umowy, zależnie od postępowania strony;
- art. 35 i 44 projektu Nowojorskiego (odpowiednio art. 37 i 48 KMST) określające kryterium „nierozsądnych niedogodności” w związku z nieterminowym wykonaniem umowy;
- art. 38 projektu nowojorskiego (art. 40 KMST) regulujący możliwość powołania się na niezgodność towaru z umową zależnie od wiedzy o tych wadach, którą sprzedający posiada lub nie może nie posiadać, a której nie ujawnił drugiej stronie umowy;
- art. 45 par. 2, art. 60 par. 2 i art. 67 projektu nowojorskiego, odpowiednio art. 49 64, 82 KMST odnoszące się do rozsądku w zakresie terminu do odstąpienia od umowy bądź „kryterium normalności” (art. 82 KMST);
- art. 74–77 projektu nowojorskiego, odpowiednio art. 85–87 KMST, odnoszące się do kryterium rozsądku w zakresie zabezpieczenia dostarczonych towarów.

Zakres zastosowania zasady dobrej wiary jest szerszy niż podane przykłady i obowiązuje we wszystkich stadiach wykładni i stosowania Konwencji¹⁶⁹.

1.4.9 Unormowanie „luk konwencyjnych”

Unormowanie problemu luk konwencyjnych nie zostało wiążąco rozstrzygnięte w marcu 1980 r., kiedy planowano sporządzić końcowy akt konwencyjny¹⁷⁰. Przed przystąpieniem do obrad, sześć państw złożyło zastrzeżenia do propozycji wyrażonej w projekcie nowojorskim. Były to: Bułgaria, Czechosłowacja, Włochy, USA oraz Norwegia¹⁷¹. Odnosząc się do propozycji zmian przedstawionych przez te państwa, można wskazać, iż uwidaczniały one obawy przed rozwiązaniami nieznanymi w ich systemach. I tak Bułgaria proponowała dodanie postanowienia o odwołaniu do reguł prawa krajowego w przypadku niemożności rozwiązania sprawy na gruncie zasad określonych w art. 6¹⁷². Podobną propozycję zgłosiła Czechosłowacja¹⁷³. Poddano dyskusji, które normy mają rozstrzygnąć kwestie nieuregulowane w konwencji, a dotyczące umowy sprzedaży – czy normy kolizyjne państwa sprzedawcy, jak proponowała delegacja Bułgarii¹⁷⁴, czy normy prawa prywatnego międzynarodowego

¹⁶⁹ United Nations Conference, *Commentary on the project...*, s. 18, § 4.

¹⁷⁰ Idem, s. 255, § 14.

¹⁷¹ Idem, s. 87 § 2.

¹⁷² Idem, s. 87, § 3(I)(2).

¹⁷³ Idem, s. 87, § 3 (II)(2).

¹⁷⁴ Idem, § 6–9, s. 255.

określone w Konwencji, jak proponował profesor Kopacz, reprezentujący Czechosłowację¹⁷⁵. Na tym tle pojawiło się kilka kluczowych wątpliwości. Było niejasnym, czy odniesienie do prawa krajowego zmierzało do wykluczenia zastosowania norm prawa prywatnego międzynarodowego, czy zmierzało do powstania nowych reguł. Ponadto pojęcie „prawo krajowe” było niejednoznaczne w kontekście interpretatora – czy wiązało się z miejscem pobytu, czy narodowością.

Wskazano w toku dyskusji, iż założenie wyrażone art. 2 i 17 ULIS, iż konwencja prawa międzynarodowego może być aktem wyczerpującym, bez odniesień do rozwiązań za pomocą norm prawa kolizyjnego, było „kosztowną iluzją”¹⁷⁶. Przedstawiciel Bułgarii skrytykował również propozycję, aby ewentualne luki w Konwencji rozstrzygać „w zgodzie z zasadami, na których Konwencja się opiera”¹⁷⁷. Przebieg dyskusji pozwala zauważyć, iż państwa wchodzące w sferę wpływów ZSRR (Bułgaria, Czechosłowacja) były niechętne rozwiązaniom, które zostawiały zbyt duże pole manewru interpretatorowi. Trwałym śladem propozycji delegacji

virtue of the rules of private international law. (Kwestie dotyczące spraw uregulowanych w niniejszej Konwencji, które nie są w niej wyraźnie rozstrzygnięte, będą rozstrzygane zgodnie z ogólnymi zasadami, na których niniejsza konwencja jest oparta, a w przypadku ich braku, zgodnie z prawem właściwym na mocy przepisów prawa prywatnego międzynarodowego).

Proponowana zmiana przyjęta została w ostatecznej, ratyfikowanej wersji, w treści, jaką znamy z art. 7 ust. 2 Konwencji Wiedeńskiej¹⁸³. Wypada zauważyć, że kwestia ta budziła obawy w trakcie prac, co wyraża się w wyniku głosowania (siedemnaście głosów za, czternaście głosów przeciw, jedenaście głosów wstrzymujących się).

1.4.10 Unormowanie dobrej wiary w zasadach wykładni aktu

Przed rozpoczęciem obrad, Włochy zgłosiły własną propozycję wkomponowania zasady dobrej wiary w treść aktu. Proponowano zatem¹⁸⁴ usunięcie postanowienia dotyczącego dobrej wiary z artykułu 6 draftu nowojorskiego i wprowadzenie w zamian klauzuli, zgodnie z którą w przypadku niemożności rozwiązania sprawy na gruncie KMST rozstrzygające będzie prawo krajowe¹⁸⁵. Jednocześnie zaproponowano przy tym by „dobrą wiarę” umieścić w nowym artykule o numerze roboczym 6 *prim*. Zgodnie z treścią tej propozycji przy zawieraniu i wykonaniu umowy sprzedaży strony powinny przestrzegać dobrej wiary i międzynarodowej współpracy. Całość tej propozycji dopełnić miał art. 6 *bis*, zgodnie z którym dla potrzeb Konwencji umowa sprzedaży powinna być wykładana zgodnie „ze zgodną wolą stron (*common will of the parties*) w odniesieniu do ich zachowań w trakcie jej zawierania”¹⁸⁶. Propozycja art. 6 *bis* brzmiała: *For the purposes of this Convention, the contract of sale shall be interpreted in accordance with the common will of the parties, reference being made even to their conduct*¹⁸⁷. (Dla celów tej Konwencji, umowa sprzedaży powinna być interpretowana zgodnie z wolą stron w odniesieniu do zachowań)¹⁸⁸.

Zmiany te uzasadniał M. Bonell, wskazując, że ich celem jest, aby jasno odnieść zasadę dobrej wiary do wykładni zachowań strony umowy przy jej zawarciu i wykonaniu, a nie do norm konwencji¹⁸⁹.

¹⁸³ Idem, s. 87, § 5.

¹⁸⁴ Idem, s. 87, § 3 (iii) Italy (A/CONF.97/C.1/L.59).

¹⁸⁵ Idem, s. 87, § 3(III).

¹⁸⁶ Idem, s. 87, § 3 (IV).

¹⁸⁷ United Nations Conference, *Commentary on the project...*, (A/CONF.97/C.1/L.59), New York 1991, s. 87.

¹⁸⁸ Tłumaczenie własne.

¹⁸⁹ Idem, s. 255, § 14.

Zamierzeniem kolejnej propozycji zmiany art. 6 złożonej przez delegacje USA, było unormowanie wzajemnych relacji zawartych w artykule zasad. Zaproponowano zatem, iż na równi z dążeniem do jednolitego zastosowania konwencji należy postawić przestrzeganie dobrej wiary w międzynarodowym handlu¹⁹⁰. Propozycję o zbliżonej treści złożyła Francja¹⁹¹, Delegacja Norwegii zaproponowała, aby usunąć postanowienie o poszanowaniu dobrej wiary w międzynarodowym handlu (*the observance of good faith in international trade*), a w zamian umieścić postanowienie o braniu pod uwagę potrzeby zapewnienia dobrej wiary w międzynarodowym handlu (*having regard to the need to ensure the observance of good faith in international trade*)¹⁹².

Norweska propozycja w swoim założeniu miała podobny cel jak włoska, tj. zapobieżenie sytuacji, gdy któraś z norm Konwencji w trakcie jej stosowania i wykładni okazałaby się sprzeczna z zasadami dobrej wiary, co rodziłoby konieczność jej pominięcia. Aby tego uniknąć, Norwegia proponowała, by ograniczyć postanowienie odnośnie do dobrej wiary tylko do wykładni umowy między stronami, a nie całości konwencji. Propozycja ta została ostatecznie wycofana¹⁹³,

W uzgodnionej formie i treści, artykuł o numerze 6 przedstawiono do debaty plenarnej¹⁹⁴. W ramach prac uznano, iż całość regulacji zasad wykładni powinna być zawarta w jednym artykule, co skutkowało dodaniem do art. 6 postanowienia o przestrzeganiu dobrej wiary w międzynarodowym handlu¹⁹⁵. Celem takiego zabiegu było jasne wskazanie, iż zasady dobrej wiary dotyczą wykładni umowy sprzedaży, a nie interpretacji konwencji jako całości¹⁹⁶.

W toku dyskusji przedstawiciel Korei Południowej¹⁹⁷ wskazywał, iż możliwe są trzy obszary zastosowania zasady dobrej wiary w międzynarodowym handlu:

- 1) wykładnia i stosowanie Konwencji,
- 2) relacja między stronami, a zawartą umową,
- 3) określenie intencji stron umowy sprzedaży.

W jego opinii zasada ta powinna znaleźć zastosowanie tylko do relacji między stronami umowy (punkt 2). Podobnie wypowiedział się przedstawiciel Iraku. Przedstawiciele Szwecji

¹⁹⁰ Idem, s. 87, *Revision of article 6 (I)*.

¹⁹¹ Idem, s. 87, *Revision of article 6 (II)*.

¹⁹² Idem, ... (A/CONF.97/C.1/L.28), New York 1991, s. 87.

¹⁹³ Idem, s. 87, 255, § 6, s. 259, § 5–55.

¹⁹⁴ Idem, *Draft Articles of The Convention Submitted to The Plenary Conference By The First Committee*, Document A/CONF.97/11/Add. 1 and 2, s. 155.

¹⁹⁵ Cytat: *Observance of good faith in international trade*, z: *United Nations Conference, Commentary on the draft...*, New York 1991, s. 18, § 6, s. 255.

¹⁹⁶ Idem, s. 255.

¹⁹⁷ UN Commentary..., § 43, New York 1991, s. 258.

i Rumunii, Wielkiej Brytanii, USA, RFN, Chile oraz Brazylii wskazali, iż akceptują obecny kształt (art. 6 propozycji nowojorskiej) i nie akceptują zgłoszonych zmian¹⁹⁸.

Przedstawicielka Wielkiej Brytanii wskazała, iż propozycja Włoch prowadzi do sytuacji, gdy w trakcie wykładni może dojść do konfliktu zasad z uwagi na nieprecyzyjność ich sformułowania, co wyklucza możliwość akceptacji tej propozycji¹⁹⁹. Propozycja Włoch została oddalona w głosowaniu.

W toku prac zmieniono numerację, nadając dotychczasowemu artykułowi 6 numer 7²⁰⁰. W trakcie obrad na szóstym spotkaniu plenarnym dnia 8 kwietnia 1980 r. przegłosowano przyjęcie art. 7 – czterdziestoma jeden głosami delegatów „za”, wobec pięciu głosów wstrzymujących się i przy braku głosów sprzeciwu²⁰¹.

1.5 Podsumowanie

Wypracowany projekt Konwencji przedstawiony przez Zgromadzenie Ogólne na konferencji ONZ dot. międzynarodowej sprzedaży towarów²⁰², był wynikiem długiego i żmudnego procesu unifikacji²⁰³.

Punktem wyjścia prac powołanej przez UNCITRAL grupy roboczej były dwie regulacje – ULF²⁰⁴ oraz ULIS²⁰⁵, nazwane „konwencjami haskimi”. Jeszcze przed wejściem w życie obu aktów w 1972 r. rozpoczęto pracę nad ich następczynią – KMST. Prace przedkonwencyjne pozwoliły uniknąć błędów, które legły u podstaw fiaska powszechnej międzynarodowej ratyfikacji konwencji haskich. Udział przedstawicieli państw z każdego systemu prawnopolitycznego ówczesnego świata pozwolił stworzyć powszechnie akceptowany akt. Nie doszłoby do jego powstania, gdyby nie doświadczenia z poprzednich prac – zapoczątkowanych przez rekomendację Ernesta Rabla złożoną radzie UNIDROIT w 1925 roku²⁰⁶ w przedmiocie konieczności uchwalenia jednolitego prawa sprzedaży. Grono ekspertów ze Szwecji, Francji, Wielkiej Brytanii i Niemiec dało początek pracom zwieńczonym w ramach obrad Konwencji ONZ w Wiedniu w dniach 10 marca – 11 kwietnia 1980 roku, w efekcie której sporządzono konwencję o obowiązującej do dziś treści. Doświadczenia z opracowaniem ULIS dały cenne

¹⁹⁸ Idem, s. 258.

¹⁹⁹ Idem.

²⁰⁰ *United Nations Convention on Contracts for The International Sale of Goods. Document A/CONF.97/18, Annex I*, s. 191.

²⁰¹ Idem, s. 202.

²⁰² Rezolucja ONZ nr 33/93 z dnia 16 grudnia 1978 r., <https://undocs.org/en/A/RES/33/93> [dostęp: 7.06.2020].

²⁰³ *United Nations Conference, Commentary on the project convention...*, s. 3 i passim.

²⁰⁴ UN, Treaty Series, vol. 834, No. 11930, s. 107.

²⁰⁵ Idem, s. 107.

²⁰⁶ *Asia-African Legal consultative Committee: Report of the Twelfth session...*, s. 128–130.

wskazówki również pod kątem organizacji prac – ciężar organizacji konferencji spoczywający na jednym państwie (w przypadku ULIS – Holandii) przewyższał organizacyjnie i finansowo jego możliwości. Dodatkowo początkowa formuła cyklicznych spotkań delegatów musiała ulec zmianie na rzecz stałych spotkań mających na celu opracowanie kolejnych projektów konwencji. Niemniej bez doświadczeń przy pracach nad konwencjami haskimi nie byłoby możliwe sprawne wypracowywanie tekstu Konwencji.

Powołanie przez UNCITRAL grup roboczych zajmujących się poszczególnymi częściami docelowego aktu pozwoliło usprawnić prace. W toku V sesji zajęto się postanowieniami dotyczącymi wykładni aktu²⁰⁷. W toku prac VI²⁰⁸ i VII²⁰⁹ sesji prac grupy roboczej nadano mu numer 13²¹⁰. W roku 1978 nastąpiło połączenie art. 13 z art. 5 wypracowanym na gruncie ULF²¹¹, wskutek czego powstała norma art. 6 w projekcie UNICTRAL, który przedstawiono do prac w trakcie posiedzeń konwencji wiedeńskiej, ostatecznie uchwalony pod numerem 7 ust. 1²¹².

Prace nad obecnie obowiązującym art. 7 odbywały się dwutorowo. Pierwotny tekst art. 17 ULIS był podstawą do opracowania zasady uwzględniania przy wykładni międzynarodowego charakteru aktu oraz potrzebę dążenia do jego jednolitego stosowania. Kwestia „poszanowania dobrej wiary w handlu międzynarodowym” wynikła z prac nad regułami związanymi z zawieraniem umowy²¹³.

Sporządzenie art. 7 KMST w obowiązującej treści zajęło ponad 50 lat pracy międzynarodowego gremium złożonego z delegatów państw i organizacji zajmujących się handlem i rozstrzyganiem sporów. Treść normy spełniła pokładane w niej nadzieję, zyskując powszechną akceptację. Jej oznaką jest również to, iż stanowiła inspirację dla kodyfikatorów

²⁰⁷ *Annex to the Report of the Working Group on the International Sale of Goods on the work of its fifth session*, A/CN.9/87, Annex I (YB V, 1974, part two, I,2).

²⁰⁸ *Annex to the Report of the Working Group on the International Sale of Goods on the work of its sixth session*, A/CN.9/100, Annex I (YB VI, 1974, part two, I,2).

²⁰⁹ Pierwotna treść art. 13: *In the interpretation and application of the provisions of this Convention, regard is to be had to its international character and to the need to promote uniformity* – *Annex to the Report of the Working Group on the International Sale of Goods on the work of its seventh session*, A/CN.9/116, Annex I. W: (YB VII, 1976, part two, I,2), s. 89 i passim.

²¹⁰ *Annex to the Report of the Working Group on the International Sale of Goods on the work of its ninth session*, A/CN.9/142, Add.1. W: *United Nations Commission on International Trade Law Yearbook*, vol. IX... part two, I, A.

²¹¹ *Report of the Working Group on the International Sale of Goods on the work of its ninth session (Geneva, 19–30 September 1977)* A/CN.9/142 and Annex. W: *United Nations Commission on International Trade Law Yearbook*, vol. IX ..., part two, I, A, s. 84.

²¹² *United Nations Convention on Contracts for The International Sale of Goods. Document A/CONF.97/18*, Annex I, s. 191.

²¹³ *Report of the Working Group on the International Sale of Goods on the work of its ninth session (Geneva, 19–30 September 1977)*, (A/CN.9/142), s. 66.

kolejnych aktów prawa międzynarodowego (m.in. Konwencji Ottawskiej dot. faktoringu²¹⁴ oraz szeregu kolejnych dotyczących międzynarodowych relacji handlowych²¹⁵).

W toku obrad nie przestrzegano wypracowanych w teorii prawa znaczeń, zamiennie używając pojęć *rule* i *principle*²¹⁶ dla opisu tych samych norm ujętych obecnie w art. 7 ust. 1. Punktem wyjścia do zawartego w jego treści kompromisu była szeroka analiza metod wykładni tj. kontekstu sytuacji²¹⁷, intencji stron²¹⁸ czy możliwego konfliktu zasad²¹⁹. Z treści prac nad art. 7 ust. 1 można wywnioskować postulat ich stosowania na każdym etapie wykładni, a zatem w znaczeniu pragmatycznym. Mimo tych wskazówek postulowanych w toku prac grup roboczych, jak i komentarzu autentycznym do konwencji, brak odpowiedzi na pytanie o preferowaną całościową metodę wykładni aktu²²⁰. Kosztem powszechnej akceptacji proponowanego kształtu art. 7 ust. 1 uniknięto jednoznacznego rozstrzygnięcia tej kwestii. W komentarzu do projektu konwencji z 17 marca 1976 r.²²¹ wskazano: „Krajowe zasady (*rules*) prawa sprzedaży są przedmiotem ostrych rozbieżności co do sposobu wykładni i ich roli. Jest

²¹⁴ Art. 4 ust. 1 Uchwalonej w dniu 28 maja 1988 r. w Ottawie Konwencji o faktoringu międzynarodowym konwencja nie została ratyfikowana przez RP, jej treść: <https://www.unidroit.org/instruments/factoring/> [dostęp: 20.10.2022], o ratyfikacji konwencji i jej wykładni A. Wowerka: *Umowa faktoringu w świetle konwencji ottawskiej o faktoringu międzynarodowym*. „Problemy Prawa Prywatnego Międzynarodowego” 2009, t. 5, s. 59 i passim.

²¹⁵ Zob. art. 2 Konwencji ONZ z 2008 r. o umowach międzynarodowego przewozu towarów, w całości lub częściowo drogą morską (Reguły rotterdamskie); art. 2A(1) Prawa modelowego UNCITRAL z 1985 r. o międzynarodowym arbitrażu handlowym (ze zmianami z 2006 r.); art. 5(1) Konwencji ONZ z 2005 r. o korzystaniu ze środków komunikacji elektronicznej w umowach międzynarodowych; art. 2(1) Prawa modelowego UNCITRAL z 2002 r. o mediacji handlowej; art. 4(1) Prawa modelowego UNCITRAL o podpisach elektronicznych; art. 7(1) Konwencji ONZ z 2004 r. o przelewie wierzytelności w handlu międzynarodowym; art. 5(1) Konwencji UNIDROIT o zabezpieczeniach międzynarodowych na wyposażeniu ruchomym (Konwencja kapsztadzka); art. 8 Prawa modelowego UNCITRAL z 1997 r. o transgranicznej upadłości; art. 5 Konwencji ONZ z 1995 r. o niezależnych poręczeniach i akredytywach zabezpieczających; art. 14 Konwencji ONZ z 1991 r. o odpowiedzialności operatorów terminali transportowych w handlu międzynarodowym (brak odwołania do „dobrej wiary”); art. 4 Konwencji ONZ z 1988 r. o międzynarodowym wekslu trasowanym i wekslu własnym; art. 6(1) Konwencji UNIDROIT z 1988 r. o międzynarodowym leasingu finansowym; art. 4(1) Konwencji UNIDROIT z 1988 r. o faktoringu międzynarodowym; art. 6(1) Konwencji UNIDROIT z 1983 r. o przedstawicielstwie w międzynarodowej sprzedaży towarów; art. 3 Konwencji ONZ z 1978 r. o przewozie towarów drogą morską (Reguły hamburskie) (brak odwołania do „dobrej wiary”). Por. także w art. 1.6(1) zasad międzynarodowych kontraktów handlowych UNIDROIT z 2004 r. oraz 2010 r. (brak odwołania do „dobrej wiary”). Cytat za przypisem 789 I. Schwenzer, P. Hachem, K. Iwiński: *Artykuł 7. W: Konwencja Narodów Zjednoczonych o umowach międzynarodowej sprzedaży towarów, sporządzona w Wiedniu dnia 11 kwietnia 1980 r. Komentarz*. Red. I. Schwenzer, K. Iwiński. Warszawa 2021, s. 2, omówienie: F. Ferrari: *General Principles and International Uniform Commercial Law Conventions: A Study of the 1980 Vienna Sales Conventions and the 1988 UNIDROIT Conventions on International Factoring and Leasing*. “Pace International Law Review” 1998, vol. 10, no. 1.

²¹⁶ J. Braithwaite: *Rules and principles: A Theory of Legaly Certainty*. “Australian Journal of Legal Philosophy” 2002, no. 27, s. 50–51; UN Commentary..., pkt 41, s. 257, pkt 53, s. 258.

²¹⁷ Idem, pkt 31 s. 257, pkt. 50 s. 258.

²¹⁸ Idem, pkt 10, s. 21.

²¹⁹ Idem, pkt 47, s. 258.

²²⁰ UN Commentary, *Commentary on the draft Convention on the International Sale of Goods* (A/CN.9/116, annex II), s. 103.

²²¹ Ibidem.

zatem bardzo istotne, aby uniknąć rozróżniania treści konwencji (*constructions*) przez sądy krajowe, każdorazowo zależnie od rozwiązań używanych w państwie sądu forum”. Bezspornym poglądem wyrażonym przez delegatów było, iż adresatem normy jest organ rozstrzygający spór²²². Kluczową kwestią jest, aby interpretowanym zasadom nadać autonomiczne brzmienie, nie posiłkując się przy tym prawem krajowym²²³.

Wysłuchanie głosów reprezentantów różnych kultur prawnych i gospodarczych ujawniło, że możliwa do powszechnej akceptacji przez uczestników konwencji była regulacja ogólna, która nie precyzowała kwestii spornych tj. precyzyjnego wskazania zawartości normatywnej zasad ani sposobu ich wykładni. Uchwalony tekst art. 7 ust. 1 reprezentuje delikatnie wyważony kompromis²²⁴ dając tym samym wskazówkę, iż punktem wyjścia jest autonomiczna wykładnia językowa prawa międzynarodowego. Tak sformułowane postanowienie nie jest idealne, ale przedstawia użyteczny kompromis²²⁵.

²²² Głos delegata Republiki Włoskiej M. Bonell. W: UN Commentary..., § 14, s. 255.

²²³ *Commentary on the draft Convention on the International Sale of Goods* (A/CN.9/116, annex II), s. 103.

²²⁴ UN Commentary..., pkt 45, s. 258.

²²⁵ Ibidem, pkt 50, s. 258.

Rozdział II

2 Pojęcie wykładni w nauce prawa krajowego

2.1 Wstęp – uwagi terminologiczne

Założeniem, na którym opiera się niniejsza praca, a które wynika z intencji konwencyjodawcy wyrażonej w materiałach źródłowych poprzedzających uchwalenie Konwencji, jest teza, iż to sądy, dokonując wykładni, nadają normie jej obowiązujące znaczenie. Na potrzeby niniejszej pracy, przed przystąpieniem do analizy miarodajnego orzecznictwa sądów, konieczne jest zdefiniowanie pojęć związanych z wykładnią wypracowanych w teorii prawa. Ten dział nauk prawnych przedstawia najszerszą analizę metod interpretacji. Korzystanie z jego dorobku zarówno do oceny wykładni w doktrynie konwencyjnej, jak i orzecznictwie, pozwoli zachować ścisłość używanych pojęć, jak i ocenić prawidłowość ich zastosowania.

Na wstępie należy wskazać, iż „treść i zakres określonych pojęć są zrelatywizowane do celu jaki pragną osiągnąć przedstawiciele danej dyscypliny naukowej”¹. Odzwierciedla to stosowana terminologia, która wymaga uporządkowania, poprzez ustalenie znaczeń takich pojęć jak „koncepcja wykładni”, „reguły wykładni” oraz jej „metody”, nie wyłączając zdefiniowania samego pojęcia „wykładnia”. Ustalenie jednej definicji wskazanych terminów pozwoli na uniwersalne zastosowanie ich zarówno do badania pracy sądów w zakresie wykładni operatywnej, jak i analizy tekstów doktryny z zakresu teorii i filozofii prawa oraz nauki prawa cywilnego.

Jednolite zdefiniowanie terminu „wykładnia” sprawia trudności w doktrynie. Dość wspomnieć, że podstawowa literatura w tym zakresie nie przedstawia definicji samego pojęcia wykładnia² bądź przedstawia rozbieżne definicje³ (zależne od sposobu przeprowadzenia wykładni lub podmiotu, który jej dokonuje)⁴. Termin ten jest używany w prawoznawstwie

¹ Z. Pulka: *Status metodologiczny teorii i filozofii prawa. Pojęcie władzy państwowej w prawoznawstwie PRL*. W: *Teoria i filozofia prawa. Wybór tekstów*. Red. W. Gromski. Wrocław 1998, s. 19.

² Przykładowo: *Wprowadzenie do nauk prawnych, Leksykon tematyczny*. Red. A. Bator. Warszawa 2012.

³ G. Jędrejek: *Wykładnia przepisów prawa cywilnego*. Warszawa 2020, s. 23–24 i tam podane definicje; ponadto E. Waśkowski: *Teoria Wykładni Prawa Cywilnego*. Warszawa 1936, s. 7.; J. Wróblewski: *Zagadnienia z teorii wykładni prawa ludowego*. Warszawa 1959, s. 109; L. Nowak: *Interpretacja Prawnicza. Studium z metodologii prawoznawstwa*. Warszawa 1973, s. 166–167; *Mała encyklopedia prawa*. Red. Z. Rybicki. Warszawa 1980, s. 847.

⁴ Tak: Z. Tobor: *W poszukiwaniu intencji prawodawcy*. Warszawa 2013, s. 17 uznający interpretacje jako „rozumienie intencji prawodawcy”.

zależnie od przyjętej koncepcji jej dokonywania⁵. Problem z podaniem powszechnie

Na gruncie cywilistyki przyjmuje się odmienną terminologię. W ślad za Z. Radwańskim poszczególni autorzy¹⁵ przyjmują, iż dyrektywy wykładni składają się na metody wykładni, wyznaczając kierunek działań interpretacyjnych¹⁶. Ustalając relację między „metodą” wykładni, a jej „koncepcją”, wskazuję, iż metoda jest sposobem jej dokonania i jako taka jest niezależna od koncepcji, w której jej się używa. Koncepcja jest bowiem spójnym zespołem poglądów na to, czym wykładnia jest lub powinna być w zamyśle danego autora¹⁷. Innymi słowy, opisując tę relację, interpretator posługując się metodą językową wykładni nie musi kierować się koncepcją derywacyjną jej przeprowadzenia.

Idąc dalej w kwestii ustaleń terminologicznych, pojęcie „koncepcja” będzie używane w znaczeniu całościowego zdefiniowania problemu wykładni¹⁸ dokonywanej w jej ramach. W myśl tego założenia dorobek polskiej doktryny obejmuje koncepcje wykładni: derywacyjną autorstwa M. Zielińskiego oraz klaryfikacyjną – J. Wróblewskiego.

Zakres interpretacji derywacyjnej, będącej kompletną koncepcją normatywnej wykładni¹⁹, obejmuje sposób prowadzenia wykładni według reguł, których interpretator powinien przestrzegać²⁰. Wykładnia według koncepcji klaryfikacyjnej natomiast opiera się na analizie orzecznictwa, opisując stan w niej prezentowany. Można ją zaliczyć do zbioru opisowych teorii, do których zaliczano funkcjonalizm²¹ czy teorię marksistowską.

Wobec wskazywanej w doktrynie nieostrości terminu „teoria”, definiuję go jako zbiór rezultatów badań czy to doktrynalnych, czy orzeczniczych, uzyskany w pewnym stopniu uogólnienia²². Termin „teoria prawa” natomiast zawiera w sobie całość omawianych koncepcji wykładni, jej metod oraz definicji.

Oprócz próby zdefiniowania i omówienia terminów o charakterze uniwersalnym takich jak zasada czy teoria, chcę również zdefiniować pojęcia z punktu widzenia dogmatyki prawa. Oddają one występujące w orzecznictwie zjawiska. Ich wyszczególnienie nie jest z założenia kompleksowe i wyczerpujące. Ponadto, wskazane konstrukcje mają fragmentaryczne z punktu widzenia teorii prawa znaczenie, niemniej oddają zaobserwowane i powtarzalne w wykładni

¹⁵ R. Strugała: *Wykładnia umów. Komentarz praktyczny. Metody wykładni i kolejność stosowania poszczególnych dyrektyw wykładni*. W: *Wykładnia umów*. Red. R. Strugała. Warszawa 2018, s. 13.

¹⁶ Ibidem.

¹⁷ Tytułem przykładu: A. Choduń: *Koncepcja wykładni prawa Macieja Zielińskiego*. „Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny” 2016, z. 4, s. 57 i passim (DOI: 10.14746/rpeis.2016.78.4.5).

¹⁸ A. Bator: *Normy planowania gospodarczego w systemie prawa*. W: *Teoria i filozofia prawa. Wybór tekstów*. Red. W. Gromski, Wrocław 1998, s. 153.

¹⁹ A. Choduń: *Koncepcja wykładni prawa Macieja Zielińskiego...*, s. 57–58.

²⁰ K. Opałek, J. Wróblewski: *Zagadnienia teorii prawa...*, s. 239.

²¹ O.W. Holmes: *The path of law*. “Harvard Law Review” 1897, vol. 10, no. 457, <http://moglen.law.columbia.edu/LCS/palaw.pdf> [dostęp: 26.05.2020].

²² K. Opałek, J. Wróblewski: *Zagadnienia teorii prawa...*, s. 235.

operatywnej sposoby interpretacji. Należą do nich opisane w nauce błędy w wykładni „*per non est*” czy stosowanie *argumentu a rubrica*. Dla wykazania ich kontekstu stosowania prawa należy opisać pojęcie mulicentryzmu i przeciwstawne mu pojęcie „jedno-kanałowości” wykładni. Dla uzupełnienia próby zdefiniowania używanych pojęć koniecznym jest opisanie pojęcia *travaux preparatoires* oraz wykładni pragmatycznej, które powoływano w trakcie prac nad treścią aktu.

2.2 Wykładnia w teorii prawa krajowego

Omówione na wstępie definicje mają charakter umowny, a sam sposób dokonania interpretacji w ramach stosowania prawa zależy od arbitralnej decyzji sądu. Pogląd, iż istnieje jedna jedyna prawidłowa wykładnia zmierzająca do ustalenia „prawdziwego znaczenia” normy, jest uznawany w doktrynie światowej za archaiczny²³. Postuluje się bowiem przeprowadzenie tego procesu jak najszerszym katalogiem metod tak, aby wydać „sprawiedliwe” orzeczenie. Nieuchronnym jest odwołanie się do rozwiązań z natury niejednoznacznych, ujętych w ramy norm prawnych o kluczowym znaczeniu (tj. art. 7 ust. 1 KMST). W ramach tej części pracy omówię, zdefiniowane na wstępie, reguły, koncepcje i metody wykładni w zakresie, którego dotyczy wykładnia zasad prawa ujętych w KMST.

Jak wskazuje M. Zieliński, deklarowana od połowy XX wieku konieczność integracji nauk społecznych dotyczyła nie tylko poszczególnych gałęzi nauk, ale również odrębności wewnątrz danej gałęzi: „W tradycyjnym podejściu do wykładni jednym z głównych punktów charakteryzowania tego procesu było wskazywanie metod dokonywania wykładni, np. metody gramatycznej, logicznej, historycznej itp. Sugerowało to niekiedy rozdzielnosc tych metod, a nawet ich konkurencyjność”²⁴.

Postępująca integracja, dodatkowo motywowana koniecznością znalezienia sprawiedliwego, odpowiadającego realiom obrotu orzeczenia, wymogła integrację metod: „Współczesna koncepcja wykładni widzi proces wykładni jako proces zintegrowany, w którym występują wszystkie przejawy (oczywiście w różnym stopniu i zakresie) zachowań – podpadających pod owe wcześniej wskazywane metody”²⁵.

Odnosząc się w szczególności do sposobu przeprowadzenia wykładni oraz wpływu na nią podmiotu jej dokonującego, wypada poczynić kolejne uwagi, które mają charakter

²³ M. Herz: *Purposivism and Institutional Competence in Statutory interpretation*. “Michigan State Legal Review” 2009, vol. 89, przypis nr 2, s. 90.

²⁴ Z. Radwański, M. Zieliński: *Uwagi ogólne o wykładni prawa*. W: *Prawo cywilne – część ogólna*. T. I: *System Prawa Prywatnego*. Red. M. Safjan. Warszawa 2012 s. 482.

²⁵ Ibidem, s. 481.

dyskusyjny, niemniej z uwagi na omawianą tu materię są konieczne.

2.2.1 Podział wykładni ze względu na podmiot jej dokonujący

Rozróżnienie to przyjmuję za P. Winczorkiem²⁶, wskazując, iż w tym ujęciu wykładnie możemy podzielić na:

— wykładnię autentyczną – dokonywaną przez ten podmiot, który przepis ustanowił (przykładowo omówienie przez Ministra Finansów Rozporządzenia, które wydał w formie objaśnień²⁷);

— wykładnię legalną – dokonywaną przez uprawniony do tego przepisami prawa organ państwa (przykładowo, kompetencję taką miał Trybunał Konstytucyjny w latach 1989–1997);

— wykładnię operatywną – wykładnię organów stosujących prawo; jest to wykładnia konkretna, dokonywana w toku rozpatrywania indywidualnej sprawy cywilnej (szczególnie znaczenie ma tutaj wykładnia sądowa Sądu Najwyższego)²⁸.

W tym kontekście E. Łętowska wskazuje podział na wykładnię operatywną, dokonywaną przez sędziego w rozstrzyganej sprawie oraz doktrynalną, służącą poznaniu prawa²⁹. W wykładni operatywnej pierwszoplanową rolę pełnią czynności zmierzające do ujednoznacznienia tekstu prawnego w stopniu wymaganym do podjęcia rozstrzygnięcia³⁰.

2.2.2 Podział wykładni ze względu na sposób jej dokonania³¹

Podział ze względu na sposób dokonania wykładni jest zasługą J. Wróblewskiego³² i można go uznać za ugruntowany zarówno w doktrynie jak i orzecznictwie. W jego zakresie możemy

²⁶ P. Winczorek: *Wykładnia prawa*. W: *Wstęp do prawoznawstwa*. Red. T. Chauvin, T. Stawecki, P. Winczorek. Warszawa 2009, s. 232 i passim.

²⁷ Objasnienia podatkowe z 20 stycznia 2022 r. na temat obowiązujących w 2022 r. zasad poboru i przekazywania przez niektórych płatników zaliczek na podatek dochodowy dot. Rozporządzenia Ministra Finansów z dnia 7 stycznia 2022 r. w sprawie przedłużenia terminów poboru i przekazania przez niektórych płatników zaliczek na podatek dochodowy od osób fizycznych (Dz.U. poz. 28):

<https://www.gov.pl/web/finanse/objasnienia-podatkowe-z-20-stycznia-2022-r-na-temat-obowiazujacych-w-2022-r-zasad-poboru-i-przekazywania-przez-niektorych-platnikow-zaliczek-na-podatek-dochodowy> [dostęp: 11.11.2024].

²⁸ P. Winczorek: *Wykładania prawa...*, s. 232–236.

²⁹ E. Łętowska: *Kilka uwag o praktyce wykładni*. „Kwartalnik Prawa Prywatnego” 2002, nr 1, s. 25–27.

³⁰ K. Pleszka, T. Gizbert-Studnicki: *Dwa ujęcia wykładni prawa. Próba konfrontacji*. „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Jagiellońskiego. Prace z nauk politycznych” 1984, z. 20, s. 26.

³¹ P. Winczorek: *Wykładnia prawa...*, s. 239–247.

³² J. Wróblewski: *Zagadnienia teorii wykładni prawa ludowego*. Warszawa 1959; K. Opalek, J. Wróblewski: *Zagadnienia teorii prawa*, Warszawa 1969, s. 244; M. Zieliński, Z. Radwański: *Wykładnia prawa cywilnego...*, s. 20.

wskazać:

— wykładnię językową – dokonywaną w oparciu o reguły znaczeniowe, konstrukcyjne oraz logiczne danego języka, w tym języka prawnego;

— wykładnię systemową – jej celem jest ustalenie rzeczywistego znaczenia przepisu, w oparciu o umiejscowienie go w systematyce wewnętrznej całej gałęzi prawa, a także ze względu na zasady systemu prawa, lub zasady danej gałęzi prawa (dla tego typu wykładni szczególnie istotne znaczenie ma istnienie zasad systemowych)³³;

— wykładnię funkcjonalną i celowościową (teleologiczną) – wyodrębnione za względu na sposób ich prowadzenia, uwzględniające otoczenie, w jakim norma ma funkcjonować.

Jednym z typów wykładni funkcjonalnej jest wykładnia celowościowa ukierunkowana na ustalenie znaczenia przepisu zgodnie z celem (prawdopodobnym, domniemanym), jaki chciał osiągnąć ustawodawca. W obrębie wykładni celowościowej funkcjonuje wykładnia normatywna dzieląca się na dwa typy: wykładnię statyczną, uznającą niezmiennosc znaczeniową przepisu, oraz dynamiczną (adaptacyjną, obiektywną), uniezależniającą znaczenie przepisu od woli ustawodawcy historycznego wyrażoną na moment uchwalenia normy. Podział na wykładnie dynamiczne i statyczne obowiązuje w ramach normatywnych koncepcji wykładni³⁴, tzn. takich, które postulują zalecenia co do tego, jak powinna ona przebiegać.

Omówione reguły interpretacyjne uznaje się za dyrektywy I stopnia. W ramach teorii wykładni normatywnych – a do takiej zalicza się wykładnię derywacyjną – stawia się nad nimi dyrektywy II stopnia, które wskazują, w jakiej kolejności je zastosować (tzw. reguły procedury i preferencji)³⁵.

Na gruncie naszego prawa reguły interpretacyjne dają prymat wykładni językowej³⁶ przed innymi typami wykładni (np. systemowej czy funkcjonalnej). Konsekwencją tego założenia jest uznanie, iż w przypadku sprzeczności wyników uzyskania różnymi metodami odmiennych rezultatów wykładni prymat ma wykładnia językowa³⁷.

Zarówno doktryna, jak i orzecznictwo, są zasadniczo zgodne, co do kolejności stosowania poszczególnych metod wykładni³⁸. Jak wskazano w uchwale 7 sędziów Sądu

³³ K. Opalek, J. Wróblewski: *Zagadnienia teorii prawa...*, s. 249.

³⁴ J. Wróblewski: *Interpretatio extensia*. „Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny” 1965, t. 27, z. 1, s. 125.

³⁵ Z. Radwański, M. Zieliński: *Wykładnia prawa cywilnego...*, s. 31.

³⁶ P. Winczorek: *Wykładnia prawa...*, s. 246; L. Morawski: *Zasady wykładni prawa*. Toruń 2006, s. 86.

³⁷ P. Winczorek: *Wykładnia prawa...*, s. 246; Z. Radwański, M. Zieliński: *Wykładnia prawa cywilnego...*, s. 23.

³⁸ wyrok SN z 1 czerwca 2017 r. I CSK 595/16 W: G. Jędrejek, *Wykładnia przepisów prawa...*, s. 89, Artykuł 7, Metody wykładni: *Konwencja Narodów Zjednoczonych o umowach międzynarodowej sprzedaży towarów (CISG)*. Komentarz. Red. I. Schwenzer, K. Iwiński, Wydawnictwo Beck Legalis, Warszawa 2021, nb 24.

Najwyższego³⁹: „Należy przyjąć, że zasadniczo trzeba opierać się na rezultatach wykładni językowej i dopiero gdy prowadzi ona do niedających się usunąć wątpliwości, korzystać z wykładni systemowej, jeśli natomiast również wykładnia systemowa nie doprowadziła do usunięcia wątpliwości interpretacyjnych, wolno posłużyć się wykładnią funkcjonalną”.

Za klasyczny argument funkcjonalny, na gruncie wykładni krajowej, uznaje się nawiązanie do rozwiązań w innych systemach⁴⁰.

2.2.2.1 Podział wykładni ze względu na jej zakres⁴¹

W tym aspekcie oceny rezultatu wykładni możemy podzielić uzyskane wyniki jako zawężające, bądź rozszerzające znaczenie danej normy. Wykładnia rozszerzająca polega na szerszym zakresie zastosowania zinterpretowanej normy w stosunku do zakresu, który posiada bez uwzględniania tejże wykładni⁴². Zatem w rezultacie wykładni szersze zastosowanie znajdzie norma postulująca określone zasady np. dobrej wiary w handlu międzynarodowym niż norma, która przewiduje wyjątek od reguły⁴³, odstępstwo od określonej zasady⁴⁴ ewentualnie ograniczenie przyznanych uprawnień⁴⁵. Normy takie powinny być stosowane ściśle, a w konsekwencji nie wpływać na wykładnię innych norm związanych z określonym stanem faktycznym.

2.2.3 Koncepcje wykładni właściwe dla prawa krajowego

Rozwiązania omówione w tym rozdziale są właściwe tylko dla prawa krajowego, aczkolwiek w doktrynie światowej można znaleźć rozwiązania zbliżone⁴⁶. Typowo polską specyfiką wykładni jest powstanie dwóch odrębnych koncepcji wykładni – klaryfikacyjnej i derywacyjnej. Różnice między nimi objawiały się w sposobie przeprowadzenia wykładni, momentu jej początku oraz zakończenia. Elementem wspólnym obu koncepcji jest brak uwzględnienia źródeł prawa pochodzących od ustawodawcy innego niż krajowy.

³⁹ Uchwała 7 sędziów SN z 25 kwietnia 2003 r., III CZP 8/03 W: OSNC 2004 nr 1 poz. 1.

⁴⁰ Odwołanie się w uchwale 7 sędziów SN z 11 kwietnia 2003 r. III CZP 61/03 OSN 2004 nr 5 poz. 69. do reguł UNIDROIT.

⁴¹ P. Winczorek: *Wykładania prawa...*, s. 247–249; L. Morawski: *Zasady wykładni prawa*. Toruń 2006, s. 18, s. 140–141.

⁴² J. Wróblewski: *Interpretatio extensiva*. „Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny” 1965, t. 27, z. 1, s. 113

⁴³ Uchwała SN z 26 października 2021 r. III CZP 42/20, OSNC 2022/6/57.

⁴⁴ Na przykład zasady niezawisłości sędziowskiej tak: wyrok SN z 3 października 2013 r., II KK 118/13, LEX nr 1383272.

⁴⁵ Uchwała SN z dnia 17 września 1991 r. I PZP 43/91, OSNC 1992/4/55.

⁴⁶ Zamiast wielu: A. Barak: *Purposive interpretation in law*. Princeton 2007, s. 30–38.

Pierwsza ze wskazanych, koncepcja klaryfikacyjna opiera się na założeniu, iż w sytuacji jasności pojęciowej interpretator jest zwolniony z konieczności dalszej wykładni, a zatem interpretacja ma miejsce jedynie w sytuacji niejasności tekstu prawnego⁴⁷. Posługuje się ona pojęciem izomorfii, tj. bezpośredniego, bezrefleksyjnego rozumienia tekstu. Takie ujęcie wykładni znajduje swój odpowiednik w systemach prawnych innych państw⁴⁸, co znajduje oparcie w tradycyjnym rozumieniu pozytywizmu prawniczego.

Opiera się ona na założeniu, iż w sytuacji jasności pojęciowej interpretator jest zwolniony z konieczności dalszej wykładni⁴⁹. Wskazana koncepcja przestała być rozwijana od strony teoretycznej i obecnie uznawana jest za „anachroniczną”⁵⁰. Wynika to przede wszystkim z tego, iż w obecnym dyskursie prawniczym, w którym wiele czynników ma wpływ na dokonywaną wykładnię, pojęcie „jasności” straciło na znaczeniu⁵¹. Mimo tego, w orzecznictwie występują odniesienia do wskazanej koncepcji⁵², często w oderwaniu od jej konstrukcyjnych założeń⁵³.

Omówione koncepcje odnoszą się do punktu początkowego wykładni, a same nie narzucają metody, według których będzie ona przeprowadzona. Dostrzegając tę zależność podjęto w nauce próbę integracji obu nurtów. W jej ramach ustalono, iż wykładni należy dokonać wszystkimi dostępnymi metodami⁵⁴. Starając się znaleźć punkt odniesienia do ogólnie akceptowanych pojęć wykładni derywacyjna może znaleźć zastosowanie do formułowania wniosków *de lege ferenda* i użyciu jej, zdaniem autorów, do opracowań dogmatycznoprawnych⁵⁵. Co do wykładni klaryfikacyjnej spełnia ona postulat wykładni operatywnej celem ujednoznacznienia norm w zakresie potrzebnym do wydania decyzji⁵⁶.

Koncepcja zintegrowanej wykładni, mającej w założeniu połączyć teorię klaryfikacyjną i derywacyjną, mimo, iż została wypracowana w warunkach nieuwzględniających istnienia prawa pochodzącego od zagranicznego legislatora, mogłaby objąć również Konwencję,

⁴⁷ J. Srokosz, A. Sulikowski: *Wstęp do prawoznawstwa*. Opole 2015, s. 98.

⁴⁸ Z. Bankowski, D. Neil MacCormick, J. Wróblewski, R. Summers: *On Method and Methodology*. W: *Interpretative Statues. A Comparative Studies*. Dartmouth 2008, s. 9 i passim.

⁴⁹ J. Srokosz, A. Sulikowski: *Wstęp do prawoznawstwa...*, s.98.

⁵⁰ T. Marek, M. Kierska: *Clara non sunt interpretanda – za, a nawet przeciw*. „Palestra” 2015, nr 9–10, s. 84; Uzasadnienie wyroku SN z dnia 5 października 2005 r. II CK 122/05, LEX nr 311313.

⁵¹ T. Ceranek: *O różnych ujęciach pojęcia jasności prawa*. „Zeszyt Studencki Kół Naukowych WPIA UAM” 2013, nr 3, s. 25.

⁵² Wyrok SN z dnia 25 marca 2004 r., II CK 116/03, niepubl.; wyrok SN z dnia 17 czerwca 2009 r., IV CSK 90/09 (niepubl.).

⁵³ T. Marek, M. Kierska: *Clara non sunt interpretanda...*, s. 87.

⁵⁴ Za moment kluczowy w integrowaniu koncepcji derywacyjnej i klaryfikacyjnej można uznać pracę K. Pleszka, T. Gizbert-Studnicki: *Dwa ujęcia wykładni prawa. Próba konfrontacji*. „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Jagiellońskiego” 1984, z. 20, s. 26.

⁵⁵ Ibidem, s. 25.

⁵⁶ Ibidem.

gwarantując realizację jej zasad, w szczególności wyrażonych w jej art. 7 ust.1.

Można zauważyć, iż omawiane rozwiązania skupiały się nie na sposobie dokonywania wykładni, a na momencie jej rozpoczęcia i zakończenia. Stoi to w opozycji do intencji konwencyjodawcy, którą wyrażono w trakcie prac nad aktem, a zgodnie z którą przeprowadzenie wykładni na każdym jej etapie winno uwzględniać zasady aktu.

Wskazane koncepcje w sposób ograniczony promieniują na sposób wykładni dokonywany w orzecznictwie, co z punktu operatywnego wykładni należy uznać za ich zasadniczą wadę. W tym ujęciu pomijają one możliwości organizacyjne danego „organu” do dokonania pogłębionej wykładni⁵⁷. W przypadku orzecznictwa sądów powszechnych skutkuje to marginalnym stosowaniem zasad KMST (por. podsumowanie wyników badania w r. V).

Przyjmując zintegrowanych wariant omawianych rozwiązań, odnoszący koncepcję klaryfikacyjną do wykładni operatywnej, zakłada on pewien idealizm w osobie interpretatora. Miał on posiadać taką intuicję i wiedzę prawniczą, która pozwalała mu nie dokonywać wykładni w momencie, gdy uznawał daną sytuację interpretacyjną za jasną. Łatwo zauważyć, iż tylko w przypadku interpretatora o wszechstronnej i kompleksowej wiedzy takie założenie nie będzie traktowane jako pominięcie należytego rozstrzygnięcia problemu, który początkowo sprawia wrażenie niewymagającego wykładni (sytuacja *hard case*⁵⁸).

W praktyce orzeczniczej nierzadka jest sytuacja⁵⁹, że sędzia-interpretator mimo przesłanek użycia KMST, w ogóle nie stosował Konwencji do rozstrzygnięcia, bądź uznał jej pojęcia za „jasne” według krajowego znaczenia tożsamyh „treściowo” z prawem krajowym zwrotów. W rzeczywistości prawnej, w której wzrasta rola i liczba aktów pochodzących od zagranicznego legislatora⁶⁰, koncepcja jasności znaczeniowej nie istnieje. Wyklucza posłużenie się pojęciem „jasności” sytuacja, w której postanowienia w prawie krajowym mają utrwalone znaczenie, co zwalniać ma interpretatora z ustalenia znaczenia normy w wykładni międzynarodowej. Powyższe zastrzeżenia dyskwalifikują koncepcję klaryfikacyjną jako właściwą dla wykładni operatywnej aktów konwencyjnych.

⁵⁷ M. Herz: *Purposivism and Institutional Competence...*, s. 90,

⁵⁸ W tym ujęciu trudność przypadku może wynikać z pozornej oczywistości jego wykładni. J. Zajadło: *Leksykon współczesnej teorii i filozofii prawa. 100 podstawowych pojęć*. Red. J. Zajadło. Warszawa 2007, s. 339.

⁵⁹ P. Machnikowski: *CISG in Polish case law*. “Internationales Handelsrecht Zeitschrift für das Recht des Internationalen Warenkaufs und Warenvertriebs” 2008, vol. 18, no. 5, s. 181 (DOI: 10.9785/ihr-2018-180502).

⁶⁰ A. Kotowski: *Zjawisko multicentryczności systemu prawa z perspektywy koncepcji integracyjnej*. „Studia Prawnicze” 2015, z. 4(204), s. 103 i passim.

2.3 Zarys teorii wykładni prawa w XX w. w doktrynie światowej

Doświadczenia totalitaryzmów po II wojnie światowej spowodowały przewartościowanie idei pozytywistycznych w doktrynie teorii prawa. O ile szersza analiza wskazanych w tej części pracy zagadnień wykracza poza jej temat, o tyle celem autora jest ustalenie, jak zmieniające się postrzeganie prawa wpłynęło na jego wykładnię, a konkretnie jakie znaczenie dla jej przeprowadzenia mają normy-zasady, do których odwołuje się art. 7 ust. 1 Konwencji.

Celem tej części rozważań jest przedstawienie w zarysie teorii prawa w nauce światowej, dla wykazania, jak równoległe do doświadczeń krajowych przebiegał jej rozwój. Obszar analizy ograniczam do Europy i Stanów Zjednoczonych Ameryki w drugiej połowie XX w. Konieczność omówienia pojęcia i metod wykładni w doktrynie światowej wynika z potrzeby ustalenia, czy wykładnia w innych reżimach prawnych jest kształtowana podobnie do krajowych rozwiązań. Porównanie wypracowanych metod w obu porządkach pozwoli ustalić, na ile krajowe rozwiązania związane z wykładnią korespondują z rozwiązaniami przyjętymi w innych regulacjach, a przy tym pozwalają spełnić wymogi wykładni zawarte w Konwencji.

Wykładnia aktu konwencyjnego powinna być dokonana metodami akceptowalnymi na forum międzynarodowym. Wynika to z treści zawartych w samym akcie, formułujących wymóg zachowania jego jednolitości. Ponadto należy ustalić, czy jest możliwa jednolitość wykładni wobec istnienia różnic językowych i kulturowych - czy zatem istnieją jakieś elementy wspólne w wykładni? Po wtóre, zapoznanie się z dorobkiem wykładni innych reżimów prawnych pozwala rozszerzyć ogląd interpretatora krajowego na wykładaną normę. To, jak normę się interpretuje, zależy od tego, jak szeroki horyzont⁶¹ poszukiwań właściwego rozwiązania ma interpretator. Uzasadniona jest zatem teza, iż wykładni norm prawa konwencyjnego powinna przyświecać idea szczególnego kształcenia prawników⁶². Wskazuję przy tym, iż w stosowaniu prawa nie istnieje obecnie jedna, uniwersalna, powszechnie akceptowana metoda wykładni⁶³.

Przechodząc do *meritum* rozważań, wskazuję, iż dokonam ich na dwóch polach:

- I. sporu, jak rozumieć prawo w ujęciu do wartości pozaprawnych oraz
- II. metody wykładni prawa.

⁶¹ M. Herz: *Purposivism and Institutional Competence*.... s. 90.

⁶² M. Pazdan: *Komentarz do Konwencji ONZ o międzynarodowej sprzedaży towarów art. 7*. W: *Konwencja o międzynarodowej sprzedaży towarów*. Red. M. Pazdan. Kraków 2001, s. 125 i passim.

⁶³ Myśl ta przyświeca również: A. Barak: *Purposive interpretation in law*..., s. XII.

2.3.1 Rozmieszczenie prawa w ujęciu do wartości pozaprawnych

Druga połowa XX w. to poszukiwanie odpowiedzi na pytanie czy prawo musi spełniać kryteria pozaprawne dla swojego obowiązywania, czy nie⁶⁴. Oś sporu powstała wokół pojęcia „*separation thesis*”⁶⁵, które opisowo możemy zdefiniować jako pytanie o granice między prawem, a moralnością.

J. Austin postawił w trzeciej dekadzie XIX wieku sprawę jasno: prawo nawet niepoprawne, wadliwe jest prawem i należy je stosować niezależnie od jego zawartości i relacji do „moralności”⁶⁶. Oczywiście wywód ten był gruntownie przeprowadzony i opracowany, niemniej stanowił w ww. formie podstawy pozytywizmu. Na marginesie wskazuję, iż J. Austin swojej definicji prawa chciał nadać charakter uniwersalny, mając za cel badawczy analizę „zasad i cech wspólnych dla różnych systemów prawnych”⁶⁷. Mimo że J. Austin nie był twórcą koncepcji pozytywizmu⁶⁸, do dzisiaj jest uważany za jednego z głównych autorów koncepcji tzw. pozytywizmu ekskluzywnego.

Przenosząc powyższe na grunt rozważań o normach konwencyjnych, uznaję, iż zdefiniowanie otoczenia prawnego, w którym powstała KMST, ma wpływ na to, jak jest wykładana. Artykuł. 7 ust. 1 stanowi odwołanie do kryteriów niedefiniowalnych i pozaprawnych (m.in. międzynarodowy charakter) skierowane do organu rozstrzygającego sprawę. Przyjmując wersję pozytywizmu ekskluzywnego, który w realiach konkretnej sprawy pozwala sądowi pominąć kryteria pozaprawne podstawie rozstrzygnięcia w rezultacie skutkowałoby pozbawieniem art. 7 ust 1 normatywnego znaczenia.

Pozytywizm ekskluzywny, w tak sformułowanym twierdzeniu, był po drugiej wojnie światowej przedmiotem krytyki. Znalazła ona odzwierciedlenie w pracach Gustawa Radbrucha, który sformułował pojęcie „ustawowego bezprawia”⁶⁹. Ten pozorny oksymoron dał wyraz dążeniu do ustalenia pożądanej relacji prawa do moralności, której naruszenie czyniłoby daną

⁶⁴ A. Marmor, A. Sarch: *The Nature of Law*. W: *The Nature of Law*, 2010, s. 100.

normę nieobowiązującą⁷⁰. Autor ten zaproponował kompromisowe rozwiązanie – w ujęciu walidacyjnym między prawem pozytywnym, a prawem naturalnym⁷¹.

Pojęcie moralności możemy zdefiniować szerzej – jako uwzględnienia aksjologii w stosowaniu prawa. Teza ta odnosi się również do ujęcia wartości w ramach prowadzonej działalności gospodarczej, a mówiąc precyzyjnie: miejsca etyki w ramach formalnie legalnych działań⁷². Teatrem sporu „moralność i prawo” była polemika R. Dworkina z H. Hartem, kontynuowana po ich śmierci przez ich uczniów⁷³.

Oczywiście temat niniejszej pracy – poświęcony wykładni norm konwencyjnych – nie obejmuje w szerszym ujęciu sporów filozoficzno-prawnych, ale dla pełnego ujęcia problemu zasadna jest jego analiza z różnych perspektyw:

— interpretatora, który w procesie poznania znaczenia prawa bierze pod uwagę również czynniki pozaprawne (rozumiane jako element nieskodyfikowany – szeroko pojętą „moralność”),

— tekstu prawnego, który zawiera w sobie odwołania do kryteriów nieostrych, które wymagają uwzględniania wartości pozatekstowych w stosowaniu prawa (taki obowiązek nakłada art. 7 KMST na stosującego prawo).

Wypada zatem zgodzić się z A. Dyrdą, iż spór H. Harta i R. Dworkina ma wpływ również na „świadomość mniej filozoficznie wykształconych prawników”⁷⁴, w sytuacji, gdy w polskiej nauce filozofia prawa została jako dziedzina wyrugowana w latach 50. XX wieku z nauczania akademickiego⁷⁵, co spowodowało, iż w polu widzenia doktryny był głównie tekst jako taki bez odniesień do wartości pozaprawnych. W konsekwencji wykładnia prawa w Polsce przeszła inną drogę rozwoju niż w państwach zachodnich. Dalszą konsekwencją tej sytuacji jest to, iż stosowanie wartości pozaprawnych w orzekaniu sądowym występuje marginalnie, czemu poświęcony będzie kolejny rozdział.

⁷⁰ T. Gizbert-Studnicki: *Metafizyka pozytywizmu prawniczego* [w:] *Principia Pisma koncepcyjne z filozofii i socjologii teoretycznej*. Red. T. Bekrycht, J. Rabus, B. Wojciechowski LXI-LXII. Kraków 2015, s.21.

⁷¹ J. Zajadło: *Po co prawnikom filozofia prawa?* Warszawa 2008, s. 208; K. Białas-Zielińska: *Koncepcje pozytywizmu prawniczego i iusnaturalizmu w ujęciu Gustawa Radbrucha*. W: *Pozytywizm prawniczy i szkoła prawa natury: tradycje sporu i jego współczesne implikacje*. Red. P. Kaczmarek, Ł. Machaj. Wrocław 2010, s. 65–66.

⁷² J. Sandberg: *Understanding the separation thesis*. “Business Ethics Quarterly” 2008, vol. 18, iss. 2, Cambridge 2008, s. 213.

⁷³ J. Zajadło: *Prawo kontra prawo*. W: *Fascynujące ścieżki filozofii prawa*. red. J. Zajadło. Warszawa 2008 s. 19; S. Shapiro: *The “Hart-Dworkin” Debate: A Short Guide for the Perplexed*. “Public Law and Legal Theory Working Paper”, March 2007, no. 77, https://law.yale.edu/sites/default/files/documents/pdf/Faculty/Shapiro_Hart_Dworkin_Debate.pdf [dostęp: 31.05.2020].

⁷⁴ A. Dyrda: *Spór o pojęcie prawa – debaty Hart – Dworkin ciąg dalszy?* „Państwo i Prawo” 2014, z. 4, s. 3.

⁷⁵ M. Szyszkowska: *Filozoficzne i teoretyczne zagadnienia demokratycznego państwa prawa*. Red. M. Szyszkowska, A. Breczko, S. Oliwniak. Białystok 2015, s. 150.

Jedną z kwestii spornych i rozważanych w debacie Hart–Dworkin, którą uznaję za użyteczną dla niniejszej pracy, jest kwestia rozstrzygnięcia trudnych przypadków, tzw. *hard case*.

Rozwiązanie „trudnego przypadku” wg Harta wymagało wyjścia poza system dzięki pojęciom tzw. otwarto tekstowym (*open texture*)⁷⁶. Takie odwołanie do ujęć pozaprawnych stało w opozycji do klasycznej wizji pozytywizmu w wersji twardej, który wykluczał konieczne relacje prawa i wartości. W ujęciu Dworkina sędzia nie mając jednoznacznego przepisu w znaczeniu reguły, musi poszukać rozwiązania w ramach hierarchii norm systemu prawa.

Debata Hart – Dworkin znalazła odzwierciedlenie w doktrynie krajowej. Jedni uznali, iż wynik tej debaty unaoczniał wyrodzenie się pozytywizmu w realiach XXI w., w rezultacie powstanie koncepcji postpozytywistycznej uwzględniającej wpływ na treść norm elementów pozaprawnych takich jak moralność⁷⁷. Pogląd ten spotkał się z głosami sprzeciwu zgodnie z którymi pozytywizm ma ciągle wiele do zaoferowania jako teoria oraz koncepcja metodologiczna⁷⁸.

Prace nad konwencją, trwające równolegle czasowo do wskazanej debaty, uwzględniły jej postulaty – odniesienia się do norm o charakterze ogólnym, pozatekstowym formułujące ramy wykładni. Ustawodawca konwencyjny dał wyraz aprobaty koncepcji H. Harta, umieszczając w Konwencji wprost normę art. 7 ust. 1. W ramach koncepcji R. Dworkina normę tę moglibyśmy odtworzyć z sytemu prawa, który zakłada zasady w niej skodyfikowane.

Nie rozstrzygając efektów powyższego sporu, mając za cel ustalenie jego wpływu na przedmiot badawczy mojej pracy, tj. realizację przez sądy krajowych zasad wynikających z art. 7 ust. 1 KMST, tytułem podsumowania wskazuję:

1/ Dominujące ujęcie prawa w filozofii prawa, które ukształtował spór na linii G. Radbruch – H. Hart – R. Dworkin, zmierza do uznania, iż w systemie prawa jest miejsce, obok norm wyrażonych w tekście, na odesłanie do reguł moralnych czy to rozumianych jako wynikające z „otwartości tekstu”, czy „będących częścią systemu”.

2/ Takie „reguły moralne” mogą być elastycznie uznane jako normy pozaprawne, których potrzeba zastosowania w toku interpretacji znajduje uzasadnienie w treści art. 7 ust. 1 KMST w postaci trzech sformułowanych w niej wprost zasad.

3/ W polskim systemie prawa brak skodyfikowanego odpowiednika art. 7 KMST.

⁷⁶ J. Zajadło: *Co to są hard cases?* W: *Fascynujące ścieżki filozofii prawa*. Red. J. Zajadło. Warszawa 2008, s. 9.

⁷⁷ L. Morawski: *Pozytywizm „twardy”, pozytywizm „miękki” i pozytywizm „martwy”*. „Ius et Lex” 2003, nr 2, s. 321–324.

⁷⁸ M. Pichlak: *Pozytywizm praktyczny, pozytywizm teoretyczny, pozytywizm żywy*. „Państwo i Prawo” 2017, z. 5, s. 47–48.

4/ Polski system prawa jest zamknięty na wartości pozaprawne jako element stanowiący obligatoryjną podstawę stosowania prawa. Wynika to z innego ukształtowania treści „zasady prawa” w systemie prawa krajowego: albo jako szczególnie wyeksponowanej normy prawnej, albo normy wnioskowanej *quasi*-indukcyjnie z innych norm systemu prawa⁷⁹.

2.3.2 Metody wykładni prawa

W odniesieniu do zagadnienia metody wykładni prawa, w tej części przedstawię trzy główne teorie (tzw. *grand theory*) wykładni prawa w doktrynie amerykańsko-europejskiej⁸⁰:

— intencjonalizm, rozumiany jako odkrycie faktycznej bądź dorozumianej intencji prawodawcy⁸¹;

— teoria celowościowa⁸² – rozumiana jako poszukiwanie celu ustawy,

— tekstualizm⁸³ – literalne brzmienie ustawy.

Omówienie wyżej wskazanych teorii będzie ograniczone przedmiotowo do tekstu normatywnego w ujęciu organów stosujących prawo – sądów (poza tematem rozważań zostawiam interpretację precedensów). Dobrze oddaje to pojęcie „*Statutory Interpretation as Practical reasoning*” („interpretacja ustawy w praktyce argumentacji”). Jest to pierwsza z różnic zauważalnych w interpretowaniu tekstu ustawy w porównaniu z orzecnictwem krajowym. Sądy wprost dają wyraz swojemu pogładowi na wykładnię⁸⁴. Wypada zauważyć, iż żadna z przedstawionych metod nie jest w stanie przedstawić przekonujących dowodów na wykluczenie dwóch pozostałych, a otwartym pytaniem jest czy wykładnia tej samej normy na podstawie wszystkich metod da ten sam rezultat.

2.3.2.1 Intencjonalizm

Założeniem intencjonalizmu jest wnioskowanie w celu odszukania najlepszego wyjaśnienia danej normy, przy czym bierze się w niej pod uwagę nie tylko interpretowany tekst, ale również materiały legislacyjne, wyjaśnienia czy nawet gesty – wszelkie środki pozwalające odkryć

⁷⁹ Z. Radwański, M. Zieliński: *Wykładnia prawa cywilnego...*, s. 13–14.

⁸⁰ W.N. Jr. Eskridge, P. Frickey: *Statutory Interpretation as Practical Reasoning*. “Stanford Law Review” 1989–1990, vol. 42, s. 321 i passim.

⁸¹ Ibidem, s. 324.

⁸² Ibidem.

⁸³ Ibidem.

⁸⁴ Przykładowo: A. Scalia: *Common-Law Courts in a Civil-Law System: The Role of United States Federal Courts in Interpreting the Constitution and Laws*. http://masonlec.org/site/files/2012/05/Rao_Scalia-essay.pdf. [dostęp: 4.06.2020].

prawdziwą, pierwotną intencję prawodawcy⁸⁵. Metoda ta ma również zwolenników w doktrynie krajowej⁸⁶. Zauważa się, iż jest to prawdopodobnie najpopularniejsza teoria w praktyce orzeczniczej USA⁸⁷, aczkolwiek statystycznych badań nie przeprowadzono. W ramach tej metody sąd „działa jako wierny sługa ustawy legislatora, odkrywający i stosujący jego zamierzoną intencję”⁸⁸. Aspiracją tej metody (konsekwentnie będę używać terminu „metoda” na określenie każdego z trzech omawianych w tej części sposobów wykładni) jest uznanie, iż jest jedyną uzasadnioną podstawą dla wykładni ustawy.

W ramach intencjonalizmu można wyróżnić trzy wersje, zależne od rozumienia „intencji prawodawcy”⁸⁹:

- intencja jako faktyczna wola ustawodawcy, który uchwalił ustawę,
- intencja jako umowna wola ustawodawcy, który uchwalił ustawę⁹⁰,
- intencja jako *imaginative reconstruction* – w opisowym tłumaczeniu „możliwa do wyobrażenia rekonstrukcja” intencji prawodawcy, w której „sędzia musi wyobrazić sobie, że stawia pytania ustawodawcy w dacie, kiedy ustawa była uchwalana i musi zrekonstruować odpowiedzi ustawodawcy w oparciu o jego wartości i obawy⁹¹”.

Wskazane typy intencjonalizmu dotyczyły ustalenia znaczenia w oparciu o zmieniające się warunki gospodarczo-społeczne, w których przyszło odkrywać znaczenie normy.

Intencjonalizm w Polsce jako metoda powoływania się na wolę ustawodawcy zrekonstruowaną w świetle materiałów legislacyjnych jest traktowana pomocniczo, w sytuacji wątpliwości co do znaczenia tekstu⁹².

Krytycy intencjonalizmu zarzucają mu, iż jest to zabieg pozorny, gdyż odkrycie intencji ustawodawcy, w sytuacji kilku izb parlamentu, zgłaszanych poprawek legislacyjnych oraz niemożność dotarcia do „prawdziwych” intencji członków ciał kolegialnych uchwalających dany akt, czyni niemożliwym realizację głównego założenia tej metody⁹³.

W odniesieniu do aktu konwencyjnego poznanie intencji ustawodawcy w oparciu o wolę jego kodyfikatorów wyrażoną w pracach legislacyjnych jest utrudnione, gdyż skrypty

⁸⁵ M. Alfano: *Hypothetical intentionalism in statutory interpretation*. „US-China Law Review” 2009, vol. 6, no. 54, s. 57.

⁸⁶ Szczególnie: Z. Tobor: *W poszukiwaniu intencji prawodawcy*. Warszawa 2013, s. 224 i passim.

⁸⁷ W.N. Jr. Eskridge, P. Frickey: *Statutory Interpretation as Practical...*, s. 325.

⁸⁸ Ibidem.

⁸⁹ Ibidem, s. 326–328.

⁹⁰ W. Michaels: *Intentionalism Again*. „Cardozo Studies of Law and Literature” 1989, vol. 1, no. 1, s. 89 (DOI: 10.2307/27670193).

⁹¹ Koncepcja opracowana przez sędziego R. Posnera, w: W.N. Jr. Eskridge, P. Frickey: *Statutory Interpretation as Practical...*, s. 329.

⁹² Z. Tobor: *Rola materiałów legislacyjnych w porządku prawnym*. „Acta Universitatis Wratislavis” 2016, no. 3718, s. 174 (DOI: 10.19195/0137-1134.104.11).

⁹³ W.N. Jr. Eskridge, P. Frickey: *Statutory Interpretation as Practical...*, s. 329–332.

z prac komisji zawierają szczerkowe informacje o motywach przedstawionych pod głosowanie propozycji norm, zawierając przy tym głównie zdania odrębne zgłoszone do przyjętych propozycji⁹⁴.

2.3.2.1.1 *Traveux preparatoires*

interpretując ją w zasadzie dowolnie, bez sprecyzowanych granic. Wskazuje się, iż jakkolwiek wykładnia celowościowa pozwala „rozwijać” się ustawie na przestrzeni czasów, dostosowując jej brzmienie do aktualnych potrzeb i standardów, o tyle narusza takie kryteria, jak pewność prawa. Napisany tekst jest dla obywatela jasną wskazówką co do jego praw i obowiązków, a cel danej ustawy odkryty przez sąd może nie korespondować z pierwotną intencją ustawodawcy¹⁰⁰.

Wykładnia celowościowa wyrosła na gruncie problemów ze zdefiniowaniem intencji ustawodawcy¹⁰¹. Jako alternatywna dla intencjonalizmu jest uznawana jako tradycyjna metoda wykładni, niemniej obciążona zarzutami, tj. nierealne założenia, niedookreśloność pojęciowa i konkurencyjne wartości leżące u jej podstaw¹⁰².

Wykładnia celowościowa w państwach kultury anglosaskiej opiera się (podobnie jak intencjonalizm) na określonych założeniach co do procesu legislacyjnego. Założenia te można wyrazić słowami: „ustawodawca składający się z rozsądnych ludzi, którzy chcą osiągnąć rozsądne, celowe rezultaty poprzez podążanie ustaloną procedurą”¹⁰³. Jest to założenie idealistyczne, ale wpisuje się w cele konwencjiodawcy.

2.3.2.3 Tekstualizm

Pod wpływem szkoły ekonomicznej, badającej związki prawa i ekonomii¹⁰⁴, orzecznictwo zwróciło się w stronę tekstualizmu – metody wykładni, która odpowiada znanej doktrynie krajowej metodzie językowej. Wobec niepewnych wyników wykładni w oparciu o intencjonalizm i celowość, wykładnia językowa (tekstualna) ma w oczach zwolenników stanowić gwarancję praw wynikających z tekstu ustawy zrozumiałego dla obywatela¹⁰⁵. Spowodowało to renesans koncepcji funkcjonującej pod nazwą „*plain meaning rule*”¹⁰⁶ – „koncepcja zwykłego znaczenia”, według której, mówiąc najprościej, należy tekstowi nadać takie znaczenie, jakie odpowiada jego rozumieniu w języku potocznym. Odpowiada to w założeniu jednej ze wskazówek wykładni derywacyjnej, według której dla ustalenia znaczenia poszczególnych słów wykładni należy dokonać „zawsze przede wszystkim odwołując się do pragmatycznych językowych dyrektyw interpretacyjnych, które zmierzają wprost do uruchomienia którejś z językowych dyrektyw apragmatycznych (wskazujących wprost sens słownikowy danego

¹⁰⁰ W.N. Jr. Eskridge, P. Frickey: *Statutory Interpretation as Practical...*, s. 337.

¹⁰¹ Ibidem, s. 329–332.

¹⁰² Ibidem, s. 333.

¹⁰³ Ibidem, s. 334.

¹⁰⁴ H. Adams: *Economics and Jurisprudence*. “Science” 1886, vol. 8, no. 178, s. 15 <https://www.jstor.org/stable/pdf/1760859.pdf> [dostęp: 2.06.2020].

¹⁰⁵ W.N. Jr. Eskridge, P. Frickey: *Statutory Interpretation as Practical...*, s. 340.

¹⁰⁶ M. Merz: *The Meaninglessness of the Plain Meaning Rule*. “University Dayton Law Review” 1979, vol. 4, no. 1, s. 31–32.

zwrotu)¹⁰⁷. W ramach tekstualizmu rozwiązania niejednoznaczności wykładanych norm należy szukać w tekście aktu, a nie w materiałach źródłowych¹⁰⁸. Według definicji podanej przez orzecznictwo: *Where the language of an enactment is clear and construction according to its terms does not lead to absurd or impracticable consequences, the words employed are to be taken as the final expression of the meaning intended*; (kiedy język uchwalonego aktu jest jasny i jego konstrukcja według jego postanowień nie prowadzi do absurdu lub niewykonalnych konsekwencji, użyte słowa powinny być zrozumiane ostatecznie, tak jak zamierzone ich znaczenie)¹⁰⁹.

Orzeczenie to ujawnia uniwersalną tendencję sądów do używania w wykładni jednocześnie różnych metod. Koncepcja powszechnego znaczenia, jak proponuję tłumaczyć „*plain meaning rule*”, jako główny walor daje pewność wykładni dzięki ścisłej interpretacji ustawy. Takie zdefiniowanie tekstualizmu wiąże się z jedną z definicji formalizmu. W takim ujęciu formalizm oznacza twierdzenie, że przepisy powinny być interpretowane zgodnie z ich zwykłym znaczeniem¹¹⁰. Głównym zarzutem wobec formalizmu jako pochodnej tekstualizmu jest brak rozstrzygnięcia jak normy znajdujące odniesienie do pojęć zewnętrznych wobec treści aktu mają zostać wyłożone. W rezultacie, postulowana pewność prawa jako główny walor tej koncepcji, może doznać uszczerbku, poprzez zignorowanie odniesień do wartości zewnętrznych i doraźne potrzeby wyznaczone przez rozstrzyganą sprawę¹¹¹. Taki sposób stosowania prawa jest pokłosiem tekstualizmu (w wersji krajowej – wykładni językowej). Występuje pod nazwą *most locally applicably rule*¹¹². Krytyki formalizmu można dokonać również z punktu widzenia wyboru możliwych do zastosowania w danej sprawie norm¹¹³. Oznacza to sytuacje zastosowania normy najszczegółowiej regulującej dany stan faktyczny z pominięciem zasad postulujących określone wartości konieczne do uwzględniania w rozstrzyganej sprawie.

¹⁰⁷ M. Zieliński: *Wykładnia prawa. Zasady, reguły, wskazówki*. Warszawa 2012, s. 331–332.

¹⁰⁸ H.W. Jones: *The Plain Meaning Rule and extrinsic aids in the interpretation of the federal statutes*. “Washington Law Review” 1939, vol. 25, iss. 1, s. 6.

¹⁰⁹ Ibidem, s. 5. Tłumaczenie własne.

¹¹⁰ M. Matczak: *Summa iniuria. O błędzie...*, s. 64–65.

¹¹¹ V.F. Nourse: *Two kinds of plain meaning*. “Brooklyn Law Review” 2011, vol. 76, iss. 3, s. 998.

¹¹² F. Schauer: *Formalism*. “The Yale Law Journal”, March 1988, vol. 97, no. 4, s. 520–521.

¹¹³ Ibidem, s. 511.

2.4 Wykładnia prawa cywilnego

2.4.1 Hermeneutyka w teorii i dogmatyce wykładni

Polska nauka, do połowy XX w., bazowała na tych samych wzorcach w zakresie wykładni, co doktryna świata zachodniego. Istniał zatem wzorzec, na podstawie którego można ustalić pożądaný model wykładni aktu konwencyjnego, który zaliczyć można do obszaru cywilistyki. W latach 30. XX w. nie istniał podział między teoriami wykładni, jako osobnym przedmiotem badawczym, a nauką prawa cywilnego. Wyrazem tego jest twórczość E. Waśkowskiego¹¹⁴, który wskazuje, iż materiał do zbudowania prawidłowej wykładni ustaw należy „zapożyczyć od: 1) hermeneutyki filologicznej i nauk, na których jest ona oparta, 2) z analizy właściwości norm ustawodawczych, 3) z przepisów zawartych w ustawodawstwie”. Przedmiot swojej rozprawy *Teoria Wykładni Prawa Cywilnego* uczony określił jako „ogólną hermeneutykę prawa cywilnego”¹¹⁵. Obecnie hermeneutyka prawnicza jest domeną filozofii prawa i na tym gruncie jest definiowana dwojako¹¹⁶:

— w pierwszym ujęciu zakłada, że podstawowym zadaniem nauk prawnych jest zrozumienie tekstu prawnego i odnajdywanie rozstrzygnięć określonych stanów faktycznych przez interpretatora, który ukształtowany przez dane otoczenia, dodaje do interpretowanego tekstu „element twórczy”, gdyż „podmiot dokonujący wykładni ukształtowany jest przez określoną kulturę, uznaje określony system wartości, znajduje się w określonej sytuacji historycznej, a także ukształtowany jest w określony sposób przez swe najbliższe środowisko”¹¹⁷; tak definiowana hermeneutyka odrzuca tezę o jednej prawidłowej wykładni danej normy,

— w drugim ujęciu, hermeneutyka jako część filozofii prawa, skupia się na ontologii prawa, tj. odpowiedzi na pytanie, czym jest prawo. W takim ujęciu jest ona ogólną filozofią oraz metodą rozumienia¹¹⁸.

Nawiązania do teorii wykładni E. Waśkowskiego można spotkać u dzisiejszych przedstawicieli nauki¹¹⁹. Teoria hermeneutyczna stanowi ważny punkt rozwoju wykładni

¹¹⁴ E. Waśkowski: *Teoria wykładni prawa cywilnego. Metodologia dogmatyki cywilistycznej w zarysie*. Warszawa 1936, s. 9–10.

¹¹⁵ Ibidem, s. 9.

¹¹⁶ A. Żurawik: *Interes publiczny w prawie gospodarczym*. Kraków 2013, s. 1–3.

¹¹⁷ Ibidem, s. 3.

¹¹⁸ Ibidem, s. 4.

¹¹⁹ W szczególności rozdział III § 2 *Hermeneutyczno-kontekstualny charakter wykładni oświadczeń woli* W: P. Gorzko: *Reguła contra proferentem a granice wykładni oświadczeń woli w prawie cywilnym*. Warszawa 2019, s. 6-9.

prawa, chociażby z uwagi na umieszczenie wzmianki o niej w *Systemie prawa prywatnego*¹²⁰.

Pojęcie „hermeneutyki” nie jest przedmiotem zainteresowania doktryny prawa cywilnego¹²¹. Rozważając możliwość użycia rozwiązań wypracowanych w teorii prawa na gruncie cywilistyki, definiuję hermeneutykę jako „wykładnię uwzględniającą zasady prawa, doświadczenia interpretatora, okoliczności, w których powstał przedmiot wykładni, oraz jego treść”. Uznaję, iż takie podejście jest dla wykładni prawa cywilnego pożyteczne i pozwala lepiej poznać znaczenie wykładanej normy oraz zachowań stron. Wniosek taki czerpię z kilku okoliczności:

- podejście hermeneutyczne można zastosować zarówno do wykładni prawa przez organ, jak i do wykładni oświadczeń woli,

- wykładnia w oparciu o zintegrowane koncepcje przy użyciu wszelkich dostępnych metod, jest zbliżona do metody kombinowanej wykładni oświadczenia woli,

- ustalenie intencji stron jest możliwe do zrealizowania tylko przy uwzględnieniu ich motywacji, którą można odkryć przy całościowym spojrzeniu na ich zachowania, ujawnione w treści umowy,

- pozwala również użyć „narzędzi” wypracowanych w teorii prawa krajowego (skupiającej się w istocie na wykładanym tekście) oraz międzynarodowego (w szczególności metody celowościowej oraz intencji prawodawcy), jest zatem mechanizmem uniwersalnym,

- odnosi się do wartości stron, lepiej oddaje intencje stron, będących z założenia z różnych kręgów kulturowych, i posługujących się różnymi językami,

- nakazuje interpretatorowi odnieść się do zasad prawa.

De lege lata, trudność z zastosowaniem opisanej metody może wynikać z braku dyscypliny w definiowaniu „zasady prawa” zarówno w toku prac legislacyjnych w oderwaniu od dorobku teorii prawa¹²², jak i bez wszechstronnej analizy popartej publikacjami z innych gałęzi nauk prawnych¹²³.

¹²⁰ Z. Radwański, M. Zieliński: *Uwagi ogólne o wykładni prawa...*, s. 476–478.

¹²¹ Z. Radwański, M. Zieliński: *Stosowanie i wykładnia prawa cywilnego*. W: *Prawo cywilne – część ogólna*. T. I: *System Prawa Prywatnego*. Red. M. Safjan. Warszawa 2012, s. 445–541.

¹²² *Zielona Księga. Optymalna wizja Kodeksu Cywilnego w Rzeczypospolitej Polskiej*. Red. Z. Radwański. Warszawa 2006; także: *Księga pierwsza Kodeksu cywilnego, projekt z uzasadnieniem. Komisja Kodyfikacyjna Prawa Cywilnego działająca przy Ministrze Sprawiedliwości*. Warszawa 2008, s. 24–25, gdzie zasadę interpretacyjną drugiego stopnia *lex specialis derogat legi generali* uznaje się za zasadę „ogólną” kodeksu cywilnego.

¹²³ P. Machnikowski: *Art. 7. W: Kodeks cywilny. Komentarz*. Red. E. Gniewek. Warszawa 2019, s. 2, Nb 1, Wydawnictwo Legalis posługuje się zwrotem „pojęcie dobrej wiary”. K. Pietrzykowski: *Art. 7 [Domniemanie dobrej wiary]*. W: K. Pietrzykowski *Kodeks cywilny*. T. I. *Komentarz art. 1–449¹⁰*. Warszawa 2018. Komentarz Beck-Online konsekwentnie nie używa słowa „zasada”, opisując zasadę dobrej wiary, w sytuacji, gdy inni komentatorzy tytułują tę samą normę „zasadą ochrony dobrej wiary” – por.: A. Doliwa: *Art. 7. W: Kodeks cywilny. Komentarz*. Red. M. Załucki. Warszawa 2019, s. 2, Nb 2. Wydawnictwo Legalis, inni natomiast akcentują jej

2.4.2 Rozwój wykładni w XX w.

Jak wskazywałem, wobec zmian polityczno-gospodarczych w nauczaniu prawa¹²⁴ nastąpił rozdział teorii prawa od nauki prawa cywilnego (szerzej: wszystkich nauk dogmatycznych). W ujęciu zasad prawa, cywilistyka definiując pojęcie wykładni, nie odnosiła się do ustaleń teorii prawa¹²⁵. Efekt równoległego rozwoju tych dziedzin spowodował, iż zasady prawa odmiennie zdefiniowano na gruncie prawa cywilnego (względem teorii prawa), unikając zastosowania elementów aksjologicznych w stosowaniu prawa¹²⁶.

O ile cywilistyka rozwijała się równolegle do teorii prawa, o tyle również wzajemne

Rzeczypospolitej Ludowej”. Ponadto pojęcie „stosowanie prawa” było skierowane do organów rozstrzygających spór – sądów i komisji arbitrażowych. W doktrynie podnoszono, iż „przepis art. 4 odnosi się do wszystkich metod wykładni i stosowania prawa, wykształconych w praktyce i teorii”¹³¹. Zgodnie z przyjętym orzecnictwem zasady te, ogólnie rzecz biorąc, uprzywilejowały osobę fizyczną, kosztem innych jednostek biorących udział w obrocie społecznym¹³².

Wykładnia zasady określonej w art. 4 k.c. promieniowała również na normy uchwalone w okresie II RP oraz inne działy prawa prywatnego, w tym prawa prywatnego międzynarodowego¹³³, nadając im znaczenie zgodne z zasadami ustroju PRL. Orzecnictwo wypracowane na podstawie art. 4 k.c. nadawało jego postulatowi rozszerzający charakter. Norma w nim wyrażona znalazła zastosowanie w ustalaniu treści w wielu dziedzinach prawa prywatnego, przykładowo w zakresie biegu terminów przedawnienia¹³⁴, kwestii istnienia praw podmiotowych stron umowy sprzedaży¹³⁵ czy też wymagalności odszkodowania¹³⁶. Orzeczenia te były przykładem wkomponowania aksjologii systemu socjalistycznego w stosunki zobowiązaniowe.

2.4.2.2 Wykładnia prawa cywilnego w III RP

Po uchyleniu art. 4 k.c.¹³⁷ wystąpił problem braku podstawy normatywnej do użycia wykładni opracowanych w teorii prawa (metody językowej, systemowej, celowościowej oraz reguł II stopnia). Brak było bowiem w kodeksie cywilnym normy-zasady interpretacyjnej adresowanej do organu stosującego prawo. W praktyce spowodowało to *ad casum* posługiwanie się ww. metodami, nie zawsze w związku z ich rolą wypracowaną w teorii prawa¹³⁸.

W zakresie prawa zobowiązań, mimo odmiennych postulatów doktryny¹³⁹, występuje wyraźna granica między wykładnią oświadczeń woli a wykładnią prawa cywilnego jako

¹³¹ K. Piasecki: *Komentarz do art. 4 k.c.*..., s. 16–18.

¹³² *Ibidem*, s. 17.

¹³³ *Ibidem*.

¹³⁴ Uchwała 7 sędziów Sądu Najwyższego z 25 listopada 1968 r. sygn. akt III CZP 65/68 W: P. Piszczyk: *Orzecnictwo Sądu Najwyższego Kodeks Cywilny*. Białystok 1992, s. 345.

¹³⁵ Wyrok Sądu Najwyższego z 11 października 1968 r. sygn. I CR 378/68 W: P. Piszczyk: *Orzecnictwo Sądu Najwyższego*..., s. 351.

¹³⁶ Uchwała 7 Sędziów Sądu Najwyższego z 22 września 1970 r. sygn. akt III PZP 18/70, W: P. Piszczyk: *Orzecnictwo Sądu Najwyższego*..., s. 409.

¹³⁷ Ustawa z dnia 28 lipca 1990 r. o zmianie ustawy – Kodeks cywilny Dz.U. 1990 Nr 55 poz. 321 z dnia 18 sierpnia 1990 r.

¹³⁸ J. Wróblewski: *Właściwości, rola i zadania dyrektyw interpretacyjnych*. „Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny” 1961, t. 23, z. 4, s. 93–111.

¹³⁹ E. Łętowska, K. Osajda: *Wprowadzenie do części ogólnej prawa zobowiązań*. W: *Prawo zobowiązań, część ogólna*. System Prawa Prywatnego T. 5. Red. K. Osajda. Warszawa 2020, s. 24–25.

takiego¹⁴⁰. Odrębność ta znajduje podstawę w treści norm i sposobach ich wykładni. Niemniej, niezależnie od tego, jak strony ustalą treść łączącej ich umowy, kluczowe znaczenie będzie miała wola organu stosującego prawo, celem rozstrzygnięcia wynikłego między nimi sporu. Na dzisiaj brak takiej regulacji kierowanej wprost do sądu, niemniej jest ona przewidziana w projekcie zmian k.c.¹⁴¹, oraz jest wyraźnie zastrzeżona w KMST (art. 7 ust. 1), dając wyraz wartościom, które dana umowa ma uszanować, niezależnie od intencji stron.

Odnosząc się do uwag *de lege ferenda*, projektowany Przepis art. 3 przyszłego k.c. brzmi: „Przepisy Kodeksu oraz przepisy innych ustaw z zakresu prawa prywatnego należy interpretować zgodnie z Konstytucją Rzeczypospolitej Polskiej i prawem Unii Europejskiej”. Propozycje te czynią poczynione w niniejszym rozdziale uwagi dalej aktualnymi, z uwagi na brak odniesienia w proponowanych zmianach do aktów konwencyjnych, w tym KMST, które po myśli art. 87 Konstytucji, stoją w hierarchii źródeł prawa nad aktami ustawowymi.

Do chwili wprowadzenia takiej normy można mówić o braku jednolitej zasady, którą kieruje się sąd, rozstrzygając spór w profesjonalnym obrocie. W orzecznictwie niechętnie ustala się wpływ czynników zewnętrznych na wykładnię umowy, jak i rolę skodyfikowanych zasad w jej wykładni¹⁴².

2.4.3 Wykładnia prawa a jego źródła

2.4.3.1 Źródła prawa powszechnego

Wychodząc z podstawowego założenia, iż przedmiotem wykładni są źródła prawa, na wstępie należy wskazać ich katalog, wynikający z ustawy zasadniczej. Artykuł 87 ust. 1 Konstytucji wskazuje katalog źródeł powszechnie obowiązującego prawa.

Wprowadzenie do systemu prawa ratyfikowanej umowy międzynarodowej rozszerzyło katalog źródeł prawa krajowego. W ujęciu ponadnarodowym katalog źródeł prawa międzynarodowego jest szerszy. Zalicza się do niego¹⁴³: umowy międzynarodowe, zwyczaj międzynarodowy, orzecznictwo sądów międzynarodowych, ogólne zasady prawa, poglądy doktryny oraz tzw. „miękkie” prawo międzynarodowe. Nie jest to katalog zamknięty¹⁴⁴. W odniesieniu do prawa zobowiązań rolę „miękkiego prawa” pełnią modelowe akty prawa,

¹⁴⁰ Z. Radwański: *Prawo cywilne – część ogólna*, Warszawa 2009, s. 251.

¹⁴¹ *Księga pierwsza Kodeksu cywilnego, projekt z uzasadnieniem. Komisja Kodyfikacyjna Prawa Cywilnego działająca przy Ministrze Sprawiedliwości*. Warszawa 2008.

¹⁴² Por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 6 lipca 1999 r. sygn. akt III CKN 310/98 (niepubl.).

¹⁴³ R. Kosieradzki: *Argumenty celowościowo-aksjologiczne w interpretacji prawa prywatnego międzynarodowego* W: *Wykładnia Prawa. Odrębności w wybranych dziedzinach prawa*. Red. L. Leszczyński. Lublin 2006, s. 123.

¹⁴⁴ B. Liżewski: *Prawo międzynarodowe w polskiej praktyce sądowej*. Lublin 2005, s. 13.

niemające postaci umowy międzynarodowej¹⁴⁵. Rozróżnienie na źródła prawa krajowego i międzynarodowego ma znaczenie dla jego wykładni – wskazuje sposób jego dokonania. Kodeks cywilny nie zawiera w swojej treści umocowania dla wykładni norm konwencyjnych. Należy poszukiwać go w ujęciu systemowym. W dalszej części pracy będzie poddana analizie wykładnia norm konwencyjnych, celem porównania ich z wykładnią prawa zobowiązań.

2.4.3.2 Źródła prawa cywilnego

Doktryna prawa cywilnego operuje pojęciem „źródeł prawa cywilnego”¹⁴⁶, które obok prawa stanowionego, wskazanego w art. 87 Konstytucji, pośrednio mogą wynikać z prawa zwyczajowego oraz zwyczaju¹⁴⁷.

Wchodząc w meandry cywilistyki, wypada zwrócić uwagę na jej cechy odrębne od innych dziedzin prawa. „Swoistość” prawa zobowiązań na tle innych gałęzi prawa, ale również innych dziedzin cywilistyki, wynika z zasady swobody umów¹⁴⁸. Wiąże się to z rozszerzeniem, względem powszechnych źródeł prawa, źródeł zobowiązań, a co za tym idzie, ich odmienną wykładnią. Wskutek wskazanej zasady powstaje kolejne źródło prawa (co wymaga zaznaczenia – nie powszechnego), a mianowicie oświadczenie woli. W relacji między stronami umowy wykładni podlegają oświadczenia woli jako źródło praw i obowiązków wynikających zasadniczo z jej treści, ale nie tylko¹⁴⁹.

2.4.3.3 Źródła prawa zobowiązań

Mając w polu analizy tylko prawo zobowiązań, należy wskazać jego źródła. Można podzielić je na źródła umowne, wynikające z oświadczeń woli stron oraz normatywne powszechnie obowiązujące – wynikające z aktu prawodawcy. W tej konwencji, inspirowanej się podziałem norm z innych dziedzin prawa¹⁵⁰, dokonuje się podziału dychotomicznego niepełnego norm powszechnie obowiązujących, regulujących zobowiązania na normy oraz normy-zasady. Podział ten nie jest zupełny, gdyż elementem należącym do obu grup są normy odsyłające do

¹⁴⁵ E. Rott-Pietrzyk: *Interpretacja umów w prawie modelowym i wspólnym europejskim prawie sprzedaży (CESL)*. Warszawa 2007, s. 130 i passim.

¹⁴⁶ *Prawo cywilne – część ogólna*. Red. A. Olejniczak, Z. Radwański. Warszawa 2021, s. 31.

¹⁴⁷ M. Przysucha: *Regulacja zwyczaju w polskim prawie zobowiązań na tle Konwencji narodów zjednoczonych o umowach międzynarodowej sprzedaży towarów*. W: *Swoiste źródła prawa*. Red. B. Dolnicki. Katowice 2015, s. 91–108.

¹⁴⁸ K. Osajda: *Źródła zobowiązania*. W: *Prawo zobowiązań, część ogólna. System Prawa Prywatnego T. 5*. Red. K. Osajda. Warszawa 2020, s. 24.

¹⁴⁹ K. Osajda: *Źródła zobowiązania*. W: *Prawo zobowiązań...* s. 17. Autor wskazuje również jako źródło zobowiązań: faktyczne stosunki umowne, jednostronne czynności, prawne, zdarzenia prawne, orzeczenia sądowe oraz akty administracyjne.

¹⁵⁰ Przykładowo podział norm konstytucyjnych na normy zasady, normy reguły i normy programowe.

elementów pozaprawnych, które pod nazwą klauzul generalnych stanowią kolejną swoistą cechę prawa zobowiązań. Swoistość ta wyraża się istnieniem norm odsyłających do kategorii pozanormatywnych, a mających wpływ na wykładnię stosunków umownych. O przynależności klauzul generalnych do kategorii zasad każdorazowo decyduje przyjęta w ramach sądowego stosowania prawa wykładnia. Zasady prawa nie mogą być pominięte w toku jego stosowania, a każdorazowe odstępstwo od ich zastosowania wymaga uzasadnienia. Ma to kardynalne znaczenie dla ustalenia treści wiążącego strony stosunku prawnego. Dalsze rozważenia będą ograniczone do wykładni prawa zobowiązań, a w tym zakresie do wykładni postanowień umownych, umów zawieranych między przedsiębiorcami¹⁵¹.

2.4.3.4 Wykładnia w prawie zobowiązań

Wykładnia prawa zobowiązań ustalonego w oparciu o wskazane źródła, z metodologicznego punktu widzenia, nie różni się od wykładni innych dziedzin prawa¹⁵².

Podstawą dalszych rozważań będzie czynność prawna dwustronna – umowa, co pozwala pominąć kwestię doniosłości prawnej zobowiązań naturalnych czy jednostronnych oświadczeń woli. Tak zweryfikowany przedmiot analizy, przy uwzględnieniu dotychczasowych rozważań, będzie przeprowadzony pod kątem możliwego znaczenia, nadanego przez organ władczy – czy to sąd, czy też trybunał arbitrażowy (dla zwięzłości wyводу posługuję się pojęciem sądu).

Kodeks cywilny, jakkolwiek będący podstawowym źródłem regulacji cywilistycznych, z punktu widzenia formalnego ma znaczenie takie, jak każda inna ustawa¹⁵³. Niemniej z uwagi na swoją rangę w interpretacji ustaw zwykłych doktryna wyznacza relację kodeks cywilny – ustawa¹⁵⁴, z których w ramach wykładni oświadczeń woli art. 56 k.c. przewiduje odesłanie do ustaw pozakodeksowych (ustawy szczególne¹⁵⁵, k.s.h.¹⁵⁶).

Taki podział można uznać za kodeksowo-centryczny. Nie uwzględnia on źródeł powszechnie obowiązującego prawa – umów międzynarodowych, które stoją w hierarchii źródeł prawa ponad kodeksem cywilnym. Kodeks cywilny, w przypadku, gdy znajduje zastosowanie KMST, stanowi uzupełniającą regulację stosunku prawnego w zakresie przede

¹⁵¹ W doktrynie proponuje się podział na obrót konsumencki – obrót handlowy tak: K. Osajda: *Źródła zobowiązań*. W: *Prawo zobowiązań...*, s. 21.

¹⁵² Ibidem, s. 24.

¹⁵³ K. Osajda: *Źródła zobowiązań*. W: *Prawo zobowiązań...*, s. 11.

¹⁵⁴ Ibidem.

¹⁵⁵ Por. art. 907 k.c.

¹⁵⁶ Por. art. 2 k.s.h.

wszystkim skutków nieważności umowy¹⁵⁷. Brak formalnego uzasadnienia do stosowania reguł kodeksowych przy wykładni aktu pochodzącego od międzynarodowego legislatora. Normatywną podstawę wykładni umowy międzynarodowej sprzedaży, zarówno w kwestii oświadczeń woli (art. 8) oraz samego aktu (art. 7 ust.1), stanowi KMST.

Na gruncie *stricte* krajowym prawa zobowiązań (tj. na podstawie k.c.), podziału norm można dokonać według kryterium ich doniosłości na:

- zasady prawa,
- klauzule generalne,
- normy *iuris cogenti* i *iuris dispositivi*,
- normy wynikające z umowy,

Zaproponowany podział ma charakter umowny i przedstawione kategorie podziału nie mają charakteru rozłącznego (przykładowo norma zasada może być, chociaż nie musi, klauzulą generalną).

2.4.3.5 Multicentryczność źródeł prawa

Na system prawa prywatnego składa się prawo pochodzące z różnych źródeł. Akcesja RP do UE spowodowała poszerzenie jego katalogu. Krajowy porządek prawny staje się porządkiem multicentrycznym co do tworzenia prawa (w zakresie kompetencji przekazanych organom UE), jego wykładni (w zakresie prawa wspólnotowego) oraz kształtowania praktyki obrotu przez rozstrzygnięcia TSUE¹⁵⁸. Koncepcja multicentryczności zakłada koegzystencję prawa pochodzącego z różnych źródeł¹⁵⁹. W materii wykładni prawa zobowiązań wstąpienie do UE oznaczało podważenie rozumienia źródeł prawa zobowiązań jako mających swoje źródło jedynie w k.c.

Mimo iż zjawisko multicentryczności opisano dopiero po wstąpieniu Polski do UE, dotyczy ono również ratyfikowanych aktów konwencyjnych. Na wielość źródeł prawa zobowiązań składa się również wielość źródeł prawa powszechnego – w szczególności umów międzynarodowych¹⁶⁰. KMST jako prawo będące źródłem stosunku zobowiązaniowego, wpisuje się w tak ujęte pojęcie multicentryczności.

¹⁵⁷ Przykładowo Ł. Żarnowiec: *Problematyka ważności umów podlegających Konwencji Wiedeńskiej z 11 IV 1980 r. o umowach międzynarodowej sprzedaży towarów*. Katowice 2008, s. 48 i passim.

¹⁵⁸ E. Łętowska: *Prawo wspólnotowe, a prawo zobowiązań*. W: *System Prawa Prywatnego t. 5*, Red. E. Łętowska. Warszawa 2006, s. 61–62.

¹⁵⁹ M. Safjan, Konstytucja RP Komentarz do art. 1–86, Nb 86, Warszawa 2016.

¹⁶⁰ E. Łętowska: „Multicentryczność” systemu prawa i wykładnia jej przyjazna. W: *Rozprawy prawnicze. Księga pamiątkowa profesora Maksymiliana Pazdana*. Red. L. Ogiegło, W. Popiołek, M. Szpunar. Kraków 2005, s. 1127; A. Kotowski: *Zjawisko multicentryczności systemu prawa z perspektywy koncepcji integracyjnej*. „Studia Prawnicze” 2015, z. 4(204), s. 103 i passim.

2.4.4 Metody wykładni

2.4.4.1 Metody wykładni w prawie krajowym

Na wstępie wskazuję, iż podział na metody, typy, rodzaje wykładni ma charakter umowny i nie jest wyczerpujący. Postulaty formułowane w doktrynie są w ograniczonym zakresie stosowane przez sądy. Sąd Najwyższy statystycznie rzadko zajmuje się kwestią wykładni, jaką stosuje do rozstrzygnięcia danego sporu, a sądy powszechne sporadycznie¹⁶¹. Należy także zauważyć, że wykładnia prawa dokonywana jest przez sądy w sposób „eklektyczny”, poprzez połączenie różnych metod i bez nawiązania do żadnej teorii¹⁶². W literaturze natomiast wskazuje się, iż należy dokonywać wykładni wszelkimi dopuszczalnymi metodami¹⁶³.

Niezależnie od powyższego, należy wskazać, iż dominującą metodą w polskim systemie prawa jest wykładnia językowa. Jak zauważa się w doktrynie: „Na gruncie naszego systemu prawa, podobnie zresztą jak na gruncie innych systemów prawnych należących do kręgu kultury *civil law* i *common law* można mówić o zasadzie pierwszeństwa wykładni językowej oraz subsydiarności wykładni systemowej i funkcjonalnej. Zgodnie z tą zasadą w sytuacji, gdy wykładnia językowa daje rezultat jasny i jednoznaczny interpretator może się oprzeć na wyniku wykładni językowej i dopiero wtedy, gdy rezultat wykładni językowej budzi wątpliwości, powinien odwołać się do wykładni systemowej i funkcjonalnej”¹⁶⁴.

O ile prymat wykładni językowej nad innymi metodami istnieje w kulturze prawa europejskiego (zasada powszechnie akceptowana w kręgu niemieckojęzycznym, w Anglii jako *golden rule*, w USA jako *the plain meaning rule*), o tyle na gruncie nauki i orzecznictwa krajowego wykładnia ta cechuje się pewnymi odrębnościami. Powszechnie obowiązującą metodą wykładni jest wykładnia językowa, przy uwzględnieniu „pomocniczości” wykładni systemowej i funkcjonalnej¹⁶⁵. Myśl tę oddaje jedno z orzeczeń Sądu Najwyższego: „W doktrynie i judykaturze sformułowana została reguła określająca następującą kolejność różnych sposobów wykładni: wykładnia językowa, wykładnia systemowa, wykładnia funkcjonalna (celowościowa). [...] Nie zawsze zachodzić będzie jednak konieczność użycia kolejno wszystkich tych sposobów, w szczególności nie będzie potrzeby sięgania po dyrektywy

¹⁶¹ Szczegółowa analiza w rozdziale poświęconym analizie orzecznictwa sądów.

¹⁶² W.N. Jr. Eskridge, P. Frickey: *Statutory Interpretation as Practical...*, s. 321–322.

¹⁶³ Z. Radwański, M. Zieliński: *Stosowanie i wykładnia prawa cywilnego...*, s. 482.

¹⁶⁴ L. Morawski: *Zasady wykładni prawa*. Toruń 2006, s. 55–56.

¹⁶⁵ Ibidem, s. 67.

celowościowe, jeżeli już po zastosowaniu dyrektyw językowych, czy też językowych i systemowych, uda się uzyskać wynik wykładni, to jest znaczenie interpretowanej normy”¹⁶⁶.

W świetle ustaleń teoretycznoprawnych, przyjmując najogólniejszy podział reguł wykładni można wskazać reguły językowe, systemowe, celowościowo-funkcjonalne oraz reguły preferencji interpretacyjnych. Taki podział jest powszechnie akceptowany zarówno w teorii prawa, doktrynie jak i w orzecznictwie¹⁶⁷. Wskazuje się, że z natury rzeczy punktem wyjścia są reguły interpretacyjne, odwołujące się do unormowań znaczeniowych języka etnicznego, w których formułowane są przepisy prawne¹⁶⁸.

Rola reguł językowych w wykładni prawa wynika z roli, jaką współcześnie pełni język w formułowaniu norm prawnych¹⁶⁹. W polskiej doktrynie wykładnia językowa wiąże się z ustaleniem jej granicy w oparciu o „zasadę jednoznaczności”, tj. ustalenie takiej treści normy, która jest możliwa do zastosowania w oparciu konkretny stan faktyczny i prawny¹⁷⁰.

W mojej ocenie prymat wykładni językowej wynika z dostępności tekstu ustawy, którego interpretacja bez odniesień do innych źródeł jest najszybsza w osiągnięciu rezultatu wykładni. Zamknięcie wykładni w ramach tekstu normy zwalnia interpretatora z zastosowania pozostałych metod wykładni, które odnoszą się do kwestii ogólnych norm (wykładnia systemowa) czy abstrakcyjnych pojęć (wykładnia funkcjonalna).

W przypadku aktu sporządzonego w sześciu językach, do których język polski się nie zalicza, następuje utrata kluczowego waloru, dla którego preferuje się interpretację językową kosztem innych metod. Ponadto już na tym etapie analizy można zauważyć, iż opisana wykładnia językowa nie koresponduje z dyrektywami Konwencji zawartymi w art. 7 pkt. 1. Jak bowiem można uznać preferencję dla językowej metody w sytuacji dwóch różnych języków stron sporu? Kolejną kwestią jest zachowanie jednolitej wykładni, co nakazuje zapoznanie się z doktryną i orzecznictwem, wszakże posługujących się w znakomitej większości językami obcymi. Ustalenie znaczenia danych zwrotów, poprzez odniesienie do reguł języka, napotyka na znaczne trudności czy wręcz jest niemożliwe w przypadku wykładni norm wyrażonych w językach obcych – a takie zadanie stawia przed interpretatorem KMST, w której mamy do czynienia z dwoma stronami *ex definitionae* z różnych kręgów językowych (art. 1 KMST).

¹⁶⁶ Wyrok SN z 8 maja 1998 r. I CKN 664/97, OSNC 1999 nr 1 poz. /7 cyt. za: L. Morawski: *Zasady wykładni prawa*. Toruń 2006, s. 72; tak też: Z. Radwański, M. Zieliński: *Wykładnia prawa cywilnego...*, s. 29.

¹⁶⁷ L. Leszczyński: *Zagadnienia teorii stosowania prawa. Doktryna i tezy orzecznictwa*. Kraków 2004, s. 121.

¹⁶⁸ Z. Ziemiński: *Reguły interpretacyjne i ich rodzaje*. W: *Zarys teorii prawa*. Red. Z. Ziemiński, S. Wronkowska. Poznań 1997, s. 165.

¹⁶⁹ L. Leszczyński: *Zagadnienia teorii stosowania...*, s. 121.

¹⁷⁰ T. Spyra: *Granice wykładni prawa*. Kraków 2006, s. 72–73.

Tak też zdaje się nadawać sens wykładni językowej doktryna, wskazując, że jej znaczenie jest największe, gdy „źródło normatywne podstawy decyzji tkwi bezpośrednio w tekstach prawnych”¹⁷¹ prawa krajowego.

Uzasadnienie „pierwszeństwa wykładni” językowej argumentuje się na wielu płaszczyznach¹⁷². Zarówno w koncepcji klaryfikacyjnej: „Jeżeli znaczenie językowe tekstu prawnego (przepisu) jest jasne – wówczas zgodnie z zasadą *clara non sunt interpretanda* – nie ma potrzeby sięgania po inne pozajęzykowe metody wykładni”¹⁷³. Jak i w zintegrowanej koncepcji wykładni: „Prymat wykładni językowej oznacza, że co do zasady przyjmuje się zakaz sięgania do pozajęzykowych rodzajów wykładni wówczas, gdy zastosowanie reguł językowych prowadzi do jednoznacznego rozumienia przepisu”¹⁷⁴.

Tego rodzaju argumentacja hołdująca zasadzie wykładni językowej nieposzukujących innych podstaw rozstrzygnięcia, idzie w parze z obawami cywilistów, iż wybór prawa krajowego do rozstrzygnięcia sporu może oznaczać pominięcie zastosowania Konwencji. Lapidarnie wyrażono to słowami: *It is safe to assume that many Polish lawyers [...] overlooked the fact that the Convention had become effective in Poland. There is little doubt, then, that some cases were resolved on the basis of Polish law, even though they were governed by the Vienna Convention.* (Bezpiecznie jest założyć, że wielu prawników w Polsce pomija fakt obowiązywania w Polsce Konwencji. Powstaje zatem wątpliwość, że niektóre sprawy zostały rozwiązane na bazie polskiego prawa, mimo że były objęte normami Konwencji)¹⁷⁵.

2.4.4.2 Metody wykładni KMST

We wstępie do drugiego wydania angielskiej wersji komentarza KMST, pod redakcją P. Schlechtriema i I. Schwenzer¹⁷⁶, autorzy wskazują, iż doniosłość KMST wyrażona dużą liczbą państw ratyfikujących Konwencję przejawia się w ujednolicaniu zasad prawa międzynarodowego handlu. Proces ten znajduje odzwierciedlenie w praktyce obrotu i związanymi z nią decyzjami sądów oraz organów arbitrażowych. O ile w doktrynie podkreśla

¹⁷¹ L. Leszczyński: *Zagadnienia teorii stosowania...*, s. 121.

¹⁷² Z. Tobor: *W poszukiwaniu intencji prawodawcy*. Warszawa 2013, s. 123 i passim.

¹⁷³ Tak: Wyrok NSA w Warszawie z dnia 25 maja 2012 r. II FSK 2155/10 LEX nr 1164965; cytat za Z. Tobor: *W poszukiwaniu intencji prawodawcy...*, s. 123.

¹⁷⁴ Wyrok SN 24 stycznia 2007 r. III KK 438/06. W: Orzecznictwo Sądu Najwyższego w sprawach karnych Warszawa 2007, nr 1. poz. 289; cytat za Z. Tobor: *W poszukiwaniu intencji prawodawcy...*, s. 125.

¹⁷⁵ P. Machnikowski: *CISG in Polish case law*, IHR Internationales Handelsrecht. Zeitschrift für das Recht des Internationalen Warenkaufs und Warenvertriebs 2008, vol. 18, no. 5, s. 9 (DOI: 10.9785/ihr-2018-180502), tłumaczenie własne.

¹⁷⁶ *Commentary on the UN Convention on the international sale of goods (CISG), Second (English) Edition*. Eds. P. Schlechtriem, I. Schwenzer. Ed. 2, Oxford 2005, s. VI.

się konieczność dokonywania autonomicznej wykładni KMST, o tyle brak jest spójnego stanowiska w zakresie metod jej przeprowadzenia.

W doktrynie wyraźnie odróżnia się treść zasad od sposobu ich wykładni¹⁷⁷. Podkreślenia przy tym wymaga, iż treść normatywna przepisu uzależniona jest od skutków jego wykładni¹⁷⁸. Istotną kwestią warunkującą zachowanie zamierzonego celu ustawodawcy jest przyjęcie właściwej metody wykładni pozwalającej rozumieć pojęcia użyte w KMST jednolicie w orzecznictwie krajów konwencyjnych – niezależnie od organu je stosującego¹⁷⁹.

Pogląd, iż istnieje jedna prawidłowa wykładnia zmierzająca do ustalenia „prawdziwego znaczenia” normy, jest uznawany w doktrynie światowej za archaiczny¹⁸⁰. Postuluje się bowiem przeprowadzenie tego procesu jak najszerszym katalogiem metod tak, aby wydać „sprawiedliwe” orzeczenie.

Treść normy i zawarte w niej dyrektywy nie przesądzają o tym, jaką metodą winno się dokonywać wykładni postanowień konwencji¹⁸¹. O ile normy dotyczące wykładni były umiejscowione w aktach o charakterze konwencyjnym istniejących na moment sporządzenia KMST¹⁸², o tyle kwestie metody ich wykładni były w nich nierozstrzygnięte. Dawało to pole do zastosowania przy wykładni postulatów Konwencji Wiedeńskiej o prawie traktatów z 1969 roku¹⁸³ KMST w ramach ustanowionych zasad wprowadziła również wartości, które realizacja aktu ma mieć na uwadze. Takie wartości jak równość czy jednolitość (zawarte w szczególności w preambule i art. 7 ust. 1), wyrażone znamionami czasownikowymi, tj. uwzględniać, poszanować, oznaczają jasną deklarację co do celów, jakie metoda wykładni ma realizować. Zatem w aspekcie metody KMST była awangardą aktów o charakterze ponadnarodowym, zawierając zarówno normę regulującą wykładnię, jak i wskazówki językowe, jak jej dokonać. Niezależnie zatem od zasad poświęconych wykładni, pozostaje pytanie o metodę wykładni, która pozwoli na realizację postulatów Konwencji.

Stanowisko doktryny krajowej¹⁸⁴ w tym zakresie sprowadza się do alternatywy: bądź stosowania metod znanych z wykładni prawa krajowego prywatnego bądź dokonywanie

¹⁷⁷ B. Zeller: *CISG and the unification of international Sales law*. New York 2007, s. 24–25; M.J. Bonell: *Article 7 Interpretation of Convention*. W: *Commentary on the International Sales Law The 1980 Vienna Sales Convention* Eds. C. Bianca, M.J. Bonell. Milan 1987, s. 72–73.

¹⁷⁸ Przykład na gruncie krajowym wykładni nadającej znaczenie normie: *Uchwała SN z 7 grudnia 2006 r., III CZP 108/06, OSN IC 2007/9/134*. „Biuletyn Sądu Najwyższego” 2006, nr 12.

¹⁷⁹ M.J. Bonell: *Article 7 Interpretation of Convention*. W: *Commentary on the International Sales...*, s. 74.

¹⁸⁰ M. Herz: *Purposivism and Institutional Competence in Statutory interpretation*. „Michigan State Legal Review” 2009, vol. 89, przypis nr 2, s. 90.

¹⁸¹ M. Pazdan: *Komentarz do Konwencji ONZ...*, s. 124.

¹⁸² Por. przypisy: 20–23.

¹⁸³ B. Zeller: *CISG and the unification...*, s. 26.

¹⁸⁴ M. Pazdan: *Komentarz do Konwencji ONZ...*, s. 125.

wykładni metodą niezależną od tej dominującej w prawie krajowym. W doktrynie światowej podnosi się, iż uwzględnienie międzynarodowego charakteru aktu oznacza odrzucenie metod krajowych w jego wykładni¹⁸⁵. Dokonując wyboru właściwej metody wykładni, należy mieć na względzie cel konwencji wyrażony w jej preambule: „rozwój handlu międzynarodowego na bazie równości i wzajemnych korzyści”.

Zagrożenie dla autonomicznej wykładni aktu wynika z faktu, iż strony umowy (każda z założenia jest z innego porządku prawnego) dążyć będą do wykładni metodą znaną w prawie krajowym. Analiza orzecznictwa polskiego wskazuje, iż metoda wykładni rozumiana jako model wykładni prawa materialnego nie uwzględnia wymogu autonomiczności postanowień KMST¹⁸⁶. Przyjęcie zatem metody wykładni znanej prawu krajowemu już na wstępie rodzi obawę, iż wykładnia będzie dokonana poprzez nadanie normom KMST znaczenia takiego, jakie mają zbliżone treściowo normy krajowe. W świetle powyższych rozważań jest to obawa uzasadniona. Wykładnia według metod znanych prawu krajowemu byłaby niedopuszczalna, jeśli w efekcie uniemożliwiałaby realizację dyrektyw określonych art. 7 ust.1. tj. wykładnia tekstu konwencji prowadząca do ustalenia znaczenia normy nadanego w prawie krajowym. Skutki wykładni metodą językową rodzą obawę nadania temu samemu zwrotowi różnych znaczeń w gronie jej międzynarodowych interpretatorów. Dodatkowo wykładnia językowa w ujęciu polskiej praktyki orzeczniczej jest z założenia niemożliwa do przeprowadzenia, gdy językiem sporu jest język obcy. Biorąc pod uwagę powyższe, opowiadam się za odrzuceniem dominującej krajowej metody wykładni – wykładni językowej¹⁸⁷. Przyjmowanie wersji wykładni językowej w ujęciu znanym tradycji *common law*, a stanowiących *de facto* wykładnię literalną – *plain meaning rule*¹⁸⁸ – tj. użycie normy w jej potocznym znaczeniu, również należy wykluczyć. Pokusę stosowania tej metody może stanowić fakt użycia prostego, zwięzłego języka w treści konwencji¹⁸⁹. Nadanie znaczenia potocznego w tak ujętej sytuacji interpretacyjnej spornym normom jest niemożliwe wobec braku punktu odniesienia do jednego tekstu (na marginesie rozważań wskazuję, iż język polski nie jest językiem oficjalnym –

¹⁸⁵ P. Hachem, I. Schwenzer: *Chapter II General provisions W: Commentary on the UN Convention...*, Oxford 2016, s.122.

¹⁸⁵ P. Schlechtriem: *General provisions. W: Convention on the international...*, s. 97.

¹⁸⁶ Jest to jednak sytuacja powszechna w orzecznictwie konwencyjnym tak: B. Zeller: *CISG and the unification...*, s. 27.

¹⁸⁷ L. Morawski: *Zasady wykładni prawa*. Toruń 2010, s. 97, gdzie autor mówi wprost: „Wśród wszystkich typów wykładni wykładnia językowa odgrywa rolę podstawową. Na gruncie naszego systemu prawa, podobnie zresztą jak na gruncie innych systemów prawnych należących do kręgu kultury *civil law* i *common law* można mówić o pierwszeństwie wykładni językowej oraz subsydiarności wykładni systemowej i funkcjonalnej”.

¹⁸⁸ A. Korybski: *Wykładnia przepisów prawa stanowionego w anglosaskim porządku prawnym (wybrane zagadnienia)*. „*Studia Iuridica Lublinensia*” 2016, vol. 35, no. 3, s. 435.

¹⁸⁹ B. Zeller: *CISG and the unification...*, s. 24–25.

autentycznym KMST, a w urzędowym tłumaczeniu zaistniały błędy; por. pierwotna wersja art. 3 KMST¹⁹⁰).

W poszukiwaniu właściwej – autonomicznej metody wykładni KMST rozważania rozpocząć należy od osoby jej interpretatora, a zatem ustalenia, kto określa znaczenie normy KMST w danej sytuacji interpretacyjnej. O ile wiążącej wykładni dokonuje organ rozstrzygający spór, o tyle propozycje tej wykładni przedstawiają strony. Z samych przesłanek zastosowania Konwencji (por. art. 1 KMST) wynika, że są to podmioty profesjonalne – przedsiębiorcy. Powinny one zatem dołożyć starań, aby wyłożyć normę na styku dwóch różnych porządków prawnych, zgodnie z jej celem. Interpretator musi sprostać wymogom koniecznym do poznania międzynarodowego porządku, posiłkując się przy tym literaturą i orzecznictwem dostępnym w językach obcych, w szczególności języku angielskim¹⁹¹.

Poszukując właściwej metody wykładni, wypada odnieść się do treści art. 7 ust. 1 KMST. Trzy dyrektywy interpretacyjne zawarte w jego treści stanowią wskazówkę co do właściwej metody – wykładni celowościowej. Taką też metodę postuluje część doktryny¹⁹².

Komentatorzy konwencji konsekwentnie wskazują, iż właściwa metoda wykładni ma być autonomiczna względem metod wykładni prawa krajowego¹⁹³, zmieniają się natomiast proponowane metody jej dokonania. W drugim wydaniu do komentarza pod KMST pod redakcją P. Schlechtriema¹⁹⁴ uznano pierwszeństwo wykładni literalnej, przed metodą systemową i funkcjonalną. Kontynuowanie wykładni, po ustaleniu wyniku w ramach metody literalnej, jest uwarunkowane brakiem jednoznacznego rozstrzygnięcia. W kolejnych wydaniach autorzy zaprezentowali zbliżony pogląd, poszerzając katalog metod¹⁹⁵. Metoda językowa w rozumieniu autonomicznym miałaby polegać na użyciu tylko tekstów autentycznych konwencji. W przypadku wystąpienia różnic w znaczeniu między oficjalnymi wersjami językowymi aktu należałoby pominąć tę z wersji, której znaczenie odbiegałoby od pozostałych¹⁹⁶. P. Schlechtriem¹⁹⁷ proponował, w razie dalszych problemów znaczeniowych,

¹⁹⁰ Nie jest to jedyny problem z tekstem aktu konwencji – wskazuje się w doktrynie na niespójności znaczeniowe w poszczególnych wersjach konwencji tak: P. Schlechtriem: *General provisions* W: *Convention on the international...*, s. 99 w zakresie różnic znaczeniowych wersji angielskiej i francuskiej treści art. 3 KMST.

¹⁹¹ Przykładowo baza Uniwersytetu Pace w Nowym Jorku: <http://www.cisg.law.pace.edu/>

¹⁹² M.J. Bonell: *Article 7 Interpretation of Convention*. W: *Commentary on the International Sales...*, s. 72–73; J. Honnold: *Uniform Law for International Sales under the 1980 United Nations Convention*. Ed. 3, The Hague 1999, s. 15–16.

¹⁹³ P. Schlechtriem: *General provisions*. W: *Convention on the international sale of goods (CISG)*. 2. Eng. ed. Eds. P. Schlechtriem, I. Schwenzer. Oxford 2005, s. 101.

¹⁹⁴ Ibidem.

¹⁹⁵ P. Hachem, I. Schwenzer: *Chapter II General provisions*. W: *Commentary on the UN Convention on the international sale of goods (CISG)*, Eds. I. Schwenzer. Oxford 2016, s. 122.

¹⁹⁶ P. Schlechtriem: *General provisions*. W: *Convention on the international sale...*, s. 101.

¹⁹⁷ Ibidem, s. 101–102.

odniesienie się do intencji kodyfikatora, którą najpełniej oddaje język angielski. W dalszej kolejności należałoby odnieść się do funkcji danej normy, a więc wykładni celowościowej, z użyciem ogólnodostępnych materiałów konferencyjnych obrazujących etapy prac oraz orzecznictwa powstałego na gruncie Haskiej Konwencji o Sprzedaży¹⁹⁸. Jednocześnie Autor ten proponuje odrzucenie metody prawoporównawczej jako trudnej w praktycznej realizacji¹⁹⁹.

Tak sformułowany pogląd co do wykładni budzi zastrzeżenia. Nie da się bowiem przeprowadzić autonomicznej wykładni językowej bez uwzględnienia celów konwencji. Kwestie nieścisłości językowych wpływają ponadto na problem z materialnym ustaleniem właściwego języka, a w praktyce strony nie dokonują porównań tekstów w różnych językach (ten pracochłonny zabieg nie zbliżyłby do rozwiązania problemu). Jedynie odniesienie się do celu konwencji, przy jednoczesnym badaniu orzecznictwa powstałego w państwach konwencyjnych, pozwala na uniknięcie losu Haskich konwencji z lat 60., poświęconych umowom sprzedaży rzeczy – czyli braku zastosowania w praktyce.

Obok tradycyjnych metod wykładni – językowej, systemowej i funkcjonalnej (celowościowej) – postuluje się również metodę opartą na intencjonalizmie – rozwiązaniu sporu zgodnie z intencjami stron²⁰⁰. O ile w doktrynie krajowej nie rozstrzyga się jednoznacznie możliwości wykładni KMST poprzez metody wypracowane na gruncie prawa międzynarodowego publicznego, w szczególności w zakresie jej części czwartej²⁰¹, o tyle w doktrynie światowej jest to dopuszczalne w drodze wyjątku do części zawierających normy cywilno-prawne (I-III)²⁰². Wskazuje się przy tym, iż przy ocenie KMST istotna jest intencja stron w użyciu danego zwrotu²⁰³. Zgodnie z zasadą prymatu woli stron w kształtowaniu treści umowy oddać należy pierwszeństwo stronom w zakresie ustalenia znaczenia, które strony nadały danemu postanowieniu.

I. Schwenzer i P. Hachem²⁰⁴ zaproponowali w ramach wykładni KMST posłużenie się tzw. *travaux preparatoires* – materiałami konferencyjnymi, celem „zdania się na cel KMST”²⁰⁵. Podobny cel ma powoływanie się na akty prawa modelowego, tj. Zasady PECL czy

¹⁹⁸ Konwencja sporządzona w Hadze w 1964 r. z załącznikiem Prawo jednolite o międzynarodowej sprzedaży przedmiotów ruchomych materialnych.

¹⁹⁹ P. Schlechtriem: *General provisions*. W: *Convention on the international sale...*, s. 102.

²⁰⁰ Z. Tobor: *Wykładnia prawa*. W: *Wstęp do prawoznawstwa*. J. Nowacki, Z. Tobor. Warszawa 2020, s. 312.

²⁰¹ M. Pazdan: *Komentarz do Konwencji ONZ...*, s. 124–125 i tam cytowana literatura; R. Kosieradzki: *Argumenty celowościowo-aksjologiczne w interpretacji prawa prywatnego międzynarodowego*. W: *Wykładnia prawa. Odrębności w wybranych dziedzinach prawa*. Red. L. Leszczyński. Lublin 2006, s. 122 i passim.

²⁰² P. Schlechtriem: *Chapter II General provisions*. W: *Convention on the international sale...*, s. 97.

²⁰³ Ibidem.

²⁰⁴ P. Hachem, I. Schwenzer: *Chapter II General provisions*. W: *Commentary on the UN Convention...*, s. 122.

²⁰⁵ Ibidem, s. 129.

Zasady UNIDROIT Prawa Kontraktów²⁰⁶, celem „uwzględnienia jej międzynarodowego charakteru”²⁰⁷.

Powołanie się na cel aktu przesądza o przyjęciu prymatu wykładni teleologicznej zamiast wykładni językowej, której uzasadnienie znajduje się na gruncie prawa *stricte* krajowego. W poszukiwaniu postulowanej metody wykładni KMST, wykluczyć należy na wstępie intencjonalizm jako metodę zbyt niedookreśloną, zachęcającą sędziego do nadania znaczenia tekstowi w oparciu o własną intuicję, a nie intencję ustawodawcy konwencyjnego.

Jakkolwiek trudno o jednolity pogląd co do wykładni konwencji, o tyle szereg argumentów uzasadnia zastosowanie w pierwszej kolejności wykładni celowościowej. Metoda ta wydaje się właściwą w przypadku norm prawa międzynarodowego, gdzie precyzja języka jest nie do osiągnięcia. Ponadto postulując odwołanie do wspólnych, uniwersalnych wartości²⁰⁸, które powinni dzielić uczestnicy obrotu, tylko ta metoda zapewnia ich realizację. Wartości te po części wyrażają dyrektywy wykładni zawarte w art. 7 ust. 1 KMST, formułujący cele nadrzędne, którym musi sprostać interpretator aktu. Ponadto wynika to z faktu, iż walory językowe wykładni – pewność znaczenia tekstu oraz jego dostępność – w realiach międzynarodowego obrotu tracą na znaczeniu²⁰⁹.

W przypadku aktu sporządzonego w sześciu językach, do których język polski się nie zalicza, następuje utrata kluczowego waloru, dla którego preferuje się interpretację językową kosztem innych metod. Ponadto już na tym etapie analizy można zauważyć, iż opisana wykładnia językowa nie koresponduje z dyrektywami Konwencji zawartymi w art. 7 pkt. 1. Jak bowiem można uznać preferencję dla językowej metody w sytuacji dwóch różnych języków stron sporu? Kolejną kwestią jest zachowanie jednolitej wykładni, co nakazuje zapoznanie się z doktryną i orzecznictwem, wszakże posługujących się w znakomitej większości językami obcymi. Ustalenie znaczenia danych zwrotów, poprzez odniesienie do reguł języka, napotyka na znaczne trudności czy wręcz jest niemożliwe w przypadku wykładni norm wyrażonych w językach obcych – a takie zadanie stawia przed interpretatorem KMST, w której mamy do czynienia z dwoma stronami *ex definitione* z różnych kręgów językowych (art. 1 KMST).

²⁰⁶ Ibidem, s. 131.

²⁰⁷ Ibidem.

²⁰⁸ A. Barak: *Purposive interpretation in law*. Princeton– Oxford 2009, s. 182 i passim.

²⁰⁹ J. Helios, W. Jedlacka: *Wykładnia prawa Unii Europejskiej ze stanowiska teorii prawa*. Wrocław 2018, s. 80.

2.5 Wybrane konstrukcje związane z przeprowadzeniem wykładni KMST

Jak wskazałem na wstępie, koniecznym dla prawidłowej analizy wykładni operatywnej jest zdefiniowanie pojęć użytych przy jej opisie. Charakterystyki tej dokonam zaczynając od ustaleń o charakterze najbardziej uniwersalnym. Kryterium wspólnym omawianych pojęć jest ich występowanie w orzecznictwie zarówno międzynarodowym (por. r. IV) jak i krajowym (r. V) oraz odniesienie się do nich w trakcie prac nad aktem (r. I). Wybór omówionych konstrukcji wykładni zawężony został do tych występujących przy interpretacji Konwencji.

2.5.1 Wykładnia pragmatyczna i apragmatyczna

Rodzaje znaczeń terminu „wykładnia prawa” zależnie od kryterium oceny całego procesu przyjmuję za M. Zielińskim²¹⁰. Przyjęty powszechnie w doktrynie podział ze względu na ocenę sposobu przeprowadzenia bądź rezultatu wykładni oznacza:

— w pierwszym ze znaczeń – jako proces złożony z zespołu pewnych czynności – wykładnia pragmatyczna,

— w drugim zaś znaczeniu, termin „wykładnia prawa” odnosi się do rezultatu czynności interpretacyjnych i oznacza jakieś treści przypisywane interpretowanym wyrażeniom – wykładnia apragmatyczna. Na marginesie można wskazać, iż rozróżnienie to przyjęto w doktrynie prawa cywilnego w odniesieniu do wykładni oświadczeń woli²¹¹.

Rozróżnienie to wymaga omówienia wobec faktu, iż w trakcie prac nad treścią art. 7 ust. 1 kodyfikatorzy odnieśli się do wykładni pragmatycznej postulując, aby zasady tam skodyfikowane były stosowane na każdym etapie wykładni (por. r. I). Jest to zasadniczo odmienna wykładnia niż ta postulowana przez krajowy Sąd Najwyższy, który stosowanie zasady dobrej wiary ogranicza do oceny rezultatu całego procesu wykładni, a więc odnosi się do jej apragmatycznego znaczenia (por. r. VI).

Dla porządku wskazuję, iż w dalszej części pracy przedmiotem analizy będzie wykładnia apragmatyczna, zmierzającą do „skutku” w postaci ustalenia znaczenia interpretowanego zwrotu²¹², jakkolwiek ustalenie jasnej granicy między powyższymi

²¹⁰ Z. Radwański, M. Zieliński: *Uwagi ogólne o wykładni prawa...*, s. 483.

²¹¹ Z. Radwański: *Prawo cywilne – część ogólna*. Warszawa 2006, s. 251–252.

²¹² Z. Radwański, M. Zieliński: *Uwagi ogólne o wykładni prawa...*, s. 483.

znaczeniami wykładni jest utrudnione²¹³.

2.5.2 Zakaz wykładni „*per non est*”

Zakaz ten zdefiniowano w teorii prawa: „Niedopuszczalne jest takie ustalenie znaczenia normy, przy którym pewne jej zwroty traktowane są jako zbędne”²¹⁴. Konstrukcja ta jest ugruntowana w orzecznictwie krajowym najwyższych instancji²¹⁵. Wynika z niej, iż nie wolno interpretować przepisów prawnych tak, by pewne ich fragmenty okazały się zbędne²¹⁶. Konstrukcja zakazu wykładni *per non est* znajduje uzasadnienie w woli racjonalnego prawodawcy, który formułuje normy całościowo, nie pozwalając na pominięcie ich części w trakcie wykładni²¹⁷.

Opisany zakaz znajduje zastosowanie i szeroką akceptację w wykładni prawa pochodzącego od krajowego prawodawcy. Odmiennie wygląda sytuacja z wykładnią zasad art. 7 ust. 1 KMST. Wykładnia Konwencji dokonywana jest z pominięciem części treści zasad. Uwidacznia to zjawisko zwłaszcza wykładnia zasady dobrej wiary w handlu międzynarodowym²¹⁸.

2.5.3 *Argumentum a rubrica*

W porządku krajowym *argumentum a rubrica* jest częścią wykładni systemowej²¹⁹. Zgodnie z definicją doktrynalną pojęcie to oznacza, iż: „Przepisy prawne należy interpretować biorąc pod uwagę ich miejsce w systematyce zewnętrznej i wewnętrznej aktu normatywnego”²²⁰. Wskazana reguła wykładni jest powszechnie akceptowana w orzecznictwie krajowym²²¹ oraz

²¹³ L. Leszczyński: *Wykładnia Prawa, Model ogólny a perspektywa Europejskiej Konwencji Praw Człowieka i Obywatela*. Lublin 2011, s. 13–15.

²¹⁴ J. Wróblewski. W: *Teoria państwa i prawa*. Red. W. Lang, J. Wróblewski, S. Zawadzki. Warszawa 1980, s. 401.

²¹⁵ Uchwała NSA z 7 listopada 2022 r., III OPS 1/22, LEX nr 3429156; Uchwała TK z 14 czerwca 1995 r. W 19/94. W: Orzecznictwo Trybunału konstytucyjnego Zbiór Urzędowy 1995 z.1 nr. 23. W: L. Morawski: *Zasady wykładni prawa...*, s. 122; Uchwała SN z 14 października 2004 r., III CZP 37/04. W: OSNC 2005 z.3 nr 42. W: L. Morawski: *Zasady wykładni prawa...*, s. 122.

²¹⁶ Ibidem.

²¹⁷ Uchwała TK z 14 czerwca 1995 r. W 19/94...

²¹⁸ Por. sprawa *Coke fuel* r. V.

²¹⁹ Z. Radwański, M. Zieliński: *Stosowanie i wykładnia prawa cywilnego*. W: *Prawo cywilne – część ogólna*. T. I: *System Prawa Prywatnego*. Red. M. Safjan. Warszawa 2012, s. 514.

²²⁰ A. Żurawik: § 4 *Wykładnia systemowa*. W: *Wykładnia w prawie gospodarczym*, Warszawa 2021, Legalis [b.n.s.], cytata za: L. Morawski: *Zasady wykładni prawa...*, s. 126.

²²¹ Wyrok SN – Izba Cywilna z 20 maja 2021 r. V CSKP 90/21. Legalis nr 2629904, Uchwała SN – Izba Cywilna z 6 czerwca 2012 r. III CZP 23/12, Legalis nr 473615.

TSUE²²². Wniosek płynący ze stosowania *argumentum a rubrica* dla wykładni KMST oznacza uznanie za wadliwą interpretacji pomijającej treść wskazanych w niej zasad.

2.5.4 Analogia

Analogia zarówno w teorii prawa²²³ i orzecznictwie rozumiana jest jako sposób na uzupełnienie luk w prawie²²⁴. W takim ujęciu jest ona częścią wykładni *sensu largo*²²⁵. Szeroka analiza wskazanego pojęcia jest domeną rozważań teoretyczno-prawnych²²⁶. W ich świetle omawiane pojęcie jest dzielone na *analogię legis* oraz *iuris*. Orzecznictwo dotyczące wykładni Konwencji nie rozróżnia tych pojęć²²⁷, przyjmując, iż dopuszczalne jest jej zastosowanie tam, gdzie regulacja nie jest zupełna.

Powodem osobnego omówienia pojęcia analogii jest jego powoływanie w sądowej wykładni KMST²²⁸. Z teoretycznego punktu widzenia analogia ma szerokie pole do zastosowania w relacjach międzynarodowej sprzedaży, w sytuacji zaistnienia braku „zupełności” systemu prawa w skali światowej. Koniecznym wymogiem dla jej zastosowania jest wystąpienie luki w przepisach prawa międzynarodowego²²⁹. W tym kontekście zauważyć należy, iż „najnowsza doktryna nie tylko dopuszcza stosowanie analogii jako środka służącego zamknięciu luk wewnętrznych na podstawie art. 7 ust. 2 Konwencji, lecz przyznaje nawet prymat tej metodzie przed odwoływaniem się do zasad ogólnych konwencji”²³⁰.

Takie rozumienie pojęcia analogii jest odmienne od tego przyjętego w doktrynie, która zakłada stosowanie analogii dopiero w sytuacji, gdy regulacja danej kwestii zostanie uznana za niezupełną²³¹. Wobec uznania, że zasady konwencyjne stanowią część aktu, stosowanie analogii przed zastosowaniem zasad aktu uznać należy za wadliwe. Wyrok Sądu Najwyższego

²²² A. Kalisz: *Wykładnia systemowa jako odniesienia do kontekstu*. W: *Wykładnia prawa Unii Europejskiej. System Prawa Unii Europejskiej*. T. 3. Red. L. Leszczyński. Warszawa 2018, s.157.

²²³ L. Morawski: *Wykładnia w orzecznictwie sądów*. Toruń 2002, s. 296.

²²⁴ Postanowienie SN – Izba Cywilna z 13 stycznia 2022 r. III CZP 39/22.

²²⁵ Uchwała SN z 22 września 1995 r. III CZP 119/95, LEX nr 9241, cytat za: L. Morawski: *Wykładnia w orzecznictwie sądów...*, s. 287.

²²⁶ Zamiast wielu J. Nowacki: *Analogia legis*. Warszawa 1966, s. 68 i passim.

²²⁷ Wyrok SO w Łodzi z 2 grudnia 2019 r. X GC 737/17, Legalis nr 2935639, Postanowienie SO w Łodzi z 13 sierpnia 2018 r. X GC 779/17, Legalis nr 2075884, L. Morawski: *Wykładnia w orzecznictwie sądów...*, s. 295.

²²⁸ Wyrok SN z 11 maja 2007 r. V CSK 456/06, LEX nr 320025.

²²⁹ M. Słupczewski: *Analogia w prawie unijnym i międzynarodowym*. W: *Rozumowanie per analogiam w prawie podatkowym*. Warszawa 2023, s. 151–152.

²³⁰ A. Wowerka: *Konwencja wiedeńska o umowach międzynarodowej sprzedaży towarów - prawo kupującego do żądania dostarczenia towarów zastępczych jako prawo kształtujące i podstawa prawna uprawnienia do wstrzymania się z zapłatą ceny*. Glosa do wyroku SN z dnia 11 maja 2007 r., V CSK 456/06. „Gdańskie Studia Prawnicze. Przegląd Orzecznictwa” 2008, nr 4, s. 53–68.

²³¹ L. Morawski: *Wykładnia w orzecznictwie sądów...*, s. 289; S. Przewoźnik: *Zupełność systemu prawa. Analogia legis jako metoda uzupełniania luk w prawie*. „Studia Prawnicze. Rozprawy i Materiały” 2022, nr 1(30), s. 72.

z dnia 11 maja 2007 roku²³² zaproponował takie rozumienie pojęcia „analogii”, co spotkało się z różnymi stanowiskami w doktrynie²³³. We wskazanej sprawie pojawiła się wątpliwość czy prawo wstrzymania się ze spełnieniem własnego świadczenia Sąd wywodzi w drodze analogii z wielu przepisów konwencyjnych (m.in. z art. 71 w zw. z art. 81 ust. 2, art. 85 i art. 86 ust. 2) zamiast z literalnego brzmienia art. 58 ust 1 aktu. Argumentacja przyjęta w uzasadnieniu co do przedstawionej konstrukcji zobowiązania konwencyjnego, w tym analogii, spotkała się z częściową aprobatą w orzecznictwie²³⁴. Niezależnie od zasadności efektów przedstawionej wykładni wskazać należy, iż rozważania teorii prawa nie korespondują z tymi użytymi w wykładni operatywnej.

2.5.5 Odształcenia wykładni

Równoległy rozwój warsztatu pojęciowego wykładni na płaszczyźnie teorii i doktryny prawa ograniczył wpływ nauki prawa na sposób prowadzenia wykładni operatywnej. W szczególności odmienne podejście do sposobu wykładni prawa w naukach teoretyczno-prawnych i doktrynie prawa cywilnego zniwelowało oddziaływanie

do nich: skrzywienia (tj. zachowania wynikające z tendencji do nieuprawnionego w danych warunkach powielania określonych schematów rozumowania, powodujących błędy we wnioskowaniach), skutki asymetrii proceduralnej oraz heurystyki (tj. nieuprawnione uproszczenia wnioskowania)²³⁶. Spośród wielu możliwych definicji heurystyki uznaje się je w nauce „jako uproszczone sposoby przetwarzania informacji, wydawania sądów i rozwiązywania problemów”²³⁷. Na heurystyki składają się przekonania interpretatora, które mają wpływ na efekt wykładni prawa. Wnioskowania oparte o heurystyki pozwalają na udzielenie szybkiej, choć nie zawsze dokładnej odpowiedzi na złożone pytania bądź problemy. Uzupełniają one obraz decydenta o sytuacje, w których występują np. krótki czas na podjęcie decyzji, złożoność sytuacji decyzyjnej²³⁸. Rezultatem wykładni opartej o skrócone wnioskowania jest odstępstwo do norm stawiających wymogi wydłużające proces uzyskania rezultatu interpretacji.

W ramach odkształceń wykładni, obok skrzywień i heurystyk, wskazać można również asymetrie proceduralne. Występują one w procesie decyzyjnym zawężonym do sądowego stosowania prawa, wynikają z tego, że nawet w postępowaniu kontradiktoryjnym to sędzia – korzystający z pewnego zakresu swobodnego uznania – jest ostatecznie podmiotem rozstrzygającym o przebiegu postępowania²³⁹.

Kluczowym elementem związanym z badaniami procesu podejmowania decyzji jest ustalenie, że ludzka decyzyjność jest zależna od kontekstu decyzyjnego²⁴⁰. Przenosząc to na grunt podejmowania decyzji w wykładni operatywnej, sąd dokonujący wykładni ograniczony jest znaczeniem tekstu oraz kontekstu, w której jej dokonuje²⁴¹. Kontekst oznacza powszechnie przyjmowane reguł językowych aktu prawnego zaczerpniętych z języka powszechnego²⁴².

Poszukiwanie znaczenia tekstu zależy od tego, jak interpretator pojmuje kontekst obowiązywania aktu w chwili orzekania. W ujęciu modelowym – rozstrzyganie spraw na podstawie Konwencji oznacza uwzględnienie w kontekście orzekania wymogów zasad art. 7 ust 1 aktu. W ujęciu *ad casum* wiąże się to z uwzględnieniem międzynarodowego dorobku orzecznictwa i doktryny konwencyjnej w procesie jej stosowania. Wymogi wynikające

²³⁶ cyt. G. Gigerenzer: *The Bias Bias in Behavioral Economics*. “Review of Behavioral Economics” 2018, vol. 5, s. 303–333, za: A. Nowak-Far, T. Grzybowski: *Model ekonomicznej analizy ...*, s. 44.

²³⁷ E. Roszkowska: *Decyzje wielokryterialne i negocjacje. Wybrane aspekty teoretyczne i badania eksperymentalne*. Białystok 2021, s. 50.

²³⁸ Ibidem, s. 10.

²³⁹ A. Nowak-Far, T. Grzybowski: *Model ekonomicznej analizy...*, s. 44.

²⁴⁰ A. Bogucki: *Behavioral law and Economics w świetle wewnętrznej moralności prawa*. Warszawa 2023, s. 110.

²⁴¹ B. Brzeziński: *Dyskurs prawniczy, interpretacja, argumentacja. Kilka uwag*. „Kwartalnik Prawa Podatkowego” 2022, nr 3, s. 14.

²⁴² Ibidem, s. 6.

z postulującego jednolitość międzynarodowej wykładni aktu są konfrontowane z krajowym modelem orzekania. Opisując to zjawisko od strony podmiotu dokonującego wykładni, kontekst, w jakim wykładana jest Konwencja, tworzą realia środowiska społeczno-instytucjonalnego, w którym funkcjonuje sąd²⁴³.

Pojęcie heurystyki obejmuje obszary dotąd niebadane w naukach prawnych – czynniki wpływające na osobę interpretatora. Na jego decyzje oddziałują zarówno jego indywidualne cechy, jaki i kontekst wykładni oraz otoczenie. Uwzględnienie tych okoliczności wpływa na poznanie przyczyny różnic między „laboratoryjnym a rzeczywistym podejmowaniem decyzji”²⁴⁴. Nie jest to zatem jeden czynnik, ale ich zbiór, co uzasadnia posługiwanie się pojęciem heurystyki w liczbie mnogiej. Nie można ustalić wszystkich aspektów podejmowania decyzji przez sąd. Jedyny mierzalny czynnik mający wpływ na prowadzone postępowanie to jego sprawność, rozumiana jako szybkość podjęcia rozstrzygnięcia²⁴⁵.

2.6 Podsumowanie

Analiza dorobku nauk prawnych i orzecznictwa drugiej połowy XX wieku prowadzi do wniosku, że korzystanie z wzajemnych ustaleń ma ograniczony zakres. Wynika to z równoległego rozwoju teorii prawa, doktryny prawa cywilnego oraz orzecznictwa. Trudność z wykładnią prawa międzynarodowego potęguje fakt, że przez okres trwania PRL-u judykatura oraz nauka nie musiały się z nią mierzyć – nie było ono poddawane wykładni²⁴⁶.

Podziały wewnątrz dorobku teorii prawa na autorskie koncepcje J. Wróblewskiego i M. Zielińskiego nie znalazły szerokiego zastosowania w orzecznictwie. Przejawem tego jest akceptowany w orzecznictwie Sądu Najwyższego brak wymogu uwzględnienia w wykładni pojęć wypracowanych przez doktrynę²⁴⁷. Odnosi się to do całego dorobku nauki. Powoduje to stosowanie pojęć w znaczeniu odmiennym od tego nadanego w naukach prawnych (np. analogii), powielanie błędów w wykładni (tj. *argumentum a rubrica* czy zakaz wykładni *per non est*) bądź w przypadku wykładni KMST brak odniesienia do intencji konwencjodawcy, wyrażonej w skrupulatnie opracowanych *travaux preparatoires*.

²⁴³ A. Bogucki: *Behavioral law and Economics w świetle...*, s. 110.

²⁴⁴ Ibidem, s. 105.

²⁴⁵ B. Bładowski: *Metodyka pracy sędziego cywilisty*. Zakamycze 2005, s. 2 i passim.

²⁴⁶ B. Liżewski: *Prawo międzynarodowe w Polskiej...*, s. 21 i passim.

²⁴⁷ Postanowienie SN... III CZP 39/22; podobnie: Postanowienie SN z 12 czerwca 2008 r. III CZP 42/08 (niepubl.).

Przejawem braku jednolitości znaczeniowej pojęć między dorobkiem nauki a wolą ustawodawcy krajowego jest pozbawienie Kodeksu cywilnego zasad naczelnych co do wykładni aktu – a zatem odpowiednika art. 7 ust. 1 KMST.

Oprócz braku jednolitości krajowych rozwiązań zaakcentować należy, że zarówno J. Wróblewski, jak i M. Zieliński nie uwzględnili w proponowanych rozwiązaniach sposobu na odniesienie prawa do wartości zewnętrznych. Ich zastosowanie w wykładni prawa było podstawą zrewidowania pojęcia pozytywizmu prawniczego w drugiej połowie XX wieku w nauce światowej (debaty Hart–Dworkin, koncepcja G. Radbrucha).

Wśród elementów wspólnych wykładni w doktrynie krajowej i zagranicznej, zwłaszcza jurysprudencji kręgu anglosaskiego, można wskazać znany w obu porządkach postulat zintegrowanej wykładni. Wyrażony w doktrynie anglosaskiej pogląd, że w nowoczesnej wykładni ustaw należy posługiwać się wykładnią „tekstualną, kontekstową oraz celowościową analizowanej normy”²⁴⁸, jest zbieżny z deklaracjami doktryny w nauce krajowej²⁴⁹. W orzecznictwie trudno wskazać wprost w treści uzasadnień jedną i dominującą metodę wykładni²⁵⁰, jakkolwiek pierwszeństwo zachowuje wykładnia językowa, co jest cechą wspólną wszystkich jurysdykcji²⁵¹.

²⁴⁸ Wyrok SN Kanady: *Re Rizzo & Rizzo Shoes Ltd.*, 1998 1 S.C.R. 27, <https://app.justis.com/case/rizzo-v-rizzo-shoes-ltd-re/overview/c4GJnYCdo4Wca>, [dostęp: 3.03.2020].

²⁴⁹ T. Gizbert-Studnicki, K. Pleszka: *Dwa ujęcia wykładni...*, s. 26–27.

²⁵⁰ A. Kotowski: *Wykładnia Sądów Kasacyjnych w świetle empirycznych badań orzecznictwa*. Warszawa 2020, s. 106–107.

²⁵¹ M. Merz: *The Meaninglessness of the Plain Meaning Rule*. “University Dayton Law Review” 1979, no. 31, s. 31–32.

Rozdział III

3 Zasada prawa w prawie krajowym

3.1 Wstęp

Pojęcie „zasada prawa” w naukach prawnych było przedmiotem zainteresowania głównie teorii prawa¹. Uznano, że jest to szczególny rodzaj normy nakazującej realizację określonej wartości². W systemie prawa wyróżnia się szereg zasad o różnych funkcjach i znaczeniach, jednakże mają one wspólny mianownik – normatywne źródło. Katalog tych zasad ma charakter otwarty i niewyczerpany³. W polskim systemie prawa pojęciu temu przypisuje się kilka desygnatów: można wskazać zasady konstrukcji systemu prawnego, uchwały Sądu Najwyższego o mocy zasady prawnej, zasady-definicje⁴.

Rozważania zawarte w tym rozdziale stanowią próbę kwalifikacji art. 7 ust 1 KMST w ramach obowiązujących pojęć teorii, doktryny i praktyki orzeczniczej. Ich celem jest ustalenie czy treść wskazanej normy spełnia kryteria normatywne konstrukcji zasady prawa. Jak to ujęto obrazowo w doktrynie: „Ustanowienie zasady prawa nie daje życia regulacji prawnej”⁵. W konsekwencji celem tego rozdziału jest również ustalenie skutków takiej kwalifikacji normy dla procesu wykładni operatywnej.

3.2 Zasada prawa, klauzula generalna, postulat w prawie cywilnym

Wskazane terminy odnoszą się do pojęć ogólnych, co wymaga ich zdefiniowania i przedstawienia wzajemnych relacji. Za element systemowo uniwersalny wszystkich porządków prawnych można uznać wyodrębnienie z aktów legislacyjnych norm naczelných –

¹ S. Tkacz: *O zintegrowanej koncepcji zasad prawa w polskim prawoznawstwie. (Od dogmatyki do teorii)*. Toruń 2014, s. 25.

² M. Kordela: *Zasady prawa. Studium teoretycznoprawne*. Poznań 2014, s. 9.

³ Podobnie w KSMT: *UN Convention on Contracts for the International Sales of Goods*. Eds. S. Kröll, L. Mistells, P. Viscasillas. Berlin 2018, s. 140.

⁴ M. Kordela: *Zasady prawa. Studium...*, s.11.

⁵ B. Zeller: *CISG and the Unification of International Trade Law*. New York 2007, s. 25.

zasad. Zgodnie za stanowiskiem Zbigniewa Radwańskiego definiuje się zasadę prawa jako: „kategorię norm prawnych, które wyróżniają się swoją doniosłością oraz szczególną rolą, jaką pełnią na obszarze danej gałęzi prawa. Ich szczególna rola polega na tym, że wyznaczają kierunek działań prawodawcy, sposób stosowania prawa, w tym w szczególności sposób interpretacji przepisów prawnych, wskazują preferencję w razie kolizji norm prawnych oraz określają granice czynienia użytku z praw podmiotowych”⁶.

Terminu „zasady prawa” w polskiej nauce można używać w dwóch znaczeniach: jako zasadnicze normy prawa pozytywnego lub konsekwencje tych norm bądź w drugim znaczeniu – reguły, które nie są normami prawa pozytywnego (ani ich konsekwencjami)⁷. W ujęciu pierwszym wchodzi w ten zakres klauzule generalne (normy-reguły), a w przypadku drugim – ogólnie akceptowane zasady, np. zasady efektywności, sprawiedliwości, nieujęte normatywnie, ale wynikające z norm. Artykuł 7 ust. 1 KMST stanowi zasadę systemu prawa w ujęciu pierwszym i jest „zasadą systemu prawa”, nakazującą organowi stosującemu prawo wykładnię norm w sposób tam określony.

Zasady wynikające z kodeksu cywilnego (niezależnie od zawartości tego katalogu), obejmują całą cywilistykę, w tym również sprawy określone Kodeksem spółek handlowych oraz związane z obrotem między przedsiębiorcami. Znajduje to umocowanie w zasadzie jedności prawa cywilnego⁸. O ile zatem systemowe ujęcie zasady nie jest obce prawu krajowemu, o tyle dla stosowania norm ogólnych pochodzących od konwencjonodawcy (w tym art. 7 ust. 1 KMST) znaczenie ma brak ich odpowiednika na gruncie krajowym. Wskutek nowelizacji k.c. usunięto bowiem z części wstępnej kodeksu cywilnego normę-zasadę, tj. art. 4⁹, określający zasady wykładni dla stosujących Kodeks¹⁰.

Klauzula generalna w Kodeksie cywilnym jest pojęciem o charakterze normy ogólnej. Jest rozumiana w doktrynie jako „zwrot niedookreślony, który w sposób bezpośredni (a nie ukryty) wprowadza elementy wartościowania odwołujące się do ocen leżących poza prawem

⁶ Z. Radwański, A. Olejniczak: *Prawo cywilne – część ogólna*. Warszawa 2013, s. 16–17.

⁷ K. Opalek, J. Wróblewski: *Zagadnienia teorii prawa*. Warszawa 1969, s. 92.

⁸ A. Kidyba: *Prawo handlowe*. Warszawa 2019, s. 2–3.

⁹ Art. 2 i 4 k.c. zostały uchylone z dniem 1 października 1990 r., mocą art. 1 pkt 2 ustawy z dnia 28 lipca 1990 r. o zmianie ustawy – Kodeks cywilny (Dz.U. 1990 Nr 55 poz. 321).

¹⁰ Art. 4 skreślony przez art. 1 pkt 2 ustawy z dnia 28 lipca 1990 r. Dz.U. 1990 Nr 55 poz. 321 zmieniającej kodeks cywilny z dniem 1 października 1990 r.; Z. Radwański, M. Zieliński: *Wykładnia prawa cywilnego*. „Studia Prawa Publicznego” 2006, z. 1, s. 10.

pozytywnym”¹¹. Termin ten to dookreślenie języka praktyki i doktryny prawniczej, gdzie występuje pod nazwą: „generalnej klauzuli odsyłającej”¹².

Koniecznym jest ustalenie relacji między zakresami pojęć „zasada prawa” a „klauzula generalna”. W cywilistyce linia podziału między wskazanymi kategoriami jest umowna¹³. W modelowym ujęciu teoretyczno-prawnym¹⁴, jak i cywilnoprawnym¹⁵, wskazane normy, o ile mają wspólną cechę i stanowią odesłanie do kryteriów pozasystemowych, różni sposób odesłania. Zasada prawa odnosi się do kryteriów wewnątrzsystemowych – aksjologii systemu prawa – a klauzula generalna kieruje interpretatora do kryteriów pozasystemowych, nieinkorporowanych na gruncie prawa¹⁶.

Taki rozłączny podział nie jest jednak jedyną relacją między klauzulą i zasadą prawa. Klauzula generalna może stanowić jednocześnie zasadę prawa z uwagi na swoją doniosłość¹⁷. W praktyce o tym, której normie nadaje się charakter zasady przesądza orzecznictwo i poglądy nauki¹⁸. W doktrynie przedmiotu wskazuje się, że odstępstwo od zastosowania klauzuli o randze zasady prawa wymagałoby uzasadnienia¹⁹. W tym względzie brak w orzecznictwie jednolitego stanowiska, bowiem część rozstrzygnięć przekreśla doniosłość klauzuli zasad współżycia społecznego uznając, iż nie wiąże ona w obrocie profesjonalnym²⁰.

Kolejnym pojęciem wymagającym odróżnienia od norm-zasad oraz klauzul generalnych są występujące w orzecznictwie²¹ oraz doktrynie²² postulaty formułujące

¹¹ Zobacz: M. Safjan: *Klauzule generalne w prawie cywilnym. Przyczynek do dyskusji*. „Państwo i Prawo” 1990, nr 11, s. 48.

¹² L. Leszczyński, G. Maroń: *Pojęcie i treść zasad prawa oraz generalnych klauzul odsyłających. Uwagi porównawcze*. „Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska. Sectio G. Ius” 2013, vol. 60, no. 1, s. 82.

¹³ Teoria prawa posługuje się terminem „brzeg aksjologiczny” dla wskazania, że norma może odnosić się do kryteriów ustawowych i jednocześnie pozaprawnych, dla przykładu zasada dobrej wiary/klauzula dobrej wiary, zobacz: A. Kalisz-Prakopik, L. Leszczyński: *Zasady prawa w stosowaniu prawa wspólnotowego*. „Europejski Przegląd Sądowy” 2005, z. 1, s. 28–30.

¹⁴ L. Leszczyński, G. Maroń: *Zasady prawa i generalne klauzule odsyłające w operatywnej wykładni prawa*. „Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska. Sectio G Ius” 2013, vol. 60, no. 2, s. 146–147.

¹⁵ M. Safjan: *Klauzule generalne w prawie...*, s. 54.

¹⁶ L. Leszczyński, G. Maroń: *Zasady prawa i generalne...*, s. 146.

¹⁷ M. Safjan: *Klauzule generalne w prawie...*; J. Nowacki: *O przepisach zawierających klauzule generalne*. W: A. Bodnar, J.J. Wiatr, J. Wróblewski: *Prawo i polityka*. Warszawa 1988, s. 99–100.

¹⁸ L. Leszczyński: *Klauzule generalne w stosowaniu prawa*, Lublin 2023, s. 54.

¹⁹ K. Osajda: *Znaczenie zasad prawa dla wykładni prawa (na przykładzie prawa cywilnego)*. W: *Teoria i praktyka wykładni prawa*. Red. P. Winczorek. Warszawa 2005, s. 262 i passim; B. Wojciechowski: *Teoretycznoprawne założenia roli zasad prawnych w procesie stosowania praw*. „Zeszyty Naukowe Sądownictwa Administracyjnego” 2021, nr 3–4, s. 8.

²⁰ Wyrok SN z 6 lipca 1999 r. III CKN 310/98 niepubl., wyrok SA w Warszawie z 19 grudnia 2005 r. I ACa 1246/04, LEX nr 1642109, wyrok SA w Poznaniu z 21 czerwca 2021 r. I Aga 347/20, LEX nr 3304470, Wyrok SA w Warszawie z 17 kwietnia 2018 r. VII Aga 251/18, LEX nr 2571551.

²¹ np. Wyrok SA w Łodzi z 7 marca 2017 r. I ACa 1148/16.

²² Przykładowo: K. Celińska-Grzegorzczak: *Postulat przejrzystości systemu a regulacja doreczeń zastępczych („przez awizo”) w polskich ustawach procesowych*. „Zeszyty Naukowe Sądownictwa Administracyjnego” 2011

określone oczekiwanie względem procesu wykładni²³. Rozróżnienie między zasadą prawa a deklarowanym w uzasadnieniu orzeczeń postulatem biegnie wzdłuż granicy normatywności. Zasadzie nadaje się charakter normatywny, co rodzi odmienne rezultaty od postulatów reprezentujących określone pożądane wartości o różnorodnym charakterze bez bezpośredniego przełożenia na skutki prawne zawartych w nich treści²⁴. Zasada prawa ma postać wyrażonej normy, która jest przedmiotem wykładni. Postulat jest wskazówką dokonania interpretacji funkcjonalnej, biorącej pod uwagę dany kontekst społeczno-polityczny²⁵.

Ustalony kodeksowo wzorzec zasady utrudnia recepcję w krajowym stosowaniu prawa rozwiązań odmiennych, do których zaliczyć można konstrukcję zasad konwencyjnych. Zakwalifikowanie art. 7 ust. 1 KMST na gruncie prawa krajowego jako zasady prawa nie wyklucza dostrzeżenia we wskazanej normie cech klauzuli generalnej zawierającej w swojej treści idee konwencyjodawcy. Taka budowa omawianego przepisu rodzi określone konsekwencje. Prawidłowa wykładnia w ujęciu zarówno teoretycznym, jak i dogmatycznym nie pozwala bezrefleksyjnie pominąć postulowanych norm w orzekaniu. W każdym systemie prawnym uniwersalnym elementem zasady jest zatem to, że jej pominięcie wymaga przekonującej podwaliny, którą można określić „hermeneutyczną”²⁶. Oznacza to

Źródła powstania norm można podzielić na te skodyfikowane oraz wyinterpretowane z sytemu prawa. W tak przyjętym podziale można podać jako wprost skodyfikowane zasady: klauzule słuszności (zasada odpowiedzialności, zwłaszcza w sytuacjach tzw. bezprawia normatywnego art. 417¹ k.c.), porządku publicznego (np. art. 7 prawa prywatnego międzynarodowego³¹) czy dobrych obyczajów (m.in. art. 385¹ k.c. oraz art. 9 ustawy – prawo przedsiębiorców³²). W to kryterium wpisują się normy zawarte w części wstępnej kodeksu cywilnego. Zalicza się do nich: zasadę prawa intertemporalnego *lex retro non agit* (art. 3 k.c.), zasadę określającą skutki nadużycia prawa lub zasadę współżycia społecznego (art. 5 k.c.), zasadę procesową ciężaru dowodu (art. 6 k.c.) oraz zasadę domniemania dobrej wiary (art. 7 k.c.). Część z nich ma swoje źródło w ustawie zasadniczej, m.in. zasada nieretroakcji (wyinterpretowana z art. 2 Konstytucji, powtórzona w art. 3 k.c.)³³. Powołane przykłady pokazują, że podział na zasady, jako najistotniejsze normy skodyfikowane oraz klauzule generalne, tj. normy odsyłające do kryteriów pozaprawnych, jest umowny i niejednoznaczny.

3.4 Norma-zasada w teorii prawa

Zarówno w nauce prawa cywilnego, jak i w teorii prawa trudno o jednolite stanowisko w zakresie rozumienia pojęcia „zasada prawa” oraz kręgu jej adresatów³⁴. Próba zdefiniowania zasady na gruncie prawa cywilnego znajduje odzwierciedlenie w teorii prawa³⁵. Właściwie wyróżnienie zasady skupia się na jej normatywności. W klasycznym ujęciu Jerzego Wróblewskiego³⁶ „zasada prawa należy do systemu prawa i na jego gruncie obowiązuje, a reguła, która odsyła do wartości poza systemowych, normą nie jest – ma charakter jedynie postulatu prawa”. Koncepcja ta koresponduje z podziałem norm na normy reguły i normy-zasady, stosowanym do treści Konstytucji RP³⁷. Kluczowe dla dalszej części pracy jest ustalenie, wspólnej dla teorii i dogmatyki prawa, cechy zasady, jaką jest jej normatywność³⁸.

³¹ Ustawa z dnia 4 lutego 2011 r. Dz.U. 2011 Nr 80 poz. 432.

³² Ustawa z dnia 6 marca 2018 r. Prawo Przedsiębiorców tekst jednolity Dz.U. 2021 poz. 162.

³³ P. Sobolewski: Art. 3. W: *Kodeks cywilny. Komentarz*. Red. K. Osajda. Warszawa 2020, pkt 18 i passim.

³⁴ S. Tkacz: *O zintegrowanej koncepcji zasad...*, s. 378–379.

³⁵ Z. Radwański, M. Zieliński: *Stosowanie i wykładnia prawa*. W: *Prawo cywilne – część ogólna*. Red. M. Safjan. Warszawa 2012, s. 451 i passim.

³⁶ Opracowane przez R. Makarucha [*Zasady prawa jako czynnik zapewniający aksjologiczną spójność systemu prawa*. „Folia Iuridica Wratislaviensis” 2014, vol. 3(2)] to nawiązanie do koncepcji J. Wróblewski: *Zasady wykładni prawa ludowego*. Warszawa 1959, s. 253.

³⁷ Wyróżnia się dodatkowo normy programów, zobacz: J. Podkowik: *Niekonstytucyjność prawa i jego skutki cywilnoprawne*. Warszawa 2019, s. 39.

³⁸ W toku wywodu takie znaczenie nadaje pojęciu zasady, por. S. Tkacz: *O zintegrowanej koncepcji zasad...*, s. 247.

Niezależnie od powyższego teoria prawa tłumaczy szczególną rolę wykładni zasad następującymi argumentami:

- zasada jest najważniejszym elementem aktywizmu sędziowskiego,
- poprzez zasady orzecznictwo rozwija sądownictwo w określonym kierunku,
- wpisuje się w „argumentacyjny model stosowania prawa”, a konkretnie uzasadnia decyzje sędziowskie³⁹,
- nie można pomijać zasady w toku poszukiwania znaczenia normy niższego rzędu dla ustalonego stanu faktycznego⁴⁰.

Tak wskazany katalog uzupełniłbym o jedno kryterium – zasady odnoszą się do wartości wspólnych dla różnych systemów prawa, tworząc jedną aksjologię. Przedmiotem powszechnej akceptacji są wartości⁴¹, których treść zależy od ich ujęcia w zasadach prawa i konsekwencjach ich naruszenia. O ile trudna do realizacji jest postulowana idea harmonizacji, ujednolicenia prawa, o tyle można w oparciu o wspólne wartości rozstrzygać spory poprzez akceptowalne i przekonujące w różnych porządkach prawnych wyroki.

3.5 Norma-zasada w doktrynie

Centralne miejsce w definiowaniu zasady w doktrynie zagranicznej zajmuje koncepcja Ronalda Dworkina⁴². Zgodnie z zaproponowaną przez niego definicją: „Zasadą (*principle*) [...] jest norma (standard), która ma być przestrzegana nie dlatego, że jej przestrzeganie przybliży lub zapewnia ekonomiczną, polityczną lub społeczną sytuację, która wydaje się godna pożądaniam, ale dlatego, że tego domaga się sprawiedliwość, uczciwość lub inny aspekt moralności”⁴³.

Zasada w ujęciu Dworkina oznacza „okoliczność wskazującą ten lub inny kierunek myślenia”, co odróżnia ją od reguły, która nie może być stopniowana w stosowaniu⁴⁴.

³⁹ R. Makarucha: *Zasady prawa jako czynnik...*, s. 124–125.

⁴⁰ M. Zieliński: *Wykładnia prawa. Zasady, reguły, wskazówki*. Warszawa 2010, s. 314–315; podobnie: L. Morawski: *Zasady wykładni prawa*. Toruń 2006, s. 106.

⁴¹ R. Makarucha: *Zasady prawa jako czynnik...*, s. 132.

⁴² S. Tkacz: *O zintegrowanej koncepcji zasad...*, s. 34–35.

⁴³ R. Dworkin: *The Model of Rules*. “The University of Chicago Law Review” 1967–1968, vol. 14, no. 35, s. 23. cyt. za: M. Korycka-Zirk: *Zasady w ujęciu Ronalda Dworkina*. W: M. Korycka-Zirk: *Teorie zasad prawa a zasada proporcjonalności*. Warszawa 2012.

⁴⁴ R. Dworkin: *Biorąc prawa poważnie*. Tłum. T. Kowalski, Warszawa 1998, s. 63–64.

Jest to definicja uznana za właściwą dla „innych kultur prawnych”, w związku z czym „nieadekwatną do aktualnego stanu polskiej kultury prawnej”⁴⁵. W ujęciu doktryny krajowej, za Maciejem Zielińskim⁴⁶, podaję definicję zasady:

— szczególnie wyeksponowana norma, wprost wyrażona w poszczególnych przepisach prawnych z osobna,

— norma niejako uogólniona w drodze wnioskowań quasi-indukcyjnych, występująca w całym systemie prawa (bądź tylko jego gałęzi).

Niezależnie od odmienności systemowej i innej kultury prawnej, elementem wspólnym dla różnych reżimów prawnych są zespolone wartości, zawarte w zasadach prawa⁴⁷. Zasady są częściami, które najłatwiej ulegają integracji, w ramach stosowania modeli wypracowanych w państwach trzecich, nawet tych spoza kultury prawa stanowionego⁴⁸. Skutkiem tej integracji jest adaptacja do systemu prawa polskiego rozumienia zasad w ujęciu znanym innym systemom prawnym (ujęcie zasad Dworkina i Alexego)⁴⁹.

3.6 Adresat zasady

Z definicji normy-zasady wynika jej zaadresowanie do każdego uczestnika wykładni. Ograniczenie kręgu odbiorców zasady jest możliwe poprzez poddanie jej obowiązywania podziałowi na dwie grupy adresatów: wszystkich uczestników obrotu⁵⁰ oraz wyłącznie do organu rozstrzygającego spór.

De lege lata brak w prawie krajowym w jakiegokolwiek normie o charakterze zasady treści ograniczającej jej zastosowanie np. do centralnych organów państwa czy konkretnych sądów. Praktyka orzecznicza ustaliła jednak, że zasady zawarte w Konstytucji RP nie mogą być stosowane przez sądy, o ile nie mają one „dostatecznie sprecyzowanej” treści⁵¹. Doprecyzowanie takie poczyniono zwłaszcza dla sytuacji kolizji normy ustawowej i normy-zasady. Taka praktyka nie pozwalała pominąć niezgodnej z zasadą prawa normy niższego rzędu bez

⁴⁵ M. Zieliński, Z. Radwański: *Wykładnia prawa cywilnego...*, przypis 95 i cytowana tam literatura, s. 13–14.

⁴⁶ Ibidem, s. 14.

⁴⁷ Przykładowo: G. Maroń: *Zasady prawa jako składnik kultury prawnej*. W: *Konwergencja czy dywergencja kultur i systemów prawnych?* Red. O. Nawrot, S. Sykuna, J. Zajadło. Warszawa 2012, s. 224 i passim.

⁴⁸ G. Maroń: *Zasady prawa jako składnik...*, cytata za: L. Leszczyński, G. Maroń: *Pojęcie i treść zasad prawa...*, s. 82.

⁴⁹ S. Tkacz: *O zintegrowanej koncepcji zasad...*, s. 34.

⁵⁰ E. Rott-Pietrzyk: *Interpretacja umów w prawie modelowym i wspólnym europejskim prawie sprzedaży (CESL)*. Warszawa 2013, przypis nr 1, s. 23; Z. Radwański, A. Olejniczak: *Prawo cywilne – część ogólna*. Warszawa 2013, s. 16–17.

⁵¹ S. Biernat: *Prawo Unii Europejskiej a Konstytucja RP i prawo polskie- kilka refleksji*. „Państwo i Prawo” 2004, nr 11, s. 23 i passim.

uzyskania wiążącej wykładni Trybunału Konstytucyjnego. Poza polem rozważań pozostaje kwestia, do jakich skutków może prowadzić wyłączenie norm niezgodnych z zasadą, niemniej zależy to od przyjętego modelu stosowania prawa⁵².

3.7 Adresaci zasad art. 7 ust. 1 KMST

Rozstrzygnięcie kwestii, do kogo skierowana jest norma art. 7 ust. 1 KSMT, wypada poprzedzić rozważaniem, kto jest interpretatorem KMST. Treść art. 7 ust. 1 wykładana na gruncie teorii prawa krajowego pozwala przyjąć, że jest nim każdy odbiorca aktu. To konsekwencja tego, że interpretacja jest pojęciem szerszym niż stosowanie prawa, które należy wyłącznie do kompetencji sądu⁵³. Możliwość wiążącej w danym stanie faktycznym wykładni stanowi kluczową różnicę między stosowaniem prawa a jego interpretacją⁵⁴.

Ustalenie kręgu adresatów normy (w tym zasad art. 7 ust. 1 KMST) jest zależne od przyjętej wykładni⁵⁵. Uniwersalna dla wszystkich systemów prawa definicja normy-zasady przewiduje skierowanie regulacji do wszystkich uczestników obrotu. Na tle ówczesnych aktów konwencyjnych elementem stanowiącym *novum* było zaadresowanie w KMST potrzeby jednolitego stosowania aktu wprost do organu rozstrzygającego spór. W przypadku zasad uwzględnienia międzynarodowego charakteru aktu oraz potrzeby dążenia do jego jednolitego stosowania komentatorzy⁵⁶, opierając się na wykładni językowej, upatrują w czasownikach „uwzględnić” oraz „dążyć” zawężenia odbiorców normy do organów rozstrzygających arbitralnie wyniki spory – sądu bądź trybunału.

Zwolennicy wykładni językowej wskazywali, że konwencyjne ujęcie dobrej wiary powoduje jej marginalizację wskutek niewskazania jej adresatów⁵⁷. Takie postrzeganie normy przekreśla normatywną konstrukcję normy-zasady przyjętej w systemie prawa, co skłania do poszukiwania innej metody wykładni.

⁵² M. Przysucha: *Realizacja postanowień konstytucji w sądowym stosowaniu prawa*. W: *Sądowe stosowanie prawa*. Red. B. Dolnicki. Katowice 2014, s. 92.

⁵³ KMST nie wyklucza podania interpretacji przez strony umowy jako wskazówki pozwalającej na precyzowanie użytych w niej postanowień, wiążącej ich rozumienie, zastrzegane dla organu rozstrzygającego spór.

⁵⁴ Z. Ziemiński: *Tworzenie a stanowienie i stosowanie prawa*. „Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny” 1993, z. 4, s. 43–44.

⁵⁵ M.J. Bonell: *Interpretation of Convention*. W: C.M. Bianca, M.J. Bonell: *Commentary on the International Sales Law. The Vienna Sales Convention*. Milan 1987, pkt 2.4.1, s. 84.

⁵⁶ Ibidem.

⁵⁷ Opinie E. Farnsworth i G. Eorsiego cytowane w: M.J. Bonell: *Article 7 Interpretation of Convention...*, s. 84.

W zakresie przyjętego rozwiązania w warstwie tekstowej zasady dobrej wiary w KMST, w odróżnieniu od innych aktów prawa międzynarodowego⁵⁸, nie została ona skierowana wprost do stron umowy. Odnosząc się do regulacji krajowych, spośród wielu możliwych rozwiązań unormowania odbiorców zasady dobrej wiary znanych w krajach kręgu *civil law*⁵⁹, konwencjodawca skierował postulat poszanowania dobrej wiary (ale i pozostałych zasad z art. 7 ust. 1 KMST) do procesu wykładni, co wyrażono słowami: „Przy interpretacji niniejszej konwencji...”.

Odmienne od ówczesnie obowiązujących konstrukcji sformułowanie treści zasady spowodowało uznanie, że krąg adresatów art. 7 ust. 1 KMST jest zawężony do organu rozstrzygającego spór. Za przyznaniem kompetencji do interpretacji zasad aktu wyłącznie sądowi przemawia również argument funkcjonalny – szeroka wiedza organu rozstrzygającego spór o wymogach wyjaśniania prawa⁶⁰. Pokłosiem tej argumentacji była kolejna kwestia: czy komentowana norma ma zastosowanie wyłącznie do wykładni Konwencji, czy również umów zawartych w jej ramach⁶¹. Literalne brzmienie art. 7 ust. 1 KMST w ramach wykładni językowej tłumaczy pogląd, że jest on podstawą wykładni norm konwencyjnych, ale nie relacji umownych stron⁶².

Wykładnia językowa prowadząca do nieakceptowalnych wniosków skłania do przeprowadzenia interpretacji celowościowej, z uwzględnieniem postulatów preambuły aktu. Jej rezultat prowadzi do konkluzji, że zasada dobrej wiary jest kierowana zarówno do sądu, jak i stron umowy⁶³.

⁵⁸ Art. 1.7 Zasad UNIDROIT: „Każda ze stron musi działać zgodnie z dobrą wiarą i uczciwymi praktykami w handlu międzynarodowym”. <https://www.unidroit.org/instruments/commercial-contracts/unidroit-principles-2010> [dostęp: 13.11.2020]; ich rolę opisuje M. Pacocha: *Zastosowanie zasad międzynarodowych kontraktów handlowych UNIDROIT jako ogólnych zasad prawa oraz lex mercatoria. Wybór orzecznictwa*. Koło Naukowe Prawa Cywilnego „Lege Artis” UW. https://repozytorium.amu.edu.pl/bitstream/10593/13559/1/14_PACOCHA.pdf [dostęp: 13.11.2020].

⁵⁹ Art. 7 k.c., § 242 BGB: „Dłużnik jest zobowiązany w ten sposób spełnić świadczenie, jak wymaga tego zasada dobrej wiary przy uwzględnieniu zwyczajów przyjętych w obrocie”; § 328 ABGB: „W razie zachodzącego sporu, wyrokiem sądowym orzeczone być winno, czyli posiadanie jest w dobrej lub złej wierze”; Art. 2 ust 1 ZGB: „Każdy ma obowiązek postępować w dobrej wierze i dobrej wierze, korzystając ze swoich praw i wypełniając swoje obowiązki”; M. Spyra: *Należyte wykonanie zobowiązania*. W: *Wykonanie i skutki naruszenia zobowiązań: projekt z uzasadnieniem*. Red. J. Pisuliński, F. Zoll, M. Pecyna. Kraków 2009, s. 46–48.

⁶⁰ A. Rzepliński: *Być sędzią*. W: *Granice niezawisłości sędziów i niezależności sądów?* Red. G. Borkowski. Warszawa–Toruń 2016, s. 173.

⁶¹ *Konwencja Narodów Zjednoczonych o umowach międzynarodowej sprzedaży, sporządzona w Wiedniu 11 kwietnia 1980 r.* Komentarz. Red. I. Schwenzer, K. Iwiński. Warszawa 2021, s. 3–4.

⁶² P. Hachem, I. Schwenzer: *Chapter II General provisions*. W: *Commentary on the UN...* Oxford 2016, s. 125 i passim; P. Schlechtriem: *Chapter II General provisions*. W: *Commentary on the UN...* Oxford 2005, s. 121.

⁶³ A. Rosset: *Critical Reflections on the United Nations Convention on Contracts for the International Sale of Goods*. „Ohio State Law Journal” 1984, vol. 45, s. 267–268; J. Honnold: *Uniform Law for International Sales under the 1980 United Nations Convention*. The Hague 1999, s. 16; M.J. Bonell: *Article 7 Interpretation of Convention...*, pkt. 2.4.1, s. 84.

Analiza gramatyczna normy wskazuje, że dotyczy ona wszystkich uczestników obrotu, którzy interpretują konwencję. W warstwie tekstu stanowi to o autonomicznej konstrukcji zasady dobrej wiary. W ujęciu funkcjonalnym, związanym z wykładnią aktu, o zaadresowaniu normy do potencjalnych arbitrów oraz stron umowy świadczy to, że zasada dobrej wiary, postrzegana w odniesieniu do konkretnego przypadku, nakazuje określone zachowanie wszędzie tam, gdzie umiejscowiono klauzule oparte na słuszności, np. klauzulę rozsądku wyrażoną w art. 47 KMST czy art. 77 KMST⁶⁴.

Na gruncie cywilistyki zasady odsyłające do kryteriów pozaprawnych⁶⁵ uznaje się za szczególnie skomplikowane. Taką budowę ma art. 7 ust. 1 KMST znajdujący odniesienie do całego procesu wykładni i wszystkich jego uczestników. Wynika to zarówno z konstrukcji normatywnej zasady, jak i treści normy skierowanej do całego procesu interpretacji. Wskazane zasady wpływają na wszystkich odbiorców aktu⁶⁶ – nie tylko stron umowy, ale również uczonych, którzy winni mieć na uwadze postulaty aktu przy formułowaniu jego egzegezy.

3.8 Rola normy-zasady w wykładni prawa cywilnego

Przedmiot wykładni prawa wywodzi się z jego źródeł. Swoistość prawa cywilnego wynika z zasady z art. 353¹ k.c. – strony „mogą ułożyć stosunek prawny według swojego uznania”, tworząc zatem źródło prawa podlegające wykładni – umowę. Tak ułożony stosunek prawny będzie podlegał ograniczeniom wynikającym z:

- treści, a więc kwestii językowych,
- celu, a więc intencji stron, a szerzej kryteriów celowości, które będą, jak chce cytowany przepis, ustalane w oparciu o brak sprzeczności, właściwość (naturę) stosunku, ustawę oraz zasady współżycia społecznego.

O ile w doktrynie prawa cywilnego zdefiniowano pojęcie zasady⁶⁷, ustalając ich katalog

⁶⁴ Art. 47 ust. 1 KMST: „Kupujący może wyznaczyć sprzedającemu dodatkowy, o rozsądnej długości, termin dla wykonania jego zobowiązań”; tak też: J. Honnold cyt. za: M.J. Bonell: *Article 7 Interpretation of Convention...*, s. 84; E. Rott-Pietrzyk: *Holenderska klauzula rozsądku i słuszności na tle innych uregulowań prawnych (wzór dla polskiego ustawodawcy?)*. „Studia Prawa Prywatnego” 2006, nr 3, s. 60; Wyrok SN z 27 stycznia 2006 r. III CSK 103/05, LEX nr 191255 „Metalurgical Sand” <http://cisgw3.law.pace.edu/cases/060127p1.html> [dostęp: 24.01.2024].

⁶⁵ K. Osajda: *Znaczenie zasad prawa...*, s. 266.

⁶⁶ *United Nations Convention on Contracts for the International Sales of Goods*. UNCITRAL. New York 2010, s. 36, pkt 13, https://uncitral.un.org/sites/uncitral.un.org/files/media-documents/uncitral/en/19-09951_e_ebook.pdf [dostęp: 24.01.2024].

⁶⁷ Omówienie katalogu zasad prawa cywilnego w jego doktrynie K. Stefaniuk: *Zasady prawa w systemach i podręcznikach prawa cywilnego*. „Studia Iuridica Lublinensia” 2016, vol. XXV, no. 1, s. 139 i passim (DOI: 10.17951/sil.2016.25.1.137).

i akcentując, że zasada jest normą wyszczególnioną z uwagi na swoją „istotność” dla systemu, o tyle brak jest odpowiedzi na kluczowe pytanie: jaka jest konsekwencja naruszenia zasady prawa w wykonywanej przez strony umowie?

De lege lata rozstrzygając spór wynikły na gruncie danej umowy, pojęcie wykładni odnosi się wyłącznie do oświadczeń woli oraz prawa jako takiego, stanowiącego podstawę jej zawarcia. Brak przy tym odpowiedzi systemowej na pytanie, co w sytuacji, gdy strony zawarły umowę, działając z naruszeniem zasad prawa. Stan doktryny i orzecznictwa pozwala postawić wnioski, że tylko *ad casum* (w ramach wykładni operatywnej) można odpowiedzieć na tak postawione pytanie. Wydaje się, że perspektywa aksjologii prawa przedstawi to jako brak możliwości przedstawienia bezspornych granic systemu. O ile bowiem wykładnia oświadczeń woli ma własne reguły (art. 56–65 k.c.)⁶⁸, o tyle do organu rozstrzygającego spór należy ustalenie treści umowy, z uwzględnieniem wypracowanych w teorii prawa ogólnych reguł wykładni. Jest to zagadnienie istotne, ponieważ niezastosowanie zasad systemu może spowodować inny wynik procesu wykładni niż ten oczekiwany przez ustawodawcę. W tym zakresie zgadzam się z Ewą Łętowską, która wskazuje, że „wykładnia jest zjawiskiem, przez które prawo istnieje w obrocie jako byt”⁶⁹. Jest to spójne z założeniami doktryny PRL-u, która wprost wskazała, że brak zmiany treści przepisów kodeksu zobowiązań pochodzących z II RP musi wiązać się ze zmianą ich wykładni⁷⁰. Zatem ingerencja w treści zasad prawa miała wpływ na znaczenie wykładanych norm, mimo braku zmiany ich tekstu.

Należy podkreślić, że *de lege lata* wykładnię prawa cywilnego w dziedzinie zobowiązań prowadzimy na co najmniej dwóch płaszczyznach – wykładni oświadczeń woli stron oraz wykładni pod kątem zgodności z normami prawnymi, dokonywanej przez organ rozstrzygający sprawę. Zatem strony mogą kreować i interpretować umowę dowolnie, jednak jej postanowienia w toku wykładni operatywnej otrzymają wiążące dla stron znaczenie nadane przez sąd.

Wiąże się to z faktem, że oświadczenie woli może mieć kilku interpretatorów, co należy wyraźnie zaznaczyć, formułując wskazówki co do właściwej metody wykładni. W doktrynie wskazuje się, że – posługując się terminologią z teorii prawa – ustalenia walidacyjne muszą

⁶⁸ M. Przysucha: *Wybór i wykładnia prawa właściwego dla umowy międzynarodowej sprzedaży jako konflikt interesów prawa krajowego i międzynarodowego*. W: *Konflikt interesów w prawie*. Red. W. Klyta (niepubl.).

⁶⁹ E. Łętowska: *O nauczaniu opisowej wykładni prawa*. W: *Teoria i praktyka wykładni*. Red. P. Winczorek. Warszawa 2004, s. 247.

⁷⁰ K. Piasecki: *Część ogólna – przepisy wstępne k.c.* W: *Kodeks cywilny z komentarzem*. Z. Gordon, J. Łopuski, M. Nestorowicz, K. Piasecki, A. Rembieliński, L. Stecki, J. Winiarz. Warszawa 1980, s. 17.

poprzedzić ustalenia interpretacyjne *sensu stricte*⁷¹. Zatem wypracowane w teorii zasady⁷² znajdą zastosowanie do wykładni operatywnej obejmującej oświadczenie woli.

Należy wyraźnie zaznaczyć, że sposób przeprowadzenia wykładni jest zależny od podmiotu, który jej dokonuje. Inaczej będzie dokonana wykładnia przez organ rozstrzygający spór, a inaczej przez strony, które pod wpływem różnych okoliczności zawrą umowę (w swoim przekonaniu wiążącą). Te kwestie, nazwane „walidacyjnymi”, są rozumiane dwojako. Ustawodawca krajowy, konstruując w dziale I tytułu IV kodeksu cywilnego ograniczenia co do ważności czynności prawnych (w szczególności art. 58 k.c.), jak i ich skuteczności (art. 59 k.c.), ustala obowiązek (w przypadku organu rozstrzygającego spór) bądź uprawnienie (w przypadku posiadającej w tym „interes prawny” osoby trzeciej) do weryfikacji umowy. W przypadku ustawodawcy konwencyjnego obowiązek ten jest wprost wyłączony z zakresu kodyfikacji (art. 4 a i b KMST). Kwestię tę rozstrzyga właściwe prawo krajowe.

De lege lata brak jest skodyfikowanej zasady odnoszącej się do tego, jak kwestie ustrojowe i gospodarcze mają być uwzględnione przez sąd w wykładni umowy. Jednocześnie brak jest normatywnie ustanowionych konsekwencji naruszenia zasad prawa. Kodeks cywilny reguluje w formie klauzul – zasad prawa cywilnego – kluczowe kwestie, które z uwagi na swoje umiejscowienie w kodeksie mają charakter szczególny (np. w zakresie wykładni testamentu art. 948 § 1 k.c.) bądź skierowane są do zawężonego kręgu adresatów – stron umowy. W przypadku zasady swobody umów (art. 353¹ k.c.) odbiorcami normy są strony umowy. Taka konstrukcja i umiejscowienie norm-zasad pozwala wyklądać je z pominięciem ich normatywnej funkcji – tak jak każdej normy o szczegółowym zakresie regulacji. Stanowi to normatywną podstawę błędu wykładni wynikającego z wadliwego stosowania formalizmu prawa – dokonanie wykładni normy szczegółowej z pominięciem zasad aktu (zjawisko opisane w wykładni prawa jako *most locally applicably rule*)⁷³.

⁷¹ E. Rott-Pietrzyk: *Interpretacja umów w prawie...*, s. 23.

⁷² Hierarchicznie i chronologicznie uporządkowanych jako językowa, systematyczna i funkcjonalna, zobacz: Z. Radwański: *Uwagi o wykładni prawa cywilnego*. „Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny” 2009, t. 71, nr 1, s. 10 i passim.

⁷³ T.R.S. Allan: *Legislative Supremacy and Legislative Intention: Interpretation, Meaning, and Authority*. „The Cambridge Law Journal” 2004, vol. 63, no. 3, s. 699.

3.9 Adresat wykładni – rola norm-zasad w wykładni operatywnej

Znaczenie zasady prawa na gruncie cywilistyki może być ustalone tylko w toku wykładni operatywnej⁷⁴. Zasady wykładni kierowane są bądź do strony umowy, bądź do osób trzecich. Wiążące zastosowanie zasad prawa (a *de facto* ustalenie ich treści) pozostaje w gestii organu stosującego prawo. W orzecznictwie PRL-u wprost wskazywano na potrzebę uwzględnienia zasad współżycia społecznego w stosunkach zobowiązaniowych: „Stosowanie zasad współżycia społecznego w PRL, zwłaszcza że właściwe stosowanie ich przez zainteresowane podmioty prawne *we własnym* – rzecz można – zakresie powinno wyprzedzać kontrolno-korekcyjną ingerencję sądu”⁷⁵.

Obecnie w świetle dominującej linii orzeczniczej można sformułować stanowisko, że nie ma obowiązku wskazywania, na którą konkretnie zasadę, wchodzącą w ramy zasad współżycia społecznego, są taje

interpretować w zgodzie z jego zasadami, o tyle brak jest normy wprost regulującej, jakie zasady ustrojowo-gospodarcze ma stosować organ rozstrzygający spór. Wynika to z braku wyrażonej wprost normy o charakterze zasady, określającej obowiązki stron w przedmiocie wartości, którymi winien się kierować interpretator w ustalaniu znaczenia woli stron. Taką rolę pełnił art. 4 k.c. do momentu jego uchylenia. Ma to określone konsekwencje:

— doktryna i orzecznictwo „nie rozwijają” zasad o charakterze ustrojowym w wykładni wobec ich nieskodyfikowania,

— utrudnia to percepcje zasad z innych aktów prawa międzynarodowego, do których zaliczam obok KMST również tzw. *soft law*, akty prawa modelowego czy zasady UNIDROIT⁸⁰.

Konsekwencją powyższego, w dziedzinie prawa zobowiązań, jest rozstrzygnięcie sporu w oparciu o wykładnię oświadczeń woli stron, bez uwzględnienia roli zasad systemowych w procesie interpretacji treści umowy.

Kolejną kwestią, utrudniającą wykładnię zasad prawa, jest niejednolitość pojęć używanych dla opisu tego procesu w doktrynie i orzecznictwie. Przekłada się to zarówno na definiowanie zasad prawa, jak i ich adresatów oraz metod wykładni.

3.10 Wykładnia sądowa a wykładnia oświadczeń woli

Wykładnia w ujęciu normatywnym ma charakter hierarchiczny. W rezultacie, w przypadku wykładni norm prawa zobowiązań, należy uwzględnić zasady prawa płynące z ratyfikowanych konwencji, konstytucji, normy zasady zawarte w regulacji kodeksowej oraz norm regulujących dany stosunek prawny. Wadliwa jest wykładnia, w toku której pomija się niektóre z norm bądź ich część⁸¹. W tym ujęciu kluczowe zasady, w tym współzycia społecznego, nie korespondują treściowo z Konstytucją, mimo że nie stoją z nią w sprzeczności⁸². Wynika to z nadania zasadom wskutek wykładni zawartości normatywnej, zgodnej z obecną aksjologią systemu. Uznano zatem, że „drugorzędną kwestią wydaje się być nazwa klauzuli generalnej, kryteria oceny, do których się ona odwołuje – najistotniejsza jest pełniona przez nią funkcja i zawarte

⁸⁰ Akty prawa modelowego w szczególności Reguły międzynarodowych umów handlowych UNIDROIT, Zasady europejskiego prawa umów (PECL), Zasady międzynarodowych umów handlowych TRANS-LEX, szczegółowo: E. Rott-Pietrzyk: *Interpretacja umów w prawie...*, s. 130 i passim.

⁸¹ Zakaz wykładni *per non est* por. rozdział drugi, L. Morawski: *Zasady wykładni prawa...*, s. 106.

⁸² K. Pietrzykowski: *Przepisy odsyłające do zasad współzycia społecznego i społeczno-gospodarczego przeznaczenia prawa*. W: *Kodeks cywilny. Tom I...* [b. n. s.].

w niej przyzwoleń dla sędziego do uelastyczniania prawa na potrzeby konkretnego przypadku”⁸³.

Założenie, że oświadczenia woli podlegają wykładni, przy uwzględnieniu zasad prawa, wyznacza jedną z granic zasady swobody umów. Oświadczenia woli są zatem elementem wykładni prawa jako takiego, brak przy tym skodyfikowanych zasad mogących stanowić granice ich interpretacji. Zatem podział na zasady wykładni prawa i zasady wykładni oświadczeń woli ulega zatarciu. Większość autorów opisuje jedynie wykładnię oświadczeń woli, pozostawiając teorii prawa kwestię wykładni prawa jako takiego⁸⁴.

Odmienne prezentuje się sytuacja w KMST, wobec skodyfikowania zasad aktu oraz zasad wykładni oświadczeń woli (odpowiednio art. 7 ust. 1 i art. 8 KMST). W doktrynie zagranicznej przedstawiane są dwa poglądy. Zgodnie z pierwszym art. 7 nie odnosi się do intencji stron, nie powinna ona zatem być przedmiotem oceny według jego kryteriów. Według drugiego – art. 7 i art. 8 są ze sobą połączone i tworzą funkcjonalną całość związaną z wykładnią⁸⁵.

Na gruncie cywilistyki wypracowano koncepcję wykładni poszczególnych zasad. W przedmiocie zasad współżycia społecznego uznano za możliwe dwie sytuacje interpretacyjne, w których zasada ta znajdzie zastosowanie:

— w ujęciu normatywnym zasada jest normą, która podlega wykładni jako norma moralna (obyczajowa)⁸⁶,

— ujęcie sytuacjonistyczne polega na wyznaczeniu granic i podstaw oceny sędziowskiej odnoszącej się do danego przypadku⁸⁷.

Podstawowa różnica między dwoma ujęciami sprowadza się do wniosku, że w pierwszym ujęciu zasady mogą stanowić ogólny wzór zachowania, w drugim natomiast – mogą być interpretowane tylko *ad casum*.

⁸³ M. Sala-Szczypiński: *Znaczenie zasad współżycia społecznego w prawie polskim*. „Państwo i Społeczeństwo” 2005, nr 1, s. 57; podobnie M. Safjan: *Klauzule generalne w prawie...*, s. 56 i passim.

⁸⁴ Podręczniki prawa cywilnego poświęcają zagadnieniu wykładni prawa jako takiego mniej miejsca niż wykładni oświadczeń woli, nadając wykładni inne znaczenie niż w teorii prawa. Zobacz: Z. Radwański, A. Olejniczak: *Prawo cywilne – część ogólna*. Warszawa 2007, s. 70, 251; szczegółowe porównanie: K. Stefaniuk: *Zasady prawa w systemach...*, s. 139 i passim.

⁸⁵ B. Zeller, C. Andersen: *The transnational dimension of statutory interpretation – tragically overlooked in global commercial environment*. “Nordic Journal of Commercial Law” 2019, no. 19, s. 15 (DOI: 10.5278/ojs.njcl.v0i1.2893).

⁸⁶ K. Pietrzykowski: Art. 5 k. c., pkt. 2. W: *Kodeks cywilny. Tom I...*

⁸⁷ Ibidem, pkt. 3.

3.11 Konflikt zasad

Konflikt zasad powstaje, gdy zastosowanie do danej sytuacji interpretacyjnej mogą znaleźć dwie opozycyjne do siebie zasady⁸⁸. Wynika to z założenia, że nie ma zasad o charakterze definitywnym, tj. każdej można przedstawić kontr-zasadę. I tak przykładowo zasada swobody umów ulega konfrontacji z zasadą formalizmu, wymagającej dla ważności umowy dochowania czynności w danej formie, zasada równości stron – zasadzie ochrony praw konsumenta itp. Wykładnię zasad od tej dotyczącej norm niższego rzędu charakteryzuje to, że odstępstwo od podporządkowania się zasadzie wymaga podstawy⁸⁹.

W ujęciu systemowym rozstrzygnięcie „konfliktu” zasad wynika z ich prymarnego charakteru. Jeśli dwie zwykłe normy pozostają ze sobą w kolizji, jedna z nich przestaje obowiązywać⁹⁰. Taka okoliczność może zaistnieć w ujęciu hierarchicznym, tj. norma wyższego rzędu przeważa nad tą niższego rzędu (np. treść rozporządzenia niezgodna z treścią ustawy), oraz w ujęciu poziomym, kiedy dwie normy równorzędne mają konkurencyjne zastosowanie do ustalonego stanu faktycznego. W toku orzekania konieczna jest eliminacja różnych potencjalnych norm regulujących stosunek prawny, celem wyboru jednej: przykładowo uznając, że strony wiąże umowa zlecenia, a nie umowa o dzieło.

Na gruncie prawa krajowego kolizję zasad proponuje rozstrzygnąć się za pomocą reguł kolizyjnych, które doktryna⁹¹ oraz orzecznictwo⁹² podają jako:

- *lex superior derogat legi inferiori* – tj. reguła hierarchiczna,
- *lex specialis derogat legi generali* – tj. reguła porządku merytorycznego,
- *lex posterior derogat legi priori* – tj. reguła porządku czasowego.

Proponowany czasowo-przestrzenny sposób rozstrzygania konfliktu norm nie uwzględnia multicentryczności prawa, tj. faktu, że źródłami prawa są normy również spoza porządku krajowego⁹³.

Zaadaptowany z nauki światowej sposób decydowania w przypadku konfliktu zasad proponowany jest w miejsce reguł kolizyjnych. Jest to mechanizm wyważania, skorelowany

⁸⁸ M. Safjan: *Zasady prawa prywatnego*. W: *Prawo cywilne – część ogólna. System prawa prywatnego*. Tom 1. Red. M. Safjan. Warszawa 2012, s. 30.

⁸⁹ A. Kalisz: *Rozwiązywanie kolizji norm i zasad w kontekście praw człowieka. Uwagi teoretycznoprawne*. W: *Wolność wypowiedzi versus wolność religijna. Studium z zakresu prawa konstytucyjnego, karnego i cywilnego*. Red. A. Biłgorajski. Warszawa 2015, s. 5 i passim.

⁹⁰ R. Makarucha: *Zasady prawa jako czynnik...*, s. 126.

⁹¹ A. Kalisz: *Rozwiązywanie kolizji norm...*, s. 4–5.

⁹² Wyrok TK z 13 marca 2007 r. K 8/07 w: OTK-A 2007 nr 3 poz. 26, cytowany przez A. Kalisz: *Rozwiązywanie kolizji norm...*, s. 5.

⁹³ A. Kalisz: *Rozwiązywanie kolizji norm...*, s. 6; podobnie: M. Safjan: *Zasady prawa prywatnego...*, s. 33.

z zasadą proporcjonalności⁹⁴. Znajduje on poparcie w zasadzie proporcjonalności, znanej krajowej Konstytucji (art. 31 ust 3), a jego założenie polega na częściowym zastosowaniu kolidujących ze sobą zasad prawa do danego stanu faktycznego, bez ich całkowitej eliminacji. Marek Safjan precyzuje te zabiegi jako:

- konieczność ograniczenia sfery zastosowania innej zasady;
- przyjęcie dopuszczalności ograniczenia, jedynie w zakresie niezbędnym dla osiągnięcia celu, którym jest w danej sytuacji ochrona preferowanej wartości;
- niedopuszczalność zastosowania tego typu ograniczeń, które mogłyby unicestwiać czy naruszać istotę zasady, która nie uzyskała preferencji w danej sytuacji⁹⁵.

W doktrynie⁹⁶ wskazuje się, że konflikt zasad jest wpisany w ich byt i powstaje jako tarcie wewnątrz danej dziedziny prawa, np. w dziedzinie zobowiązań – sprzeczność między zasadami *pacta sunt servanda* a *rebus sic stantibus*.

Analizując kwestie konfliktu zasad, należy wskazać, że z jednej strony jest on nieunikniony, z drugiej – nie ma jednej metody, którą można by go rozwiązać we wszystkich przypadkach orzeczniczych. Za rozstrzygnięcie konfliktu w toku orzekania uznać należy przekonujące uzasadnienie decyzji orzeczniczej, które poparte regułami prawidłowej wykładni jest zaakceptowane przez wspólnotę prawników⁹⁷.

3.12 Skutki naruszenia zasady prawa

Naruszenie skodyfikowanych zasad kodeksowych ujawnia się na wielu polach, w szczególności przy ustalaniu treści stosunku prawnego⁹⁸. Zatem, aby mówić o skutkach naruszenia zasady, należy sprecyzować sytuację interpretacyjną, w której może to nastąpić. I tak zasada prawa pełni główną rolę w wykładni systemowej, gdzie normy niższego rzędu muszą być interpretowane w zgodzie z normami hierarchicznie wyższymi⁹⁹. Z jednej strony naruszenie zasady oznacza więc zarzut naruszenia normy, co skutkuje wadliwością rozstrzygnięcia, z drugiej – zasada wytycza ogólny kierunek wykładni i nadaje innym normom

⁹⁴ L. Leszczyński, G. Maroń: *Pojęcie i treść zasad prawa...*, s. 82.

⁹⁵ M. Safjan: *Zasady prawa prywatnego...*, s. 33.

⁹⁶ Ibidem, s. 31–33.

⁹⁷ Podobnie: M. Safjan: *Zasady prawa prywatnego...*, s. 33.

⁹⁸ K. Pietrzykowski: *Przepisy odsyłające do zasad współżycia społecznego i społeczno-gospodarczego przeznaczenia prawa* [akapit 80]. W: *Kodeks cywilny. Tom I...*

⁹⁹ R. Makarucha: *Zasady prawa jako czynnik...*, s. 135.

określone znaczenie¹⁰⁰. W ujęciu funkcjonalnym wykładni podważenie zasad wiąże się z naruszeniem celu bądź intencji prawodawcy¹⁰¹.

Za Jerzym Wróblewskim¹⁰² wskazuję trzy dyrektywy interpretacyjne zasad możliwe do zastosowania w razie kolizji normy niższego rzędu z zasadą prawa:

- wskazanie przepisu, z którego ona wynika,
- możliwość stwierdzenia nieobowiązywania interpretowanej normy, ale tylko gdy jest ona sprzeczna z ustaloną zasadą prawa,
- w przypadku wątpliwości na gruncie wykładni językowej, co do znaczenia normy, należy przyjąć jej znaczenie zgodnie z zasadami systemu prawa.

Wobec powyższego nasuwają się dwie uwagi. Po pierwsze, zasady wywiedzione z KMST nadają pojęciom, związanym z umową sprzedaży, wymowę pozwalającą uwzględnić ich międzynarodowy charakter. Po drugie, wykładnia językowa nie może znaleźć zastosowania do wykładni norm konwencyjnych, ponieważ zasada prawa skodyfikowana w art. 7 ust. 1 KMST postuluje międzynarodowy charakter norm. Implikuje to inne sensy językowe niż te nadane w porządku krajowym. I tak dla przykładu umowa sprzedaży ma odmienny zakres desygnatów na gruncie Kodeksu cywilnego i różny na gruncie KMST (gdzie obejmuje m.in. również dostawę towarów przez sprzedającego - por. art. 2 i 3 KMST).

¹⁰⁰ Ibidem.

¹⁰¹ Ibidem.

¹⁰² Ibidem, cyt.: K. Opałek, J. Wróblewski: *Zagadnienia teorii prawa...*, s. 263.

3.13 Ujęcie zasady prawa w art. 7 ust. 1 KMST

3.13.1 Konstrukcja normatywna art. 7 KSMT¹⁰³

Artykuł 7 KMST podzielony jest na dwie części – dotyczącą dyrektyw wykładni (art. 7 ust. 1) i poświęconą uzupełnieniu luk konwencyjnych (art. 7 ust. 2). Konstrukcja ta, już w toku prac kodyfikacyjnych¹⁰⁴, rodziła spory co do jej znaczenia dla wykładni¹⁰⁵.

Stosowanie art. 7 ust. 1 poprzedza autonomiczna wykładnia KMST, wolna od znaczenia nadanego jej postanowieniom w prawie krajowym¹⁰⁶. Ustawodawca konwencyjny chciał osiągnąć autonomię aktu dwupłaszczyznowo. W warstwie treści – używając języka neutralnego względem tradycji prawnych stron, a pozwalającego jednocześnie osiągnąć jednolite rozumienie danego sformułowania. W przypadku instytucji znanych powszechnie, jak „dobra wiara”, użyto sformułowania znajdującego odniesienie *stricte* do handlu międzynarodowego. Tym samym podjęto próbę nadania pojęciu nowego, nieznanego porządkom krajowym znaczenia.

Kolejnym krokiem ku autonomii artykułu było wykorzystanie kształtu norm znanych aktom prawa międzynarodowego i wykorzystanie sensu nadanego im w dotychczasowym orzecznictwie¹⁰⁷. KMST zawiera zatem pojęcia znane i zakotwiczone znaczeniowo (takie jak „dobra wiara” w prawie materialnym krajowym, „potrzeba jednolitego stosowania” w prawie

¹⁰³ Omawiając konstrukcję art. 7 ust. 1 KMST, wypada zaznaczyć różnicę w znaczeniu terminów *rule* oraz *principle*. W tłumaczeniu literatury angielskojęzycznej użytej w niniejszej pracy *rule* interpretuję jako „założenie, rządy”, a *principle* jako „zasadę”. W mojej ocenie oddaje to sens tekstu w oin

międzynarodowym publicznym), jednocześnie odnosząc je do stosowania regulacji o charakterze ponadnarodowym i merytorycznym¹⁰⁸.

Artykuł 7 w ustępie 1 zawiera trzy normy związane z interpretacją Konwencji, które ujęto, odzwierciedlając kolejność prac legislacyjnych¹⁰⁹:

- uwzględnianie jej międzynarodowego charakteru przy wykładni postanowień,
- dążenie do jej jednolitego stosowania,
- poszanowanie dobrej wiary w handlu międzynarodowym.

Konstrukcja normatywna art. 7 w procesie wykładni musi zostać uzupełniona o postanowienia preambuły Konwencji. W doktrynie krajowej uznaje się, że ta część aktu posiada wartość normatywną¹¹⁰. Nie jest to stanowisko jednolite¹¹¹, niemniej niezależnie od przyjętej konstrukcji preambuły bezspornie wpływa ona na treść wykładanego aktu, nakreślając jego zasadnicze cele¹¹². W przypadku każdej z koncepcji¹¹³ preambuła podlega wykładni – czy to jako część umowy¹¹⁴, czy danego aktu prawnego. W podobny sposób jak w nauce krajowej, normatywność preambuły jest postrzegana w doktrynie światowej¹¹⁵.

Odnosząc się do treści preambuły KSMT, wypada zauważyć, że nadrzędną ideą Konwencji jest rozwój handlu międzynarodowego na bazie równości i wzajemnych korzyści, poprzez przyjęcie jednolitych zasad regulujących umowy międzynarodowej sprzedaży towarów. Projektodawca konwencyjny jednoznacznie przekreślił dotychczasowy ład gospodarczy noszący znamiona dominacji państw rozwiniętych nad krajami o gospodarkach na niższym poziomie rozwoju. Cele wyrażone w preambule Konwencji mają zatem być realizowane poprzez jej treść, za pomocą respektującej je metody wykładni. Realizacja postulatów wyrażonych w preambule KMST w treści aktu pozwoliła znaleźć akceptację ogółu państw, niezależnie od stanu rozwoju ich gospodarki. W tej mierze kluczową kwestią było

¹⁰⁸ Definicja prawa międzynarodowego *sensu largo* w: M. Pazdan: *Prawo prywatne międzynarodowe. Komentarz*. Red. M. Pazdan. Warszawa 2018, s. 5.

¹⁰⁹ M.J. Bonell: *Article 7 Interpretation of Convention...*, s. 72.

¹¹⁰ M. Stefaniuk: *Preambuła aktu normatywnego w doktrynie oraz w procesie stanowienia i stosowania polskiego prawa w latach 1989–2007*. Lublin 2010, s. 541 i passim.

¹¹¹ J. Mikołajczyk: *Funkcje preambuły w ustawie o kształtowaniu ustroju rolnego*. „*Studia Iuridica Lublinensia*”, 2017, vol. XXVI, no. 1, s. 131–146 (DOI: 10.17951/sil.2017.26.1.131); G. Kosiorowski: *Normatywny charakter aktu prawnego w orzecznictwie Trybunału Konstytucyjnego*. „*Państwo i Prawo*” 2010, z. 9, s. 32.

¹¹² M. Kordela: *Zasady prawa jako normatywna postać wartości*. „*Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Społeczny*” 2006, nr 1, s. 39–40.

¹¹³ Czy to w ramach koncepcji wykładni derywacyjnej M. Zielińskiego: *Wykładnia prawa. Zasady...*, s. 105, według którego preambuła pełni rolę materiału do odtworzenia norm, czy klaryfikacyjnej J. Wróblewskiego uznającego wprost normatywność preambuły, J. Wróblewski: *Sposoby wyznaczania zachowania się przez przepisy prawne*. „*Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Łódzkiego*” 1965, seria 1, z. 38, s. 23.

¹¹⁴ A. Cempura, A. Kasolik: *Preambuła*. W: A. Cempura, A. Kasolik: *Metodyka sporządzania umów gospodarczych*. Warszawa 2020 [b. n. s.].

¹¹⁵ M. Hulme: *Preamble in Treaty Interpretation*. „*University of Pennsylvania Law Review*” 2016, vol. 164, iss. 5, s. 1330–1331.

uniknięcie zarzucanego protoplastom Konwencji¹¹⁶ promowania rozwiązań możliwych do przyjęcia wyłącznie przez rozwinięte gospodarki zachodniej Europy.

Odnosząc się *stricto* do artykułu 7, wskazuję, że odzwierciedla on próbę zaradzenia mankamentom dotychczasowej wykładni aktów konwencyjnych. Deklarowały one potrzebę ujednolicenia rozumianych pojęć, nie dawały jednakże ku temu dalszych wskazówek ani stosownych narzędzi¹¹⁷. Założenia wyrażone w art. 7 ust. 1 KMST są trwale zakorzenione w obowiązującym porządku konwencyjnym dot. międzynarodowego obrotu. Wpływ art. 7 KMST na rozwój międzynarodowych regulacji, związanych z obrotem handlowym, wyraża liczba aktów bazujących na jego treści¹¹⁸ m.in. Konwencja UNIDROIT o leasingu z 20 maja 1988 roku¹¹⁹, Konwencja NZ o przelewie wierzytelności w handlu międzynarodowym zawarta 12 grudnia 2001 roku¹²⁰ czy też Konwencji o agentach w międzynarodowej sprzedaży z lutego 1983 roku¹²¹. KMST ma znaczący wpływ również na nowopowstającą legislację krajową jako akt uwzględniany przy nowelizacji bądź tworzeniu nowych kodeksów w zakresie sprzedaży towarów¹²².

¹¹⁶ M. Hulme: *Preambles in Treaty Interpretation*..., s. 1288–1289.

¹¹⁷ Konwencja o przedawnieniu w międzynarodowej sprzedaży towarów, sporządzona w Nowym Jorku dnia 14 czerwca 1974 r. Dz.U. 1997 Nr 45 poz. 282, Por. uzasadnienie wyroku SA w Szczecinie z 8 czerwca 2016 r. I ACA 344/16 (niepubl.) co do charakteru norm konwencyjnych.

¹¹⁸ Przypis 14, P. Schlechtriem: *General provisions*. W: *Commentary on...*, Oxford 2005, s. 95.

¹¹⁹ Konwencja UNIDROIT o międzynarodowym leasingu finansowym sporządzona w Ottawie 28 maja 1988 r. W: *Problemy prawne handlu zagranicznego*. T. 13. Katowice 1989, s. 132; było to podstawą do opracowania umowy leasingu w Kodeksie cywilnym s. 16, pkt 6 uzasadnienia projektu z 10 lutego 2000 r. druk sejmowy nr 1699, [http://orka.sejm.gov.pl/RejestrD.nsf/wgdruku/1699/\\$file/1699.pdf](http://orka.sejm.gov.pl/RejestrD.nsf/wgdruku/1699/$file/1699.pdf) [dostęp: 8.11.2022].

¹²⁰ Konwencji Narodów Zjednoczonych o przelewie wierzytelności w handlu międzynarodowym z dnia 12 grudnia 2001 r. (konwencja nowojorska o cesji) https://treaties.un.org/Pages/ViewDetails.aspx?src=TREATY&mtdsg_no=X-17&chapter=10&clang=en [dostęp: 8.11.2022].

¹²¹ Konwencja genewska z 1983 r. o agencji w międzynarodowej sprzedaży towarów <https://www.unidroit.org/instruments/agency/> [dostęp: 8.11.2022].

¹²² F. Ferrari: *The CISG and its impact on National Legal Systems – General Report*. W: *The CISG and its impact on National Legal Systems*. Ed. F. Ferrari. Munich 2008, s. 413–417; *CISG vs. Regional Sales Law Unification with a Focus on the New Common European Sales Law*. Ed. U. Magnus. Monachium 2012, s. 1–3; O. Lando: *Kultura a prawo kontraktów*. „Nowa Europa. Przegląd Natoliński” 2008, nr 2(7), s. 131–132. Podobny wpływ mają inne akty o charakterze merytorycznym np. Konwencja ottawska z 28 maja 1988 r. oraz prawo modelowe w zakresie arbitrażu: przepisy Ustawy Modelowej UNCITRAL uchwalonej 21 czerwca 1985 r. przez Komisję ONZ ds. Międzynarodowego Prawa Handlowego, przyjętej i zarekomendowanej państwom członkowskim przez Zgromadzenie Ogólne ONZ na 112. plenarnym zgromadzeniu 21 grudnia 1985 r. Uchwałą Nr 40/72 z 11 grudnia 1985 r.), przy uwzględnieniu zmian Ustawy Modelowej UNCITRAL uchwalonych przez Komisję ONZ ds. Międzynarodowego Prawa Handlowego 7 lipca 2006 r. i zatwierdzonych uchwałą Zgromadzenia Ogólnego ONZ nr 61/33 z 4 grudnia 2006 r. https://uncitral.un.org/en/texts/arbitration/modellaw/commercial_arbitration [dostęp: 8.11.2022].

W ujęciu, uniwersalnej dla każdej kultury prawnej, teorii racjonalnego ustawodawcy¹²³ przyjmuje się, że poszczególne jednostki redakcyjne tekstu prawnego mają znaczenie normatywne¹²⁴, natomiast ich umieszczenie w kręgu przepisów wstępnych (ogólnych) jest jednym z argumentów pozwalających przypisać normie charakter „zasady prawa”. Kolejną kwestią jest pytanie, jaki rodzi to skutek. Zarówno doktryna krajowa¹²⁵, jak i światowa¹²⁶ przyjmują zgodnie, że skutkiem uznania normy za zasadę jest to, iż:

— pełni ona rolę naczelną wobec innych norm konwencyjnych w zakresie sposobu ich wykładni,

— powyższe wymusza wykładnię norm niższego rzędu, w ramach granic wyznaczonych przez zasadę, która musi korespondować z granicami wyznaczonymi przez wskazaną zasadę.

„Zasadniczość” art. 7 ust. 1 wynika z określonych faktów:

— miejsca w hierarchii aktu, co tłumaczy się strukturą aktu (im norma wyżej w akcie, tym ma większe znaczenie dla tych umieszczonych niżej) i wpływa na wykładnię norm stojących niżej (tak dla przykładu art. 7 KMST stanowi zasadę wykładni norm dotyczących m.in. skutków naruszenia umowy),

— określenia celu i zadania danej normy w optyce całości aktu normatywnego¹²⁷.

Przepis art. 7 ust. 1 KMST łamie kilka kanonów wykładni opracowanej na kanwie orzecznictwa krajowego, w szczególności wykładni językowej:

— w wykładni operatywnej mamy zawsze do czynienia z tym samym językiem ojczystym stron sporu¹²⁸, co w orzecznictwie konwencyjnym nie ma miejsca,

— artykuł ten pełni rolę zasady wykładni prawa prywatnego w stosunkach gospodarczych, która to zasada, od chwili uchylecia art. 4 k.c.¹²⁹, w prawie prywatnym wyrażona wprost nie występuje.

¹²³ A. Borowicz: *Argument interpretacyjny odwołujący się do woli rzeczywistego prawodawcy*. „Studia Prawno-Ekonomiczne” 2009, t. LXXIX, s. 9–10; treść normatywną wskazują P. Hachem, I. Schwenzer: *General provisions*. W: *Commentary on the UN Convention on the international sale of goods (CISG)*, Eds. I. Schwenzer, Oxford 2016, s. 122.

¹²³ P. Schlechtriem: *General provisions*. W: *Commentary on the UN Convention...*, Oxford 2005, s. 97.

¹²⁴ B. Wróblewski, M. Zajęcki: *O normatywności, redundantności i zbędności przepisów prawnych*. „Przegląd Sejmowy” 2017, nr 5(142), s. 125 i passim.

¹²⁵ M. Kordela: *Metody wykładni i inferencji zasad prawa*. W: *Wykładnia prawa. Tradycja i perspektywy*. Red. M. Hermann, S. Sykuna. Warszawa 2017, s. 90–92.

¹²⁶ M.J. Bonell: *Article 7 Interpretation of Convention...*, pkt 2.4.1., s. 72, 84.

¹²⁷ K. Opalek, J. Wróblewski: *Zagadnienia teorii prawa...*, s. 93.

¹²⁸ Ibidem, s. 234.

¹²⁹ Ustawa o zmianie ustawy – Kodeks cywilny Dz.U. Nr 55 poz. 321.

Zasady ujęte w art. 7 ust. 1 KMST w postaci dyrektywnej¹³⁰ rodzą określony skutek – muszą być uwzględnione w każdym przypadku stosowania prawa, a odstępstwo od ich użycia musi być uzasadnione¹³¹. Takie ujęcie omawianych zasad wskazuje, jak powinna być przeprowadzona wykładnia całej treści Konwencji¹³². Taka kwalifikacja omawianych norm jest spójna z doktryną zagraniczną¹³³, jakkolwiek nie daje odpowiedzi co do możliwych konsekwencji ich naruszenia.

Forma dyrektywalna¹³⁴ omawianego artykułu nie udziela odpowiedzi na pytanie, czy ma on charakter normatywny¹³⁵. Dyrektywy norm – równocześnie nieostre i niedookreślone – uelastyczniają prawo w stosowaniu. Ich doprecyzowania dokonuje się, kierując się klarowną intencją ustawodawcy¹³⁶, skorelowaną w tym przypadku z potrzebą jednolitości wykładni norm KMST przez każdy organ ją stosujący. Normy nie wskazują przy tym, jaką metodą interpretacji mają być osiągnięte dyrektywy w nich zawarte. Zawartość norm ma na celu usunięcie nieścisłości w rozumieniu pojęć konwencyjnych poprzez wybór właściwego, autonomicznego znaczenia norm niższego rzędu¹³⁷.

Z teoretycznego punktu widzenia zasada prawna, będąca jednocześnie klauzulą generalną¹³⁸, pełni funkcję odsyłającą. Nakazuje ona ustalenie znaczenia przepisu w oparciu o wartości znane interpretatorowi. Do wartości tych Konwencja zalicza międzynarodowy charakter aktu, co wyklucza krajowe rozumienie norm aktu. Koresponduje to z potrzebą jej jednolitego stosowania w różnych państwach konwencyjnych. Takie uwzględnienie aksjologii aktu stanowi warunek poszanowania dobrej wiary w handlu międzynarodowym¹³⁹.

Analizując treść norm składających się na art. 7, wskazuje się w doktrynie, że pozostają one ze sobą w logicznym i funkcjonalnym związku. Postulowane „poszanowanie dobrej wiary w handlu międzynarodowym” jest rezultatem uwzględnienia międzynarodowego charakteru aktu, co wynika z potrzeby jego jednolitego stosowania¹⁴⁰.

¹³⁰ M. Pazdan: *Wykładnia i uzupełnianie luk konwencji*. W: *Konwencja ONZ o międzynarodowej sprzedaży towarów. Komentarz*. Red. M. Pazdan. Kraków 2001, s. 123–125.

¹³¹ K. Osajda: *Znaczenie zasad prawa...*, Warszawa 2005, s. 262 i passim.

¹³² T. Chauvin, T. Stawecki, P. Winczorek: *Wstęp do prawoznawstwa*, s. 118–119.

¹³³ K. Glüer, Å. Wikforss: *The Normativity of Meaning and Content*. W: *The Stanford Encyclopedia of Philosophy*. Eds. E. Zalta, U. Nodelman, <https://plato.stanford.edu/archives/fall2020/entries/meaning-normativity/> [dostęp: 31.01.2024].

¹³⁴ Takim zwrotem posługuję się za M. Pazdan: *Wykładnia i uzupełnianie luk konwencji...*, s. 123–125.

¹³⁵ T. Chauvin, T. Stawecki, P. Winczorek: *Wstęp do prawoznawstwa*, s. 117 i passim.

¹³⁶ S. Wronkowska, M. Zieliński: *Zasady techniki prawodawczej. Komentarz*. Warszawa 1997, s. 13.

¹³⁷ M.J. Bonell: *Article 7 Interpretation of Convention...*, par. 2.2.

¹³⁸ K. Opalek, J. Wróblewski: *Zagadnienia teorii prawa...*, s. 254–255.

¹³⁹ M. Pilich: *Dobra wiara w konwencji o umowach międzynarodowej sprzedaży towarów*. Warszawa 2006, s. 42–43.

¹⁴⁰ M.J. Bonell: *Article 7 Interpretation of Convention...*, s. 72, pkt 2.2.1.

3.14 Zasada uwzględniania międzynarodowego charakteru KMST

W zasadzie tej upatruje się źródła autonomii wykładni aktu¹⁴¹. Autonomiczna interpretacja jest definiowana w sposób negatywny jako zakaz stosowania metod wykładni zewnętrznych względem KSMT oraz pozytywny – nakaz dokonania wykładni w ramach jej systemu oraz celów¹⁴². Oznacza ona nienadawanie postanowieniom konwencyjnym znaczenia znanego z prawa krajowego. Jest to następstwo przeprowadzenia wykładni KMST w sposób odrębny od przyjętego w krajowym porządku¹⁴³. Wykładnia autonomiczna zmierza do odrzucenia zarówno znaczenia postanowień konwencyjnych nadanych im w prawie krajowym¹⁴⁴, jak i krajowych metod określających proces osiągnięcia wykładni¹⁴⁵. Zasada ta oddaje kluczowe założenie KMST – zastąpienie różnorodnych rozwiązań krajowych przyjętą w efekcie autonomicznej wykładni jednolitą znaczeniowo normą międzynarodową¹⁴⁶.

Moment, w którym interpretator rozpoczyna wykładnię, musi poprzedzić uznanie, że normy mogące mieć zastosowanie w sporze muszą być wyłożone zrozumiale dla stron wywodzących się z różnych obszarów prawnych¹⁴⁷. Wynika to z treści normy art. 7 ust. 1 KMST oraz preambuły aktu.

Zasada poszanowania międzynarodowości aktu wykracza poza relacje stron umowy i składa się na szerszy, ponadnarodowy porządek. Międzynarodowość promieniuje na wykładnię umowy, ale również na działania ciał legislacyjnych¹⁴⁸. Efektem tego jest powstanie kolejnych aktów o charakterze *soft law* i ambicjach ujednolicenia – w zakresie normatywnym – międzynarodowego obrotu¹⁴⁹. Larry DiMatteo sformułował tezę, że przyjęcie KMST było kamieniem milowym na niwie nowej *lex mercatorii*, rozumianej jako systemu zasad

¹⁴¹ A. Wowerka: *Konwencja wiedeńska o umowach międzynarodowej sprzedaży towarów – prawo kupującego do żądania dostarczenia towarów zastępczych jako prawo kształtujące i podstawa prawna uprawnienia do wstrzymania się z zapłatą ceny*. „Gdańskie Studia Prawnicze. Przegląd Orzecznictwa” 2008, nr 4, s. 60.

¹⁴² *UN Convention on Contracts for the Internationale Sales of Goods*. Eds. S. Kröll, L. Mistells, P. Viscasillas, Berlin 2018, przyp. 186, s. 142.

¹⁴³ M.J. Bonell: *Article 7 Interpretation of Convention...*, s. 74.

¹⁴⁴ P. Schlechtriem: *Chapter II General provisions*. W: *Commentary on the UN Convention...* Oxford 2005, s. 96.

¹⁴⁵ *Ibidem*, s. 96–96.

¹⁴⁶ J. Honnold: *Uniform Law for International...*, s. 14.

¹⁴⁷ P. Hachem, I. Schwenzer: *Chapter II General provisions...* W: *Commentary on the UN...* Oxford 2016, s. 122–123.

¹⁴⁸ A.M. Juranek: *Międzynarodowa harmonizacja prawa prywatnego na przykładzie wybranych aktów modelowego prawa umów w zakresie regulacji kary umownej*. „Zeszyty Prawnicze Biura Analiz Sejmowych” 2020, nr 1(65), s. 32 i passim.

¹⁴⁹ D. Możina: *European Contract Law and the CFR – development and perspectives*. W: *Kierunki rozwoju europejskiego prawa prywatnego*. Red. M. Jagielska, E. Rott-Pietrzyk, A. Wiewiórowska-Domagalska. Warszawa 2012, s. 44 i passim; *UN Convention on Contracts for...*, Berlin 2018, s.144.

konstruowanych przez międzynarodowych kupców, niezależnych od systemów prawa

KMST jest przypisanie normom regulującym ochronę praw kupującego charakteru norm prawo kształtujących, czyli konstrukcji znanej w kręgu prawa kontynentalnego¹⁵⁵.

W modelowym ujęciu jednolite zastosowanie KMST opiera się na wykładni jej norm z uwzględnieniem znaczenia, jakie nadane jest im w orzeczeniach państw – stron konwencji. Realizacja zasady zależy od aktywnego uczestnictwa stron sporu w poszukiwaniu zawartego w orzecznictwie konwencyjnym rozwiązania. Wobec postępującej informatyzacji proces uzyskania werdyktów z innych państw jest ułatwiony dzięki internetowym bazom¹⁵⁶.

Wzorzec taki prezentuje decyzja cytowana przez doktrynę jako modelowy przykład realizacji omawianej zasady¹⁵⁷. W tym przypadku sąd stanu Luizjana¹⁵⁸ powołał się na orzeczenie sądu niemieckiego¹⁵⁹ w zakresie wykładni art. 35 KMST.

Tak zdefiniowany kontekst sporu wymusza autonomiczną wykładnię KMST. Początek procesu poszukiwania możliwych rezultatów interpretacji norm aktu w doktrynie i orzecznictwie konwencyjnym wynika ze świadomości interpretatora, że znaczenie normy jest w takim ujęciu inne niż w prawie krajowym¹⁶⁰.

Konsekwentne uwzględnianie dorobku doktryny państw stron Konwencji, oznacza również analizę sporu pod kątem – używając krajowej terminologii – dominującej linii orzeczniczej oraz poglądów doktryny. Przyjęcie odmiennej wykładni, poprzez jedynie blankietowe powoływanie poglądów orzeczniczych, *de facto* utrwała wadliwą interpretację KMST¹⁶¹. W tym ujęciu naruszenie sensów artykułu ustalonych w orzecznictwie państw konwencyjnych mogłoby stanowić fundament do postawienia na gruncie prawa krajowego zarzutu nieprawidłowego rozumienia Konwencji. Uzyskanie jednolitych efektów wykładni jest możliwe przez przyjęcie dobrodziejstw konstrukcji zapewniających spójną interpretację

¹⁵⁵ W. Kocot: Uprawnienia kupującego z tytułu naruszenia umowy. Glosa do wyroku SN z 11 maja 2007 r., V CSK 456/06. „Orzecznictwo Sądów Polskich” 2008, z. 12, s. 126, LEX online [b. n. s.]; M.J. Bonell: Article 7. Interpretation of Convention..., s. 73.

¹⁵⁶ Przykładowo:

<http://www.cisg-online.ch/index.cfm?pageID=&action=search>; https://iicl.law.pace.edu/cisg/search/cases?case-terms=&exact_date=&start_date=&end_date=&descriptors=&article%5B%5D=4529.

¹⁵⁷ *Commentary on the UN Convention...*, Eds. P. Schlechtriem, I. Schwenzer, Oxford 2005. *Wstęp*, s. V.

¹⁵⁸ *Medical Marketing International v. Internazionale Medico Scientifica S.r.l.*, Sąd Okręgowy USA dla zachodniego dystryktu Luizjany, 17 maja 1999 r. <http://www.cisg-online.ch/content/api/cisg/display.cfm?test=387> [dostęp: 6.09.2020].

¹⁵⁹ Bundesgerichtshof VIII ZR 159/94 <https://cisg-online.org/search-for-cases?caseId=6359> [dostęp: 6.09.2020].

¹⁶⁰ B. Pirker, I. Skoczeń: *Pragmatic Inferences and Moral Factors in Treaty Interpretation—Applying Experimental Linguistics to International Law*. “German Law Journal” 2022, vol. 23, iss. 3, s. 316, 319.

¹⁶¹ P. Hachem, I. Schwenzer: *Chapter II General provision...* W: *Commentary on the UN...* Oxford 2016, s. 124–125.

w systemach krajowych tj. jednolitej linii orzeczniczej (znanej w państwach *civil law*) oraz doktryny precedensu (pochodzącej z tradycji *common law*)¹⁶².

3.16 Zasada poszanowania dobrej wiary w handlu międzynarodowym

Zasada poszanowania dobrej wiary w ujęciu konwencyjnym jest wynikiem kompromisu wypracowanego na podstawie dwóch stanowisk¹⁶³. Zgodnie z pierwszym – obowiązek działania w dobrej wierze winien być bezpośrednio nałożony na strony umowy. Według drugiego – to kryterium powinno jedynie korygować efekt ich aktywności.

Odnosząc się do kwestii źródeł dobrej wiary, stanowią je: treść Konwencji, ustalone między stronami zwyczaje, praktyki handlowe¹⁶⁴ oraz akty modelowe, tzw. *soft law*. Zwyczaje handlowe mogą nabrać waloru kryterium wzorca dobrej wiary¹⁶⁵, gdy zostaną uwzględnione przez sąd.

W doktrynie akcentuje się, że pojęciu „dobrej wiary” w handlu międzynarodowym nadaje się takie znaczenie, w jakim w prawie krajowym występuje „klauszula dobrej wiary”¹⁶⁶. Mimo że dwie pozostałe dyrektywy art. 7 ust. 1 są dla Konwencji charakterystyczne i nie mają odpowiednika w prawie krajowym, to pojęcie „dobrej wiary” koresponduje z krajowymi porządkami prawnymi¹⁶⁷. Rodzi to większe ryzyko naruszenia autonomii wykładni niż w przypadku pozostałych zasad zawartych w art. 7 ust. 1 KMST¹⁶⁸.

Stosowanie rozwiązań wypracowanych w prawie krajowym, jakkolwiek dopuszczalne przez część doktryny¹⁶⁹, wydaje się możliwe o ile uzyskane rezultaty są akceptowane na poziomie międzynarodowym¹⁷⁰. Konieczne dla posłużenia się krajowymi metodami wykładni jest uwzględnienie w procesie interpretacji wniosków z analiz prawnoporównawczych¹⁷¹.

¹⁶² *International Sales Law. A guide to the CISG*. Ed. I Schwenzer, Ch. Fountoulakis, M. Dimsey. Oxford–Portland 2016, s. 45–46.

¹⁶³ M.J. Bonell: *Article 7. Interpretation of Convention...*, s. 83.

¹⁶⁴ P. Schlechtriem: *General provisions*. W: *Commentary on the UN Convention...* Oxford 2005, s. 100.

¹⁶⁵ P. Hachem, I. Schwenzer: *Chapter II General provision...* W: *Commentary on the UN...* Oxford 2016, s. 126.

¹⁶⁶ M.J. Bonell: *Article 7 Interpretation of Convention...*, pkt 2.4.2., s. 85.

¹⁶⁷ O ile nie wyrażonymi wprost, o tyle wyinterpretowanymi w toku stosowania prawa M. Pilich: *Dobra wiara w konwencji...*; por. wyrok SN z 6 lipca 1999 r. III CKN 310/98.

¹⁶⁸ P. Schlechtriem: *General provisions*. W: *Commentary on the UN Convention...* Oxford 2005, s. 95; por. wyrok SN z 9 października 2008 r., V CSK 63/08, <https://cisgpoland.amu.edu.pl/uploads/cisg/wyroki/v%20csk%2063-08-1.pdf> [dostęp 30.05.2023].

¹⁶⁹ M.J. Bonell: *Article 7. Interpretation of Convention...*, s. 75.

¹⁷⁰ *Ibidem*, s. 86.

¹⁷¹ *Artykuł 7*. W: *Konwencja Narodów Zjednoczonych o umowach...*, Red. I. Schwenzer, K. Iwiński. Warszawa 2021, s. 12.

Należy przy tym zaznaczyć, że jest to wyjątek od reguły wykładni metodami autonomicznymi. Zatem odwołanie się w interpretacji Konwencji do rozwiązań krajowych winno być wąskie i rygorystycznie przestrzegane.

Problem z jednolitym rozumieniem klauzuli dobrej wiary w danej sytuacji może wynikać z różnie rozumianych przez strony standardów sporu, jak i odmiennych doświadczeń w obrocie. Rozstrzygnięcie, co spełnia kryterium dobrej wiary w danym przypadku, dają wskazówki zawarte w preambule KMST, akcentujące równość stron umowy sprzedaży międzynarodowej i wzajemne korzyści wynikające z danej umowy¹⁷².

3.17 Skutki zastosowania zasady w ujęciu pragmatycznym i apragmatycznym

Wobec ustalenia spodziewanego kręgu adresatów zasady kolejną kwestią są skutki jej zastosowania. Sprowadza się to do wytyczenia granicy modyfikacji postanowień zarówno konwencyjnych, jak i umownych w oparciu o zastosowanie zasady dobrej wiary w handlu międzynarodowym¹⁷³.

Pierwotnie w pracach nad KMST zasada ta była wykładana jako podstawa oceny zachowań stron, a nie interpretacji postanowień Konwencji¹⁷⁴. W uchwalonym kształcie jej treść nie przewiduje stosowania bezpośrednio interpretacji zachowań i oświadczeń woli stron¹⁷⁵. Zasada nabiera normatywnego kształtu dopiero w ramach wykładni norm regulujących obowiązki stron umowy¹⁷⁶. Takie jej przedstawienie powoduje, że skutki jej użycia w ujęciu pragmatycznym odnoszą się wyłącznie do wspólnego stosowania zasady z innymi normami. W szczególności tam, gdzie znajdzie zastosowanie kryterium rozsądku. W takim przypadku dopuszczalne jest, w oparciu o kryterium dobrej wiary, ustalenie zobowiązań stron zasługujących na ochronę. Doktryna odrzuca możliwość zastąpienia w handlu międzynarodowym innych zasad – np. rozsądku¹⁷⁷ – w odniesieniu do zasady dobrej wiary.

W ujęciu apragmatycznym zasadę tę stosuje się do rezultatów wykładni, co ewentualnie skutkuje modyfikacją ustalonych znaczeń zgodnie z jej treścią. Wynika to z faktu, że dobra

¹⁷² M.J. Bonell: *Article 7 Interpretation of Convention...*, s. 88.

¹⁷³ P. Hachem, I. Schwenzer: *Chapter II General provisions*. W: *Commentary on the UN...* Oxford 2016, s. 128.

¹⁷⁴ P. Schlechtriem: *Chapter II. General provisions*. W: *Commentary on the UN...* Oxford 2005, s. 95.

¹⁷⁵ Ibidem.

¹⁷⁶ M.J. Bonell: *Article 7 Interpretation of Convention...*, s. 80.

¹⁷⁷ P. Hachem, I. Schwenzer: *Chapter II General provisions...* W: *Commentary on the UN...* Oxford 2016, s. 128; N. Tepes, H. Markovinic: *The CISG and the Good Faith Principle*. "Journal Law & Commerce" 2020, vol. 38, no. 1, s. 13 (DOI: 10.5195/jlc.2020.172).

wiara w handlu międzynarodowym jest podstawową zasadą konwencji, a zatem musi znaleźć odzwierciedlenie w każdej wykładni¹⁷⁸. Komentatorzy¹⁷⁹ dopuszczają również możliwość rozszerzenia treści normy poprzez zastosowanie kryterium dobrej wiary. W takim przypadku, posługując się zasadą dobrej wiary, można rozszerzyć katalog środków komunikacji spełniających wymóg formy pisemnej w sytuacji formy elektronicznej oświadczenia strony (por. art. 13 KMST).

Innym aspektem apragmatycznej wykładni jest wybór właściwego jej rezultatu. W doktrynie krajowej postuluje się rozumienie dyrektywy dobrej wiary jako normy pozwalającej dokonać wyboru właściwej alternatywy wykładni. Zatem w przypadku zaistnienia kilku możliwych wyników interpretacji należy rozstrzygnąć je, wybierając „taką, która odpowiada oczekiwaniom uczciwie i rozumnie postępującego uczestnika międzynarodowego obrotu handlowego”¹⁸⁰.

Kolejnym polem zastosowania zasady poszanowania dobrej wiary w handlu międzynarodowym jest udzielenie odpowiedzi na pytanie, czy norma ta pozwala na wypełnianie luk konwencyjnych¹⁸¹. W świetle normy art. 7 ust. 2 Konwencji zasada ta nie pozwala na kreowanie norm, a jedynie umożliwia precyzowanie ich znaczenia¹⁸².

3.18 Konsekwencja naruszenia zasady w prawie krajowym

Rozwiązanie sporu powstałego na tle KMST podlega jurysdykcji sądu krajowego i jego przepisów proceduralnych, co rodzi określone konsekwencje. W modelowym ujęciu prawno-procesowym na gruncie polskiego Kodeksu postępowania cywilnego naruszenie zasady wynikającej z prawa materialnego może być podstawą zarzutów apelacji¹⁸³ bądź skargi kasacyjnej¹⁸⁴. W orzecznictwie dominuje pogląd o przypisywaniu tożsamyh skutków

¹⁷⁸ A. Komarov: *Internationality, uniformity, and observance of good faith as criteria in interpretation of CISG: some remarks on article 7(1)*, „Journal of Law and Commerce” 2006, vol. 25(75), s. 83.

¹⁷⁹ U. Schroeter: *Interpretation of “writing”: Comparison between provisions of the CISG (article 13) and counterpart provisions of PECL*. „The Vindobona Journal of International Commercial Law and Arbitration” 2002, vol. 6, s. 274, https://www.researchgate.net/publication/228173909_Interpretation_of_'Writing'_Comparison_Between_Provisions_of_the_CISG_Article_13_and_Counterpart_Provisions_of_the_PECL [dostęp: 9.11.2022].

¹⁸⁰ M. Pazdan: *Dyrektywy interpretacyjne konwencji*, Za: K.H. Neumayer, C. Ming. W: *Konwencja...*, przypis 24, s. 129.

¹⁸¹ P. Schlechtriem: *General provisions*. W: *Commentary on the UN Convention...* Oxford 2005, s. 100.

¹⁸² Ibidem.

¹⁸³ M. Manowska: *Apelacja w postępowaniu cywilnym*. Warszawa 2013, s. 74 i passim.

¹⁸⁴ Por. art. 398³ pkt. 1 Kodeksu postępowania cywilnego (tekst jednolity z dnia 19 lipca 2019 r., Dz.U. z 2019 r. poz. 1460).

naruszeniom norm KMST oraz tych określonych Kodeksem cywilnym¹⁸⁵, co powoduje, że stan faktyczny ustalony na podstawie norm Kodeksu jest uznawany za prawidłowy również na gruncie KMST¹⁸⁶. Wynika to z obowiązującego modelu procesu cywilnego. Zgodnie z nim sąd związany jest wnioskami proceduralnymi podanymi przez stronę sporu, natomiast interpretacja prawa materialnego nie ma takiego charakteru¹⁸⁷. Taka wykładnia znajduje oparcie w zasadzie prawnej – uchwale 7 sędziów Sądu Najwyższego¹⁸⁸: „Sąd II instancji rozpoznając sprawę na skutek apelacji, nie jest związany przedstawionymi w niej zarzutami dotyczącymi naruszenia prawa materialnego, wiążą go natomiast zarzuty dot. naruszenia prawa procesowego. Prawidłowe zastosowanie prawa materialnego jest uzależnione od poczynienia prawidłowych ustaleń w zakresie stanu faktycznego sprawy”.

Wypada zauważyć, że normy KMST służą nie tylko ustaleniu skutków naruszenia prawa, ale również metodzie dociekania stanu faktycznego (przykładowo ocena zgodności towaru z umową i wobec roszczeń osób trzecich w oparciu o kryterium rozsądku, por. Oddział II KMST). Zatem przywołana uchwała, akceptowana powszechnie przez orzecznictwo krajowe, nie może znaleźć zastosowania do spraw rozstrzyganych na gruncie KMST.

3.19 Podsumowanie

Zasada prawa jest definiowana na wiele sposobów, zależnie od dziedziny nauk prawnych. Wspólnym elementem prawa cywilnego oraz teorii prawa również w ujęciu ponadkrajowym jest umiejscowienie w normie wartości cennych z punktu widzenia aktu, w którym została ona zawarta. To, co łączy podane w tej części pracy definicje zasady, to jej hierarchiczne umiejscowienie w procesie wykładni, wymuszające uwzględnienie jej postulatów¹⁸⁹.

Pojęcie „zasady” w dogmatyce prawa cywilnego jest sporne, ponieważ nie ma powszechnie akceptowanego katalogu zasad oraz skutków, które mają one wywołać¹⁹⁰. Chociaż katalog ten jest dyskusyjny¹⁹¹, można podjąć próbę przedstawienia źródeł powstania „zasady”, czy to wprost, czy to ustalenia jej w toku wykładni. Reguły tworzenia zasady są

¹⁸⁵ Wyrok SA w Szczecinie z 27 listopada 2018 r. I AGA 123/18 (niepubl.); Wyrok SA w Białymstoku z 18 marca 2016 r. I ACa 177/15, (niepubl.); Wyrok SA w Szczecinie z 7 lutego 2013 r., I ACa 637/12, (niepubl.).

¹⁸⁶ Zauważalna jest również odmienna linia orzecznicza por. wyrok SA w Białymstoku I ACa 213/14, (niepubl.), zapadły w wyniku kasatoryjnego rozstrzygnięcia SN z 28 listopada 2013 r. IV CSK 215/13.

¹⁸⁷ Argumentacja strony w wykładni norm międzynarodowych jest podzielana przez sądy – akta sprawy *Coke Fuel Case* (niepubl.) – zasoby archiwalne Sądu Okręgowego w Katowicach.

¹⁸⁸ Uchwała 7 sędziów Sądu Najwyższego o mocy zasady prawnej III CZP 49/07 w: OSNC 2008, nr 6, poz. 55.

¹⁸⁹ Z. Radwański: *Prawo cywilne – część...*, s. 17 i cytowana tam literatura.

¹⁹⁰ K. Osajda: *Znaczenie zasad prawa...*, s. 268–269.

¹⁹¹ Zamiast wielu, w tej kwestii K. Stefaniuk: *Zasady prawa w systemach...*, s.139 i passim.

efektem wykładni rządzącej się prawidłami znanymi z teorii i filozofii prawa.

Desygnatami pojęcia „zasad prawa” są klauzule skodyfikowane w normach kodeksowych. W ramach pojęć odkodowanych ze zbioru norm właściwsze jest użycie zwrotu „zasady”. W aktualnym zbiorze zasad kodeksowych znajdują one umocowanie w odesłaniu do ocen moralnych w społeczeństwie¹⁹² bądź norm o podstawowym znaczeniu dla ustroju państwa wyrażonych w konstytucji. Katalog skodyfikowanych w tytule I zasad Kodeksu cywilnego nie jest pełny oraz nie koresponduje w swojej treści z Konstytucją oraz KMST¹⁹³. Kwestie te dostrzegli przedstawiciele komisji kodyfikacyjnej, postulując w projekcie przyszłego kodeksu spis zasad zharmonizowanych z obowiązującymi w obrocie normami o charakterze ponadustawowym¹⁹⁴.

Obecna zawartość norm naczelných Kodeksu cywilnego uwypukla znaczenie wykładni. W jej toku zmieniono znaczenie klauzul regulujących system gospodarczy PRL-u. Przykładowo klauzula zasad współżycia społecznego, obowiązująca w Kodeksie cywilnym do 28 lipca 1990 roku jako „zasada współżycia społecznego w PRL” i wprowadzona według wzorców radzieckich, obowiązuje w zmienionym wykładnią znaczeniu do dzisiaj¹⁹⁵.

MCID 35/Lang (pl-PI)Brak BDC41000008871 059533841.92 polski system prawa tworzą przez

Z powyższego wynika, że nie można wyklądać stanu normatywnego sprawy w taki sposób, który pozwoliłby pozbawić zasadę prawa zastosowania. To rezultat postulatu poszanowania kluczowej wartości międzynarodowego charakteru Konwencji. Jest to również związane z regułą wykładni *per non est*¹⁹⁶ nie pozwalającej pominąć części normy przy jej wykładni.

W doktrynie dostrzeżono problem pojmowania zasad prawa abstrakcyjnie, a nie jako norm stanowiących rozwiązanie dylematów wykładni¹⁹⁷. Wiąże się to z pozornie radykalnym stwierdzeniem, że „prawo nie istnieje”, istnieje jedynie jego interpretacja¹⁹⁸. Ta kwestia nadaje zasadom ważkiego waloru – brak uwzględnienia zasad w toku wykładni pozwoli na stworzenie prawa bez zasad¹⁹⁹, *a contrario* ich uwzględnienie pozwoli stworzyć prawo sprawiedliwe.

Komentatorzy, jeszcze przed wejściem w życie Konwencji, wskazywali na potencjalną sytuację, w której wyniki autonomicznej wykładni Konwencji będą rozbieżne w poszczególnych krajach²⁰⁰. Zapobieżenie tego rodzaju przypadkom umożliwi przyjęcie metody interpretacji pozwalającej sięgać po orzecznictwo państw konwencyjnych. Tylko tak przeprowadzona wykładnia gwarantuje autonomiczność Konwencji.

Autonomiczność wyraża się w trzech płaszczyznach:

- warstwie językowej aktu – użyte pojęcia nie znajdują odzwierciedlenia w prawie krajowym, a bazują na konceptach prawa międzynarodowego;
- warstwie wykładni – oznaczającej konieczność stosowania metody odrębnej od tej znanej i dominującej w prawie krajowym;
- w warstwie poszukiwania rozwiązania danego sporu, które powinno odbyć się na podstawie wykładni tekstu KMST.

W ujęciu operatywnym modelowy proces autonomicznej wykładni aktu powinien uwzględniać praktykę orzecniczą oraz dorobek doktryny innych krajów²⁰¹. Jest to ułatwione

¹⁹⁶ O. Pogorzelski, M. Krzemiński: *Zakaz wykładni per non est*. W: *Argumenty i rozumowania prawnicze w konstytucyjnym państwie prawa. Komentarz*. Red. A. Grabowski, M. Frączak-Wątor. Kraków 2021, s. 556.

¹⁹⁷ K. Osajda: *Znaczenie zasad prawa...*, s. 262.

¹⁹⁸ Ibidem i cyt. tam literatura, E. Łętowska: *Kilka uwag o praktyce wykładni*. „Kwartalnik Prawa Prywatnego” 2002, z. 1, s. 29.

¹⁹⁹ H. Hart, odnosząc się do teorii prawa, nie dopuszczał stworzenia prawa bez zasad, uznał, że kultura prawa nie pozwoli na taką kodyfikację, tak: M. Korycka-Zirk: *Reguły prawne jako istota pojęcia prawa w ujęciu H.L.H. Harta*. „Studia Iuridica Torunsiana” 2010, vol. VI, s. 82 i passim.

²⁰⁰ M.J. Bonell: *Article 7. Interpretation of Convention...*, s. 88.

²⁰¹ Jako przykład komentatorzy podają orzeczenie sądu USA odnoszące się do orzecznictwa RFN: *Medical Marketing International Inc. v. Internazionale Medico Scientifica S.r.l., Medical Marketing International v. Internazionale Medico Scientifica S.r.l.*, Sąd Okręgowy USA dla zachodniego dystryktu Luizjany, 17 maja 1999, (CISG online – 387), który odniósł się do wyroku Niemieckiego Federalnego Sądu z 8 marca 1995 r. (CISG online – 144); por.: P. Schlechtriem: *Chapter II General provisions*. W: *Commentary on the UN Convention...* Oxford 2005, s. 5, Tak w doktrynie: M.J. Bonell: *Article 7 Interpretation of Convention...*, s. 91; P. Hachem, I. Schwenzer: *Chapter II General provisions*. W: *Commentary on the UN...* Oxford 2016, s. 121 i passim.

dzięki rozwojowi ogólnodostępnych baz orzeczeń oraz komentarzy poświęconych KMST²⁰². Taki sposób badania możliwych rozstrzygnięć wiąże się z realizacją treści zasad ujętych w art. 7 ust. 1 KMST.

W ujęciu dogmatycznym²⁰³ sposobem zachowania autonomii aktu jest wykładnia hermeneutyczna²⁰⁴, tj. uwzględniająca aksjologię aktu oraz przeprowadzona wszystkimi dostępnymi metodami. Postulowana autonomia wynika z treści art. 7 ust. 1 KMST. W rezultacie, w ujęciu apragmatycznym, oznacza ona oderwanie treści aktu od znaczenia nadanego normom krajowym, znajdującym swoje literalne odzwierciedlenie w pojęciach użytych w KMST. W tej perspektywie metoda językowa traci swój prymat w wykładni aktu, który obowiązuje w prawie krajowym.

Rezultatem autonomicznej wykładni jest możliwość dostosowania treści aktu do zmieniających się warunków społeczno-gospodarczych, co idzie w parze z użytym w Konwencji klarownym językiem, bez zawiłych, kazuistycznych konstrukcji²⁰⁵. Jest to jeden z warunków poprawnej legislacji, a jednocześnie uzasadnienie twierdzenia, że Konwencja nie straci w toku dziejów na swojej aktualności, spełniając potrzeby zmieniających się okoliczności obrotu międzynarodowego.

²⁰² Na przykład: <http://www.cisg-online.ch/index.cfm?pageID=&action=search> [dostęp: 13.11.2020].

²⁰³ Zgodnie z wnioskami z rozdziału drugiego.

²⁰⁴ H. Leszczyńska: *Hermeneutyka prawnicza*. Warszawa 1996, s. 13.

²⁰⁵ B. Zeller: *CISG and the unification of international Sales law*. New York 2007, s. 24.

Rozdział IV

4 Zarys wykładni zasad KMST w USA i RFN

I think [that] '[t]he judicial Power of the United States' conferred upon this Court 'and such inferior courts as Congress may establish', must be deemed to be the judicial power as understood by our common-law tradition. That is the power 'to say what the law is', Marbury v. Madison, 1 Cranch 137, 177 (1803), not the power to change it. I am not so naive (nor do I think our forebears were) as to be unaware that judges in a real sense "make" law.

Myślę, że „władza sądownicza Stanów Zjednoczonych” [...] musi być uważana za władzę sądowniczą w rozumieniu naszej tradycji *common law*. Władza ta to uprawnienie do „oznajmiania, czym jest prawo”, *Marbury v. Madison*, 1 Cranch 137, 177 (1803), a nie wprowadzanie w nim zmian. Nie jestem tak naiwny (ani nie sądzę, żeby nasi przodkowie byli), by nie zdawać sobie sprawy, że sędziowie w rzeczywistym sensie „tworzą” prawo.

sędzia Antonin Scalia¹

4.1 Wstęp

Przedmiotem rozdziału jest analiza wybranych orzeczeń sądów USA i RFN. Opis wykładni operatywnej przeprowadzono chronologicznie – od daty wejścia w życie KMST we wskazanych krajach do dziś. Tak określony przedmiot analizy nie jest przypadkowy. Badane ustawodawstwa są przykładami odmiennych kultur prawnych – *civil* i *common law* – właściwych dla największych eksporterów gospodarki światowej². Intencją konwencyjodawcy ujętą w preambule Konwencji jest chęć „usunięcia przeszkód prawnych w obrocie międzynarodowym oraz sprzyjania rozwojowi handlu międzynarodowego”. Niniejszy rozdział zawiera charakterystykę wykładni w krajach reprezentujących odmienne porządki prawne, z uwzględnieniem przeszkód natury prawnej mogących utrudnić autonomiczną wykładnię Konwencji.

Na poziomie jurysdykcji wynikiem sporów o charakterze międzynarodowym jest wzajemne przenikanie w stosowaniu prawa rozwiązań pochodzących z odmiennych porządków

¹ Uzasadnienie sędziego Antonina Scalii w orzeczeniu SN USA w sprawie: *L. James M. Beam Distilling Co. v. Georgia*, 20 czerwca 1991 r. W: <https://www.law.cornell.edu/supct/html/89-680.ZC3.html>, [dostęp: 22.06.2021].

² 10 największych państw-eksporterów w liczbach. Fxmag, 9.08.2016, <https://www.fxmag.pl/arttykul/dziesiec-najwiekszych-panstw-eksportujacych-w-liczbach> [dostęp: 16.06.2021].

prawnych. Przykładem takiej ewolucji jest doktryna *stare decisis*³. Mimo braku formalnego umocowania w systemie *civil law* praktyka orzecznicza nadała orzecznictwu sądów wyższych instancji moc wiążącą. Potrzebę dążenia do jednolitego stosowania aktu w odmiennych kulturach prawnych postuluje treść art. 7 ust. 1 KMST. Sam fakt obowiązywania aktu bez jednolitej wykładni nie spełni zawartych w nim postulatów „usunięcia przeszkód prawnych w międzynarodowym handlu”⁴. Mimo odrębności obu systemów istnieją wspólne fundamenty kultury prawnej ułatwiające realizację postulatów jednolitego stosowania prawa. Można za takie uznać umocowanie w konstytucyjnym katalogu źródeł prawa KMST jako aktu o charakterze ustawowym. Oba systemy kształtowały się pod wpływem dziewiętnastowiecznego pozytywizmu. Ponadto przedstawiciele obu krajów brali czynny udział w pracach nad tekstem Konwencji, dzieląc się doświadczeniami w toku prac legislacyjnych i zgodnie rekomendując jej ratyfikację. Biorąc pod uwagę powyższe, celem rozdziału jest ustalenie dominującej metody wykładni i sposobu, w jaki stosuje się zasady konwencyjne w praktyce orzeczniczej USA i RFN.

4.2 Zarys wykładni w USA

Od połowy lat 80. XX wieku kwestie wykładni prawa w USA były przedmiotem debaty między środowiskiem sędziowskim a doktryną⁵. Efekty tego dyskursu dalekie były od jednomyślności, tworzyły szeroki wachlarz różnych metod i projektów o ograniczonym zakresie oddziaływania na orzecznictwo. Niezależnie od przyjętej koncepcji tekst aktu prawnego był każdorazowo punktem wyjścia do dalszej wykładni. Dyskusji podlegało to, jaki wpływ na proces interpretacji mają jego struktura, wola (intencja) ustawodawcy czy godne ochrony wartości społeczne, polityczne i gospodarcze⁶.

Można wyszczególnić w tym obszarze trzy główne nurty wykładni prawa, tj.:

— oryginalizm (w jego ramach funkcjonuje intencjonalizm i wykładnia celowościowa), który znaczenia tekstu upatruje w woli ustawodawcy wyrażonej w tekście prawnym na moment jego uchwalenia, nie pozwalając na uzupełnienie intencji legislatora zewnętrznymi wartościami, w tym współczesnego rozumienia użytych słów;

³ M. Koszowski: *Anglosaska doktryna precedensu. Porównanie z polską praktyką orzeczniczą*. Warszawa 2009, s. 21; P. Stainer, D. König: *The Concept of “Stare Decisis” in the German Legal System – A Systematically Inconsistent Concept with High Factual Importance*. „*Studia Iuridica Lublinensia*” 2018, vol. XXVII/1, s. 121 i passim, (DOI: 10.17951/sil.2018.27.1.121).

⁴ Preambuła KMST.

⁵ B. Brzeziński: *Współczesne amerykańskie teorie wykładni prawa*. „*Państwo i Prawo*” 2006, nr 7, s. 22–39.

⁶ Ibidem, s. 23.

— tekstualizm, którego podstawą jest odniesienie się do rozumienia tekstu na dzień dokonania wykładni;

— tzw. dynamiczne teorie wykładni prawa, które zakładają aktywną rolę orzecznictwa w realizacji założonych w ustawie celów⁷.

W charakterystyce wykładni z perspektywy podmiotu ją stosującego można wyróżnić dwa dominujące podejścia: formalistyczne i funkcjonalne⁸. Analiza orzecznictwa USA pozwala wysnuć wniosek, że nie istnieje sztywny podział stosowanych metod. Bardziej trafnym jest wskazanie „dominującego sposobu” przeprowadzenia wykładni. Na tak ustaloną mozaikę metod wykładni wpływa szczególny kontekst stosowania KMST: ubogie orzecznictwo lub wręcz jego brak oraz „międzynarodowość” stron sporu.

Mimo odrębności prawa precedensowego USA od systemu *civil law* elementem wspólnym praktyki orzeczniczej obu porządków jest formalizm⁹. Wynika to z wpływu pozytywistycznej nauki prawa na rozumienie prawa, które daje prymat metodom językowym w jego interpretacji¹⁰. Formalizm zatem charakteryzuje się uznaniem tekstu jako punktu wyjścia do rozpoczęcia wykładni. Konsekwencją takiego podejścia jest ograniczenie czynników zewnętrznych, które mogłyby wpłynąć na treść wykładanej normy¹¹. Wobec powyższego kierunek procesu interpretacji nadają zasady prawa (w szczególności art. 7 ust. 1 KMST). Ich uwzględnienie powoduje nadanie normie innego znaczenia niż to znane z krajowego porządku. Wydaje się to nieuniknione wobec postulatów jednolitego stosowania aktu i uwzględniania jego międzynarodowego charakteru. Taka interpretacja realizuje postulaty zewnętrzne – wynikające z aksjologii stosowania prawa pochodzącego od międzynarodowego kodyfikatora¹².

⁷ Ibidem, s. 24.

⁸ I. Małajny, R. Małajny: *Zasada podziału władzy w orzecznictwie Sądu Najwyższego USA*. „Studia Iuridica Lublinensia” 2014, nr 22, s. 539–540.

⁹ L. Morawski: *Podstawy filozofii prawa*. Toruń 2014, s. 260–261.

¹⁰ L. Morawski: *Filozofia prawa*. Toruń 2014, s. 260.

¹¹ P. Laidler: *Sąd Najwyższy Stanów Zjednoczonych Ameryki: od prawa do polityki*. Kraków 2011, s. 246 i passim.

¹² R. Makarucha: *Zasady prawa jako czynnik zapewniający aksjologiczną spójność systemu prawa*. „Folia Iuridica Wratislaviensis” 2014, vol. 3(2), s. 124–125.

4.3 Koncepcja precedensu w USA

Prawo jest przewidywaniem tego, co sąd orzeknie.

Oliver W. Holmes

Analiza orzeczenia wydanego w kraju o odmiennej tradycji prawnej, niezależnie od intencji interpretatora, dokonuje się przez pryzmat własnej tradycji prawnej. Z tego powodu zwięzła analiza koncepcji precedensu jest konieczna do zrozumienia roli, jaką pełnią w systemie USA orzeczenia zapadłe przy zastosowaniu KMST.

System prawa USA jest daleko bardziej złożony niż prawa kontynentalnego¹³. Składa się on z kilkudziesięciu podsystemów prawnych obejmujących porządku prawne stanów i terytoriów zależnych USA¹⁴. Zasadniczo źródła prawa USA (w tym precedensu) można podzielić na dwie grupy – federalne i stanowe. Hierarchia aktów normatywnych USA na pierwszym miejscu stawia normy ustanowione przez władze centralne, które w razie niezgodności z prawem legislatur stanowych mają pierwszeństwo stosowania.

Miejsce precedensu w hierarchii źródeł prawa zależy od rangi aktu, którego wykładni się dokonuje. Z pojęciem tym wiąże się koncepcja *judicial review* – władzy sądu oceniającego zgodność z konstytucją aktów legislatury¹⁵. Werdykt taki może mieć formę precedensu. O ile precedens sądu federalnego w sprawie indywidualnej stoi najniżej w porządku źródeł prawa federalnego, o tyle precedensy wynikające z *judicial review* zajmują miejsce w hierarchii aktów prawnych, zależną od miejsca aktu prawnego, który interpretują¹⁶.

Z samej siatki źródeł prawa USA wynika istotna rola precedensu. Precedens jako akt stosowania prawa, wykładający normę powszechnie obowiązującą, może lokować się w hierarchii źródeł prawa wyżej niż normy ustanowione przez legislatury stanowe. Niezależnie od jego ustalonej „rangi” istotą precedensu jest nadanie interpretowanej normie znaczenia wiążącego inne sądy.

Sądowe stosowanie prawa w systemie *common law* traktuje źródła prawa i ich granice inaczej niż prawo kontynentalne. Sądy USA są władne odstąpić zarówno od normy wynikającej

¹³ P. Laidler: *Konstytucja Stanów Zjednoczonych Ameryki. Przewodnik*. Kraków 2007, s. 172.

¹⁴ R. Tokarczyk: *System prawa amerykańskiego – charakterystyka ogólna*. „Palestra” 1996, 40(5–6), s. 113.

¹⁵ R. Clinton: *Game Theory, Legal History, and the origins of Judicial Review: A Revisionist Analysis of Marbury and Madison*. „American Journal of Political Science”, vol. 38, no. 2, May 1994, s. 285, [DOI: 10.2307/2111405].

¹⁶ P. Laidler: *Konstytucja Stanów Zjednoczonych...*, s. 172.

z precedensu, jak i prawa stanowionego. To zasadnicza różnica w porównaniu z tradycją *civil law*, opartą na dedukcyjnych metodach wykładni¹⁷, gdzie wyjątkowo sąd ma możliwość pominięcia normy w procesie orzekania¹⁸.

Rolą sądu w USA jest nie tylko wykładnia prawa, ale również jego tworzenie, za źródło prawa uznawany jest również precedens orzecniczy¹⁹. Jako że każde źródło prawa podlega wykładni, precedensy zapadłe na podstawie KMST mogą być stosowane niezgodnie z postulatami aktu. Zauważalną tendencją w orzecznictwie krajowym jest eliminowanie z pola wykładni aktów konwencyjnych. Zmierza to do rozstrzygania sporu z użyciem prawa wyłącznie krajowego. Za przykład tego zjawiska może posłużyć orzeczenie Sądu Okręgowego dla Stanu Waszyngton²⁰, który uznał, że umowa nie podlega KMST, wobec tego ocena ważności umowy podlega prawu krajowemu. Sąd powołując się przy tym na precedens *Geneva Pharmaceuticals*, uznał, że wobec sporu stron co do ważności jednej z klauzul umownych, cała umowa podlega ocenie według UCC²¹. Orzeczenie to jest przykładem wadliwej wykładni zmierzającej do pozbawienia KMST jej autonomicznego charakteru.

4.3.1 Definicja precedensu

Poszukując definicji pojęcia precedensu w systemie prawnym USA, znajdujemy określenie go jako „wcześniej zapadłe orzeczenie w podobnym stanie faktycznym”²². Tak rozumiany precedens jest kluczowym elementem doktryny *stare decisis*. Istotą tego założenia jest „nienaruszalność” orzeczeń w warunkach podobieństwa rozstrzyganej sprawy do rozstrzygnięcia precedensowego²³. Oznacza to, że źródłem prawa *common law* są precedensy oraz orzeczenia oparte na normach prawa stanowionego, wyłożone przy uwzględnieniu dorobku prawa precedensowego²⁴.

¹⁷ M. Koszowski: *Anglosaska doktryna precedensu...*, s. 7 i passim.

¹⁸ Por. art. 190 Konstytucji RP.

¹⁹ R. Tokarczyk: *System prawa amerykańskiego...*, s. 119.

²⁰ *Barbara Berry SA de CV v. Ken M Spooner Farms Inc*, 13 kwietnia 2006, Apelacyjny Sąd Federalny Stanu Waszyngton (9 Okręg), <https://www.casemine.com/judgement/us/59146c78add7b04934310dcc> [dostęp: 7.04.2021].

²¹ *Uniform Commercial Code*. Uniform Law Commission, <https://www.uniformlaws.org/acts/ucc>, [dostęp: 24.03.2021].

²² *American courts follow the doctrine of stare decisis and defer to earlier cases on similar issues. Such cases are known as “precedents”* – J.M. Walker: *The Role of Precedent in the United States: How Do Precedents Lose Their Binding Effect?* Stanford Law School China Guiding cases project, 29.02.2016, <http://cgc.law.stanford.edu/commentaries/15-John-Walker>, [dostęp: 11.04.2021]; Podobnie: L. Leszczyński, J. McClellan Marshall: *Precedens w procesie orzekania. Perspektywa sędziowska w ujęciu porównawczym*. Lublin 2019, s. 16.

²³ R. Tokarczyk: *System prawa amerykańskiego...*, s. 115, 119.

²⁴ *Ibidem*, s. 119.

Aby decyzja sądu została uznana za obowiązujący precedens, musi spełnić dwa kryteria: dotyczyć tych samych kwestii prawnych, opartych na podobnym stanie faktycznym, co aktualnie rozpatrywana sprawa oraz być wynikiem rozstrzygnięcia sądu tej samej lub wyższej instancji (w tym Sądu Najwyższego)²⁵.

Jeśli sąd rozstrzygający wskazany uprzedni wyrok uzna za precedens, jest nim związany. Nie dotyczy to orzeczeń zapadłych w innych okręgach sądowych. Związanie to powoduje, że sąd nie może pominąć w podstawie rozstrzygnięcia tak zdefiniowanego precedensu. Sądy związane są precedensami wydanymi przez Sąd Najwyższy USA, który jest władny zmienić precedensy ustanowione niższą instancją, ale również te ustalone przez stanowe organy wymiaru sprawiedliwości (w tym sądy najwyższe poszczególnych stanów). Kluczowym elementem jest analogiczne zastosowanie rozstrzygnięcia zapadłego w precedensie w kolejnych sprawach²⁶. Tak opisane związanie zapadłymi precedensami należy do doktryny *stare decisis*, regulującej obowiązywanie i możliwość odstąpienia od uprzednich precedensów²⁷.

Przejawem dominacji doktryny precedensu nad „kontynentalnie” postrzeganym prawem stanowionym w formie znanego z tradycji *civil law* kodeksu jest znikoma liczba tego rodzaju kodyfikacji. W tym miejscu należy wskazać na system prawny stanu Luizjana, którego odmienna od innych stanów historia znalazła odzwierciedlenie w większym wpływie prawa stanowionego. Efektem tej sytuacji jest stanowy kodeks cywilny²⁸, co wykluczyło ratyfikację UCC. Wiąże się to z ograniczoną rolą precedensu w systemie źródeł prawa tego stanu.

Opisana konstrukcja źródeł prawa odzwierciedla rolę precedensu dla jego wykładni. W stanach, w których wpływ tradycji kontynentalnej był ograniczony, wykładnia prawa postrzegana jest jako rozstrzygnięcie *ad casum*, powtarzane w kolejnych sprawach. Tak rozumiana interpretacja – jako ugruntowane znaczenie danej normy – ma pierwszeństwo przed abstrakcyjnie skodyfikowaną normą, bez odniesienia do realiów danej sprawy.

²⁵ J. Walker: *The Role of Precedent...*, s. 2–3.

²⁶ R. Tokarczyk: *System prawa amerykańskiego...*, s. 115.

²⁷ Opis procedury: *Statutory interpretation – stare decisis – Seventh Circuit uses methodological stare decisis to reverse substantive precedent*. “Harvard Law Review”, February 2020, vol. 133, iss. 4, s. 1444, <https://harvardlawreview.org/2020/02/ftc-v-credit-bureau-center-llc/> [dostęp: 02.04.2021].

²⁸ Oprócz Luizjany konstrukcje kodeksu cywilnego przyjęto w Kalifornii, Dakocie Północnej i Południowej oraz Georgii.

4.4 Doktryna *stare decisis*

Szczególna norma prawna, którą tworzy precedens, zawsze zachowuje najściślejszy związek ze stanem faktycznym sprawy. Z jednej strony odzwierciedla konkretną sprawę, z drugiej zaś, tworzy ogólną normę, która może być wykorzystana w przyszłości²⁹. Sądy, rozstrzygając poszczególne sprawy, tworzą orzecznictwo obowiązujące na zasadzie precedensów w przyszłych, podobnych sprawach (*stare decisis*)³⁰.

Na realizację zasady *stare decisis* składają się w szczególności dwa elementy zapadłego orzeczenia³¹:

— *ratio decidendi* – kluczowa część zasady precedensu związana z koncepcją *stare decisis* (zawarta w decyzji sądowej zasada rozstrzygnięcia), która jako reguła ogólna wiąże formalnie przy podejmowaniu w przyszłości decyzji, w tego samego typu przedmiocie jak ta, w której zapadło rozstrzygnięcie³²;

— *obiter dicta* – m.in. poglądy doktryny i wywody sądu, nie będące bezpośrednim oparciem dla takiego, a nie innego rozstrzygnięcia sprawy³³,

Możliwości uchylenia się od precedensu w ramach doktryny są ograniczone i sprowadzają się bądź do uchwalenia ustawy przez Kongres USA – regulującej sprawę rozstrzygniętą uprzednio przez precedens – bądź odstąpienia od niego przez sam sąd szukający rozwiązania prawnego dla danego stanu faktycznego. Przypadki te należą do rzadkości³⁴. Określając rolę Sądu Najwyższego w dziedzinie wykładni prawa, wskazuję, że w myśl doktryny *Erie*³⁵ nie może on dokonywać wykładni precedensów, a jedynie konkretnych przepisów prawa federalnego³⁶.

Kolejne kwestie związane ze stosowaniem precedensów, jak *case of first impression*, *overruling* czy *distinguishing*, omawiane zarówno w literaturze zagranicznej³⁷, jak i krajowej³⁸,

²⁹ R. Tokarczyk: *System prawa amerykańskiego...*, s. 115.

³⁰ Ibidem, s. 115.

³¹ M. Koszowski: *Anglosaska doktryna precedensu...*, s. 27.

³² Z. Kmiecik: *Precedens sądowy – istota i znaczenie*. „Zeszyty Naukowe Sądownictwa Administracyjnego” 2011, nr 5(38), s. 9.

³³ M. Balcerzak: *Zagadnienia precedensu w prawie międzynarodowym praw człowieka*. Toruń 2008, s. 42–43.

³⁴ J. Mead: *Stare Decisis in the Inferior Courts of the United States*. „Nevada Law Journal” 2012, vol. 12, iss. 3, art. 21, s. 788.

³⁵ Wyznaczonej precedensem Sądu Najwyższego w sprawie *Erie Railroad Co. v. Tompkins*, 25 kwietnia 1938 r. W: <https://supreme.justia.com/cases/federal/us/304/64/> [dostęp: 27.07.2021].

³⁶ W. Kosior: *Federal law v. State Law w Stanach Zjednoczonych – uwagi interpretacyjne*. „Roczniki Administracji i Prawa” 2014, 14/1, s. 77.

³⁷ J. Schroeder, R. Dow Jr.: *Arguing for Changes in the Law*. „Litigation”, vol. 25, no. 2, APPEALS, Winter 1999, s. 37–41.

³⁸ T. Zych: *W poszukiwaniu pewności prawa. Precedens a przewidywalność orzeczeń sądowych w tradycji prawa anglosaskiego*. Toruń 2017, s. 27 i passim.

w kontekście zmiany obowiązujących precedensów³⁹ wykrae

4.5.1 Rola Sądu Najwyższego w wykładni

W ramach interpretacji norm konwencyjnych Sąd Najwyższy USA dokonał wykładni Konwencji o prawie traktatów⁴⁵. W orzeczeniu *Meddelin v. Texas*⁴⁶ odpowiedział na pytanie: „Czy Konstytucja USA wymaga od sądów stanowych respektowania zobowiązań konwencyjnych USA poprzez egzekwowanie decyzji Międzynarodowego Trybunału Sprawiedliwości [na terenie USA]?”⁴⁷. Sąd Najwyższy uznał, że Konwencja nie obowiązuje, dopóki nie zostanie zaakceptowana przez Kongres. *A contrario* można uznać, że Konwencja obowiązuje w systemie prawa USA, tak jak prawo krajowe (od chwili jej akceptacji przez Kongres). W takim procesie przyjęta została KMST⁴⁸. O ile stosowanie KMST stało się udziałem sądów stanowych (w tym ich najwyższych instancji) oraz sądów federalnych, o tyle dotychczas Sąd Najwyższy USA nie rozstrzygał precedensów związanych bezpośrednio z KMST⁴⁹.

4.5.2 Regulacja umowy sprzedaży w systemie prawa USA

Źródła prawa regulujące umowę sprzedaży w USA umieszczone są zarówno w *common law*, jak i prawie stanowym.

Chronologicznie rzecz ujmując, pierwsze źródło stanowi dorobek *common law*. Orzeczenia sądowe składające się na prawo powszechne mają charakter dwojaki: jako podstawowy zasób dla norm prawa cywilnego w USA, w sytuacji, gdy dana materia nie jest uregulowana w ramach prawa stanowego; po wtóre jako źródło wykładni już obowiązującego prawa. Obok tak zdefiniowanych punktów wyjścia dla regulacji umowy w *common law* sprzedaż reguluje prawo stanowe – ustawy legislatur stanowych oraz federalnych.

⁴⁵ Konwencja Wiedeńska o Prawie Traktatów, sporządzona w Wiedniu dnia 23 maja 1969 r. (Dz.U. z dnia 2 listopada 1990 r.).

⁴⁶ *Meddelin v. Teksas*, Sąd Najwyższy USA, 25 marca 2008 r., <https://www.oyez.org/cases/2007/06-984> [dostęp: 16.05.2021].

⁴⁷ W oryginale: *Does the Constitution require state courts to honor the treaty obligation of the U.S. by enforcing a decision of the International Court of Justice?*

⁴⁸ *The Travelers Property Casualty Company of America and Hellmuth Obata & Kassabaum, Inc. v. Saint-Gobain Technical Fabrics Canada Limited*, Federalny Sąd Okręgowy dla stanu Minnesota, Minneapolis, 31 stycznia 2007 r., <http://www.unilex.info/cisg/case/1166> [dostęp: 15.06.2021].

⁴⁹ Stan na 27 lutego 2024 r.

Dla pełnego obrazu źródeł prawa zobowiązań umownych w USA wskazuję, że zbiór rozstrzygnięć *common law* zawarto w kompilacji opracowanej przez uczonych, zwanej *Restatement (Second) of Contracts* z 1932 roku, zmienianej częściowo w 1973 i 2011 roku, wykorzystywanej przez orzecznictwo jako *quasi* kodeks⁵⁰. Nie jest to zbiór o mocy wiążącej w rozumieniu aktów ustawowych⁵¹. Obecnie w większości stanów (wyjątek stanowi Luizjana) źródło prawa zobowiązań umownych stanowi połączenie *Restatement of the Contracts* wraz z precedensami *common law* i prawem stanowionym (do którego zalicza się UCC)⁵².

4.5.2.1 Uniform Commercial Code, a regulacja umowy sprzedaży

Według kryteriów znanych z prawa kontynentalnego regulacja umowy sprzedaży w prawie *stricte* krajowym USA nie jest jednolita. Oprócz omówionych źródeł norm składa się na nią również *Uniform Commercial Code*. Akt ten wszedł w życie w 1953 roku⁵³ i jest w wielu miejscach zbieżny z treścią KMST. Zawiera on rozwiązania zaczerpnięte z dorobku prawa precedensowego. Dzięki UCC dokonano zmian w części obowiązujących precedensów – składowych *common law* oraz postulatów płynących z *Restatement of Contracts*⁵⁴. Do dzisiaj wszystkie stany USA (poza Luizjaną) ratyfikowały UCC, modyfikacji uległa pierwotna, modelowa wersja aktu, lecz zachowano jego zasadniczą treść⁵⁵. Wprowadzenie UCC uznane było w doktrynie jako zbliżenie systemu USA do prawa stanowionego⁵⁶. Korespondowało to z postulatami doktryny uznającymi jednolitość w stosowaniu UCC za element niepisanej zasady kodeksu⁵⁷. Mimo takich założeń, wobec możliwości modyfikacji modelowego aktu UCC przez stanowe legislatury, postulowany „ponadstanowy” konsensus w przyjęciu jednolitej umowy sprzedaży ustępuje poszanowaniu dotychczas wypracowanym rozwiązaniom w obrębie *common law*.

⁵⁰ Restatement of the Contracts (Second), <https://docplayer.net/28746007-Restatement-second-of-contracts.html>, [dostęp: 26.07.2021].

⁵¹ J. Halberda: *Amerykańskie prawo bezpodstawnego wzbogacenia w Restatement z 2011 r.* „Kwartalnik Prawa Prywatnego” 2013, r. 22, z. 4, s. 857.

⁵² R. Tokarczyk: *Przegląd głównych norm amerykańskiego prawa zobowiązań umownych.* „Rejent” 1997, r. 7, nr 1(69), s.17.

⁵³ *Uniform Commercial Code*. Uniform Law Commission, <https://www.uniformlaws.org/acts/ucc>, [dostęp: 24.03.2021].

⁵⁴ I. Karwala: *Regulacja świadczenia usług w prawie amerykańskim – w poszukiwaniu modelowych reguł świadczenia usług dla polskiego ustawodawcy.* „Transformacje Prawa Prywatnego” 2014, nr 3, s. 58, (DOI: 10.26106/7v93-7n83).

⁵⁵ W. Malcolm: *The Uniform Commercial Code in the United States.* “The International and Comparative Law Quarterly”, January 1963, vol. 12, no. 1, s. 226–246.

⁵⁶ N. Ślęzak: *Elementy prawa kontraktowego Stanów Zjednoczonych Ameryki.* „Przegląd Prawa i Administracji” 2010, t. LXXXII, s. 224–225.

⁵⁷ R.E. Speidel: *The Revision of UCC Article 2, Sales in Light of the United Nations Convention on Contracts for the International Sale of Goods.* “Northwestern Journal of International Law and Business” 1996, vol. 16, iss. 2, s. 165–166.

Wskazane źródła mają swoje miejsce w hierarchii aktów prawnych, co nie przekłada się na sposób ich interpretacji. Sądy akty ustawowe wykładają ściśle (zawężająco), w przeciwieństwie do precedensów, które wykładane są dynamicznie⁵⁸. Ma na to wpływ wielowiekowa tradycja, gdzie wobec braku aktów prawa pochodzących od legislatora system prawny budowano na podstawie rozstrzygnięć sądów⁵⁹. W praktyce nakładają się na siebie dwa konkurujące zjawiska. Z jednej strony konieczność uwzględnienia hierarchii źródeł prawa, z drugiej – praktyka sądowa preferująca precedensy względem prawa skodyfikowanego. Rolę prawa pochodzącego od legislacji, które miałyby zmienić zastany świat prawa *common law*, uznano za absurd wobec sprzeczności z porządkiem prawa zwyczajowego⁶⁰.

Omówienie metod interpretacji UCC jest konieczne dla ustalenia wykładni KMST. Kluczową cechą obowiązującej praktyki orzeczniczej jest posługiwanie się przez sądy uprzednią interpretacją treści normy, zamiast samodzielnego poszukiwania jej międzynarodowego, autonomicznego znaczenia⁶¹.

4.5.3 Wykładnia KMST w USA

Orzecznictwo wywodzi skutki procesowe wynikające z miejsca KMST w systemie źródeł prawa. W uzasadnieniu rozstrzygnięcia w sprawie *Usinor Industeel*⁶⁴ wskazano, że „pod rządami Klauzuli Nadrzędności Konstytucji USA (art. VI sekcja 2)⁶⁵, Konwencja zastępuje każdą sprzeczną z nią normę prawa stanowego, w tym UCC”⁶⁶.

Sporadycznie orzecznictwo pomija KMST. Sąd Apelacyjny dla stanu Nowy Jork⁶⁷, w 30. rocznicę obowiązywania KMST w USA, uchylił orzeczenie sądu I instancji wobec pominięcia KMST w sytuacji, gdy strony sporu w związku z zawartą umową sprzedaży miały siedzibę w państwach będących stronami Konwencji (w tym przypadku Peru i USA). Sąd I instancji uznał, że UCC znajdzie zastosowanie, eliminując KMST z podstawy rozstrzygnięcia. Uzasadnienie tej decyzji wskazywało na mały dorobek orzeczniczy wydany na podstawie KMST. Sąd Apelacyjny nie podzielił tej wykładni. Uchylając wyrok I instancji, sąd zaaprobował interpretację językową w wersji przedstawionej w rozstrzygnięciu *Delchi Carrer*⁶⁸. Zastosowanie KMST było w tej sprawie kluczowe wobec faktu, że spór dotyczył koncepcji *parol evidence rule*, której KMST nie przewiduje (a funkcjonuje na gruncie UCC w zakresie ograniczenia możliwości dowodzenia „ponad ośnowę” dokumentu).

4.5.3.2 Wykładnia umowy międzynarodowej sprzedaży

Uznanie danej umowy jako regulowanej przez KMST wymaga rozstrzygnięcia sposobu jej wykładni. W tym zakresie wiodącą rolę pełni precedens *Delchi Carrier*⁶⁹. Rodzi to określone konsekwencje. Precedens ten z jednej strony ugruntował stosowanie KMST w oparciu o przewidziane nią przesłanki, z drugiej – narzucił wadliwą w świetle zasady jej autonomii wykładni . Mwmm□

W sprawie *Genpharm Inc.*⁷¹ sąd – przytaczając wykładnię UCC – uznał, że dla stosowania KMST kluczowe, zasadnicze znaczenie mają „język i zasady”, na których oparta jest Konwencja⁷². Kontynuowano tym samym interpretację aktu odnoszącą się do krajowego rozumienia jego treści. Rozwój orzecznictwa w oparciu o język umowy pomijał postulaty wynikające z art. 7 ust. 1 KMST. Skutkiem powyższego wykładnia norm Konwencji była rozstrzygana na podstawie precedensów wyłącznie krajowych. Opierając się na takiej metodzie, sąd powołał się na orzeczenie zapadłe na podstawie UCC – w sporze między podmiotami krajowymi, w sprawie *Medinol Ltd. v. Boston Scientific Corp.*⁷³ – w rezultacie uznał, że przedstawione tam wyjaśnienie art. 2 UCC jest pomocne do wykładni KMST i odpowiedzi na pytanie, jakie kryteria musi spełnić dana umowa dla jej kwalifikacji jako umowy sprzedaży. Sąd wskazał, że decydujące jest kryterium dominujących elementów w danym stosunku zobowiązaniowym, charakterystycznych dla tej umowy, które „nie mogą mieć charakteru incydentalnego”⁷⁴. Jakikolwiek odstępstwo od zasady wykładni literalnej (tak jak w ww. orzeczeniu na rzecz funkcjonalnej definicji) jest przeprowadzane w obrębie prawa krajowego i w oparciu o stan faktyczny sprawy *ad casum*.

4.5.3.3 Dominujący model interpretacji prawa – wykładnia literalna

W wykładni Konwencji wyraźne są dwie linie orzecznicze: odnoszącej się do literalnego brzmienia tekstu, do którego pomocniczo stosowano interpretację powstałą na gruncie prawa krajowego UCC, oraz celowościowej – realizującej zasady wykładni ujęte w art. 7 ust. 1 KMST.

Rozwój wykładni Konwencji w USA zapoczątkowała literalna wykładnia KMST w rozstrzygnięciu z 14 kwietnia 1992 roku w sprawie *Filanto S.p.A. vs. Chilewich International*⁷⁵ (dalej: *Filanto*). Wobec braku orzecznictwa *ad meriti* wyjaśniającego KMST sąd za punkt wyjścia do rozumienia umowy przyjął dominującą metodę wykładni w orzecznictwie USA. Metodą tą była wykładnia literalna, określana w doktrynie krajowej jako

⁷¹ *Genpharm Inc. v. Pliva-Lachema A.S.*, Okręgowy Sąd Federalny dla Wschodniego Nowego Jorku 29 marca 2005 r., https://www.uncitral.org/clout/clout/data/usa/clout_case_699_leg-2177.html [dostęp: 22.05.2021].

⁷² Sąd powołał się przy tym na orzeczenia: *Delchi Carrier II...*; *Chicago Prime Packers Inc. v Northam Food Trading Co.*, Federalny Sąd Apelacyjny Chicago (7. Okręg), 23 maja 2005 r., <https://caselaw.findlaw.com/us-7th-circuit/1292134.html>, [dostęp: 22.05.2021]; *Usinor Industeel v. Leeco Steel...*

⁷³ *Medinol Ltd. v. Boston Scientific Corp.* Okręgowy Sąd Federalny dla Południowego Nowego Jorku, 28 października 2002 r., <https://www.casemine.com/judgement/us/59147a7dadd7b0493440bb22> [dostęp: 16.06.2021].

⁷⁴ *Genpharm Inc. v. Pliva-Lachema...*

⁷⁵ *Filanto S.p.A. v. Chilewich International Corp.* Federalny Sąd Okręgowy dla południowego Nowego Jorku, 14 kwietnia 1992, CLOUT nr 23, https://www.uncitral.org/clout/clout/data/usa/clout_case_23_leg-1018.html, [dostęp: 2.02.2021].

*plain language rule*⁷⁶. Jest to dążenie w interpretacji do stosowania jasnego języka, który nie rodzi „absurdalnych czy niepraktycznych konsekwencji”⁷⁷. Celem tego sposobu wykładni jest przedstawienie treści aktu w świetle „powszechnie akceptowanych” zasad prawa umów⁷⁸. Najistotniejszą kwestią w precedensie *Filanto* było uznanie, że o ile ranga danego aktu definiuje sposób jego wykładni⁷⁹, o tyle KMST wchodzi w obręb prawa federalnego i podlega interpretacji według reguł w niej zawartych, bez odniesienia do prawa krajowego. W doktrynie dało to podstawę do uznania, że zasady wykładni należy wywieść z Konwencji, a nie z UCC⁸⁰. Mimo tego w uzasadnieniu orzeczenia brak wyjaśnienia zasad konwencyjnych. Uzasadniano to brakiem orzecznictwa, do którego sąd mógłby się odnieść, dekodując znaczenie powołanych norm. Zatem mimo twierdzenia sądu, że to nie zasady prawa krajowego stanowią podstawę wykładni Konwencji, ten nie dokonuje ich wskazania i interpretacji. W rezultacie sąd ten nie rozpatruje orzecznictwa państw obcych jako wskazówki przy ustaleniu znaczenia wykładanych norm. Deklarowane w uzasadnieniu poszanowanie autonomii Konwencji nie koresponduje z jej wykładnią literalną, zdefiniowaną w oparciu o precedensy zapadłe na podstawie prawa krajowego.

4.5.3.4 Zaprzeczenie autonomicznej wykładni – *homeward trend*

Analiza orzecznictwa USA zapadłego na podstawie KMST pozwala zaobserwować zjawisko utożsamiania treści aktu międzynarodowego z prawem krajowym. Oznacza to traktowanie treści Konwencji tak jak UCC, a w dalszej kolejności stosowanie metod dowodzenia i wykładni powstałych na podstawie interpretacji prawa pochodzącego od krajowego legislatora do aktów konwencyjnych. Wskazane elementy składają się na zjawisko nazwane w doktrynie *homeward trend*⁸¹. U progu trzeciej dekady XXI wieku można wskazać, używając krajowej nomenklatury, na „ugruntowaną linię orzeczniczą”⁸², która zapoczątkowana wyrokami w sprawach *Delchi*

⁷⁶ A. Korybski: *Wykładnia przepisów prawa stanowionego...*, s. 435.

⁷⁷ M. Goodman: *Reconstructing the Plain Language Rule of Statutory Construction: How and Why*. “Montana Law Review” 2004, vol. 65, iss. 2, s. 229–230.

⁷⁸ *CNA Int’l Inc v. Guangdong Kelon Electronical Holdings*, Federalny Sąd Okręgowy dla Illinois Chicago, 3 września 2008 r., <http://www.unilex.info/cisg/case/1637> [dostęp: 16.06.2021].

⁷⁹ Powołanie precedensu *Coenen v. R.W. Pressprich & Co.*, Federalny Sąd Apelacyjny Nowego Jorku (2. Okręg), 12 stycznia 1972, (*Once a dispute is covered by the Act, federal law applies to all questions of interpretation, construction, validity, revocability and enforceability*), <https://www.ravellaw.com/opinions/d0d9c6e2676afb5f416bdd108b9b246d>, [dostęp: 16.06.2021].

⁸⁰ W. Malcolm: *The Uniform Commercial Code in the United States...*, s. 227.

⁸¹ F. Ferrari: *Autonomous Interpretation versus Homeward Trend versus Outward Trend in CISG case law*. “Uniform Law Review”, March 2017, vol. 22, iss. 1, s. 244 i passim (DOI: 10.1093/ulr/unw057).

⁸² *ThyssenKrupp Metalurg vs. Energy Coal S.P.A.*, Stanowy Sąd Najwyższy stanu Nowy Jork, 14 października 2015 r., https://f.datasrvr.com/fr1/816/22086/Thyssenkrupp_v_Energy_Coal.pdf, [dostęp: 23.11.2020]; *Supermicro Computer v. Digitechnic*, 30 stycznia 2001 r., Federalny Sąd Okręgowy dla Północnej Kalifornii, <https://law.justia.com/cases/federal/district-courts/FSupp2/145/1147/2421406/> [dostęp: 29.03.2021].

*Carrier vs. Rotorex Group*⁸³ oraz *MCC Marble*⁸⁴ przyjęła sposób wykładni stanowiący podstawę wskazanego zjawiska.

4.5.3.5 Materialny aspekt *homeward trend*

*Delchi Carrier*⁸⁵ było orzeczeniem, w którego uzasadnieniu ustalono podstawy wykładni KMST w pierwszej dekadzie jej obowiązywania, do dzisiaj zachowującej aktualność. Sąd przyjął za punkt wyjścia brak orzecznictwa zapadłego z zastosowaniem KMST i uznał, że wobec tego należy stosować się do języka oraz ogólnych zasad, na których jest oparta Konwencja. Odniesienie się do zasad konwencyjnych nie zostało umocnione interpretacją, a jedynie „blankietowym” zacytowaniem art. 7 ust. 1. Postulowanie wykładni w oparciu o zasady konwencyjne nie znajduje zastosowania w interpretacji norm. W praktyce oznacza to stosowanie orzecznictwa nadającego znaczenie normom UCC do wykładni tożsamyh treściowo norm Konwencji⁸⁶. Sąd wskazuje w uzasadnieniu, że taki zabieg „nie jest sam przez się dopuszczalny”⁸⁷, niemniej odstępstwo od tego postulatu uzasadnia brakiem precedensów orzeczniczych wykładających KMST. Skutkuje to zaadoptowaniem na potrzeby wykładni KMST orzecznictwa interpretującego UCC, w sytuacji, gdy język Konwencji odzwierciedla literalnie brzmienie prawa *stricte* krajowego (podobnie *Orbisphere Corp.*⁸⁸). Przykładem takiej metody jest nadanie odpowiedzialności za naruszenie umowy określonej art. 74 KMST znaczenia takiego, jak ujęte w prawie *common law* (precedens *Hadley v. Baxendale*⁸⁹).

Wyrok w sprawie *Calzaturificio Claudia*⁹⁰ rozstrzyga nowe kwestie, tworząc punkt odniesienia dla rozstrzygnięć w kolejnych sprawach. Jedną z nich jest to, że strona umowy nie może powoływać się na skutki wynikające z nieznanomości języka, w którym dokument zapisano. W oparciu o dotychczas zapadłe orzeczenia sąd skonstruował model wykładni, której

⁸³ *Delchi Carrier I i Delchi Carrier II*.

⁸⁴ *MCC Marble Ceramic Center v. Ceramica Nuova D'Agostino*, Federalny Sąd Apelacyjny (11. okręg) Atlanta, 29 czerwca 1998 r., https://www.uncitral.org/clout/clout/data/usa/clout_case_222_leg-1445.html [dostęp: 16.06.2021].

⁸⁵ Stanowisko to stało się precedensem uzasadniającym obowiązywanie KMST w USA i wielokrotnie powoływanym przykładowo w: *TeeVee Tunes Inc. v. Gerhard Schubert GmbH*, Okręgowy Sąd Federalny dla południowego Nowego Jorku, 23 sierpnia 2006 r., CLOUT nr 615, https://www.uncitral.org/clout/clout/data/usa/clout_case_615_leg-1258.html; CISG-online 1272, <http://www.unilex.info/cisg/case/1137>. [dostęp: 18.05. 2021]; *Delchi Carrier II...*

⁸⁶ V. Genys: *Blazing a Trail in the „new frontier” of the CISG: Helen Kaminski v. Marketing Australian Products, Ltd. Inc.*, „Journal of Law and Commerce” 1998, no. 17, s. 415.

⁸⁷ W oryginale: *UCC case law is „not per se applicable”*.

⁸⁸ *Orbisphere Corporation v. United States...*

⁸⁹ Opis zagadnienia w ujęciu prawnoporównawczym: W. Barnes: *Hadley v. Baxendale and Other Common Law Borrowings from the Civil Law*. „Texas Wesleyan Law Review”, 3/2005, vol. 11, iss. 2, s. 627 i passim.

⁹⁰ *Calzaturificio Claudia v. Olivieri Footwear*, Federalny Sąd Okręgowy dla południowego Nowego Jorku, 6 kwietnia 1998 r., https://www.uncitral.org/clout/clout/data/usa/clout_case_413_leg-1637.html [dostęp: 16.06.2021].

podstawą są zasady Konwencji i jej treść rozumiana przez pryzmat krajowych znaczeń i rozwiązań proceduralnych. Rozumienie zasady dobrej wiary ustalone na podstawie art. 2 UCC może funkcjonować odnośnie do wykładni KMST, „o ile użyty język jest podobny”⁹¹ do tego stosowanego w Konwencji. Rozstrzygnięcie to rozszerza językowe rozumienie Konwencji, wskazując, że może ona być interpretowana w oparciu o orzecznictwo powstałe nie tylko dla literalnie tożsamyh (tak jak ustalono w sprawie *Delchi Carrier*), ale również literalnie podobnych (*similar language*) postanowień UCC.

Dla orzecznictwa sądów USA pierwszej dekady obowiązywania KMST charakterystyczne jest funkcjonowanie bez analizy rezultatów wykładni uzyskanych w innych krajach, nawet tych z kręgu kultury prawnej *common law*⁹². Ponadto judykatura nie podjęła próby wykładni zasad konwencyjnych, czego przejawem było pominięcie dorobku orzecznictwa państw trzecich⁹³.

Sąd Najwyższy Stanu Nowy Jork w orzeczeniu z 14 października 2015 roku⁹⁴ starał się zdefiniować zasady wykładni KMST – uznał, że art. 7 ust. 1 zawiera wytyczne skierowane wprost do sądu, a nie do stron umowy oraz że w UCC i KMST naruszenia treści umowy określają te same treściowo normy⁹⁵, co czyni zbędnym zabieg autonomicznej wykładni. W konsekwencji ustalenia wykładni powołanych zasad Sąd dokonuje poprzez orzecznictwo dotyczące artykułu 2 UCC⁹⁶.

4.5.3.6 Proceduralny aspekt homeward trend

Oprócz zastosowania orzecznictwa zapadłego na podstawie norm UCC do ustalenia treściowo zbliżonych do nich norm KMST rozstrzygnięcia wymagała możliwość użycia rozwiązań proceduralnych właściwych dla prawa krajowego. Taką konstrukcją jest zasada wykładni *parol*

⁹¹ *Delchi Carrier II...*

⁹² *Helen Kaminski v. Marketing Australian Products*, Federalny Sąd Okręgowy dla południowego Nowego Jorku, 21 czerwca 1997 r., https://www.uncitral.org/clout/clout/data/usa/clout_case_187_leg-1076.html, [dostęp: 26.03.2021].

⁹³ *Delchi Carrier II...*

⁹⁴ *ThyssenKrupp Metalurg vs. Energy Coal...*

⁹⁵ *In a breach of contract claim, relatively little turns on the choice between the CISG and the UCC. The elements of a breach of contract claim are the same either way* (W przypadku naruszenia umowy stosunkowo niewiele skłania do wyboru między CISG a UCC. W każdym razie elementy naruszenia umowy są takie same – tłum. autor); *Maxxsonics USA Inc. V Fengshum Peiyng Electro Acoustic Co. Ltd.* Federalny Sąd Okręgowy dla Północnego Okręgu Illinois Część Wschodnia, Chicago, 21 marca 2012 r., <https://casetext.com/case/maxxsonics-usa>, https://schlamstone.com/wp-content/uploads/2015/10/2015_31922.pdf, [dostęp: 29.07.2021].

⁹⁶ *Eldesouky v. Hatem Abdel Aziz*, Federalny Sąd Okręgowy dla południowego Nowego Jorku, Nowy Jork, 4 sierpnia 2015 r., <http://www.cisg-online.ch/content/api/cisg/urteile/2852.pdf> [dostęp: 2.04.2021]; *Hilaturas Miel, S.L. v. Republic of Iraq*, Federalny Sąd Okręgowy dla południowego Nowego Jorku, Nowy Jork, 20 sierpnia 2008 r., <http://www.unilex.info/cisg/case/1465> [dostęp: 27.05.2021]; CISG-online 1777, za: *Delchi Carrier II...*; *Genpharm Inc. v. Pliva-Lachema...*

evidence rule. Reguła ta wyklucza możliwość przeprowadzenia dowodu z zeznań świadków, dla obalenia twierdzeń w formie pisemnej⁹⁷. W uzasadnieniu orzeczenia w sprawie *MCC Marble*⁹⁸ podniesiono, że w ujęciu krajowym pomaga ona propagować zasadę dobrej wiary i jednolitości umów, niemniej w wielu państwach (stronach KMST) nie jest stosowana. Sąd odnosząc się do intencji ustawodawcy⁹⁹, wskazał, że nadrzędną zasadą KMST jest zapewnienie stronom międzynarodowej umowy sprzedaży pewności co do tego, który system prawny jest dla nich wiążący. W omawianej sprawie sąd dokonuje „eklektyki wykładni”, łącząc z pozoru sprzeczne koncepcje – odnosi się do intencji stron, intencji ustawodawcy, a ponadto – wykładni literalnej. Sąd stosując doktrynę *parol evidence rule*, uznaje za jej podstawę art. 8 ust. 3 KMST.

Kolejnym z przejawów proceduralnego naruszenia postulatu jednolitości stosowania aktu jest wybieranie rozwiązań o innej konstrukcji niż te uwzględnione w treści Konwencji. Podporą jest tu argument, że to celowy brak legislacyjny, konieczny do uzupełnienia rozwiązaniem krajowym. I tak w sprawie *Ajax Tools Works Inc.*¹⁰⁰ sąd rozpoznał odmienną od krajowej regulację odstąpienia od umowy jako lukę konwencyjną. Celem pominięcia norm aktu sąd zastosował czysto krajowe rozwiązanie – doktrynę odstąpienia (*The Doctrine of Waiver*¹⁰¹). Doktrynę tę sąd interpretował przy pomocy słownikowych definicji jako „celowe lub dobrowolne zrzeczenie się znanego prawa lub takie postępowanie, które pozwala wnioskować o zrzeczeniu się takiego prawa”. Sąd uznając, że Konwencja nie przewiduje takiej konstrukcji, uznał to za lukę konwencyjną, która poprzez odniesienia do art. 7 ust. 2 KMST winna zostać rozstrzygnięta według norm prawa krajowego. Tak przedstawiona wykładnia wprowadza rozwiązania prawa krajowego wbrew zasadom konwencyjnym.

Najnowsze orzecznictwo dokonuje syntezy dotychczasowych rozwiązań do rozstrzygania kolejnych spraw. Oznacza to usankcjonowanie wykładni literalnej, naruszającej autonomię aktu poprzez oparcie kolejnych rozstrzygnięć na argumentacji uprzednio wydanych orzeczeń składających się na zjawisko *homeward trend*. W rezultacie nie tylko zbliżonym treściowo postanowieniom niektórych regulacji KMST do UCC uzasadniano stosowanie krajowych znaczeń wykładanych pojęć, taki sposób stosowania prawa rozszerzono również

⁹⁷ Zbliżone rozwiązanie funkcjonuje w polskim k.c. por. art. 74 § 1 k.c.

⁹⁸ *MCC Marble Ceramic Center v. Ceramica Nuova...*

⁹⁹ Wyrażonych w liście Prezydenta USA do Senatu w przedmiocie ratyfikacji KMST: *Letter of Transmittal from Ronald Reagan*. President of the United States to the United States Senate, 15 United States Code appendixes 70,71 (1997), <https://www.federalregister.gov/citation/52-FR-1586>, [dostęp: 16.06.2021].

¹⁰⁰ *Ajax Tool Works Inc. v. Can-Eng Manufacturing Ltd.*, Federalny Sąd Okręgowy USA dla stanu Illinois, Chicago, 29 stycznia 2003 r., https://www.uncitral.org/clout/clout/data/usa/clout_case_574_leg-1393.html, [dostęp: 16.06.2021].

¹⁰¹ C.P. Campbell: *The doctrine of waiver*. “Michigan Law Review”, November 1904, vol. 3, no. 1, s. 10, (DOI: 10.2307/1273250).

w odniesieniu do interpretowanych instytucji prawnych. Sąd w sprawie *Hilaturas Miel, S.L.* uznał, że konstrukcja konwencyjna rażącego naruszenia umowy *fundamental breach*¹⁰² odpowiada koncepcji przyjętej na gruncie UCC. Pozwala to, w ocenie sądu, skorzystać z konstrukcji zastępczego wykonania umowy – skodyfikowanej w § 2–614 UCC¹⁰³. Poza polem rozważań sądu była okoliczność, że koncepcja istotnego naruszenia umowy w KMST jest odmiennie skonstruowana niż ta określona § 2–601 UCC¹⁰⁴. Zatem w następstwie „analogicznej”, literalnej wykładni KMST dokonano wykładni pojęcia istotnego naruszenia umowy na podstawie prawa krajowego. Skutkowało to zastosowaniem nieznannej Konwencji konstrukcji. Argumentem za takim rozwiązaniem było uznanie odmiennego uregulowanie zastępczego wykonania umowy w Konwencji względem prawa krajowego za „lukę konwencyjną” (art. 7 ust. 2 KMST). Związanie tekstem – jako ramy i punktu wyjścia wykładni literalnej – doprowadziło do wypaczenia treści Konwencji, poprzez nadanie występującym w niej pojęciom znaczenia wywiedzionego z prawa krajowego.

4.5.3.7 Dobra wiara w prawie USA

Wbrew intencji kodyfikatorów UCC nie jest wykładana jednolicie, zwłaszcza w zakresie zasady dobrej wiary¹⁰⁵. Postulat dobrej wiary jest jedyną wprost skodyfikowaną zasadą, której krajowe znaczenie utożsamiono z konwencyjną zasadą poszanowania dobrej wiary w handlu międzynarodowym.

W klasycznym systemie *common law* (znanym z prawa angielskiego) koncepcja dobrej wiary nie jest zasadą wykładni umów¹⁰⁶. UCC wprowadza koncepcję dobrej wiary, co nie przesądza o znaczeniu jej treści w stosowaniu prawa. Dobra wiara w UCC jest komentowana jako zasada równie istotna, co „mglista” i wymagająca wykładni¹⁰⁷. Postanowienie dotyczące

¹⁰² Art. 25 KMST: „Naruszenie umowy przez jedną ze stron uważa się za istotne, jeżeli powoduje dla drugiej strony taki uszczerbek, który w sposób zasadniczy pozbawia tę stronę tego, czego zgodnie z umową miała prawo oczekiwać, chyba że strona naruszająca umowę nie przewidywała takiego skutku i osoba rozsądna tego samego rodzaju i w tych samych okolicznościach nie przewidziałaby takiego skutku”.

¹⁰³ Section §2–614 Substituted Performance. (1) Where without fault of either party the agreed berthing, loading, or unloading facilities fail or an agreed type of carrier becomes unavailable or the agreed manner of delivery otherwise becomes commercially impracticable but a commercially reasonable substitute is available, such substitute performance must be tendered and accepted.

¹⁰⁴ Subject to the provisions of this Article on breach in installment contracts ([Section 2-612](#)) and unless otherwise agreed under the sections on contractual limitations of remedy ([Sections 2-718](#) and [2-719](#)), if the goods or the tender of delivery fail in any respect to conform to the contract, the buyer may (a) reject the whole; or (b) accept the whole; or (c) accept any commercial unit or units and reject the rest.

¹⁰⁵ R. Scott: *Is the article 2 the Best We Can Do?* “Hastings Law Journal” 2001, vol. 52, iss. 3, s. 679–681.

¹⁰⁶ A. Ramesh, P. Ghicu, C. Putman: *CISG v. UCC: Key distinctions and applications*. “The Business and Management Review”, June 2016, vol. 7, no. 5, s. 461.

¹⁰⁷ R. Eisenberg: *Commercial Law: „Good Faith Under the Uniform Commercial Code – A New Look at an Old Problem”*. “Marquette Law Review”, Winter 1971, vol. 54, iss. 1, s. 2–3.

dobrej wiary jest zapisane w rozdziale 2 § 1 UCC, dotyczącym ogólnych definicji (*General Definitions*): *Every contract or duty within this Act imposes an obligation of good faith in its performance or enforcement.* (Każda umowa czy obowiązek w ramach tego Aktu nakłada zobowiązanie dobrej wiary w wykonaniu i egzekwowaniu umowy)¹⁰⁸.

Poza dobrą wiarą UCC nie zawiera innych zasad jego wykładni. Tak przyjęta konstrukcja poszerza dyskrejonalną władzę sądu w zakresie oceny zachowań stron. Ponadto utrudnia interpretację zasad nieznanych prawu krajowemu.

Autonomiczna wykładnia zasady dobrej wiary w handlu międzynarodowym napotyka trudności wobec ugruntowanego znaczenia „zasady dobrej wiary” w orzecznictwie krajowym. Sąd w sprawie *Skelton Truck*¹⁰⁹, kierując się wykładnią językową, bazując na tekście KMST, w tym art. 7 ust. 1 – uznaje, że Konwencja wiąże strony, jednak do wykładni dobrej wiary powołuje utrwalone rozumienie prawa *stricte* krajowego. Sąd wskazuje: „Według prawa stanu Minnesota każda umowa czy wynikające z UCC obowiązki nakładają obowiązek wykładni w dobrej wierze”¹¹⁰. Dobrą wiarę sąd definiuje jako „uczciwość i przestrzeganie rozsądnych handlowych standardów uczciwego postępowania”, co odnosi się zasadniczo do pojęcia subiektywnego dobrej wiary¹¹¹. W takim ujęciu sąd traktuje dobrą wiarę jako element wykładni oświadczeń woli stron, a nie kryterium obiektywnej oceny poszanowania dobrej wiary w handlu międzynarodowym. Zatem poza zakresem tej interpretacji jest treść art. 7 ust. 1 KMST. Prowadzi to do wniosku, że interpretacja językowa (*plain language rule*) pozwala pominąć zasady aktu, traktując je jak normy niższego rzędu, które w razie konfliktu z regulacjami krajowymi są pomijane w podstawie orzeczenia.

4.5.4 Wykładnia autonomiczna – uwzględnienie zasad KMST

Równolegle do ściśle językowej interpretacji wyznaczonej precedensem *Delchi Carrier* zarysowała się wykładnia odmienna. W jej ramach traktuje się KMST jako osobny akt, rozumiany w sposób wymagany zawartymi w nim zasadami. Charakterystyczne dla tej metody jest uwzględnienie międzynarodowego charakteru Konwencji. Przejawem tego jest odniesienie

¹⁰⁸ Tłumaczenie własne.

¹⁰⁹ *Skelton Truck Lines v. Peoplenet Communs. Corp.*, Sąd Okręgowy dla Stanu Minnesota, Mineapolis, 18 stycznia 2017 r., <https://iicl.law.pace.edu/cisg/case/united-states-january-18-2017-district-court-skelton-truck-lines-v-peoplenet-communs-corp> [dostęp: 16.06.2021].

¹¹⁰ Cyt. z uzasadnienia *Skelton Truck Lines v. Peoplenet Communs...*: *Under Minnesota law, every contract or duty within the Uniform Commercial Code imposes an obligation of good faith in its performance and enforcement. Minn. Stat. § 336.1–304.*

¹¹¹ Cyt. z uzasadnienia *Skelton Truck Lines v. Peoplenet Communs...*: *Good faith, "generally" means honesty in fact and the observance of reasonable commercial standards of fair dealing.*

się do rozstrzygnięć sądów zagranicznych. Jako modelowy przykład tej interpretacji wskazywane jest orzeczenie Sądu Federalnego stanu Luizjana (*Medical Marketing*)¹¹².

Na wstępie warto zauważyć, że omawiane w tej części wyroki nie tworzą precedensów (w znaczeniu uprzednio zdefiniowanym w systemie *common law*), posiadają zatem walor czysto argumentacyjny.

Stanem faktycznym rozstrzygnięcia, w którym dokonano autonomicznej wykładni Konwencji, był spór wynikły na tle nadania klauzuli wykonalności orzeczeniu trybunału arbitrażowego. Pozwany zakwestionował je, zarzucając temu werdyktowi naruszenie klauzuli porządku publicznego. Zarzut pozwanego sprowadzał się do twierdzenia, że trybunał arbitrażowy zastosował błędnie art. 35 KMST, niezgodnie z wykładnią przyjętą przez Sąd Najwyższy RFN¹¹³. Sąd dokonał analizy orzeczenia sądu niemieckiego, traktując je jak normotwórczy precedens. Stan faktyczny sprawy sprowadzał się do ustalenia czy zawartość metalu w muszlach będących przedmiotem umowy sprzedaży może być podstawą roszczenia z tytułu niezgodności towaru z umową. Kwestia dotyczyła rozstrzygnięcia, według których norm prawa publicznego – państwa sprzedawcy czy kupującego – określić dozwolone stężenie metalu w przedmiocie sprzedaży¹¹⁴.

Przedmiotem wykładni był art. 35 (2) (a) KMST o treści: „Jeżeli strony nie uzgodniły inaczej, towary są zgodne z umową tylko wówczas, gdy: (a) nadają się do użytku w takich celach, w jakich zwykle służą towary tego samego rodzaju”.

Według decyzji niemieckiego Sądu Najwyższego za wystarczające dla uznania towarów za zgodne z umową jest ich współmierność z normami określającymi stężenie metalu (zatem będącymi składową norm prawa publicznego) prawa sprzedawcy. Dokonano tym samym wykładni funkcjonalnej, przełamując literalne brzmienie art. 35 ust. 1 KMST. Sąd, opierając swoje rozstrzygnięcie o stanowisko doktryny, uznał, że nie można od towaru oczekiwać zgodności z normami prawa publicznego kraju kupującego lub kraju, gdzie będą miały zostać użyte. Wobec zasady sąd sformułował trzy wyjątki. Zgodnie z nimi towar musi odpowiadać normom prawa publicznego kupującego, jeśli zaistnieje któraś ze wskazanych przesłanek:

- normy prawa publicznego są tożsame w kraju kupującego i sprzedającego,
- kupujący powiadomi o wymogach stawianych w tym zakresie,

¹¹² *Medical Marketing International, Inc. v. Internazionale Medico Scientifica, S.r.l.*, Federalny Sąd Okręgowy dla Luizjany, Shreveport, 17 maja 1999, <http://www.unilex.info/cisg/case/360> [dostęp: 16.06.2021]; UN CLOUT nr 418 [dostęp: 7.01.2021].

¹¹³ BGH VIII ZR 159/94 *New Zealand Mussels*, 8 marca 1995 r., <https://germanlawarchive.iuscomp.org/?p=145> [dostęp: 16.06.2021]; abstrakt po angielsku: https://www.uncitral.org/clout/clout/data/deu/clout_case_123_leg-1326.html, UN CLOUT nr 123, <https://cisg-online.org/search-for-cases?caseId=6122> [dostęp: 24.01.2021].

¹¹⁴ Zgodne z normami szwajcarskimi, a niezgodne z niemieckimi.

— w przypadku szczególnych okoliczności uzasadniającej znajomość rynku

stricte, ale również norm proceduralnych. Kwestia ta ujawniła się na przykładzie odmiennego traktowania w różnych porządkach prawnych kosztów wynagrodzenia pełnomocników stron. Sąd I instancji w sprawie *Zapata Hermanos Sucesores v. Hearthside Baking Co.*¹¹⁹ uznał, że koszty te wchodzą w zakres odszkodowania ustalonego na podstawie art. 74 KMST¹²⁰. Sąd odwoławczy¹²¹ uznał odmiennie, wskazując, że jest to kwestia proceduralna, niepodlegająca KMST, a krajowemu prawu procesowemu, które hołduje zasadzie: każda ze stron procesu ponosi koszty związane ze swoim udziałem – tzw. *American rule*¹²². Przeciwnie rozwiązanie, tzw. *English rule*, oznacza, że strona przegrywająca sprawę zobowiązana jest pokryć koszt wynagrodzenia pełnomocnika strony wygrywającej.

Rozstrzygnięcie o kosztach sprawy sądowej jest domeną norm proceduralnych, na których wykładnię wpływają zasady Konwencji¹²³. Jest to wyrazem procesu, który można nazwać konwencjonalizacją. Pod tym pojęciem rozumiem oddziaływanie Konwencji na wykładnię norm nieobjętych jej zakresem. Realizacja zasad Konwencji na przykładzie zasady dobrej wiary w handlu międzynarodowym musi uwzględniać motywacje stron co do wdania się w spór sądowy. Wszczywanie postępowania jedynie dla odroczenia terminu płatności roszczenia stanowi naruszenie tej zasady i skłoniło sąd I instancji do ustalenia roszczenia odszkodowawczego z uwzględnieniem *English rule*. Sąd odniósł się w uzasadnieniu do wyrażonej w art. 7 ust. 1 KMST¹²⁴ potrzeby dążenia do jej jednolitego stosowania. Sąd wskazał, że postulat wspólnego rozumienia zasad konwencyjnych w obrocie międzynarodowym był

¹¹⁹ *Zapata Hermanos Sucesores, S.A. v. Hearthside Baking Co., Inc.*, Federalny Sąd Okręgowy dla Północnego Okręgu Illinois, Chicago, 22 sierpnia 2001 r., <https://law.justia.com/cases/federal/district-courts/FSupp2/155/969/2365544/> [dostęp: 11.01.2021]; *Memorandum opinion and order 28 August 2001* (Uzasadnienie rozstrzygnięcia z dnia 28 sierpnia 2001 r.) https://www.wklegaledu.com/File%20Library/Student%20Resources/Law%20School/Authors%20F-K/Knapp%20-%20Contract%20Law%209e/Zapata_Hermanos_v_Hearthside_Baking.pdf, [dostęp: 20.08.2021]; dalej w treści *Zapata Hermanos I*.

¹²⁰ Art. 74 KMST: „Odszkodowanie za naruszenie umowy przez jedną stronę obejmuje sumę równą stracie, w tym utratę zysku, poniesioną przez drugą stronę w rezultacie naruszenia. Odszkodowanie takie nie może przewyższać straty, którą strona naruszająca lub powinna była przewidywać w chwili zawarcia umowy, w świetle okoliczności, które znała lub powinna była znać, jako możliwy rezultat naruszenia umowy”.

¹²¹ *Zapata Hermanos Sucesores, S.A. v. Hearthside Baking Co.*, Federalny Sąd Apelacyjny (7 Okręg) Chicago, 19 listopada 2002 r., <https://caselaw.findlaw.com/us-7th-circuit/1342398.html> [dostęp: 11.01.2021], dalej w treści *Zapata Hermanos II*.

¹²² Przykładowo: *Alaska Pipeline Svc. Co. v. Wilderness Soc'y*, Sąd Najwyższy USA, 12 maja 1975 r., <https://supreme.justia.com/cases/federal/us/421/240/> [dostęp: 18.05.2021].

¹²³ S. Kröll: *Selected problems concerning the CISG's scope application*, s. 40, [dostęp: 17.11.2022]; F. Ferrari: *The CISG and its impact on national contract law – general report*, s. 168–169, <https://archivos.juridicas.unam.mx/www/bjv/libros/6/2843/8.pdf> [dostęp: 17.11.2022].

¹²⁴ Zob. ciekawą analizę problematyki M. Zachariasiewicz: *Kilka refleksji na temat dochodzenia kosztów zastępstwa procesowego jako odszkodowania w arbitrażu*. Blog Międzynarodowe Prawo Handlowe, <https://miedzynarodoweprawohandlowe.wordpress.com/2016/03/22/kilka-refleksji-na-temat-dochodzenia-kosztow-zastepstwa-procesowego-jako-odszkodowania-w-arbitrazu/#more-648> [dostęp: 28.03.2021].

czynnikiem motywującym do ratyfikacji Konwencji jako elementu pewności co do właściwego prawa, wykładanego autonomicznie¹²⁵.

Kwestia ta zrodziła rozbieżności w doktrynie wobec faktu, że w orzecznictwie USA obowiązuje zasada ponoszenia przez każdą ze stron obciążeń finansowych jej udziału w sporze, bez względu na jego wynik. Zgodnie z poglądem¹²⁶ zwolenników nieuwzględniania kosztów reprezentacji procesowej jest to szkoda w rozumieniu prawa materialnego – Konwencji. Pogląd przeciwny, zawarty w orzeczeniu I instancji, znalazł szersze poparcie w doktrynie. Wskazuje się, że zakwalifikowanie opłat poniesionych przez stronę, związanych z obroną własnych praw podmiotowych jako kosztów proceduralnych, a w konsekwencji wyjęcie ich spod zasad konwencyjnych, może dać przyzwolenie na funkcjonowanie rozwiązań, które spowodują „erozję” zasady jednolitego stosowania Konwencji¹²⁷.

Kolejnym aspektem jednolitej wykładni aktu była realizacja zasady dobrej wiary i jednolitego stosowania w interpretacji zmierzającej do ustalenia „prostego języka (*plain language*¹²⁸) art. 8 ust. 3 KMST”. Sądy USA, uznając, że strony winny znać język i rozumieć tekst umowy sporządzonej w tym języku (powołując się na precedens *Calzaturificia Claudia*¹²⁹), nie biorą pod uwagę, że niekoniecznie musi to być język angielski. W sprawie *Zapata Hermanos* sąd dokonał ustalenia relacji między art. 7 ust. 1 KMST a art. 8 KMST. Jego skutkiem jest nadanie konwencyjnego znaczenia wywodzącej się z prawa krajowego zasadzie wykładni *plain language*¹³⁰. Według tej koncepcji ustalenie zwykłego i zrozumiałego znaczenia oświadczenia woli stron winno być dokonane przy uwzględnieniu zasad wynikających z art. 7 ust. 1 Konwencji, a więc w takiej sytuacji interpretacyjnej kryterium zrozumiałości języka musi uwzględnić fakt posługiwania się stron sporu odmiennymi językami. Sąd dostrzegł różnicę w rozumieniu języka angielskiego przez osoby, dla których nie jest on rodzimym, a uczestnikami krajowych sporów gospodarczych.

¹²⁵ List Prezydenta USA R. Regana przekazujący projekt KMST do Senatu USA, <https://www.govinfo.gov/content/pkg/CPRT-106SPRT66922/html/CPRT-106SPRT66922.htm> [dostęp: 18.05.2021]; opis procesu legislacji KMST w USA: P. Winship: *Congress and the International Sales Convention*. <https://digitalcommons.law.uga.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1772&context=gjicl> [dostęp: 18.05.2021].

¹²⁶ H. Flechtner, J. Lookofsky: *Viva Zapata! American Procedure and CISG Substance in a U.S. Circuit Court of Appeal*. „Vindobona Journal International Commercial Law & Arbitration” 2003, vol. 7, s. 93.

¹²⁷ P. Schlechtriem. W: P. Schlechtriem, I. Schwenzer: *Commentary on the UN Convention on the International Sales of goods (CISG)*. Ed. 2, Oxford 2005, s. 5–6.

¹²⁸ O rozumieniu terminu *plain language* w polskiej kulturze prawnej: T. Piekot, G. Zarzeczny, E. Moron: *Standard plain language w polskiej sferze publicznej*. W: *Lingwistyka kryminalistyczna. Teoria i praktyka*, Red. M. Zaśko-Zielińska, K. Kredens, Wrocław, s. 199.

¹²⁹ *Calzaturificio Claudia v. Olivieri Footwear...*

¹³⁰ *We may only achieve the directives of good faith and uniformity in contracts under the CISG by interpreting and applying the plain language of article 8 (3) as written and obeying its directive...*

Sąd II instancji, zmieniając wyrok I instancji, powołał się na *American rule*. W rezultacie udział strony wygrywającej spór wiązał się z koniecznością poniesienia kosztów zastępstwa procesowego, które wyniosły 550 000 dolarów amerykańskich. Wobec faktu, że powództwo było oczywiście uzasadnione, wianie się w spór należało uznać za naruszenie dobrej wiary w handlu międzynarodowym. Pozwany potraktował postępowanie przedmiotowo, zakładając, że w przypadku spodziewanej przegranej nie będzie zobowiązany pokryć kosztów procesu strony przeciwnej. Koszty te będą znaczne, ponieważ co do zasady powód będzie zmuszony opłacić profesjonalnego pełnomocnika w państwie – siedzibie pozwanego. Dodatkowo wykładnia prawa, która z jednej strony przeczy dążeniom do jednolitego stosowania Konwencji, z drugiej – faworyzuje kalkulację procesową strony, naruszającą zasady dobrej wiary. W świetle tego przykładu należałoby przyjąć, że zasada konwencyjna poszanowania dobrej wiary w handlu międzynarodowym powinna być uwzględniona przy wykładni norm procesowych *lex fori*.

4.7 Zasada poszanowania dobrej wiary w handlu międzynarodowym

Sądy USA nadają dobrej wierze znaczenie wywiedzione z prawa krajowego, podążając za postulatami wykładni językowej. W założeniu ma ona gwarantować pewność i przewidywalność rozstrzygnięcia. Metoda ta traci te walory przy wykładni aktów o charakterze międzynarodowym. Trybunały Arbitrażowe dokonują interpretacji KMST, kierując się tym samym sposobem wykładni, co sądy krajowe, dochodzą przy tym do ustalenia innego znaczenia wykładanych norm. W sprawie *Petro-chem Development*¹³¹ Trybunał składający się z arbitrów z RFN, Francji i Wielkiej Brytanii stanął przed zadaniem wykładni zasady dobrej wiary i jej skutków dla sprawy zawisłej między stronami z siedzibami w USA oraz Chinach. Rozważeniu podlegała wykładnia konwencyjnej zasady poszanowania dobrej wiary w handlu międzynarodowym przy próbie odstąpienia od umowy.

¹³¹ [Petro-Chem Development v. Pangang Group International Economic & Trading and Pangang Group Chongqing Titanium Industry](https://jsumundi.com/fr/document/decision/en-petro-chem-development-co-inc-v-pangang-group-international-economic-trading-co-ltd-and-pangang-group-chongqing-titanium-industry-co-ltd-final-award-friday-12th-december-2014), Międzynarodowa Izba Handlowa w Sztokholmie, 12 grudnia 2014 r., <https://jsumundi.com/fr/document/decision/en-petro-chem-development-co-inc-v-pangang-group-international-economic-trading-co-ltd-and-pangang-group-chongqing-titanium-industry-co-ltd-final-award-friday-12th-december-2014>, [dostęp: 13.01.2021].

W omawianej sprawie powód upatrywał naruszenia umowy w bezpodstawnym jej wypowiedzeniu. Bezpodstawność ta miała wynikać z działania w złej wierze pozwanego, który dowiedziawszy się o niemożności realizacji umowy z przyczyn zewnętrznych, uznał, że korzystniejsze dla niego będzie rozwiązanie umowy pod jakimkolwiek możliwym pretekstem. Roszczenie opierało się na dwóch podstawach faktycznych. Pierwszą była wiedza pozwanego, że na moment zawarcia umowy patent związany z technologią potrzebną do jej realizacji przysługuje podmiotowi trzeciemu. Kolejną było zatajenie przed stroną powodową informacji, że technologia ta, wobec uzasadnionych wątpliwości co do jej wad prawnych, nie będzie mogła zostać użyta przy wykonaniu umowy. Powództwo opierało się na krajowym rozumieniu dobrej wiary¹³².

Pozwany powołując się na historyczną i literalną wykładnię, wskazywał, że nie istnieje samoistny obowiązek dobrej wiary wywiedziony z art. 7 KMST dla oceny relacji umownych stron, czy to w trakcie negocjacji poprzedzających zawarcie umowy, czy już po jej zawarciu¹³³. Pozwany wskazywał, że dobra wiara dotyczy tylko interpretacji treści KMST, a nie wykładni oświadczeń woli stron.

Rozstrzygając tę kwestię, Trybunał wskazał, że istnienie obowiązku dobrej wiary w relacjach umownych jest kwestią, która dzieli kulturę prawa stanowionego od kręgu *common law*. W tradycji prawa precedensowego obowiązek działania w dobrej wierze nie wynika z samego zawarcia umowy. Rozwiązanie zawarte w artykule 7 KMST stanowi kompromis między dwoma wskazanymi porządkami. Trybunał podzielił zdanie pozwanego, wskazując, że z art. 7 ust. 1 KMST nie może być wywiedziony obowiązek działania w dobrej wierze skierowany do stron umowy. Przepis ten dotyczy tylko wykładni Konwencji i nie ma zastosowania do sposobu wykonania umowy przez jej strony. Podstawą roszczeń nie może być zatem zasada poszanowania dobrej wiary w handlu międzynarodowym, gdyż art. 7 ust. 1 nie nakłada tego obowiązku na strony umowy. Trybunał, odwołując się do wykładni literalnej, wskazał, że daje ona możliwość stronom umowy, zaangażowanych w relacje handlowe ze stronami z różnych prawnych i biznesowych kultur, dokonywania wykładni KMST w oparciu o jej jasną treść¹³⁴. Trybunał orzekł również, że źródłem dobrej wiary do oceny zachowania

¹³² *Every contract or duty within this Act imposes an obligation of good faith in its performance or enforcement* (Każda umowa czy obowiązek w ramach tego aktu nakłada obowiązek dobrej wiary w jego wykonaniu czy egzekwowaniu) New York Consolidated Laws UCC - Uniform Commercial Code Article 1 - GENERAL PROVISIONS, Part 2 (1-201–1-209) *General Definitions and principles of interpretation*, <https://law.justia.com/codes/new-york/2013/ucc/article-1/part-2/1-203/> [dostęp: 13.01.2021].

¹³³ Orzeczenie ICC nr 8611 z 23 stycznia 1997 r., <http://www.cisg-online.ch/content/api/cisg/display.cfm?test=236> [dostęp: 16.06.2021].

¹³⁴ Trybunał odniósł się zatem do koncepcji *plain language* i *clara non sunt interpretanda* – wykładni literalnej.

stron umowy nie może być ani art. 7 ust. 2 KMST, dotyczący rozstrzygania kwestii nieuregulowanych wprost w oparciu o zasady konwencyjne¹³⁵, ani prawo stanu Nowy Jork jako normy *lex fori*. Trybunał uznał ponadto, że w przypadku, gdy w umowie znalazło się postanowienie, iż „umowa i jej załączniki wyłącznie określają prawa i obowiązki kupującego i sprzedającego celem wykonania umowy”, brak w niej odniesienia do zasad dobrej wiary. Strony nie mogą się więc do zasady tej odwoływać, bowiem poszanowanie dobrej wiary byłoby obowiązkiem niewynikającym z treści umowy.

Orzeczenie to wpisuje się w rozumienie dobrej wiary wywiedzione również przez sądy arbitrażowe, które rozstrzygając sprawy na gruncie KMST między państwami z kręgu prawa stanowionego¹³⁶, nadaje konstrukcji tej zasady znaczenie znane w *common law*.

4.8 Zasada jednolitego stosowania KMST

Zasada uwzględniania jednolitego stosowania KMST jest ściśle związana z postulatem uwzględniania w interpretacji międzynarodowego charakteru aktu. Potrzeba ta oznacza stosowanie przez sądy jednolitej wykładni norm wypracowanych w doktrynie i orzecznictwie konwencyjnym¹³⁷. Całość egzegezy aktu oparta na wskazanych zasadach składa się na autonomiczny, odrębny od krajowego model jego wykładni¹³⁸. Dorobek nauki autorów z USA stanowi znaczący wkład w ustalanie treści normatywnej zasady jednolitego stosowania KMST¹³⁹, jednocześnie wnioski z niego płynące stoją w opozycji do postulatów wykładni operatywnej sądów USA.

Ustalenie, czy określona zasada jest realizowana w orzekaniu, rozpocząć należy od zdefiniowania jej zawartości normatywnej. Zasada jednolitego stosowania aktu z uwagi na nieostrość zawartości normatywnej sprowadza się do podania definicji kontekstowej¹⁴⁰. tzn.

¹³⁵ T. Keily: *Good Faith and the Vienna Convention on Contracts for the International Sale of Goods*. “Vindobona Journal of International Commercial Law and Arbitration” 1999, iss. 1, s. 20 i passim, [dostęp: 16.06.2021].

¹³⁶ Rozstrzygnięcie o sygn. 8611/HV/JK Trybunał Międzynarodowej Izby Handlowej w Paryżu, 23 stycznia 1997 r., <http://www.unilex.info/cisg/case/229> [dostęp: 15.01.2021].

¹³⁷ C. Baasch Andersen: *Defining uniformity in Law*. “Uniform Law Review”, January 2007, vol. 12, iss. 1, s. 42, (DOI: 10.1093/ulr/12.1.5).

¹³⁸ S. Salama: *Pragmatic Responses to Interpretive Impediments: Article 7 of the CISG, an Inter-American Application*. “University Miami Inter-American Law Review” 2006, vol. 38, iss. 1, s. 231.

¹³⁹ H. Fletcher: *The Several Texts of the CIG in a Decentralized System: Observation on Translation, Reservation and Other Changes to the Uniformity Principle in Article 7(1)*. “Journal of Law & Commerce” 1998, s. 205, 209.

¹⁴⁰ M. Bańko: *Nowe definicje w „Nowym Słowniku języka polskiego”*. „Poradnik Językowy” 1994, nr 9, s. 3 i passim.

takiej która podaje jego charakterystyczne elementy, nie rosząc sobie przy tym prawa do wyczerpującego opisu pojęcia¹⁴¹.

Potrzeba dążenia do jednolitości stosowania norm przejawia się na płaszczyźnie legislacyjnej i interpretacyjnej. W pierwszym ujęciu realizacja postulatu wynika z istnienia powszechnie ratyfikowanego aktu regulującego międzynarodową sprzedaż¹⁴². Nie są przy tym planowane zmiany legislacyjne w USA mające zapewnić realizację jednolitej wykładni Konwencji¹⁴³. Wobec powyższego to płaszczyzna interpretacji ma kluczowe znaczenie dla wypracowania w orzecznictwie modelu zastosowania zasady jednolitego stosowania KMST¹⁴⁴.

Brak jednoznacznej definicji omawianej zasady ma przełożenie na ocenę rezultatów stosowania KMST. Dla dokonania tej oceny konieczne jest doprecyzowanie treści normatywnej zasady. Doktryna USA przypisuje analizowanej normie cel, jakim jest usunięcie ograniczeń dla międzynarodowego obrotu wynikających z ustawodawstwa i praktyki *stricte* krajowej¹⁴⁵. W oparciu o wnioski płynące z orzecznictwa USA wskazuje, iż omawiana zasada postuluje pragmatyczny model wykładni, tj. przeprowadzenie wykładni z uwzględnieniem poszczególnych czynności według znaczenia nadanego w dorobku nauki i doktryny konwencyjnej. Wskazana argumentacja znajduje poparcie zarówno w celu regulacji wyrażonym w preambule KMST, jak i sformułowaniu zwrotu wyrażającego się czasownikiem „uwzględniać” użytym w art. 7 ust. 1 aktu. Komentatorzy przypisują przy tym „kompromisowy” charakter omawianej zasadzie. Nadając jej znaczenie normatywne bliższe „postulatowi prawa” niż normie, której naruszenie oznacza wadliwość zapadłego orzeczenia¹⁴⁶. W ramach poszukiwania znaczenia jednolitego zastosowania aktu, akcent położono również na działania interpretatora¹⁴⁷, które celem realizacji zasady muszą w każdej jurysdykcji przebiegać w podobny sposób.

¹⁴¹ K. Kosińska: *Definicje cząstkowe w prawie*. „Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny” 2018, r. 80, z. 4, s. 109.

¹⁴² A. Ehlers: *Establishing a Uniform Interpretation of the CISG: A Case Study of Article 74*. “Nordic Journal of Commercial Law” 2013, no 2, s. 4.

¹⁴³ M. Dennis: *Modernizing and harmonizing international contract law: the CISG and the UNIDROIT Principles continue to provide the best way forward*, “Uniform Law Review”, March 2014, vol. 19, iss. 1, s. 114–115, (DOI: 10.1093/ulr/unu003).

¹⁴⁴ L. DiMatteo, L. Dhooge, S. Greene, V. Maurer, M. Pagnattaro: *The Interpretative Turn in International Sales Law: An Analysis of Fifteen Years of CISG Jurisprudence*, “Northwestern Journal of International Law & Business” Winter 2004, vol. 24, iss. 2, s. 308.

¹⁴⁵ Ibidem, s. 309; H. Flechtner: *The Several Texts of the CISG in a Decentralized System: Observations on Translations, Reservations and Other Challenges to the Uniformity Principle in Article 7 (1)*, “Journal of Law and Commerce” 1998, vol. 187, iss. 17(2), s. 188–189.

¹⁴⁶ H. Flechtner: *The Several Texts of the CISG...*, s. 205, 209; S. Salama: *Pragmatic Responses to Interpretive...*, s. 233.

¹⁴⁷ Ibidem, s. 226–227.

Definiując pojęcie jednolitości z perspektywy koniecznych do podjęcia czynności, uznaje się, że dla spełnienia wskazanego kryterium niezbędne jest odniesienie się w ramach podjętej interpretacji do rozstrzygnięć i poglądów doktrynalnych państw trzecich¹⁴⁸. Rolą sądu krajowego jest zastosowanie rozstrzygnięć sądów państw konwencyjnych tak jakby zapadły one w ramach krajowego porządku¹⁴⁹. Nadto, wobec braku ponadnarodowego organu zapewniającego jednolitą wykładnię, sąd krajowy realizując założenia jednolitej wykładni zobowiązany jest krytycznie analizować zapadłe rozstrzygnięcia, pomijając w ustalaniu znaczenia norm te, które prowadzą do rozwiązań nie do pogodzenia z Konwencją¹⁵⁰.

Konsekwencją dostrzeżenia „potrzeby dążenia do jednolitego stosowania” aktu jest oprócz oceny rezultatów wykładni, także stosowanie metod właściwych dla uwzględnienia międzynarodowego kontekstu sprawy, niezależnych od tych przyjętych w krajowym porządku¹⁵¹. Oznacza to odstępianie od językowych metod wykładni na rzecz koncepcji funkcjonalnych, akcentujących stosowanie w toku interpretacji norm szczegółowych celów wyrażonych w normach-zasadach ratyfikowanego aktu¹⁵².

Jednolitość jako kryterium stosowania aktu była krytykowana z uwagi na obiektywne przeszkody w jej uzyskaniu. W doktrynie wskazano, iż wynikają one ze sformułowania aktu w sześciu językach oficjalnych¹⁵³ oraz odmienności każdego z porządków krajowych składających się na krajowym model poszukiwania znaczenia norm¹⁵⁴.

Wypracowywanie w orzecznictwie USA w formie wiążących precedensów znaczenia norm składających się na umowę sprzedaży skutkuje pominięciem konwencyjnych norm - zasad, które postulują nieznanie krajowemu porządkowi rozwiązania. Uniemożliwia to uwzględnienie międzynarodowego charakteru KMST i jego „potrzeby dążenia do jednolitego stosowania” poprzez nieuwzględnienie w wykładni wniosków wynikających z orzeczeń państw

¹⁴⁸ *United Nations Convention on Contracts for the International Sale of Goods*. New York 2020, https://uncitral.un.org/sites/uncitral.un.org/files/media-documents/uncitral/en/19-09951_e_ebook.pdf, s. 36, [dostęp: 25.03.2024]; C. Baasch Andersen: *A New Challenge for Commercial Practitioners: Making the Most of Shared Laws and Their' Jurisconsultorium*. “University of New South Wales Law Journal” 2015, iss. 38(3), IV A, [dostęp: 18.11.2022].

¹⁴⁹ L. DiMatteo: *The CISG and the Presumption of Enforceability: Unintended Contractual Liability in International Business Dealings*. “Yale Journal of International Law” 1997, vol. 22, no. 1, s. 167.

¹⁵⁰ L. DiMatteo, L. Dhooge, S. Greene, V. Maurer, M. Pagnattaro: *The Interpretative Turn...*, s. 304.

¹⁵¹ *Ibidem*, s. 311.

¹⁵² A. Jansen, L. DiMatteo: *Interpretative Methodologies in the Interpretation of the CISG*. W: *International Sales Law. A Global Challenge*. Ed. L. DiMatteo. Cambridge 2014, s. 79 i passim.

¹⁵³ H. Lazerow: *Uniform Interpretation of CISG*. “The International Lawyer” 2019, vol. 52, no. 3, s. 370; H. Flechtner: *The Several Texts of the CISG...*, s. 191.

¹⁵⁴ S. Salama: *Pragmatic Responses to Interpretive...*, s. 226.

trzecich¹⁵⁵. Próby odstąpienia od wyznaczonej kolejnymi precedensami wykładni musiałyby uwzględniać uprzednio zapadłe rozstrzygnięcia¹⁵⁶.

W orzecznictwie USA¹⁵⁷ dominuje pogląd, iż samo powołanie w podstawie rozstrzygnięcia aktu wypełnia postulat jego jednolitego stosowania określony zasadami z art. 7 ust. 1 Konwencji. W konsekwencji zasada jednolitego stosowania, mimo powoływania się na jej treść¹⁵⁸, nie została dotąd poddana kompleksowej wykładni¹⁵⁹.

Od początku XXI w. datuje się wykładnię postanowień KMST przez posiłkowanie się przez sąd¹⁶⁰ interpretacją odpowiedniej normy UCC. Żadne z zapadłych w pierwszej dekadzie stosowania Konwencji orzeczeń nie zawiera analizy rozstrzygnięć państw trzecich. Wskazana argumentacja jest konsekwentnie utrzymywana przez orzecznictwo¹⁶¹, a jednocześnie krytykowana przez doktrynę¹⁶². Sądy wykładając tekst aktu z pominięciem jego zasad, kierują się chęcią uczynienia jej tekstu „zrozumiałym” dla stron sporu w oparciu o krajową wykładnię umowy sprzedaży¹⁶³. Znajduje to oparcie w stosowaniu wykładni literalnej¹⁶⁴. Skutkuje to pominięciem realizacji postulatów poszanowania jednolitego stosowania Konwencji, przy jednoczesnym „zrównaniu” krajowej i międzynarodowej konstrukcji normatywnej umowy sprzedaży. Na uzasadnienie takiego stanowiska powoływany jest argument, iż efekt wykładni norm KMST na podstawie orzecznictwa krajowego nie różni się od tego dokonanego

¹⁵⁵ L. DiMatteo, L. Dhooge, S. Greene, V. Maurer, M. Pagnattaro: *The Interpretative Turn ...*, s. 304.

¹⁵⁶ *Macromex Srl. v. Globex International Inc.*, Federalny Sąd Okręgowy dla południowego Nowego Jorku, 16 kwietnia 2008, <http://www.unilex.info/cisg/case/1303> [dostęp: 23.05.2021]; linia orzecznicza zapoczątkowana precedensem *Delchi Carrier II* i kontynuowana w kolejnych precedensach: *Macromex Srl. V. Globex International...*, *Raw Materials Inc. v. Manfred Forberich GmbH & Co. KG*, Okręgowy Sąd Federalny dla Północnego Illinois, Chicago, 7 lipca 2004 r., https://www.uncitral.org/clout/clout/data/usa/clout_case_696_leg-2174.html [dostęp: 16.06.2021], *Hilaturas Miel, S.L. v. Republic...*

¹⁵⁷ *Travelers Property Casualty Company of America et al. v. Saint- Gobain Technical Fabrics Canada Limited* 31 stycznia 2007, Federalny Sąd Okręgowy dla stanu Minnesota, Mineapolis, W: <http://www.unilex.info/cisg/case/1166> dostęp na dzień 22 maja 2021 r.

¹⁵⁸ *Forestal Guarani SA v Davos International Inc.*, Federalny Sąd Okręgowy dla New Jersey, New Jersey, 7 października 2008 r., <https://cisg-online.org/home> [dostęp: 22.03.2024].

¹⁵⁹ Powołanie badań M. Rheinsteina w: O. Lando: *Principles of European Contract Law and UNIDROIT Principles: Moving from Harmonisation to Unification?* “Uniform Law Review”, January 2003, vol. 8, iss. 1–2, s. 126 (DOI: 10.1093/ulr/8.1-2.123).

¹⁶⁰ *Raw Materials Inc. v. Manfred Forberich...*

¹⁶¹ *Delchi Carrier I i II instancja, Genpharm Inc. v. Pliva-Lachema...*, *Eldesouky v. Hatem Abdel Aziz...*, *Hilaturas Miel, S.L. v. Republic of Iraq...*

¹⁶² H. Lazerow: *Uniform Interpretation of CISG...*

¹⁶³ *Chicago Prime Packers Inc. II...*

¹⁶⁴ W wykładni językowej (literalnej) zawierają się techniki znane w USA jako *plain language rule* związane ściśle z teorią *plain meaning rule*, tj. teorią jasnego znaczenia, oryginalizmu i innych metod, które nie mają bezpośredniego przełożenia w polskiej nauce, a zależne są od dziedziny wykładanego prawa por. C. Błaszczuk: *Interpretacja w służbie doktryny. Oryginalizm konstytucyjny w Stanach Zjednoczonych*, „Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska. Sectio G. Ius” 2020, vol. 62, no. 2, s. 20–21; przykład skrajnie literalnej wykładni: *Whitfield v. United States*, 574 U.S. 265, 13 stycznia 2015 r., Sąd Najwyższy USA <https://supreme.justia.com/cases/federal/us/574/265/> [dostęp: 27.05.2024].

autonomicznie¹⁶⁵. Traktowanie UCC jako uniwersalnej regulacji umowy sprzedaży znajduje uzasadnienie w motywach leżących u podstaw jego sporządzenia. Celem legislatorów zarówno UCC, jak i KMST było bowiem ujednolicenie regulacji umowy sprzedaży¹⁶⁶.

Kluczowym składnikiem obowiązującego w USA modelu stosowania prawa jest oparcie rozstrzygnięcia sądowego na wykładni językowej. Użycie jasnego znaczeniowo języka jest gwarancją przewidywalności rozstrzygnięcia sądu¹⁶⁷. Stanowi to główny walor doktryny precedensu¹⁶⁸. Odniesienia do innych metod wykładni należą (statystycznie) do rzadkości. Przykład stanowi wyrok w sprawie *Forestal*¹⁶⁹. Sąd odwołał się do wykładni celowościowej, powołując się na cel aktu określony w jego preambule. Sąd rozpoznający apelację¹⁷⁰ odniósł się do zasad konwencyjnych, wskazując m.in. na potrzebę jednolitej wykładni Konwencji. Powołanie się sądu na te zasady nie zmieniło przyjętej metody interpretacji sądu I instancji. W rezultacie taka wykładnia ma charakter „blankietowy”, co oznacza brak konfrontacji znaczenia wyłożonej normy z tym nadanym przez judykaturę innych państw.

Postulowane przez doktrynę precedensu jednoznaczne efekty wykładni językowej są zachowane, o ile pomijają potrzebę jednolitego stosowania KMST. Znajduje to podstawę w pominięciu zasady jednolitego stosowania aktu, kosztem zastosowania zasad gwarantujących jednolite stosowanie prawa krajowego.

Orzecznictwo USA obrazuje problemy z poszanowaniem jednolitości wykładni Konwencji. Wnioski z dotąd zapadłych orzeczeń obalają tezę, iż dla uwzględnienia potrzeby homogenicznej interpretacji wystarczy, aby jednakowa treść aktu obowiązywała we wszystkich jurysdykcjach¹⁷¹. Wprowadzenie nieznanych prawu krajowemu zasad, w następstwie których zmienia się model stosowania prawa, jest postrzegane w orzecznictwie USA jako naruszenie ustalonego dorobku gwarantującego prawidłową wykładnię tj. doktryny *stare decisis* gwarantującej przewidywalność zarówno rozstrzygnięcia, jak i sposobu interpretowania norm przez sąd. W kontekście wykładni międzynarodowej umowy sprzedaży, w ramach postulowanej przez doktrynę zmiany obowiązującego modelu wykładni ważną rolę pełnią akty zwyczajowe, o charakterze ponadnarodowym, nie narzucone wolą ustawodawcy, a wywodzące się z utrwalonej praktyki handlowej stron.

¹⁶⁵ *Travelers Property Casual Company of America et al...*

¹⁶⁶ H. Flechtner: *The Several Texts of the CISG...*, s.214.

¹⁶⁷ J. Macey: *The Internal and External Costs and Benefits of Stare Decisis*. “Chicago-Kent Law Review”, April 1989, vol. 65, iss. 1, s. 93–94.

¹⁶⁸ T. Zych: *W poszukiwaniu pewności prawa...*, s. 186.

¹⁶⁹ *Forestal Guarani SA...*,

¹⁷⁰ *Forestal Guarani S.A. v. Daros International Inc.* Federalny Sąd Apelacyjny dla 3 okręgu, Filadelfia, 21 czerwca 2010, <https://caselaw.findlaw.com/us-3rd-circuit/1532328.html> [dostęp: 2.04.2021].

¹⁷¹ H. Flechtner: *The Several Texts of the CISG...*, s. 189.

4.9 Rola INCOTERMS w stosowaniu KMST

Mocą KMST, jak i UCC¹⁷², zwyczaje mają charakter normatywny w relacjach między stronami i jako takie podlegają wykładni. Wobec wielu możliwych definicji, pod pojęciem zwyczaju rozumiem tutaj ukształtowaną praktykę postępowania¹⁷³, która reguluje normatywnie daną dziedzinę. Można wyróżnić zwyczaje o charakterze lokalnym i te o charakterze międzynarodowym. Przykładem zbioru zwyczajów handlowych o międzynarodowym charakterze są reguły INCOTERMS¹⁷⁴.

W sprawie *St. Paul Insurance Co. v. Neuromed Medical Systems*¹⁷⁵ sąd uznał za obowiązujący w przypadku międzynarodowej sprzedaży zbiór zasad INCOTERMS¹⁷⁶. Sąd wskazał, że celem INCOTERMS jest zapewnienie zestawu międzynarodowych zasad dla wykładni najpopularniejszych warunków handlowych w handlu międzynarodowym. Korespondują one z treścią Konwencji w zakresie postulatów wprowadzenia dla stron umowy jednolite rozumianych warunków jej wykonania. Pozytywne przyjęcie w doktrynie orzeczenia wynikało z uniknięcia zastosowania zwyczajów handlowych wewnątrzkrajowych, ustalonych na gruncie UCC¹⁷⁷. Sąd dokonał wykładni autonomicznej zwyczaju w oparciu o zasady KMST, uznając, że wobec treści art. 9 ust. 2 KMST w zw. z art. 67 ust. 1 KMST możliwe jest jego zastosowanie bez odniesienia do definicji prawa krajowego. Wobec tego stwierdził, że reguły INCOTERMS znajdują zastosowanie jako zwyczaj, który strony powinny znać wobec jego powszechności w handlu międzynarodowym. Doniosłość tego orzeczenia wyraża się w odstąpieniu od uprzednio wyznaczonego modelu wykładni wpisującego się w tendencję określoną terminem *homeward trend*. Odstępuje ono od precedensu zapoczątkowanego rozstrzygnięciem *Delchi Carrier* oraz *St. Paul Insurance Co.* i stanowi przykład wykładni autonomicznej Konwencji. Przejawem tego jest odniesienie się w jego uzasadnieniu do orzecznictwa oraz poglądów doktryny państw konwencyjnych. Istotne jest również podkreślenie ważności jednolitej – w rozumieniu art. 7 ust. 1 – wykładni KMST¹⁷⁸.

¹⁷² I. Karwala: *Regulacja świadczenia usług w prawie amerykańskim...*, s. 61.

¹⁷³ P. Polański: *Zwyczaj w okresie rewolucji technologicznych*. „Państwo i Prawo” 2007, r. 62, z. 12, s. 28–29.

¹⁷⁴ A. Salomon: *Formuły INCOTERMS® 2010 w pracy spedytora międzynarodowego*. „Zeszyty Akademii Morskiej w Gdyni”, grudzień 2014, nr 87, s. 107.

¹⁷⁵ Federalny Sąd Okręgowy dla Południowego Nowego Jorku, Nowy Jork, 26 marca 2002 r., https://www.uncitral.org/clout/clout/data/usa/clout_case_447_leg-1672.html [dostęp: 13.01.2021].

¹⁷⁶ <https://iccwbo.org/resources-for-business/incoterms-rules/incoterms-rules-history/>, [dostęp: 13.01.2021].

¹⁷⁷ L. DiMatteo, L. Dhooge, S. Greene, V. Maurer, M. Pagnattaro: *The Interpretive Turn in International...*, s. 433–434, <https://scholarlycommons.law.northwestern.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1577&context=njilb>, [dostęp: 7.04.2021].

¹⁷⁸ Podobne założenie wyraża *Delchi Carrier Sp. A v. Rotorex Corp.* II instancja jakkolwiek rezultat orzeczenia daje prymat krajowemu rozumieniu wykładanych norm.

Rozstrzygnięcie w sprawie *St. Paul Insurance Co.* uwzględnia postulat jednolitego stosowania aktu w oparciu o interpretację języka oderwanego od treści i pojęć znaczeniowych znanych z prawa krajowego. W rezultacie bierze ono pod uwagę cele Konwencji wyrażone w jej zasadach¹⁷⁹.

Celem INCOTERMS jest m.in. ustalenie momentu przejścia prawa własności i związanego z tym ryzyka odpowiedzialności za sprzedawane rzeczy. INCOTERMS znajduje zastosowanie do międzynarodowej sprzedaży poprzez art. 9 ust. 2 KMST, zgodnie z którego treścią (2): „Przy braku odmiennego porozumienia stron uważa się, że strony przyjmują w sposób dorozumiany stosowanie do ich umowy lub do sposobu jej zawarcia zwyczajów, które znały lub powinny były znać, i które są w handlu międzynarodowym ogólnie znane, i powszechnie stosowane przez strony do umów tego rodzaju w danej dziedzinie handlu”.

Zatem zgodnie z obowiązującą klauzulą CIF¹⁸⁰ odpowiedzialność za fracht przechodzi na sprzedawcę po dostarczeniu towaru do portu i załadunku na statek przewoźnika.

Strona powodowa (kupujący) kwestionował zastosowanie INCOTERMS w sprawie wobec braku przejścia tytułu własności rzeczy, który pozostawał dalej w rękach sprzedawcy, na poparcie swojej argumentacji powołał rozwiązania z prawa krajowego. Sąd zdecydował, że Konwencja stanowi podstawę autonomicznego rozstrzygnięcia. W rezultacie dotarcie towaru do portu docelowego zwolniło sprzedawcę z odpowiedzialności za ryzyko z nim związane (w myśl klauzuli CIF), mimo że dalej rozporządzał dokumentacją sprzedanego towaru¹⁸¹.

Kolejnym przykładem odstępstwa od wykładni językowej jest precedens *Geneva Pharmaceuticals*¹⁸². Analizując, czy Konwencja ma pierwszeństwo nad prawem krajowym, uznano, że wynika ono nie tylko z pozycji normy w systemie, ale również z intencji ustawodawcy. Nadając znaczenie intencji ustawodawcy, sąd analizował preambułę Konwencji

¹⁷⁹ L. DiMatteo: *The CISG and the Presumption of Enforceability: Unintended Contractual Liability in International Business Dealings*. „Yale Journal of International Law” 1997, no. 111, s. 133.

¹⁸⁰ Katalog INCOTERMS w wersji polskojęzycznej: <https://www.biznes.gov.pl/pl/firma/handel-zagraniczny/chce-eksportowac/prowadze-handel-zagraniczny-przydatne-informacje/incoterms-miedzynarodowe-warunki-sprzedazy#2> [dostęp: 28.05.2021].

¹⁸¹ M. Kacprzyk: *Przejście ryzyka w umowach międzynarodowej sprzedaży towarów: różnice interpretacyjne art. 67 CISG oraz ich wpływ na przejście ryzyka przypadkowej utraty bądź zniszczenia towaru*. „Problemy Prawa Prywatnego Międzynarodowego” 2014, nr 14, s. 107; Odmienna argumentacja w ramach *homeward trend*: *Beijing Metals & Minerals Import/Export Corporation v. American Business Center, Inc., et. al.*, Federalny Sąd Apelacyjny 5 okręg, Nowy Orlean, 15 czerwca 1993 r. https://www.uncitral.org/clout/clout/data/usa/clout_case_24_leg-1019.html [dostęp: 16.06.2021]; w zakresie uznania, że kwestie nie wprost ujęte w KMST podlegają prawu krajowemu: *Zapata Hermanos II* analiza w doktrynie: L. DiMatteo, L. Dhooge, S. Greene, V. Maurer, M. Pagnattaro: *The Interpretive Turn in International...*, s. 437.

¹⁸² *Geneva Pharmaceuticals Technology Corp. v. Barr Laboratories, Inc.*, Federalny Sąd Okręgowy dla południowego Nowego Jorku, Nowy Jork, 10 maja 2002 r., https://www.uncitral.org/clout/clout/data/usa/clout_case_579_leg-1397.html [dostęp: 16.06.2021].

i wyrokował, że jednolitość prawa międzynarodowego jest „fundamentalną” zasadą aktu. Doznaje ona uszczerbku stosowaniem prawa krajowego do relacji wynikających z umów międzynarodowej sprzedaży. Wskazał przy tym, że w interesie stron międzynarodowej umowy leży, aby reguły umowne były jednakowo rozumiane w każdym z państw konwencyjnych.

4.10 Podsumowanie wykładni KMST w USA

Precedensowy model stosowania prawa stawia na konieczność poszukiwania uprzednio rozstrzygniętych kwestii, nadając orzecznictwu rangę zbliżoną do tej, jaką ma w systemie *civil law* tekst ustawy¹⁸³. Charakterystyczne dla judykatury USA jest stosowanie KMST poprzez nadawanie jej normom znaczenia prawa *stricte* krajowego. Kolejne cechy, będące konsekwencją *homeward trend*, to rozstrzyganie spraw bez uwzględnienia orzecznictwa państw trzecich oraz odnoszenie się do rozwiązań znanych tylko doktrynie precedensu, a nieznanym międzynarodowemu obrotowi.

W USA rozwinął się model wykładni, który pomija autonomiczność aktu i pozwala wykorzystać wypracowane w prawie krajowym rozwiązania, tj. *parol evidence rule*, odstąpienie od umowy czy rozkład ciężaru dowodu¹⁸⁴. Skutkiem powyższego Konwencja stała się w orzecznictwie sądów USA nie tyle aktem prawa międzynarodowego, co międzynarodową alternatywą dla UCC, regulującą w podobny sposób umowę sprzedaży¹⁸⁵. Rodzi to również następstwa dla rozwoju orzecznictwa, które ewoluuje bez uwzględniania dorobku doktryny międzynarodowej i wyroków zapadłych na podstawie Konwencji. Prace UNCITRAL-u¹⁸⁶, i przedstawione przez nie zbiory orzecznictwa¹⁸⁷, dokonujące wykładni Konwencji, nie zostały uwzględnione przez praktykę sądową USA. Rozwój doktryny i orzecznictwa KMST nie wpłynął znacząco na interpretację krajową ani w zakresie argumentacji, ani przyjętej metody wykładni.

Konieczność uwzględnienia zasad Konwencji powodowała, że sądy rozstrzygały ten problem bądź w odniesieniu do orzecznictwa krajowego, bądź w późniejszym okresie powoływały się na wykładnię organów pozakrajowych, w szczególności rady doradczej KMST (*CISG Advisory Council*)¹⁸⁸. Argumentacja ta sprowadza się do stworzenia „mozaiki”

¹⁸³ A. Korybski: *Wykładnia przepisów prawa stanowionego...*, s. 428–429.

¹⁸⁴ *Chicago Prime Packers Inc. II...*

¹⁸⁵ *Dingxi Longhai Dairy Ltd. V. Becwood Technology Group L.L.C.*, Federalny Sąd Apelacyjny dla 8 okręgu Missouri, St. Louis, 14 lutego 2011, www.unilex.info/cisg/case/1564 [dostęp: 28.05.2021].

¹⁸⁶ *ThyssenKrupp Metalurg vs. Energy Coal...*; *Eldesouky v. Hatem Abdel Aziz...*

¹⁸⁷ CISG DIGEST, https://uncitral.un.org/en/case_law/digests [dostęp: 30.07.2021].

¹⁸⁸ *TeeVee Tunes Inc. v. Gerhard...*

znaczeniowej pojęć – w części zaczerpniętej z prawa krajowego, w części z propozycji doktrynalnych wykładni KMST. Taki model stosowania prawa pozwala na użycie klauzul znanych prawu krajowemu w materii zastrzeżonej dla Konwencji¹⁸⁹.

W orzeczeniu *Hilaturas Miel, S.L. v. Republic of Iraq*¹⁹⁰, trzynastcie lat po precedensie ustanowionym w wyroku *Delchi Carrier*, sąd konsekwentnie wskazuje na ubogość orzecznictwa dotyczącego wykładni KMST, co stanowić ma podstawę rozwiązań krajowych na tym polu. W ramach tej interpretacji sąd¹⁹¹, mimo powołania zasad konwencyjnych, stanowiących wymóg autonomicznej wykładni, w rozstrzygnięciu sporu wykorzystuje orzecznictwo budowane na podstawie prawa krajowego – UCC. Jak wskazano w doktrynie: „Sądy nonszalancko stosują orzecznictwo dokonujące wykładni art. 2 UCC, uznając jako pomocne przy wykładni Konwencji”¹⁹². W rezultacie ustalona wykładnia pozbawia KMST autonomicznego charakteru¹⁹³.

Delchi Carrier stał się najczęściej stosowanym precedensem w procesie wykładni KMST¹⁹⁴, prekursorem *homeward trend*. W orzeczeniu w sprawie *Eldesouky* zapadłym ponad dwie dekady po *Delchi Carrier* sąd, kontynuując linię tego precedensu, uznał, że UCC stanowi główny „przewodnik” po wykładni Konwencji¹⁹⁵. Całość tego procesu dokonała się w ramach przyjętej metody interpretacji – wykładni literalnej¹⁹⁶.

¹⁸⁹ M. Romanowski: *Skutki zastrzeżenia w umowie merger clause*. „Przegląd Prawa Handlowego” 2011, nr 12, s. 5–12.

¹⁹⁰ *Hilaturas Miel, S.L. v. Republic of Iraq*...

¹⁹¹ Przykład wykładni *homeward trend*: *Schmitz – Werke GmbH & Co. v. Rockland Industries Inc., Rockland International FSC*, Federalny Sąd Apelacyjny (4 okręg) Richmond, 21 czerwca 2002 r., <https://www.ca4.uscourts.gov/opinions/Unpublished/001125.U.pdf>, [dostęp: 16.06.2021].

¹⁹² L. DiMatteo, L. Dhooge, S. Greene, V. Maurer, M. Pagnattaro: *The Interpretive Turn in International ...*, s. 398–400.

¹⁹³ Wykładnia z *Hilaturas Miel, S.L. v. Republic of Iraq*... kontynuowana przez: *Macromex Srl. v. Globex International Inc.* CISG nr 1653; *TeeVee Tunes Inc. v. Gerhard*... CISG nr 1272, *Chicago Prime Packers Inc. v. Northam Food Trading Co.*, 01 C 4447, Federalny Sąd Okręgowy dla Północnego Okręgu Illinois, Chicago, 21 maja 2004 r., CISG nr 851, <https://cisg-online.org/search-for-cases> [dostęp: 28.02.2024]; *Genpharm Inc. v. Pliva-Lachema*..., CISG nr 1006; *Raw Materials Inc. v. Manfred Forberich*... CISG nr 925; *Chicago Prime Packers Inc. II*, CISG nr 1026; *Ajax Tool Works*... CISG nr 772; *Schmitz-Werke GmbH & Co. v. Rockland Industries, Inc.* CISG nr 625, *Delchi Carrier* CISG nr 140, <http://www.cisg-online.ch> [dostęp: 24.06.2021].

¹⁹⁴ Znajduje zastosowanie w 53 kolejnych rozstrzygnięciach KMST: https://casetext.com/case/delchi-carrier-spa-v-rotorex-corp/how-cited?PHONE_NUMBER_GROUP=P&citingPage=1&sort=relevance [dostęp: 2.08.2021].

¹⁹⁵ Por. K. Adams, C. Zierdt: *International Sales of Goods*. “The Business Lawyer”, Fall 2016, vol. 71, no. 4, s. 1352–1353, <https://www.jstor.org/stable/26417613> [dostęp: 3.04.2021].

¹⁹⁶ *Valero Marketing v. Greeni Oy United States*, Federalny Sąd Okręgowy dla New Jersey, 4 kwietnia 2006 r., <http://www.unilex.info/cisg/case/1106> [dostęp: 30.03.2021].

4.11 Wykładnia KMST w RFN

Dnia 26 maja 1981 roku przedstawiciele RFN podpisali tekst KMST, która weszła w życie 21 grudnia 1989 roku¹⁹⁷. Po zjednoczeniu Niemiec, 1 stycznia 1991 roku, KMST zaczęła obowiązywać na całym obszarze RFN.

W pierwszej dekadzie stosowania KMST sądy niemieckie musiały zmierzyć się z tendencją do pomijania aktu w orzekaniu bądź wykładni konstrukcji konwencyjnych, bez uwzględniania ich międzynarodowego charakteru. Obrazuje to postrzeganie zasady dobrej wiary – zakorzenionej w koncepcji krajowej *Treu und Glauben*¹⁹⁸.

Niemiecki system prawny jest modelowym przykładem prawa tradycji *civil law*, promieniującego na rozwiązania prawne państw trzecich (m.in. Polski). W systemie tym orzeczenie sądu nie tworzy źródła prawa, ale jest źródłem jego interpretacji. Pojęcie precedensu nie jest obce w kulturze prawnej *civil law*, ale ma zasadniczo inne znaczenie niż w USA. Judykatura RFN precedens definiuje jako „wcześniejszą wykładnię sądu mogącą znaleźć zastosowanie do rozpatrywanej sprawy”¹⁹⁹. Zastosowanie uprzednio wyłożonej normy zależy od dyskrecyjnej władzy sędziego, który może mieć do wyboru rozwiązanie płynące z kilku linii orzeczniczych – orzeczeń prezentujących daną wykładnię przepisu.

Zgodnie z normatywną regulacją w systemie RFN brak miejsca na – znane z doktryny *stare decisis* – związanie orzeczeniami. W oparciu o art. 322 ZPO²⁰⁰ orzeczenie sądu obowiązuje tylko między stronami i tylko w zakresie stanu faktycznego będącego przedmiotem sprawy. W praktyce możliwe są różne werdykty wydane na tym samym stanie faktycznym. Zgodnie z art. 20 § 3 Konstytucji RFN²⁰¹ sędzia jest związany „prawem i ustawami”²⁰², zatem dorobek orzecznictwa formalnie nie wiąże sądu. Wprawdzie brak normatywnych podstaw do związania sądu innymi orzeczeniami²⁰³, ale w praktyce uzasadnienie każdego wyroku jest poparte argumentami płynącymi z dotychczas zapadłych rozstrzygnięć.

¹⁹⁷ Daty ratyfikacji państw traktatowych: https://treaties.un.org/pages/ViewDetails.aspx?src=IND&mtdsg_no=X-10&chapter=10&clang=en#EndDec [dostęp: 3.08.2021].

¹⁹⁸ W ujęciu prawnoporównawczym: M. Sala-Szczyński: *Zasadność zmiany klauzuli „zasad współżycia społecznego*. W: *Studia prawnicze. Rozprawy i materiały*. Red. M. Nowak, Kraków 2007, s. 73.

¹⁹⁹ P. Stainer, D. König: *Stare decisis The Concept of Stare Decisis in the German Legal System – A Systematically Inconsistent Concept with High Factual Importance*. „*Studia Iuridica Lublinensia*” 2018, t. XXVII, s. 124.

²⁰⁰ *Zivilprozessordnung* – ZPO, Kodeks procedury cywilnej z 30 stycznia 1877 r. z późn. zm., https://www.gesetze-im-internet.de/englisch_zpo/ [dostęp: 16.06.2021].

²⁰¹ Ustawa Zasadnicza Republiki Federalnej Niemiec z 23 maja 1949 r., <http://libr.sejm.gov.pl/tek01/txt/konst/niemcy.html> [dostęp: 3.08.2021].

²⁰² P. Stainer, D. König: *Stare decisis The Concept...*, s. 127.

²⁰³ Z wyjątkiem określonych przypadków np. wytycznych sądu wyższej instancji por. 565 § 2 ZPO oraz orzeczeń Federalnego Sądu Konstytucyjnego, które mają moc powszechną i wiążącą.

W doktrynie niemieckiej podnosi się, że powołanie orzeczeń uprzednio wykładających badaną kwestię nie stanowi koniecznego elementu sądowej wykładni prawa. Rozstrzygnięcie może zapaść „w oparciu o sam tekst ustawy”²⁰⁴. Wykładnia jako proces znajduje w tekście ustawy minimum, do którego musi odnieść się uzasadnienie orzeczenia. Uzależnia to zastosowanie postulatów płynących z zasad wykładni od aktywności sądu w danej sprawie.

4.11.1 Pierwsza dekada obowiązywania KMST w RFN

W początkowym okresie wdrażania KMST wykładnię charakteryzuje stosowanie do interpretacji KMST pojęć tożsamyh treściowo z prawa krajowego oraz pominięcie nieznanych prawa krajowemu rozwiązań²⁰⁵. W pierwszej dekadzie obowiązywania KMST była stosowana pomocniczo, bez dokonania wykładni autonomicznej norm Konwencji. Tłumaczono to zgodnością uzyskanego efektu wykładni z postulatami aktu.

Orzecznictwo w tym czasie nie dokonywało wykładni autonomicznej, nadając normom Konwencji znaczenie znane prawu krajowemu. Korespondowało to z aktywnością stron umowy odwołujących się do postanowień prawa krajowego *legis fori* z pominięciem KMST. Jedno z pierwszych rozstrzygnięć zapadłych na tle KMST dotyczyło wykładni art. 77 KMST. Sąd podniósł kwestię kryterium dobrej wiary, uznając, że narusza ją postępowanie strony, dążącej do uchylecia się od skutków prawnych oświadczenia woli po okresie dwóch i pół roku od podpisania umowy. Sąd apelacyjny²⁰⁶ zmienił podstawę prawną orzeczenia sądu niższej instancji, który zastosował BGB²⁰⁷, co pozostało bez wpływu na wynik rozstrzygnięcia. Sąd zatem zrównał w skutkach dobrą wiarę w rozumieniu krajowym z postulatem poszanowania dobrej wiary w handlu międzynarodowym wynikającym z KMST.

Trudności związane z wykładnią KMST sprawiało nadanie faktycznego znaczenia pojęciu „rozsądku”, deklarowanemu jako kryterium oceny terminu oraz stanu faktycznego

²⁰⁴ P. Stainer, D. König: *Stare decisis The Concept...*, s. 129.

²⁰⁵ Wyrok LG Saarbrücken 7 IV 75/95 z 26 marca 1996 r., https://www.uncitral.org/clout/clout/data/deu/clout_case_337_leg-1561.html [dostęp: 2.12.2020].

²⁰⁶ Wyrok OLG Hamburg 7 U 1720/94 z 8 lutego 1995 r., https://www.uncitral.org/clout/clout/data/deu/clout_case_133_leg-1336.html, CLOUT nr 133, [dostęp: 23.06.2021].

²⁰⁷ Ogólnoniemiecki kodeks cywilny Bürgerliches Gesetzbuch z 18 sierpnia 1896 r. obowiązujący od 1 stycznia 1900 r. w wersji z 2 stycznia 2002 r., ostatnia zm. 16 czerwca 2021 r., https://www.gesetze-im-internet.de/englisch_bgb/ (również wersja po angielsku) [dostęp: 8.08.2021].

sprawy²⁰⁸. Funkcje klauzuli rozsądku w systemach prawnych państw Europy Zachodniej (w tym RFN) wywodzone są z zasady dobrej wiary²⁰⁹.

W sprawie dotyczącej sprzedaży używanych pojazdów sąd²¹⁰ ustalał, jakie znaczenie ma zasada dobrej wiary w handlu międzynarodowym dla wykładni umowy w sytuacji sfałszowania dokumentów przez jedną ze stron. Sąd odkodował z zasady dobrej wiary ochronę praw kupującego, co miało przełożenie na nadanie treści normatywnej pojęciu rozsądnego terminu na zbadanie towaru. W omawianym przypadku kupujący nie weryfikował danych w umowie co do wieku dostarczonych aut i ich przebiegu. Wady pojazdów w postaci zaniżonego wieku i zawyżonego przebiegu ujawniali kolejni nabywcy towaru. W takim przypadku sąd, ustalając „rozsądny czas” na dokonanie inspekcji pojazdów przez kupującego, wnioskował, że zasada dobrej wiary, rozumiana jako zaufanie kupującego do sprzedawcy, pozwala na przełamanie literalnej treści art. 39 ust.1 KMST²¹¹. Sąd uznał, że zamierzone zatajenie wieku i przebiegu pojazdów przez ich sprzedawcę pozwala na domaganie się odszkodowania przez kupującego, mimo niedochowania reguł badania zgodności z umową dostarczonych towarów. Tak rozumiana zasada dobrej wiary w handlu międzynarodowym ma charakter nadrzędny względem norm niższego rzędu określających sposób wykonania zobowiązania.

4.12 Opis metody wykładni KMST

Realizacja zasad konwencyjnych przy stosowaniu prawa jest możliwa tylko przy wybraniu właściwej metody wykładni. Sądy podjęły próbę interpretacji zasad aktu, odstępując od wykładni językowej²¹². W przypadku skuteczności oświadczenia o odstąpieniu od umowy rozważeniu podlegało, czy konieczne jest – wynikające z literalnego brzmienia art. 26 KMST²¹³ – oświadczenie o odstąpieniu, w sytuacji, gdy sprzedawca odmówił wykonania świadczenia

²⁰⁸ Por. art. 75–77 KMST, art. 77: „Strona powołująca się na naruszenie umowy powinna przedsięwziąć takie środki, które są rozsądne w danych okolicznościach, aby ograniczyć stratę, w tym utratę zysku, spowodowaną naruszeniem umowy. Jeśli tego nie uczyni, strona naruszająca może żądać obniżenia odszkodowania o sumę, o jaką szkoda powinna być zmniejszona”.

²⁰⁹ E. Rott-Pietrzyk: *Holenderska klauzula rozsądku i słuszności na tle innych uregulowań prawnych (wzór dla polskiego ustawodawcy?)*. „Studia Prawa Prywatnego” 2006, z. 3, s. 59.

²¹⁰ Wyrok OLG Kolonia 22 U 4/96 z 21 maja 1996 r., <https://icclaw.pace.edu/cisg/case/germany-oberlandesgericht-hamburg-oberlandesgericht-olg-provincial-court-appeal-german-59> [dostęp: 3.08.2021].

²¹¹ Art. 39 ust.1 KMST: „Kupujący traci prawo do powoływania się na brak zgodności towarów, jeżeli nie zawiadomi sprzedającego o charakterze występujących niezgodności w rozsądnym terminie od chwili, w której niezgodności te zostały przez niego wykryte lub powinny być zostać wykryte”.

²¹² Wyrok OLG Hamburg I U 167/95 z 28 lutego 1997 r., CLOUT nr 277 [dostęp: 3.12.2020].

²¹³ Por. art. 26 KMST, ale również koncepcja odstąpienia od umowy *Nachfrist* regulowana art. 323 BGB w zw. Z 130 BGB, w prawie polskim obowiązuje podobna konstrukcja art. 395, 396 k.c. w zw. z 61 k.c.

wzajemnego wynikającego z umowy. Sąd zdecydował, że żądanie takiego oświadczenia w świetle zachowania drugiej strony umowy stanowiłoby naruszenie konwencyjnej zasady dobrej wiary. Oświadczenie o odstąpieniu, w myśl tej zasady, jest zbędne, o ile zaistnieją dwie przesłanki: umowa wiąże na moment jego dokonania oraz wiadomym jest, że druga strona nie wykona umowy. Sąd w poszukiwaniu źródeł wykładni postanowień Konwencji odniósł się do orzecznictwa Trybunału Sprawiedliwości UE²¹⁴. Trybunał w definiowaniu autonomiczności wykładni (jakkolwiek nie interpretując jej na gruncie KMST) uznał, że przy wyjaśnianiu aktu trzeba mieć na uwadze jego cele, a nie postanowienia i procedury prawa krajowego.

Jak wskazano w uzasadnieniu²¹⁵: „Jakkolwiek KMST nie przewiduje wyjątków dla wymogów oświadczenia o odstąpieniu od umowy, zasada przestrzegania dobrej wiary w międzynarodowym handlu prowadzi do wniosku, iż takie oświadczenie nie jest konieczne, jeśli jest pewne, że druga strona nie wykona swoich zobowiązań umownych”.

4.12.1 Relacje między BGB a KMST

Autonomię wykładni na potrzeby niniejszej pracy rozumiem, w ślad za poglądami innych autorów²¹⁶, jako nadanie znaczenia pojęciom konwencyjnym, niezależnie od metod i znaczeń norm w prawie krajowym. Nie można uwzględnić w wykładni normy art. 7 ust. 1, jeśli nie jest ona przeprowadzona w sposób autonomiczny względem pojęć prawa krajowego. Relacje między normami krajowymi a konwencyjnymi mogą być trzy: literalnie tożsame, częściowo tożsame bądź dana konstrukcja prawna jest zupełnie odmienna od tej znanej *lex fori*. Wynika to z kompromisowego charakteru tekstu Konwencji, łączącego postulaty różnych kultur prawnych. Uwzględnienie zasad konwencji jest warunkiem jej autonomicznej wykładni,

²¹⁴ *Gubisch Maschinenfabrik v. Palumbo*, wyrok ETS z 8 grudnia 1987, 144/86, <https://sip.lex.pl/orzeczenia-i-pisma-urzedowe/orzeczenia-sadow/144-86-gubisch-maschinenfabrik-kg-v-giulio-palumbo-520223409>, [dostęp: 16.06.2021]; *Tatry vs Maciej Rataj*, wyrok ETS z 6 grudnia 1994, C 406/92, <https://curia.europa.eu/juris/liste.jsf?language=en&num=C-406/92>, [dostęp: 16.06.2021].

²¹⁵ *Although the CISG does not make an exception from the requirement of a declaration of avoidance, the rule of the "observance of good faith in international trade" (Art. 7(1) CISG) leads to the result that a declaration of avoidance is not necessary, if it is certain that the other party will not perform its obligations in a case.*

²¹⁶ F. Ferrari: *Remarks on the Autonomy and the Uniform Application of the CISG on the Occasion of its Tenth Anniversary*. "International Contract Adviser" 1998, vol. 4, s. 36 i passim; J. Felemegas: *The United Nations Convention on Contracts for the International Sale of Goods: Article 7 and Uniform Interpretation*. University of Nottingham 2000 (praca doktorska), s. 113 <https://eprints.nottingham.ac.uk/11055/1/325698.pdf>, [dostęp: 7.03.2024]; A. Komarov: *Internationality, uniformity and observance of good faith as criteria in interpretation of CISG: Some remarks on article 7(1)*. "Journal of Law and Commerce" 2005, vol. 25, no. 75, s. 78; C. Baasch-Andersen: *A New Challenge for Commercial...*, IVA; V. Pavic, M. Djordjevic: *Application of the CISG before the foreign trade court of arbitration at the Serbian chamber of commerce – looking back at the latest 100 cases*. W: *Uniform Sales Law conference. The CISG at Its 30th Anniversary A Conference in Memory of Albert H. Kritzer*. Ed. M. Vasiljevic, Belgrade 2010, s. 374–375.

Kolejną kwestią rozstrzygniętą w tym orzeczeniu było uznanie, że odpowiedzialność sprzedawcy wobec kupującego za dostawców towaru jest *de facto* taka sama, jak gdyby dostarczony towar był wyprodukowany przez sprzedawcę samodzielnie. W tym zakresie w uzasadnieniu wyroku zaakcentowano autonomię KMST względem BGB²²⁰. Wiązało się to z przyjęciem odmiennej względem dotychczas obowiązującej w orzecznictwie metody określenia odpowiedzialności stron przyjętej w ULIS oraz BGB²²¹.

W ostatecznym rozstrzygnięciu sąd, uchylając wyrok sądu apelacyjnego, orzekł, że jakkolwiek badanie naruszenia umowy następuje na podstawie art. 77 i n. KMST, o tyle wyliczenie zakresu szkody musi odbyć się w oparciu o zasady powstałe na gruncie art. 254 BGB²²².

4.12.3 Zasada dobrej wiary w handlu międzynarodowym

Orzecznictwo sądów niemieckich w zakresie zasad określonych w art. 7 ust. 1 KMST skupiało się na dwóch kwestiach: wykładni zasady dobrej wiary w handlu międzynarodowym oraz autonomicznym rozumieniu pojęcia wykładni. Normy postulujące międzynarodowy charakter i potrzebę jednolitego stosowania aktu wynikały z przyjętych argumentów uwzględniających kontekst sprawy i orzecznictwo państw konwencyjnych.

Sąd w definiowaniu zasady dobrej wiary *ad casum* nie dokonywał analizy jej znaczenia w ujęciu międzynarodowym²²³. W rozumieniu tej zasady orzecznictwo uznaje za rozsądne terminy na zbadanie towaru określone art. 39 KMST jako uzależnione od aktywności kupującego. Zasada dobrej wiary w tym ujęciu sprawuje funkcję ochronną wobec sprzedającego, który ma prawo oczekiwać niezwłocznej akceptacji dostarczonych towarów.

²²⁰ Rozwiązanie przyjęte w BGB związane z pojęciem winy określa art. 254 § 2 BGB.

²²¹ § 278 BGB: „Dłużnik odpowiada za przewinienie swojego zastępcy ustawowego i osób, którymi do wypełnienia swojego zobowiązania się posługuje, w takiej samej rozciągłości, jak za przewinienie własne...”, ULIS – Konwencja o jednolitej międzynarodowej umowie sprzedaży sporządzona w Hadze w 1964 r., <https://www.unidroit.org/instruments/international-sales/international-sales-ulis-1964> [dostęp: 9.08.2021]; Wyrok BGH VIII ZR 284/82 z 14 marca 1984 r., https://www.prinz.law/urteile/bgh/VIII_ZR_284-82 (wersja wyłącznie w języku niemieckim) [dostęp: 13.12.2020].

²²² § 254 BGB: „Jeżeli do powstania szkody przyczyniła się także wina poszkodowanego, obowiązek odszkodowania tudzież jego rozmiar, które ma się świadczyć, zależy od okoliczności, mianowicie od tego, w jakim stopniu jedna lub druga strona szkodę przeważnie spowodowała. Obowiązuje to także wówczas, gdy przewinienie poszkodowanego ogranicza się do tego, iż zaniechał zwrócić uwagę dłużnika na niebezpieczeństwo niezwykle wysokiej szkody, którego dłużnik ani nie znał, ani znać nie musiał, albo że zaniedbał zapobieżenie szkodzie lub jej zmniejszenie. Przepis § 278 BGB stosuje się odpowiednio”.

²²³ Wyrok LG Saarbrücken 7 IV 75/95, 26 marca 1996 r., https://www.uncitral.org/clout/clout/data/deu/clout_case_337_leg-1561.html [dostęp: 2.12.2020].

Zasada dobrej wiary w handlu międzynarodowym znalazła szerokie zastosowanie przy ocenie rezultatów wykładni umów. Nadanie tej zasadzie, w toku rozwoju orzecznictwa, autonomicznej treści przejawiało się na dwóch polach: przełamania literalnej treści normy oraz wywiedzenia z niej kolejnych zasad²²⁴.

Zasada ta była zatem:

- elementem oceny skuteczności zawarcia umowy²²⁵,
- kryterium oceny warunków, jakie ma spełniać oferta, aby doszło do zawarcia umowy²²⁶,
- podstawą do uwzględnienia kontekstu sytuacji, w której doszło do wymiany oświadczeń woli. Uzasadniano to zasadą dobrej wiary, ale również z zasad z niej wywiedzionych, tj. zasady współpracy i wzajemnej informacji stron umowy²²⁷.

Nadanie zasadzie dobrej wiary w handlu międzynarodowym autonomicznej treści skutkowało pierwszeństwem KMST względem prawa krajowego. Efektem tego była możliwość korygowania następstw zastosowania normy niższego rzędu samej Konwencji²²⁸.

Kwestią, która wymagała uregulowania, był stosunek zasad konwencyjnych do zasad prawa krajowego. Stan faktyczny sprawy²²⁹, w której dyskutowano wskazane zagadnienie, opierał się na rozstrzygnięciu, czy zasada *venire contra factum proprium* znajdzie wykorzystanie w ramach stosowania Konwencji. Zgodnie z tą zasadą nikt nie może powoływać się na zaistniałe wydarzenia czy okoliczności sprzeczne z jego poprzednimi oświadczeniami lub czynnościami. W sprawie pozwany własnym działaniem uniemożliwił wypełnienie umowy, jednak domagał się odszkodowania. Żądania te argumentował nieodstąpieniem przez powoda od umowy oświadczeniem w formie wymaganej art. 49 ust. 1(a) KMST. Sąd musiał rozstrzygnąć, czy w przypadku, gdy powód nie wypełnił formalnego obowiązku odstąpienia, może on domagać się odszkodowania w związku z niewykonaniem umowy przez pozwanego. Skutkiem tego procesu było przełamanie literalnego brzmienia normy poprzez odstąpienie od jej zastosowania. Sąd uznał, że chociaż zasada *venire contra factum proprium* nie jest

²²⁴ Wyrok OLG Monachium 7 U 2959/04...

²²⁵ Wyrok BGH VIII ZR 60/01 z 31 października 2001 r., <https://germanlawarchive.iuscomp.org/?p=194> [dostęp: 7.03.2024].

²²⁶ Wyrok [LG Neubrandenburg](#) 10 O 74/04 z 3 sierpnia 2005 r., <http://www.unilex.info/cisg/case/1097> [dostęp: 7.03.2024].

²²⁷ Ibidem, [w uzasadnieniu](#) sąd cytuje poglądy doktryny konwencyjnej.

²²⁸ Wyrok OLG Monachium z 15 września 2004 r..., wyłożona zasada dobrej wiary w handlu międzynarodowym pozwoliła zwolnić stronę ze sporządzenia oświadczenia o odstąpieniu od umowy wymaganego art. 49 ust. 1 a KMST.

²²⁹ Wyrok OLG Monachium z 15 września 2004 r...

regulowana Konwencją wprost, zawiera się w treści normatywnej zasady dobrej wiary w handlu międzynarodowym (art. 7 ust.1 KMST).

Jak wskazał sąd²³⁰, konwencyjna zasada poszanowania dobrej wiary „toruje drogę dla uwzględnienia ustanowionych i stałych zasad prawa krajowego państw-stron Konwencji powstałych w ramach konkretyzacji zasady dobrej wiary”.

Orzecznictwo²³¹ przyjęło pogląd, że standard dobrej wiary wyłożony według BGB nie może być zastosowany wprost do międzynarodowej sprzedaży. Biorąc pod uwagę literalne podobieństwa między zasadą dobrej wiary w prawie krajowym (art. 242 BGB²³²), rolą orzecznictwa było ustalenie skutków ich odmiennego znaczenia²³³. Sąd dał temu wyraz, decydując, że zastosowanie wykładni krajowej dotyczącej postanowień zbieżnych z literalną treścią aktu jest naruszeniem zasad jego wykładni²³⁴.

4.12.4 Międzynarodowy charakter, potrzeba dążenia do jednolitego stosowania a zasada dobrej wiary

Zasada uwzględnienia międzynarodowego charakteru KMST ma dwa obszary zastosowania, po pierwsze wraz z pozostałym normami art. 7 ust. 1 KMST stanowi kluczowe postulaty wykładni, po drugie – ma wpływ na dokonanie wyboru prawa właściwego. Drugi zakres zastosowania obrazuje orzeczenie z końca lat 90.²³⁵, uznające KMST za prawo właściwe dla „Wspólnot Europejskich”. Kryterium wyboru było ustalenie, że Konwencja ma najściślejszy związek z wolą stron.

Zawężenie rozumienia międzynarodowości aktu do wyboru prawa właściwego zaowocowało wykładnią zasad jednolitego stosowania i poszanowania międzynarodowego charakteru jako wynikających z konwencyjnej zasady dobrej wiary.

Rezultaty interpretacji zasad zawartych w art. 7 ust. 1 uzyskane w toku wykładni mogą wzajemnie się wykluczać. Obrazem tego jest orzecznictwo prezentujące odmienną wykładnię w zakresie międzynarodowego standardu dobrej wiary. U progu XXI wieku Sąd Najwyższy RFN²³⁶ zakwestionował konieczność przekazania stronom ogólnych warunków umowy

²³⁰ Ibidem.

²³¹ Wyrok OLG Hamburg 13 U 54/10 z 15 lipca 2010 r., <https://cisg-online.org/search-for-cases?caseId=8363>, [dostęp: 23.06.2021].

²³² Art. 242 BGB: „Dłużnik jest zobowiązany w ten sposób spełnić świadczenie, jak wymaga tego zasada dobrej wiary przy uwzględnieniu zwyczajów przyjętych w obrocie”.

²³³ Wyrok OLG Monachium 7 U 2959/04 z 15 września 2004 r., <https://www.unilex.info/cisg/case/1088> [dostęp: 7.03.2024].

²³⁴ Wyrok OLG Hamburg 13 U 54/10...

²³⁵ Wyrok OLG Hamburg 12 U 62/97 z 5 października 1998 r., https://www.uncitral.org/clout/clout/data/deu/clout_case_279_leg-1502.html, [dostęp: 16.06.2021].

²³⁶ Wyrok BGH VIII ZR 60/01 z 31 października 2001...

(OWU), z którymi mogły się zapoznać, gdy nie uzyskały ich treści wraz z umową. Orzeczenia sądów niższych instancji uznawały wymóg przedstawienia OWU jako realizację konwencyjnej zasady dobrej wiary²³⁷. Sąd Najwyższy wskazał, że odmienna interpretacja wprowadza surowsze zasady modyfikacji umów w handlu międzynarodowym względem tych znanych prawu krajowemu odpowiedniemu dla stron umowy (w tym przypadku niemieckiemu i holenderskiemu)²³⁸. Biorąc pod uwagę perspektywę praktyki stosowania zasad konwencyjnych, należy podkreślić, że sąd analizował orzecznictwa sądów najwyższych państw konwencyjnych, w szczególności Belgii i Austrii²³⁹, przedstawiających odmienne koncepcje. Sąd uznał, że reguła „uwzględnienia międzynarodowego charakteru Konwencji” oraz „potrzeba jej jednolitego stosowania” ogranicza funkcjonowanie zasady dobrej wiary w dotychczasowym jej rozumieniu. Decyzja ta została uwzględniona w orzecznictwie, zmieniając dotychczasowy sposób wykładni²⁴⁰.

Po dekadzie obowiązywania KMST metodom jej wykładni nadano znaczenie normatywne pozwalające dokonać oceny zachowania stron. Innymi słowy powstał wzorzec postępowania, którego niespełnienie powodowało naruszenie zasad konwencyjnych. Nadanie treści normatywnej zasadzie konwencyjnej jest efektem jej autonomicznej wykładni. Sąd Najwyższy RFN²⁴¹ zmienił orzeczenie sądu niższej instancji, uznając, że zapadło ono z naruszeniem zasad wykładni określonych art. 7 ust. 1 KMST. Wada kasacyjna orzeczenia polegała na działaniu w oparciu tylko o orzecznictwo krajowe. Zdaniem Sądu Najwyższego wykładnia autonomiczna wymaga uwzględnienia międzynarodowego charakteru KMST bez „uciekania się” do rozumienia zasad powstałych w prawie krajowym.

Częścią autonomicznej wykładni KMST, obok dobrej wiary, są również kolejne dwa postulaty płynące z art. 7 ust.1, tj. poszanowanie jej międzynarodowego charakteru i dążenie do jej jednolitego stosowania. W orzeczeniu LG Neubrandenburg z 3 sierpnia 2005 roku sąd odnosi się do orzecznictwa międzynarodowego²⁴², realizując postulat uwzględnienia charakteru

²³⁷ Wyroki: LG Düsseldorf 8 O 260/99 z 22 lutego 2000 r., CISG nr 868, <https://cisg-online.org/search-for-cases?caseId=6793> [dostęp: 7.03.2024], OLG Düsseldorf 6 U 86/00 z 15 lutego 2000 r., CISG nr 658, <https://cisg-online.org/search-for-cases?caseId=6601>, [dostęp: 7.03.2024].

²³⁸ *Einbeziehung von Allgemeinen Geschäftsbedingungen* – UN-Kaufrecht, NJW, 2002 nr 370, Beck online [dostęp: 2.01.2020]; wyrok BGH VIII ZR 60/01 z 31 października 2001, <http://www.cisg-online.ch/content/api/cisg/display.cfm?test=617> [dostęp: 5.08.2021].

²³⁹ Wyrok SN Austrii 10 OB. 518/95, z 6 lutego 1996 r., <http://www.cisg-online.ch/content/api/cisg/display.cfm?test=224> [dostęp: 5.08.2021].

²⁴⁰ Wyroki: LG Neubrandenburg 10 O 74/04 z 3 sierpnia 2005 r., LG Trier 7 HK. O 134/03 z 8 grudnia 2004 r., <https://cisg-online.org/search-for-cases?caseId=6835>, [dostęp: 7.03.2024].

²⁴¹ Wyrok BGH VIII ZR 67/04 z 2 marca 2005 r. https://www.uncitral.org/clout/clout/data/deu/clout_case_774_leg-1943.html [dostęp: 13.12.2020].

²⁴² Wyrok LG Neubrandenburg 10 O 74/04 z 3 sierpnia 2005 r. W uzasadnieniu: International Arbitration Court of the Chamber of Commerce and Industry of the Russian Federation z 6 czerwca 2003 r., [dostęp: 16.06.2021].

KMST. Sąd w orzeczeniu tym dokonał podziału norm związanych z wykładnią, uznając, że art. 7 ust. 1 dotyczy kryterium zewnętrznych oceny, a art. 8 – wykładni postanowień umownych, stanowiąc podstawę badania intencji stron. Skutkiem tego podziału art. 7 stanowi kryterium obiektywne, stanowiąc normatywną podstawę do oceny umowy według wskazanych w niej warunków.

4.13 Kolejne dekady stosowania KMST

W drugiej dekadzie XXI wieku za utrwalone w orzecznictwie konwencyjnym należy uznać założenie, że odbiorca oferty ma mieć „rozsądną możliwość” zapoznania się z jej warunkami, w szczególności rozsądnie móc spodziewać się, iż druga strona ma zamiar wprowadzić do umowy dane postanowienia²⁴³.

Jednym z pól sporu była kwestia znajomości przez sprzedawcę kryteriów technicznych właściwych dla dóbr wprowadzanych do obrotu. Zawarcie umowy w oparciu o przedstawione przez strony warunki było przedmiotem oceny sądów niemieckich²⁴⁴. Rozpatrywany problem sprowadzał się do odpowiedzi na pytanie: czy odesłanie w umowie do norm technicznych wiąże stronę, która nie posługuje się językiem, w jakim zostały one sporządzone. Sąd w Koblencji²⁴⁵ postanowił, że obciążanie odpowiedzialnością strony – odbiorcy oferty – niekorzystnymi dla niej postanowieniami, z którymi nigdy nie została zaznajomiona, narusza zasadę dobrej wiary w handlu międzynarodowym. Uszczerbku wskazanej zasady sąd²⁴⁶ dopatrywał się w dziedzinie „standardowych” postanowień umownych, nie zamieszczonych wprost w dokumencie, a jedynie uwzględnionych poprzez odesłanie do źródeł zewnętrznych – norm technicznych w prawie niemieckim. Sąd w omawianym orzeczeniu poruszył kontekst interpretacyjny, w jakim znajdują się strony umowy. O ile bowiem w sytuacji obowiązywania prawa krajowego niemieckiego uznaje się, że odesłanie w umowie do warunków dotyczących np. norm jakościowych znanych w branży jest obligatoryjne, o tyle taka argumentacja nie może znaleźć zastosowania do umowy zawartej na gruncie konwencyjnym²⁴⁷. Wymogów zasady dobrej

²⁴³ NJW z. 5 2020, Urteil vom 31.10. 2001 – BGH VIII ZR 60/01, s. 370–371, Beck online [dostęp: 24.12.2020].

²⁴⁴ Wyrok OLG Koblenz 2 U 108/13 z 5 lutego 2014 r., <https://cisg-online.org/search-for-cases?caseId=8668> [dostęp: 7.03.2024].

²⁴⁵ Ibidem.

²⁴⁶ Ibidem.

²⁴⁷ Podobnie: Wyrok OLG Naumburg 12 U 153/12 z 13 lutego 2013 r., <https://www.unilex.info/cisg/case/1697> [dostęp: 7.03.2024]; wyrok OLG Turing 7 U 303/10 z 10 listopada 2010 r., <https://cisg-online.org/search-for-cases?caseId=8132>, [dostęp: 7.03.2024].

wiary w handlu międzynarodowym nie spełnia zawarcie w umowie odniesienia do regulacji w prawie krajowym, również i z tej przyczyny, że nie uwzględnia ono skutków „bariery” językowej. Odbiorca oferty musi mieć możliwość zapoznania się ze wskazanymi w niej regulacjami nieuwzględnionymi w jej treści wprost. Na kontekst sytuacyjny rozpatrywanej sprawy składa się także brak rozeznania branży przez kupującego. Szczegółowe odniesienie się do postanowień, do których odsyła umowa, byłoby czasochłonne i zapoznanie się z nimi uniemożliwiłoby sprawne zawarcie umowy.

Biorąc pod uwagę ugruntowaną rolę konwencyjnej zasady dobrej wiary, należy wskazać, że pełni ona funkcję korygującą względem ustalonych wymogów formalnych. Przybiera to postać odstępiania od wymogów co do formy, o ile jest to uzasadnione okolicznościami. Muszą one być każdorazowo ocenione. Wymogi te stawiane były wobec sposobu zawarcia umowy, odstępiania od niej bądź treści norm, do których umowa ta odsyłała. Sąd²⁴⁸ ustalił znaczenie zasady dobrej wiary jako zbioru standardów podlegających konfrontacji z zachowaniami stron. Odstąpienie od umowy międzynarodowej sprzedaży²⁴⁹ wymaga osobnego doręczonego stronie oświadczenia woli. W oparciu o zasady dobrej wiary w handlu międzynarodowym, zgodnie z poglądami orzecznictwa i doktryny²⁵⁰, przewidziany jest wyjątek od tej procedury odstępiania. Realizacja autonomii konwencji wpływa na wybór metody jej dokonania – tylko wykładnia teleologiczna uwzględniająca cel przepisów pozwala na realizację postulatów płynących z art. 7 art. 1 KMST.

Orzecznictwo niemieckie wypracowało standard zawarcia umowy na gruncie KMST, w wyniku czego uznaje, że druga strona winna mieć możliwość zapoznania się z jej pełną treścią bądź bezpośrednio, bądź poprzez wskazanie źródła²⁵¹. Należy traktować to jako wyraz autonomicznej wykładni postanowień KMST²⁵². Metodę interpretacji można uznać za pragmatyczną, mieszczącą postulaty zasad na każdym etapie wykładni. Ustalony w orzecznictwie RFN sposób wykładni spełnia postulaty ujawnione w trakcie prac nad treścią Konwencji.

²⁴⁸ Wyrok OLG Brandenburg 6 U 5/12 z 5 lutego 2013 r., <https://iicl.law.pace.edu/sites/default/files/case-text/2400.pdf> [dostęp: 23.06.2021].

²⁴⁹ Art. 26 KMST: „Oświadczenie o odstąpieniu od umowy jest skuteczne tylko wówczas, gdy zostało dokonane poprzez zawiadomienie drugiej strony”.

²⁵⁰ Powołane w wyroku OLG Brandenburg 6 U 5/12 z 5 lutego 2013 r. poglądy doktryny i orzecznictwa.

²⁵¹ Określenie czy normy krajowe spełniają kryteria wymagane dla obrotu międzynarodowego wyznaczone przez KMST: Wyrok OLG Celle 13 W 48/09 z 24 lipca 2009 r. NJW_RR 2010 z. 2, s. 136. Beck online [dostęp: 23.06.2010].

²⁵² Wyrok LG Fulda 2 O 681/14, z 29 września 2015 r., <http://www.cisg-online.ch/content/api/cisg/urteile/2716.pdf> [dostęp: 23.06.2021].

4.14 Podsumowanie

4.14.1 Elementy wspólne w wykładni KMST w USA i RFN

Nadania znaczenia zasadom konwencyjnym w omówionych porządkach *civil* i *common law* dokonuje się w kontekście modelu wykładni, jaki w nich obowiązuje.

W USA wykładnia skupia się na roli precedensu orzeczniczego, którego elementem jest wskazanie sposobu interpretacji normy. W RFN taką rolę pełni linia orzecznicza, ukształtowana orzeczeniami zawierającymi wskazówki wykładni.

Oba systemy dążą do stabilności orzeczniczej, co wiąże się z przewidywalnością stosowania prawa. Taki sposób wykładni gwarantuje jej kontynuację w kolejnych werdyktach, związanych dotychczasowym dorobkiem sądów. W systemie USA precedens formalnie wiąże, a sąd może nie brać go pod uwagę, natomiast w RFN precedens formalnie nie wiąże, ale sądy w praktyce rzadko od niego odstępują²⁵³. W tradycji *civil law* obowiązuje zasada *da mihi factum, dabo...*²⁵⁴, wedle której sąd wiąże tylko fakty, a interpretacja prawa jest zastrzeżona dla jego dyskrecyjnej władzy. Precedensy stanowią w takim ujęciu odpowiednik normy prawnej znanej *civil law*, zawierającej jednocześnie jej wykładnię. Zauważalne, że konstrukcja zasad przyjętych w KMST bliższa jest ich rozumieniu w kręgu *civil law*, co ułatwia ich prawidłową wykładnię i stosowanie. W obu systemach istnieją normy o szczególnym znaczeniu – zasady prawa, które mają wpływ na model jego interpretacji. Wynika to zarówno z przyjętej metody wykładni, jak i zacierania się różnic między dwoma systemami, czego wyniki zbliżają do wspólnego rozumienia norm nadrzędnych²⁵⁵.

Kolejnym elementem podobieństwa systemów prawnych *civil* i *common law* jest prymat wykładni literalnej nad innymi metodami, a w rezultacie nadawanie znaczenia krajowego zachowującym treściowe podobieństwo normom KMST. W najogólniejszym założeniu tak ujęta metoda dominuje we wszystkich kulturach prawnych – zarówno *common law*, jak i *civil law* (kręgów germańskiego i romańskiego).

W obu porządkach prawnych w początkowym okresie stosowania konwencji zasady jej były pomijane. Wynikało to z trudności obiektywnych – braku orzecznictwa państw trzecich odpowiedniego dla zastosowania do oceny sprawy. Rozwój orzecznictwa w obu porządkach

²⁵³ L. Morawski: *Główne problemy współczesnej filozofii prawa. Prawo w toku przemian*. Warszawa 2005, s. 262.

²⁵⁴ Zasada wynikająca z innej zasady właściwej dla prawa kontynentalnego *iura novit curia* (sąd zna prawo z urzędu); por. wyrok SA w Gdańsku z 4 lipca 2018 r. V ACa 437/17, LEX nr 2628321.

²⁵⁵ M. Bridge: *Good faith, the Common Law, and the CISG*. "Uniform Law Review", March 2017, vol. 22, iss. 1, s. 110.

prawnych obrazuje odmienną interpretację nieznanych dotychczas zasad ujętych art 7 ust. 1 Konwencji.

4.14.2 Odmienności w wykładni KMST w USA i RFN

W USA wykładnia dająca prymat tekstowi nosi miano reguły oczywistego znaczenia – *plain meaning rule*²⁵⁶ – i jako taka dominuje przy wykładni aktu konwencyjnego. W RFN interpretacja Konwencji wpisała się w model stosowania prawa, oparty na ugruntowanej pozycji koncepcji *Treu und Glauben*, który charakteryzuje wykładnia celowościowa. Pozwala ona na przełamanie znaczenia literalnego brzmienia normy.

Mimo znaczących podobieństw zarówno UCC, jak i BGB zasadniczo różnią się od KMST. Do odrębności tych należą m.in.: warunki skutecznej akceptacji oferty, wymogi formalne zawarcia umowy, przesłanki odpowiedzialności odszkodowawczej za naruszenie umowy²⁵⁷. Kolejnym elementem rozbieżności jest postawa sądów wobec ingerencji w umowę. W USA orzecznictwo dalekie jest od korygowania postanowień umów według zasad prawnych, który to postulat w Niemczech ma bogatą tradycję od początków XX wieku. Odmienne podejście ma wpływ na wykładnię.

System precedensowy stanowi barierę dla uwzględniania orzeczeń państw trzecich. Tłumaczy się to m.in. brakiem demokratycznej legitymacji dla podmiotów, których werdykty miałyby wiązać²⁵⁸. Uzasadnione jest to regułą, według której precedens ma charakter normatywny (również co do sposobu wykładni normy). Argumentacja wynikająca z dorobku sądów zagranicznych jest powoływana w ograniczonym zakresie jako – *obiter dicta* – część niewiążąca precedensu, jednocześnie z pominięciem jego waloru perswazyjnego²⁵⁹. Sądy nie podejmują analizy, czy przyjęte rozstrzygnięcie przyjmuje wykładnię norm Konwencji zgodną z orzecznictwem państw trzecich. Model wykładni prowadzi do z góry założonych wniosków; UCC *de facto* znajduje zastosowanie w sprawie dotyczącej międzynarodowej sprzedaży²⁶⁰,

²⁵⁶ Za jej inicjatora uznaje się O.W. Holmesa za: L. Morawski: *Podstawy filozofii prawa...*, s. 260.

²⁵⁷ A. Ramesh, P. Ghicu, C. Putman: *CISG v. UCC: Key distinctions...*, s. 466–467.

²⁵⁸ S. Yeazell: *When and how U.S. courts should cite foreign law*. “Constitutional Commentary” 2009, no. 1028, s. 59–60, <https://scholarship.law.umn.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=2038&context=concomm>, [dostęp: 25.06.2021]; podobnie: M. Wilson: *Demystifying the determination of foreign law in U.S. Courts Opening the door to a greater global understanding*. “Akron Law Publications” 2014, no. 227, s. 5–6, http://ideaexchange.uakron.edu/ua_law_publications/227, [dostęp: 25.06.2021]; E. Volokh: *Foreign Law in American Courts*. “Oklahoma Law Review” 2013, vol. 66, no. 2, <https://digitalcommons.law.ou.edu/olr/vol66/iss2/1> [dostęp: 25.06.2021].

²⁵⁹ L. Morawski: *Główne problemy współczesnej...*, s. 259; L. DiMatteo, L. Dhooge, S. Greene, V. Maurer, M. Pagnatarro: *International sales law. A critical analysis of CISG Jurisprudence*. Cambridge 2005, s. 3–4.

²⁶⁰ Przykładowo *Delchi Carrier*.

z pominięciem Konwencji. Sięganie do takiego rozwiązania przy rozumieniu treści zarówno Konwencji, jak i oświadczeń woli stron międzynarodowej umowy narusza autonomię wykładni KMST oraz interes strony nieznającej prawa *stricte* krajowego sądu rozstrzygającego spór. Wykładnia KMST w RFN wygląda zgoła odmiennie. Od samego początku obowiązywania KMST orzecznictwo²⁶¹ korzystało z rozwiązań proponowanych w doktrynie²⁶² w zakresie stosowania zasad konwencyjnych, co było zauważalną cechą argumentowania powstającej „linii orzeczniczej”. Orzecznictwo RFN używa przy tym zasad konwencyjnych jako elementu uzasadnienia własnej dyskrecjonalnej władzy, pozwalającej sądom na szeroką interwencję w treść umowy. W doktrynie podnosi się, że KMST wpłynęło na formułowanie stanowisk procesowych, i stało się niezmiennym elementem pracy orzeczniczej²⁶³.

Stabilność orzecznicza jest zagrożona nie przez zmiany prawa, a przez zmianę modelu jego stosowania. Tłumaczy to, dlaczego judykatura USA nie wykorzystuje wykładni postulowanej przez KMST, poprzestając na takim jej modelu, który nie ingeruje w dotychczas zastany porządek.

System USA dostrzega rolę wykładni w nadaniu znaczenia normom dobitniej niż systemy *civil law*. Wyraża się to w konstrukcji uzasadnienia orzeczenia, gdzie sąd powołuje argumenty wpływające na przyjętą wykładnię. Niemniej, rozszerzenie źródeł interpretacji prawa (*obiter dicta*) o doktrynę światową nie oznacza w praktyce zmiany metod jego wykładni. W ramach deklarowanej interpretacji literalnej trudno wskazać spójny sposób jej przeprowadzenia. Argumentacja wskazanych werdyktów jest podparciem z góry założonego celu – odmowy sięgania do efektów wykładni budowanych w państwach trzecich. Dostrzeżenie dorobku państw trzecich w tej dziedzinie w rozstrzygnięciach zapadłych w trzeciej dekadzie obowiązywania KMST nie ma wpływu na przyjęty model wykładni²⁶⁴.

²⁶¹ Wyroki: OLG Frankfurt am Main 5 U 261/90 13 czerwca 1991 r., <http://www.unilex.info/cisg/case/4> [dostęp: 18.11.2022], OLG Frankfurt am Main 5 U 164/90 z 17 września 1991 r., <https://www.unilex.info/cisg/case/8> [dostęp: 7.03.2024], OLG Düsseldorf 17 U 82/92 z 8 stycznia 1993 r., <http://www.unilex.info/cisg/case/17> [dostęp: 18.11.2022], BGH VIII ZR 51/95 z 3 kwietnia 1996 r., <http://www.unilex.info/cisg/case/182> [dostęp: 18.11.2022], *Internationales Schiedsgericht der Bundeskammer der gewerblichen Wirtschaft* – Wiedeń, 15 czerwca 1994 r., <http://www.unilex.info/cisg/case/56> [dostęp: 18.11.2022].

²⁶² M.J. Bonnel. W: C.M. Bianca, M.J. Bonnell: *Commentary on the International Sales Law – The 1980 Vienna Sales Convention*. Milan 1987, s. 84–85.

²⁶³ U. Magnus: *Germany, 2. Impact of the CISG on the practice*. W: *The CISG and its impact on the National Legal system*. Ed. F. Ferrari, Verona 2008, s. 148–149.

²⁶⁴ Cytowane w *ThyssenKrupp Metalurg...* orzeczenia: Sądu Apelacyjnego z Bazylei 16/2007/MEM/chi z 26 sierpnia 2008 r., <https://cisg-online.org/search-for-cases?caseId=7650>; OLG w Karlsruhe z 10 grudnia 2003 r., OLG Karlsruhe 7 U 40/02 z dnia 10 grudnia 2003 r., <https://cisg-online.org/search-for-cases?caseId=6836>, ICC Arbitration Award nr 11333 z 2002 r. Francja, Trybunał Arbitrażowy Rosji Izba Handlu i Przemysłu sprawa nr 406/1998 z 6 czerwca 2000 r., <https://www.unilex.info/cisg/case/842> [dostęp: 8.03.2024].

4.14.3 Rozumienie pojęcia jednolitego stosowania KMST

Na rozumienie pojęcia jednolitego stosowania KMST ma wpływ kilka czynników.

Pozycję sądownictwa USA, a co się z tym wiąże – rangę wydawanych precedensów, odzwierciedla wykreowanie w nim zasady nadrzędności Konstytucji USA nad innymi źródłami prawa. Rola orzecznictwa w stosowaniu regulacji ustawy zasadniczej nie wynika z jej literalnych postanowień, ale przede wszystkim z ugruntowanej wykładni zapoczątkowanej precedensem *Marbury v. Madison* z 1803 roku²⁶⁵. Obrazuje to rangę i charakter prawotwórczy precedensów, których brak uzasadnia przyjętą dotychczas wykładnię KMST. Dla obowiązywania zasady w systemie konieczna jest aktywność orzecznicza, która powinna korespondować z intencją aktu. O ile Sąd Najwyższy USA zapewnia jednolitość wykładni, o tyle sposób interpretacji KMST nie był do dzisiaj przedmiotem jego zainteresowania.

Niejednolita konstrukcja systemu prawa USA przekłada się na trudności w jednolitym stosowaniu prawa, również *stricte* krajowego. Odrębności podziału administracyjnego USA przekładają się na mozaikę porządków prawnych (stan Luizjana, jako przykład dominującego wpływu *civil law*, nie ratyfikował UCC). Samo UCC jest przyjęte przez poszczególne legislatury stanowe w wersjach zmodyfikowanych. Ponadto Sąd Najwyższy USA nie rozstrzygał nigdy wątpliwości interpretacyjnych związanych ze stosowaniem KMST. W doktrynie uznaje się system prawa USA za najbardziej skomplikowany ze wszystkich istniejących²⁶⁶. Taki opis „środowiska”, w którym mają być w sposób jednolity zastosowane normy konwencyjne, jest obiektywnie utrudniony. Postulowana przez KMST „jednolitość w stosowaniu” może być osiągnięta jedynie poprzez tożsame znaczenie normy w różnych porządkach prawnych. Założenie to nieuchronnie kieruje interpretatora w stronę konieczności uzyskania wiążącego precedensu wydanego przez Sąd Najwyższy w zakresie wykładni KMST, a w rezultacie akceptowanego i stosowanego w różnych porządkach prawnych składających się na system prawny USA.

Wykładnia, w rezultacie której normom KMST można nadać znaczenie postanowień UCC, oddaje sens pojęcia *homeward trend*²⁶⁷. W państwach kultury *common law* (USA,

²⁶⁵ P. Bańczyk: *Proces kształtowania pozycji Sądu Najwyższego USA jako sądu konstytucjonalnego – glosa do wyroku Sądu Najwyższego USA z 24.02.1803 r. W sprawie Marbury v. Madison, 5 US 137 (1803)*. „Palestra” 2020 nr 9, s. 131.

²⁶⁶ W. Niemołko: *Proces wejścia w życie Amerykańskiego Jednolitego Kodeksu Handlowego*. „Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny” 1969, t. 31, z. 3, s. 95–96.

²⁶⁷ *Homeward trend*: P. Mazzacano: *The Treatment of CISG Article 79 in German Courts: Halting the Homeward Trend*. “Comparative Research in Law & Political Economy. Research Paper” 2013, no. 7, <https://digitalcommons.osgoode.yorku.ca/clpe/256> [dostęp: 16.06.2021]; M. McQuillen: *The Development of a Federal CISG Common Law in U.S. Courts: Patterns of Interpretation and Citation*. “University Miami Law

Australia i Nowa Zelandia), ten model interpretacji jest dominujący²⁶⁸. Dotychczasowe orzecznictwo charakteryzuje się zamknięciem na dorobek sądów państw konwencyjnych. Znajdowało to uzasadnienie na różnych polach. Kluczowym elementem tego procesu jest wykładnia literalna i nadanie znaczenia normom rozwiązań *stricte* krajowych.

Kamieniem milowym dla budowy obowiązującego modelu wykładni był precedens *Delchi Carrier*, uznający wypełnienie postulatów KMST poprzez użycie do wykładni jej norm orzecznictwa zapadłego na podstawie zbieżnych treściowo postanowień UCC. Kolejne werdykty rozwijały tak zarysowany model interpretacji. Rozstrzygnięcie *Ajax Tools Inc.* rozszerzyło zakres „odpowiedniego” stosowania prawa krajowego do wykładni KMST. Powołując się na „język Konwencji i ogólne jej zasady” uznano, że brak precedensu opartego na podstawie KMST stanowi lukę konwencyjną w rozumieniu art. 7 ust 2 KMST²⁶⁹. Taka metoda interpretacji powoduje z jednej strony zwolnienie sądu z dekodowaniem znaczeń treści Konwencji, z drugiej, zwalnia go z szukania rozstrzygnięć zapadłych w innych państwach – stronach Konwencji²⁷⁰.

Zasadę jednolitej wykładni KMST rozumie się jako respektowanie argumentacji w dotychczas zapadłych rozstrzygnięciach.

Wszystkie powyższe kwestie mają wpływ na ograniczoną rolę, jaką odgrywa KMST w praktyce kontraktowej USA. Według przeprowadzonych badań 69 proc. uczestników obrotu jej nie stosuje²⁷¹.

Postulat uzyskania jednolitej wykładni w ujęciu międzynarodowym nie może zostać zrealizowany całkowicie. Jego efektywność oceniać należy w stopniu, w jakim jest uwzględniany przez orzecznictwo. Odmiennosc w rozumieniu przepisów jest nieodłączną częścią pracy interpretatora. Rolą zasady prawa jest takie ukierunkowanie wykładni, aby rozstrzygać spory w oparciu o wskazany zakres argumentów. W przypadku zasad zawartych w art. 7 ust. 1 KMST tymi „argumentami” jest orzecznictwo państw trzecich²⁷².

Review”, January 2007, vol. 61, no. 2; K. Cross: *Parol evidence under the CISG: The “Homeward Trend” Reconsidered*. “Ohio State Law Journal” 2007, vol. 68, no. 133, https://kb.osu.edu/bitstream/handle/1811/71076/OSLJ_V68N1_0133.pdf?sequence=1 [dostęp: 16.06.2021].

²⁶⁸ I. Schwenzer: *Divergent interpretations: Reasons and Solutions*. W: *International Sales Law, Global Challenge*. Ed. L. DiMatteo, Cambridge 2014, s. 104–105.

²⁶⁹ Taki wniosek płynie z orzeczenia: *Chicago Prime Packers Inc. II*

²⁷⁰ *Chicago Prime Packers Inc. II*

²⁷¹ Dane z lat 2009–2014 w J. Coyle: *The role of the CISG in U.S. contract practice: an empirical study*. “University of Pennsylvania Journal of International Law” 2016, vol. 38, no. 195, s. 219.

²⁷² Por. rozdział o roli zasady w KMST, w doktrynie: L. DiMatteo, L. Dhooge, S. Greene, V. Maurer, M. Pagnatarro: *International sales law...*, s. 3–4.

4.14.4 Etapy rozwoju wykładni KMST

Z punktu widzenia budowy pożądanego wzorca wykładni *homeward trend* można zaklasyfikować jako jeden z etapów jego rozwoju²⁷³. Ocena orzecznictwa pod tym kątem pozwala wyróżnić trzy etapy rozwojowe:

- pominięcie postanowień KMST w podstawie rozstrzygnięcia,
- uwzględnienie KMST w podstawie rozstrzygnięcia i dokonanie jej wykładni przez pryzmat prawa krajowego (*homeward trend*),
- uwzględnienie KMST w podstawie rozstrzygnięcia i dokonanie jej autonomicznej wykładni, przy jednoczesnym zastosowaniu wykładni norm proceduralnych według wytycznych prawa krajowego.

Za w pełni autonomiczną wykładnię uznać można dopiero odniesienie się do KMST w podstawie werdyktu i dokonanie jej interpretacji, zarówno w zakresie KMST, jak i norm proceduralnych sądu orzekającego.

Biorąc pod uwagę powyższe względem orzecznictwa omówionego w niniejszym rozdziale, należy wskazać, że pierwszy etap – pominięcie KMST w subsumpcji faktów – jest trudno mierzalny, aczkolwiek doktryna zgodnie uznaje rozmiar tego zjawiska za znaczny, co nadaje mu charakter uniwersalny niezależnie od jurysdykcji²⁷⁴.

Według wskazanego podziału orzecznictwo RFN znajduje się na innym etapie rozwoju autonomicznej wykładni. Konwencji nie pomija się w podstawie orzeczenia, niemniej zasadnym jest zarzut zarówno wykładni norm proceduralnych bez uwzględniania jej treści, jak i okoliczności, że uzasadnienie wyroku powołuje się w znacznej mierze na dorobek krajowej doktryny poświęconej KMST²⁷⁵. Jakkolwiek KMST nie reguluje kwestii proceduralnych, wydaje się poza sporem, że takie elementy, jak m.in. ciężar dowodu i sposób jego przeprowadzenia, również powinny być przedstawione w sposób uwzględniający zasady aktu²⁷⁶.

²⁷³ I. Schwenzer: *Divergent interpretations: Reasons...*, s. 104–108.

²⁷⁴ Ibidem, s. 104–105; także: P. Machnikowski: *CISG in Polish case law*. “Internationales Handelsrecht” 2018, Bd. 18, Hft. 5, s. 181–182 (DOI: 10.9785/ihr-2018-180502).

²⁷⁵ I. Schwenzer: *Divergent interpretations: Reasons...*, s. 108; U. Magnus: *Germany, 2. Impact of the CISG...*, s. 149.

²⁷⁶ I. Schwenzer: *Divergent interpretations: Reasons...*, s. 114: *Leaving questions such as burden and standard of proof to domestic law is nothing more than a clear expression of homeward trend*. Dodać należy również kwestie kosztów zastępstwa procesowego, które orzecznictwo rozstrzyga, stosując krajowy standard, por. *Zapata Hermanos I i Zapata Hermanos II*, w ujęciu prawnoporównawczym: M. Jager: *Reimbursement for attorney's fees, A comparative study of the laws of Switzerland, Germany, France, England, and the United States of America. International Arbitration Rules and the United Nations Convention on Contracts for the International Sale of Goods (CISG)*. The Hague 2010, s. 37 i passim.

Orzecznictwo sądów niemieckich w kwestii zasad KMST cechuje rozstrzyganie spraw *ad casum*, bez aspiracji tworzenia abstrakcyjnych definicji²⁷⁷. Uwaga ta dotyczy wykładni zasady dobrej wiary w handlu międzynarodowym, nadającej jej charakter międzynarodowy – odmienny od tego znanego w prawie krajowym. Proces ten przebiega na dwóch polach. Sądy dokonują analizy prawnoporównawczej rozstrzygnięć zapadłych w innych porządkach prawnych. Drugim polem wykładni jest ochrona praw strony, która winna mieć wiedzę o warunkach zawartej umowy, wynikającą z regulacji pozaumownych, mających charakter czysto krajowy²⁷⁸. Wykładnia zasad Konwencji wpisuje się w aspekt ochrony praw stron umowy. Jest ona pochodną tradycji *civil law*, która w Niemczech od schyłku XIX wieku zaowocowała interpretacją zmierzającą do ochrony słabszej strony kontraktu. Częścią składową takiego podejścia jest wykładnia funkcjonalna stosowana wskutek przełamania literalnego brzmienia normy²⁷⁹.

4.14.5 Postulowany sposób wykładni

Dwa systemy prawne łączy obowiązująca w systemie źródeł prawa KMST. W świetle zasad konwencyjnych, w szczególności potrzeby jej jednolitego stosowania, należy zaakcentować elementy wspólne dla systemów *civil* i *common law*.

Uznanie – postulowane przez zasadę jednolitego stosowania KMST – wyroku zapadłego w RFN przez sąd w USA jako wiążącego precedensu (*binding precedens*) powoduje nadanie mu normatywności. Ten rodzaj precedensu jest jednym ze źródeł prawa. Kompromisowym rozwiązaniem w ramach zbliżania się obu systemów jest akceptacja wyroków państw konwencyjnych we wspólnej dla wszystkich systemów kategorii precedensu argumentacyjnego (*persuasive precedens*)²⁸⁰. Wpisuje się to w ideę stosowania prawa nie jako sylogizmu, ale procesu argumentacyjnego²⁸¹. Kolejną przeszkodą, którą zasada jednolitego stosowania napotyka w praktyce, jest konstrukcja systemu prawa. Pomijając kwestię wykładni,

²⁷⁷ U. Schroeter: *National Report Germany*. W: *35 Years of CISG: Present Experiences and Future Challenges, International Conference organized by the UNCITRAL Secretariat and the Faculty of Law*. Eds. H. Sikric, T. Jaksic, A. Bilic, Zagreb 2015, s. 161.

²⁷⁸ Por. BGH VIII ZR 60/01 z 31 października 2001 r.

²⁷⁹ A. Mokrysz-Olszyńska: *Zasada „wszystko, co nie jest prawem zabronione, jest dozwolone” w świetle klauzuli dobrych obyczajów i wymogów staranności zawodowej*. „Roczniki Administracji i Prawa” 2015, nr 15(1), s. 133–134.

²⁸⁰ J. Barros: *Reasoning with persuasive precedent: the role of persuasive authority in the law*. „Teoria Jurídica Contemporânea” 2017, vol. 1, no. 2, s. 196–197 (DOI: 10.21875/tjc.v1i2.8653).

²⁸¹ B. Brożek: *Argumentacyjny model stosowania prawa*. W: *Konwergencja czy dywergencja kultur i systemów prawnych*. Red. O. Nawrot, S. Sykuna, J. Zajadło, Warszawa 2012, s. 89–102.

źródła prawa w USA są podzielone zarówno według organów je wydających – sądów i judykatur stanowych i federalnych – jak i systemów prawa. Na tym tle system kontynentalny – zarówno prawa, jak i jego organów – jest bardziej klarowny.

Wykładnia KMST z uwagi na regulację jednej z powszechnych umów światowego obrotu – międzynarodowej sprzedaży – stanowi ważny punkt oceny realizacji kryterium jednolitego stosowania aktu. Pytanie, czy w omówionym orzecznictwie zrealizowano zasady art. 7 ust. 1 KMST? Trudności wynikłe ze stosowania Konwencji pozwalają na praktyczną ocenę wypełniania postulatów autonomii i jednolitości prawa prywatnego w tej dziedzinie. Częścią składową tak określonych postulatów jest efekt wykładni zasad konwencyjnych. Wnioski z analizy orzecznictwa dwóch systemów prawnych pozwalają na wskazanie przyczyny ograniczonego wypełniania postulatów Konwencji. Należy do nich w szczególności obowiązujący model stosowania prawa, który nie przewiduje rozwiązań proponowanych w Konwencji. W takim ujęciu trudności z wykładnią art. 7 ust. 1 Konwencji ma charakter uniwersalny dla każdego sądu krajowego. Cechują zatem również polskie orzecznictwo²⁸².

²⁸² Przykładowo orzeczenie Sądu Okręgowego w Katowicach sygn. XIII GC 994/04 z dnia 15 czerwca 2005 r. (niepublikowane) ostatecznie zakończone wyrokiem Sądu Najwyższego z dnia 20 stycznia 2015 sygn. akt V CSK 254/14, Legalis nr 1200484.

Rozdział V

5 Wykładnia zasad art. 7 ust. 1 KMST w orzecznictwie krajowym

The limits of my language mean the limits of my world.
(Granice mojego języka wskazują granice mojego świata).
Ludwig Wittgenstein¹

5.1 Wstęp

Rozdział ten zawiera wyniki badania, którego zasadniczym celem było ustalenie sposobu wykładni pojęcia „zasad” w orzecznictwie, w szczególności tych ujętych w art. 7 ust. 1 KMST. Analizie poddano rozstrzygnięcia sądów, opublikowane w krajowych² oraz międzynarodowych bazach orzeczniczych³. Konstrukcja rozdziału koresponduje z takim zakresem próby badawczej. Przeprowadzone badanie odpowiada założeniom metody ilościowej⁴. Przed jego przeprowadzeniem dokonano charakterystyki orzecznictwa krajowego Konwencji, ze szczególnym uwzględnieniem sposobu wykładni pojęć wypracowanych w doktrynie i teorii prawa.

W pierwszej części rozdziału omówiono wykładnię KMST związaną z adaptacją aktu przez judykaturę krajową. W szczególności skupiono się na argumentach przedstawionych w orzeczeniach, które uzasadniały pominięcie Konwencji w rozstrzyganiu sporów bądź jej wykładnię w znaczeniu ustalonym dla pojęć związanych z umową sprzedaży uregulowanej w Kodeksie cywilnym. W rozdziale poddano analizie pojęcie zasady występujące w uzasadnieniu zapadłych orzeczeń. Wpływy Konwencji na wykładnię norm wymagały omówienia, w szczególności te kształtujące procedowanie sądu.

W dalszej części rozdziału przedstawiono wybrane orzeczenia z baz międzynarodowych. Za kryterium omówienia wyszczególnionych rozstrzygnięć posłużyło

¹ L. Wittgenstein: *Tractatus Logico-Philosophicus*. Londyn 1922. W: *International Library of Psychology Philosophy and Scientific Method*, ed. C. Ogden, s. 74, <https://www.gutenberg.org/files/5740/5740-pdf.pdf>, [dostęp: 30.09.2024].

² Portal orzeczeń sądów powszechnych: <https://orzeczenia.ms.gov.pl/>.

https://www.sn.pl/orzecznictwo/SitePages/Baza_orzeczen.aspx.

³ <https://www.uncitral.org/clout/>

[dostęp: 25.11.2021];

http://www.unilex.info/cisg/cases/country/56#country_Poland

[dostęp: 21.11.2022];

<https://iicl.law.pace.edu/cisg/cisg> [dostęp: 25.10.2021]; <https://cisg-online.org/search-for-cases> [dostęp: 1.10.2024].

⁴ B. Stępień: *Zasady pisania tekstów naukowych. Prace doktorskie i artykuły*. Warszawa 2020, s. 58–59.

podanie przykładów opisanych w rozdziale dotyczącym naruszeń wykładni aktu unormowanej w art. 7 ust. 1.

Wnioski z analizy rozstrzygnięć z baz międzynarodowych pozwoliły na pełniejszą charakterystykę sposobu interpretacji aktu względem zjawisk o charakterze ponadkrajowym. W szczególności zaliczam tu uwzględnienie konwencjonalizacji prawa krajowego oraz procesu przeciwnego w zakresie rezultatu wykładni – *homeward trend*. Konwencjonalizacja prawa odpowiada założeniom hermeneutyki wykładni – uwzględnienia w toku wykładni wszystkich możliwych aspektów norm znajdujących zastosowanie w sprawie⁵. Wykładnia hermeneutyczna, w swojej definicji zawiera postulat zastosowania norm-zasad konwencyjnych w postaci nakazu uwzględnienia międzynarodowego charakteru oraz konieczności zbadania szerokiego zakresu orzeczeń państw trzecich – dla wypełnienia wskazań kolejnej normy – potrzeby dążenia do jednolitego stosowania aktu.

Przeciwieństwem wykładni hermeneutycznej, jest *homeward trend*. Jedną z jego cech charakterystycznych jest ograniczenie zakresu wykładni do wybranych elementów składowych normy, celem uzyskania szybszego rezultatu – rozstrzygnięcia kończącego sprawę. Tak przedstawione uproszczenie wykładni, opisane jako *homeward trend*, zawiera się w desygnatach „odkształceń wykładni”, w ramach których dominującą rolę pełnią heurystyki wykładni⁶. W przypadku Konwencji oznacza to jej wykładnię według znaczeń prawa *stricte* krajowego⁷.

Wyniki przeprowadzonego badania pozwalają na ustalenie, czy w wykładni sądów krajowych występuje zjawisko *homeward trend* i jakie są jego symptomy. W analizowanym zakresie kluczowym przejawem tego naruszenia autonomii aktu jest wykładnia Konwencji bez uwzględnienia jej zasad, postulujących branie pod uwagę jej międzynarodowego charakteru i potrzebę dążenia do jej jednolitego stosowania. Analiza tego zjawiska została zweryfikowana w ramach badania ilościowego. Głównym wskaźnikiem badania było zastosowanie zasad konwencyjnych. Pomocnicze kryteria badawcze, tj. ustalenie odniesień do poglądów doktryny i orzecznictwa, pozwalały na ustalenie sposobu uzasadnień przyjętych rozstrzygnięć. Rezultat tak przeprowadzonej kwerendy prowadził do odpowiedzi na pytanie, czy orzecznictwo odnosi się bezpośrednio i pośrednio do zasad konwencyjnych, a także umożliwił dotarcie do modelu

⁵ H. Leszczyna: *Hermeneutyka prawnicza*. Warszawa 1996, s. 29–30, W. Kotowski: *Wykładnia sądów kasacyjnych w świetle empirycznych badań orzecznictwa*. Warszawa 2020, s. 9.

⁶ T. Nowak-Far, T. Grzybowski: *Model ekonomicznej analizy sądowego stosowania prawa*. „Państwo i Prawo” 2023, nr 1, s. 43–44.

⁷ Wyrok SA w Szczecinie I ACa 637/12 z 7 lutego 2013 r.; Wyrok SA w Katowicach V ACa 344/16 z 18 stycznia 2017 r.

uzasadnienia wyroków, względem możliwych do powołania źródeł (prawa krajowego i międzynarodowego) oraz aktów prawnych (prawa materialnego bądź proceduralnego). Przyjęcie jednolitych kryteriów dla każdej z instancji sądowych, których orzeczenia analizowano, pozwoliło porównać wyniki badania. Jednym z rozpatrywanych zagadnień było ustalenie czy stopień instancji, w której rozpatrywana jest sprawa, ma znaczenie dla waloru hermeneutycznego (przekonywującego) uzasadnienia. Wiązało się to ze zbadaniem sposobu powołania heurystyk (uproszczonych modeli wnioskowań).

W ramach tak zarysowanego celu badania orzecznictwo podzielono na cztery grupy: sądów powszechnych (okręgowych i apelacyjnych), Sądu Najwyższego oraz wyroków umieszczonych w bazach międzynarodowych. Przedmiotem analizy była całość orzecznictwa dostępnego w danym momencie w każdym ze zbiorów, obejmującego rezultaty wykładni umów międzynarodowej sprzedaży towarów. Lektura uzasadnienia wyroku i ujęcie w tabelach wg wskazania występującego kryterium pozwoliły na przeprowadzanie badania. Jego zakres ograniczony został do wykładni w orzecznictwie zasad konwencyjnych ujętych w art. 7 ust. 1 Konwencji. Wybrane kryteria pozwoliły na charakterystykę modelu wykładni wskazanych norm naczelných KMST.

Hipoteza badawcza przedstawiona w ostatnim rozdziale pracy stanowi logiczny związek z ustaleniami części teoretycznej (opisującej skodyfikowanie i znaczenie norm aktu) oraz doktrynalnej (zawierającej opis rezultatu stosowania KMST w wybranych państwach).

W oparciu o uniwersalność wymogu stosowania zasad Konwencji przez sąd rozstrzygający sprawę związaną z umową międzynarodowej sprzedaży uznano, że przedmiotem analizy było ustalenie, czy w uzasadnieniu orzeczenia obok lub zamiast powołania naczelných norm konwencji występuje odniesienie do innych zasad niż te zawarte w Konwencji. Ich powołanie można było dostrzec w uzasadnieniu analizowanych wyroków, gdzie w treści posługiwano się zwrotami, które literalnie odnosiły się do np.: zasady rozsądku czy dbałości o własne interesy. Celem tego działania było zbadanie, czy rola zasad w orzecznictwie koresponduje z tą nadaną normom w nauce prawa. Jednocześnie taki dobrany cel badawczy pozwolił na scharakteryzowanie pojęcia zasady w takim kształcie, jaki nadano mu w orzecznictwie konwencyjnym.

Za pomocnicze kryteria badawcze uznałem odwołanie się w uzasadnieniu do poglądów doktryny i orzecznictwa krajowego i międzynarodowego. Kryterium to miało ujawnić tok rozumowania sądu. Modelowym – pożądanym z punktu widzenia postulatów konwencjonalizacji stosowania prawa – jest orzeczenie, w którym występują wszystkie

poszukiwane kryteria, tj. odniesienia do zasad aktu poparte powołaniem na doktrynę i orzecznictwo. Tak uzasadnione rozstrzygnięcie ma również walor hermeneutyczny w międzynarodowym dyskursie prawniczym – jest przekonujące dla odbiorcy z uwagi na omówienie wszystkich aspektów stosowanych do jego rozstrzygnięcia norm.

Badanie orzecznictwa wybranego z baz międzynarodowych pozwoliło na bardziej szczegółowe poszukiwania – odniesień w uzasadnieniach wyroków do norm składowych art. 7 ust. 1 KMST, tj. uwzględnienia międzynarodowego charakteru aktu, potrzeby dążenia do jego jednolitego stosowania i poszanowania zasady dobrej wiary w handlu międzynarodowym. W każdej ze wskazanych grup orzeczniczych analizowane uzasadnienia wyroków w nich ujętych mają wykazać, jak zasady konwencyjne są interpretowane w wykładni operatywnej. Wynik badania odzwierciedla odrębności stosowania zasad w każdej z badanych grup instancji. Pozwala to na ich charakterystykę oraz wskazanie odmienności w dokonywanej interpretacji. Przyjęte kryteria pozwalają na przedstawienie tego, jak pojmowane jest pojęcie zasady w orzecznictwie. Dotyczy to w szczególności opisu znaczenia, jakie orzecznictwo przypisuje normie zasadzie konwencyjnej.

Rozdział kończy podsumowanie wyników badawczych i próba scharakteryzowania dominującego modelu wykładni art. 7 ust. 1 Konwencji w wykładni operatywnej sądów krajowych.

5.2 Ustalenie treści prawa obcego, a wykładnia Konwencji

Wykładnia aktu rozpoczyna się od sytuacji interpretacyjnej, w której zostaje on zastosowany⁸. Początki adaptacji Konwencji w orzecznictwie to powoływanie biegłych do ustalenia treści prawa obcego⁹ – mimo stanu faktycznego sprawy, który wskazywał na obowiązywanie KMST¹⁰ – za pośrednictwem Ministra Sprawiedliwości¹¹.

Sąd Najwyższy za kryterium prawidłowej wykładni uznaje konieczność znajomości prawa i jego stosowania. Dotyczy to w pierwszej kolejności okoliczności, od których uzależniony jest wybór właściwego prawa materialnego, a które – jeśli nie reguluje ich umowa

⁸ K. Płeszka: *Reguły preferencji w prawniczych rozumowaniach interpretacyjnych*. W: Studia z filozofii prawa 2, Red. J. Stelmach. Kraków 2003, s. 80.

⁹ Przykładowo: Wyrok SA w Warszawie I ACa 368/14 z 23 lipca 2015 r. powołujący Konwencję europejską o informacji o prawie obcym, sporządzoną w Londynie 7 czerwca 1968 r. Dz.U. 1994 r. Nr 64 poz. 272, I instancja Sąd Okręgowy Warszawa-Praga GC 269/09 z 2 czerwca 2011 r.; wyrok SA Warszawa I ACa 940/07 z 14 listopada 2007 r.

¹⁰ Wyrok SO Warszawa XX GC 1123/12 z 18 kwietnia 2017 r.

¹¹ Por. Art. 51a § 1 Prawa o ustroju sądów powszechnych Dz.U. 2020 poz. 2072.

międzynarodowa – wynikają z norm kolizyjnych przewidzianych w prawie prywatnym międzynarodowym. Sąd musi znać zarówno własne prawo, jaki i ratyfikowane konwencje, bez względu na powoływanie się na nie przez strony¹².

System ustalania treści prawa obcego jest oparty na Konwencji londyńskiej¹³ i daje prymat ustaleniu treści prawa obcego. Działanie to – za pośrednictwem właściwej komórki Ministerstwa Sprawiedliwości¹⁴ – nie wiąże się z wymogiem ustalenia wykładni uwzględniającej międzynarodowy charakter aktu – sposobu interpretacji aktu w państwach trzecich¹⁵. W orzecznictwie krajowym za prawidłowy uznaje się formalistyczny sposób interpretacji KMST, bez odniesienia się do jej norm nadrzędnych¹⁶. Wyrazem formalizmu w stosowaniu prawa jest sprowadzenie stosowania aktu wyłącznie do wskazania podstawy rozstrzygnięcia¹⁷, bez powołania argumentów uzasadniających przyjęte znaczenie użytych pojęć¹⁸.

5.3 Definicja umowy międzynarodowej sprzedaży

Kluczowe znaczenie dla stosowania Konwencji ma zdefiniowanie umowy sprzedaży. Chronologicznie pierwszym etapem wykładni Konwencji było przyswojenie przez orzecznictwo definicji umowy międzynarodowej sprzedaży, która jest przedmiotowo szersza niż zawarta w Kodeksie cywilnym i obejmuje swoim zakresem również elementy umowy dostawy (zdefiniowanej w art. 605 k.c.). Jak wskazał Sąd Najwyższy: „treść stosunku zobowiązaniowego powołanego w wyniku zawarcia międzynarodowej umowy sprzedaży podlega ocenie w świetle postanowień Konwencji wiedeńskiej, która nie zawiera wprawdzie wyraźnej definicji umowy sprzedaży, niemniej z zawartych w niej postanowień wynika, że chodzi o umowę, na podstawie której, sprzedawca zobowiązuje się do dostarczenia towarów i przeniesienia ich własności na kupującego, a kupujący do odebrania towarów oraz zapłacenia ceny”¹⁹.

¹² Wyrok SN II CSK 60/07 z 9 maja 2007 r.

¹³ Konwencja londyńska o informacji o prawie obcym z dnia 7 czerwca 1968 Dz.U.1994 r. Nr 64 poz. 272.

¹⁴ Przykładowo: Wyrok SO w Łodzi X GC 453/14 z 21 lipca 2015 r.

¹⁵ SR w Gdyni VI GC 274/16 z 16 lutego 2016 r.

¹⁶ Wyrok SO w Częstochowie V Ga 85/17 z 15 maja 2017; Wyrok SO w Bydgoszczy VIII Ga 237/15 z 13 stycznia 2016 r.

¹⁷ Wyrok SA w Poznaniu I AGa 204/18 z 25 października 2018; Wyrok SO w Poznaniu IX GC 83/15 z 6 listopada 2015 r.

¹⁸ Wyrok SA w Warszawie I ACa 940/07 z 14 listopada 2007 r. (oddalający apelację od wyroku SO w Warszawie z 9 maja 2007).

¹⁹ Wyrok SN V CK 293/05 z 10 listopada 2005 r., LEX nr 424343.

O ile taka definicja umowy została przyjęta przez orzecznictwo²⁰, o tyle dalsza treść uzasadnienia orzeczenia stworzyła możliwość przypisania treści Konwencji znaczenia prawa krajowego. Sąd Najwyższy wskazał, że konwencyjne określenie wzajemnych obowiązków stron odpowiada regulacji umowy sprzedaży w prawie polskim²¹. Skutkowało to ustaleniem „istoty” międzynarodowej umowy sprzedaży w oparciu o definicję zawartą w Kodeksie cywilnym²².

5.4 Pomińnięcie stosowania Konwencji

Przed przedstawieniem charakterystyki stosowania Konwencji należy wskazać argumenty, którymi posługiwano się w orzecznictwie, odmawiając jej zastosowania. Proces ten ewoluował na przestrzeni ponad 20 lat obowiązywania aktu²³. W latach 1996–2006 orzecznictwo przyjmowało szeroką argumentację, aby uniknąć konieczności opierania się na prawie ze źródeł innych niż krajowe. Przykładowo Sąd Okręgowy w Katowicach uznał, że powołanie dowodów w języku obcym jest niezgodne z postanowieniem art. 27 Konstytucji wskazującym, iż językiem urzędowym jest język polski²⁴. Nie dotyczy to tylko KMST; we wskazanym okresie zauważalna jest tendencja do pomijania przy wykładni prawa aktów innych niż pochodzące od legislatora krajowego²⁵. W zakresie sprzedaży międzynarodowej kwestia przedawnienia była rozstrzygana na podstawie prawa *stricto* krajowego, z pominięciem Konwencji regulującej tę materię²⁶.

W tym czasie pominięcia KMST jako prawa właściwego dla międzynarodowej sprzedaży dotyczyły nie tylko sądów, ale również stron umowy. Znajdowało to wyraz w treści

²⁰ Wyrok SA w Łodzi I ACa 469/13 z 26 września 2013 r.; Wyrok SA w Poznaniu I ACa 223/05 z 25 października 2005 r., LEX nr 175156.

²¹ Wyrok SN V CK 293/05..., LEX nr 424343.

²² Wyrok SA w Krakowie I ACa 663/15 z 4 września 2015 r.

²³ KMST obowiązuje w RP od 1 czerwca 1996 r., Oświadczenie Rządowe z dnia 25 października 1996 r. Dz.U. Nr 45 poz. 287, pierwsze orzeczenie rozstrzygane przez Sąd Najwyższy zapadło 19 grudnia 2003 r. III CK 80/02, W: https://www.uncitral.org/docs/clout/POL/POL_191203_FT_1081.pdf [dostęp: 1.10.2024].

²⁴ Wyrok SO w Katowicach XIV GC 98/08 z 4 sierpnia 2008 r. uchylony wyrokiem SA w Katowicach V ACa 551/08 z 22 stycznia 2009 r.

²⁵ Wyrok SO w Rzeszowie VI GC 287/13 z 30 kwietnia 2014 r.

²⁶ Wyrok SO w Łodzi X GC 914/14 z 23 marca 2016 r. dot. stosowania Konwencji o przedawnieniu w międz...

powództw²⁷ oraz apelacji²⁸. Uczestnicy sporów sądowych powoływali się na KMST „blankietowo” – bez ustalenia treści aktu²⁹ i jego zasad³⁰.

Wśród powodów pominięcia stosowania Konwencji wskazać można m.in. efekt wykładni oświadczeń woli stron³¹, pozwalający zakwalifikować zawartą umowę jako inną niż sprzedaż³², niespełnienie przesłanek zastosowania aktu³³ bądź zastosowanie przez strony umowy języka innego niż polski³⁴. Tak określony zbiór można podzielić na dwie grupy: pominięcie Konwencji z uwagi na przypisanie stronom rezultatów wykładni oświadczeń ich woli, które wyklucza zastosowanie aktu, bądź takie wykładnie norm jurysdykcyjnych, które pozwoliły sądowi *forum* uznać się za niewłaściwym do rozstrzygnięcia sprawy.

Obecnie ustalona przez Sąd Najwyższy wykładnia powoduje, że nierozważenie przesłanek zastosowania Konwencji uznawane jest za kasatoryjną wadę wyroku³⁵.

5.4.1 Materialnoprawne podstawy pominięcia stosowania KMST

Pierwszym zauważalnym kierunkiem orzecznictwym, od chwili wejścia w życie Konwencji, jest jej pomijanie w podstawie normatywnej rozstrzygnięcia³⁶. Nieuwzględnienie regulacji Konwencji dotyczyło kwalifikacji przedmiotu sporu jako wykraczającego poza definicję międzynarodowej sprzedaży³⁷. Sądy, kwalifikując stosunek obligacyjny stron jako wynikający z umowy o dzieło³⁸ bądź dostawy³⁹, uznały, że nie jest on regulowany przez KMST. Dokonywały tego wbrew literalnej treści art. 3 ust.1 KMST⁴⁰.

²⁷ Wyrok SA w Gdańsku V ACa 422/12 z 25 października 2012 r. CLOUT 1589 https://www.uncitral.org/clout/clout/data/pol/clout_case_1589_251012.html [dostęp: 26.03.2024].

²⁸ Wyrok SA w Gdańsku I ACa 685/13 z 22 stycznia 2014 r.; Wyrok SA w Poznaniu I ACa 703/13 z 17 października 2013 r.

²⁹ Wyrok SA w Poznaniu I ACa 703/13 z 17 października 2013 r.

³⁰ Wyrok SA w Łodzi I ACa 1241/13 z 10 kwietnia 2014 r.

³¹ Postanowienie SA w Krakowie I ACz 126/16 z 4 lutego 2016 r.; Postanowienie SA Kraków I ACz 1922/13 z 18 listopada 2013 r., LEX nr 1527032.

³² Wyrok SA w Białymstoku I ACa 177/15 z 18 marca 2016 r.

³³ Postanowienie SA w Krakowie I ACz 1922/13 z 18 listopada 2018 r., I instancja SO w Krakowie Wydział IX Gospodarczy IX GC 243/13 z 30 lipca 2013 r.

³⁴ Wyrok SO w Katowicach XIV GC 98/08 z 4 sierpnia 2008 r.

³⁵ Wyrok SN I CSK 219/13 z 6 lutego 2014 r.; Wyrok SN II CSK 603/16 z 2 czerwca 2017 r.

³⁶ Wyrok SO w Olsztynie V GC 210/13 z 21 sierpnia 2014 r.

³⁷ Wyrok SN IV CSK 17/13 z 5 lipca 2013 r., LEX nr 1396449; Postanowienie SA w Katowicach V ACz 877/12 z 27 grudnia 2012 r.

³⁸ Wyrok SO w Olsztynie V GC 210/13.

³⁹ Wyrok SN IV CSK 17/13 z 5 lipca 2013 r.

⁴⁰ Artykuł 3 (1) KMST: „Umowy na dostawę towarów przewidzianych do wykonania lub wyprodukowania będą uważane za umowy sprzedaży, jeśli strona zamawiająca towary nie przyjmie na siebie obowiązku dostawy istotnej części materiałów niezbędnych do takiego wykonania lub produkcji”.

Uzasadnienie kwalifikacji danej umowy nie zostało skonfrontowane z definicją umowy zawartą w KMST, która normuje sprzedaż przedmiotowo szerzej niż krajowy Kodeks cywilny⁴¹. W orzecznictwie⁴² przyjmuje się, w ślad za doktryną⁴³, że umowa dystrybucji, mimo iż zawiera element sprzedaży, nie podlega KMST.

Odmienne argumentacją zmierzającą do odstąpienia od stosowania KMST było uzasadnienie pierwszeństwa prawa krajowego przed Konwencją. Sąd przedstawił koncepcję, że wobec faktu nieratyfikowania w formie ustawy Konwencji (art. 91 ust. 2 Konstytucji), w razie kolizji Kodeksu cywilnego i Konwencji pierwszeństwo w stosowaniu ma ten pierwszy akt. W rezultacie sąd wyklądał oświadczenia woli stron, stosując oba akty, interpretował zatem art. 563 § 2 k.c.: „mając na względzie regulację art. 38 i 39 Konwencji oraz art. 7 statuujący zasadę poszanowania dobrej wiary w handlu międzynarodowym”⁴⁴.

Kolejnym uzasadnieniem odmowy zastosowania KMST była wykładnia oświadczeń woli stron pozwalająca zastosować nowację (art. 506 k.c.). Do nowo zawartej umowy (w miejsce tej regulowanej KMST, na tle której zaistniał spór) podstawą miał być Kodeks cywilny⁴⁵. Podobną tendencję wyraża kwalifikacja oświadczeń woli stron skutkująca zawarciem ugody, co wykluczało zastosowanie KMST⁴⁶.

Sąd Apelacyjny⁴⁷ zdefiniował pojęcie nowacji: „W miejsce dotychczasowego zobowiązania powstaje nowy stosunek obligacyjny o odmiennej treści. Dłużnik za zgodą wierzyciela zobowiązuje się spełnić inne świadczenie, albo nawet to samo, ale z innej podstawy prawnej, a dotychczasowe zobowiązanie wygasa. Przy odnowieniu wierzyciel otrzymuje surogat umówionego świadczenia w postaci nowego zobowiązania. Zawarta przez strony umowa miała w zamierzeniach stron likwidować dotychczasowe roszczenie odszkodowawcze stron. Taki był jej cel”.

Sąd wykorzystując nowację, zaproponował wykładnię umowy, którą stworzył według własnego uznania – pominął przy tym elementy międzynarodowości we wzajemnych relacjach zobowiązaniowych stron.

⁴¹ Postanowienie SA w Krakowie I ACz 126/16 z 4 lutego 2016 r.; podobnie Postanowienie SA Kraków I ACz 1922/13 z 18 listopada 2013 r., LEX nr 1527032.

⁴² SA w Warszawie VI ACa 1937/13 z 15 maja 2015 r. odmiennie SO w Rzeszowie VI GC 106/13 z 28 lutego 2014 r.

⁴³ W. Kocot. W: *Prawo zobowiązań – umowy nienazwane. System Prawa Prywatnego*. T. 9. Red. W.J. Katner. Warszawa 2010, s. 182 i passim.

⁴⁴ Wyrok SA we Wrocławiu I ACa 258/03 z 17 kwietnia 2003 r.

⁴⁵ Wyrok SA w Katowicach V ACa 938/15 z 21 lipca 2016 r., Wyrok SA w Katowicach I ACa 1724/05 z 18 maja 2006 r., odmiennie: Wyrok SN V CSK 441/06 z 28 lutego 2007 r.

⁴⁶ Wyrok SA w Katowicach V ACa 938/15 z 21 lipca 2016 r.

⁴⁷ Wyrok SA w Katowicach V ACa 460/07 z 7 października 2007 r.

5.4.2 Proceduralne podstawy pominięcia wykładni KMST

Sądy odrzucały powództwa związane z międzynarodową sprzedażą towarów na podstawie rozporządzeń *Bruksela I*⁴⁸, *Bruksela I bis*⁴⁹ oraz Konwencji z Lugano⁵⁰, pomijały przy tym aspekt kolizyjny KMST, wskazany w treści jej art. 1. Argumentem za odrzuceniem powództwa wywiedzionego na podstawie KMST był brak jurysdykcji sądu krajowego⁵¹. Podejmując takie rozstrzygnięcie, sąd posiłkował się wykładnią art. 5 pkt. 1 (b) Rozporządzenia *Bruksela I*, dokonaną przez TSUE⁵². Według Trybunału wskazany artykuł „należy interpretować w ten sposób, że w przypadku sprzedaży na odległość, miejsce, w którym towar został lub powinien zostać dostarczony zgodnie z umową, określa się na podstawie postanowień umowy”. Dodatkowo TSUE wskazał, że najpierw należy odnieść się do prawa materialnego, mającego zastosowanie do umowy⁵³. Sąd, przyjmując taką wykładnię, pominął brzmienie pkt. 35 Rozporządzenia *Bruksela I*⁵⁴, dającego pierwszeństwo – w przypadku międzynarodowej umowy sprzedaży – Konwencji.

Odminną wykładnię przyjęły sądy apelacji poznańskiej. Nawiązując do autonomii pojęć użytych w KMST, posiłkowały się rozstrzygnięciami TSUE, dokonującego wykładni Rozporządzenia *Bruksela I*. W rezultacie uznały, że odrzucenie pozwu wobec zakwalifikowania umowy bez uwzględnienia konwencyjnej definicji umowy sprzedaży jest

⁴⁸ Rozporządzenie Rady (WE) NR 44/2001 z dnia 22 grudnia 2000 r. w sprawie jurysdykcji i uznawania orzeczeń sądowych oraz ich wykonywania w sprawach cywilnych i handlowych <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32001R0044&from=PL>, dalej w treści Rozporządzenie Rady (WE) nr 44/2001.

⁴⁹ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1215/2012 z dnia 12 grudnia 2012 r. w sprawie jurysdykcji i uznawania orzeczeń sądowych oraz ich wykonywania w sprawach cywilnych i handlowych <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/ALL/?uri=CELEX%3A32012R1215>, dalej w treści *Bruksela I Bis*.

⁵⁰ Konwencja o jurysdykcji i wykonywaniu orzeczeń sądowych w sprawach cywilnych i handlowych sporządzona w Lugano dnia 16 września 1988 r. Dz.U. z 18 lutego 2000 r., tak: wyrok SO w Opolu VI GC 122/02 z 6 stycznia 2003 r., (niepubl.).

⁵¹ Postanowienie SA w Krakowie I ACz 1922/13 z 18 listopada 2013 r.; I instancja SO w Krakowie Wydział IX Gospodarczy IX GC 243/13 z 30 lipca 2013 r.; Postanowienie SO w Opolu z 10 września 2002 r. VI GC 122/02 (niepubl.).

⁵² Wyrok TSUE C-87/10 z 9 czerwca 2011 r., LEX nr 818467 <https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=124882&pageIndex=0&doclang=PL&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=6229549> [dostęp: 30.03.2022].

⁵³ Wyrok TSUE C-87/10..., pkt 16 uzasadnienia.

⁵⁴ „W celu zachowania międzynarodowych zobowiązań zaciągniętych przez państwa członkowskie niniejsze rozporządzenie nie może wywierać skutków w zakresie zawartych przez państwa członkowskie konwencji w sprawach szczególnych”.

wadliwe⁵⁵. Podany przykład obrazuje, jak do odmiennych rezultatów prowadzi dokonanie wykładni z uwzględnieniem bądź nieuwzględnieniem KMST.

5.5 Konsekwencje pominięcia KMST

W orzecznictwie Sądu Najwyższego reprezentowane są dwa poglądy określające skutki pominięcia KMST w podstawie orzekania w przypadku, gdy zaistniały przesłanki zastosowania aktu⁵⁶.

Według pierwszej koncepcji niezastosowanie Konwencji przez sąd I instancji może być skorygowane przez sąd II instancji bez konieczności uchylenia wyroku⁵⁷. Argumentowano to m.in. tym, że oba akty są treściowo zbliżone, co pozwala dokonać oceny dowodów przez sąd I instancji bez stosowania aktu⁵⁸. W konsekwencji zastosowanie przez sąd I instancji Kodeksu cywilnego z pominięciem KMST nie stanowi naruszenia prawa materialnego, a orzeczenie takie nie podlega uchyleniu⁵⁹. Sąd odwoławczy uznaje, że rozstrzygnięcie jest „trafne, ale oparte o błędną podstawę materialnoprawną”. W rezultacie oba akty – KMST i Kodeks cywilny – są stosowane zamiennie, co nie wpływa na treść ustaleń faktycznych w sprawie. W konkretnej sytuacji interpretacyjnej oznacza to, że w I instancji powództwo uwzględniono na podstawie art. 563 k.c.⁶⁰, w drugiej – art. 53 KMST.

Według drugiej linii orzeczniczej akcentuje się, że autonomiczny charakter Konwencji wpływa na jej interpretację, co wyklucza w tej sytuacji wykładnię przy zastosowaniu rozwiązań znanych z Kodeksu cywilnego: „Wykładnia przepisów Konwencji wiedeńskiej – ze względu na jej autonomiczny charakter i oparcie przyjętej w niej odpowiedzialności sprzedawcy za dostarczenie towaru niezgodnego z umową na konstrukcji odpowiedzialności za naruszenie umowy – nie powinna odwoływać się do pojęć niewykonania oraz nienależytego wykonania zobowiązania”⁶¹.

⁵⁵ Postanowienie SA w Poznaniu I ACz 2130/12 z 13 grudnia 2012 r.

⁵⁶ Wyrok SN IV CSK 662/16 z 13 września 2017 r.; Postanowienie SN I CZ 48/19 z 25 czerwca 2019 r., cytowane w: Wyrok SN V CSK 456/06 z 11 maja 2006 r.

⁵⁷ Wyrok SA w Warszawie VI ACa 1268/13 z 25 marca 2014 r.; Wyrok SA w Białymstoku I ACa 442/16 z 30 maja 2017 r.; Wyrok SA w Białymstoku I ACa 177/15 z 18 marca 2016 r.; Wyrok SN I CSK 219/13 z 6 lutego 2014 r.

⁵⁸ SA w Białymstoku I ACa 715/16 z 10 marca 2017 r.

⁵⁹ Wyrok SA w Szczecinie I AGa 123/18 z 27 listopada 2018 r.

⁶⁰ Wyrok SO w Szczecinie VIII GC 302/15 z 12 grudnia 2017 r.

⁶¹ Wyrok SN V CSK 456/06 z 11 maja 2007 r.; podobnie Wyrok SA Warszawa VII AGa 1093/18 z 26 czerwca 2019 r.; Wyrok SA w Krakowie I ACa 1291/12 z 16 stycznia 2013 r.; Wyrok SA w Szczecinie I AGa 123/18 z 27 listopada 2018 r.

Zatem za wadliwą należy uznać wykładnię rozstrzygającą sprawę z rozróżnieniem konsekwencji niewykonania i nienależytego wykonania zobowiązania, jako stosowanie pojęć nieznanych Konwencji⁶². Argumentacja ta wyklucza zamienne stosowanie Kodeksu cywilnego i KMST: „Nie ma [...] podstaw do stosowania w sprawie art. 568 § 3 k.c. ze względu zarówno na postulat jednolitości stosowania i wykładni Konwencji, jak i zasadę autonomicznego uzupełniania luk w regulacji konwencyjnej (art. 7 Konwencji)”⁶³.

Zgodnie z drugą, i aktualnie dominującą wykładnią, niezastosowanie KMST przez sąd I instancji oznacza konieczność uchylenia orzeczenia wobec nierozpoznania istoty sprawy⁶⁴. W rezultacie sprawa jest rozpatrywana kilkakrotnie przez te same instancje na skutek uchyień w toku kontroli instancyjnej⁶⁵. Powodowało to, że wysiłek orzeczniczy musiał być skierowany na wykładnię aktu, a nie na uzasadnienie pominięcia jego zastosowania. Otworzyło to możliwości do kolejnego kroku na drodze rozwoju wykładni aktu – uwzględnienia jego autonomicznego charakteru, gwarantowanego stosowaniem zasad z art. 7 ust. 1 KMST.

⁶² Wyrok SN V CSK 456/06 z 11 maja 2007 r.

⁶³ Wyrok SN V CSK 456/06...

⁶⁴ Przykładowo (chronologicznie): Wyrok SA w Katowicach V ACa 551/08 z 22 stycznia 2009 r.; Wyrok SA w Białymstoku I ACa 177/15 z 18 marca 2016 r.; Wyrok SA w Białymstoku I ACa 715/16 z 25 stycznia 2017 r.; Wyrok SO w Toruniu VI GC 147/10 z 22 września 2011 r.; Wyrok SN IV CSK 17/13 z 5 lipca 2013 r., Lex nr 1396449; Postanowienie SA w Katowicach V ACz 877/12 z 27 grudnia 2012 r.; Postanowienie SA w Krakowie I ACz 126/16 z 4 lutego 2016 r.; Postanowienie SA w Krakowie I ACz 1922/13 z 18 listopada 2013 r., LEX nr 1527032; Wyrok SO w Krakowie IX C 243/13 z 30 lipca 2013 r.; Wyrok SN III CSKP 97/21 z 11 sierpnia 2021 r.

⁶⁵ Przykładowo: Wyrok SO Olsztyn V GC 5/12 z 23 maja 2012 r.; SA Białystok I ACa 581/12 z 14 grudnia 2012 r.; SN IV CSK 215/13 z 28 listopada 2013 r.; SA Białystok I ACa 213/14 z 28 maja 2014 r.; SO Olsztyn V GC 113/14 z 29 grudnia 2014 r.

5.6 Pojęcie i znaczenie zasady w orzecznictwie

W orzecznictwie⁶⁶, podobnie jak w teorii prawa⁶⁷ oraz doktrynie⁶⁸, brak jednolitego rozumienia pojęcia „zasada”. Jednocześnie w treści uzasadnień wyroków nie ma prób nawiązania do teorii i dogmatyki nauk prawnych, które wykładają pojęcie norm naczelných.

Pominięciu zasad konwencyjnych w stosowaniu prawa towarzyszy kreowanie nieznanych Konwencji i prawu krajowemu „zasad”. Analiza uzasadnień zebranych orzeczeń pozwala wyróżnić użycie terminu „zasada” w zależności od źródła pochodzenia – normy skodyfikowanej lub tworzonej przez orzecznictwo na potrzeby uzasadnienia konkretnego rozstrzygnięcia.

Oprócz zasad w ujęciu normatywnym orzecznictwo posługuje się pojęciem „zasady” jako pożądanej reguły postępowania: „Zasadą jest, że kupujący (lub inna wskazana przez niego osoba) powinien dokonać kontroli towarów lub spowodować dokonanie kontroli w najkrótszym, praktycznie możliwym w danych okolicznościach terminie”⁶⁹.

5.6.1 Normatywność zasady prawa w orzecznictwie

Sąd posługuje się zwrotem „dyrektywy wykładni” nawiązującym do obowiązującego w PRL nienormatywnego charakteru zasad prawa⁷⁰. W doktrynie zaprezentowano pogląd, który pozbawia normy zasadnicze ich normatywnego charakteru, zgodnie z nim⁷¹ naruszenie zasady nie ma konsekwencji, gdyż zasada stanowi jedynie wskazówkę przy wykładni aktu. Odmienne stanowisko⁷² odzwierciedlono w treści Konstytucji przyjętej w 1997 roku, gdzie zawarto również postanowienie o konieczności dostosowania do jej treści obowiązujących aktów prawnych.

⁶⁶ Opis możliwych definicji „zasady” w orzecznictwie: przypisy 194-199 W: S. Tkacz: *O zintegrowanej koncepcji zasad prawa w polskim prawoznawstwie. (Od dogmatyki do teorii)*. Toruń 2014, s. 218 i passim.

⁶⁷ S. Tkacz: Idem, s. 218 i passim, M. Kordela: *Zasady prawa. Studium teoretycznoprawne*. Poznań 2014, s. 21 i passim.

⁶⁸ Na przykład: K. Marszał: *Proces karny. Zagadnienia ogólne. Zasady procesu karnego*. Katowice 2013, s. 46 i passim; J. Jodłowski, Z. Resich, J. Lapierre, T. Misiuk-Jodłowska, K. Weitz: *Postępowanie cywilne*. Warszawa 2016, s. 106 i passim; Zamiast wielu: Sz. Obuchowski: *Pojęcie zasady prawa w świetle idei pojęć co do istoty kwestionowanych*. „Ruch Prawny, Ekonomiczny i Socjologiczny” 2017, z. 4, s. 43–45; E. Kosieradzka, M. Zdyb: *Zasada państwa prawnego na gruncie prawa administracyjnego w kontekście współczesnych wyzwań*. „Studia Iuridica Lublinensia” 2016, vol. 25, no. 1, s. 77–78.

⁶⁹ Wyrok SN [IV CSK 654/18](#) z 17 października 2019 r.

⁷⁰ Uchwała SN C 226/50 z 31 października 1950, OSN 1952, poz. 33.

⁷¹ A. Szpunar: *Kilka uwag o odpowiedzialności odszkodowawczej państwa*. „Rejent” 2001, nr 2, s. 133.

⁷² M. Safjan: *Odpowiedzialność państwa na podstawie art. 77 Konstytucji RP*. „Państwo i Prawo” 1999, nr 4, s. 3.

Przykładem pozbawienia normatywnego charakteru zasady prawa jest zastępowanie norm z art. 7 ust. 1 KMST dowolnie wykreowanymi np. zasadą słuszności. Sąd Najwyższy wskazał: „Może nastąpić nadzwyczajna nieprzewidywalna zmiana stosunków, a więc niezależna od woli stron, która burzy równowagę kontraktową i tym samym prowadzić może do sytuacji, w której jedna ze stron kontraktu odnieść by mogła niespodziewanie większą korzyść z kontraktu niż druga. Takie wyjątkowe sytuacje mogą być kwalifikowane jako niesprawiedliwe i sprzeczne z zasadą słuszności, gdy prowadzą do całkowitego zachwiania ekwiwalentności świadczeń”⁷³.

Brak w uzasadnieniu powołanego orzeczenia odpowiedzi na pytanie, czy skutkiem naruszenia zasad jest rozwiązanie umowy, czy jej modyfikacja. Sąd Najwyższy przedstawia wykładnię zasady, odnosząc się do norm szczegółowych aktu. Uzasadnienie tego stanowiska zawierają słowa: „(art. 97 ust. 5 KMST przyp. MP) w wyważony sposób może zapewnić sprawiedliwość kontraktową jak i bezpieczeństwo obrotu i dlatego w zasadzie wyłącza stosowanie art. 7 ust. 1 Konwencji, zwłaszcza, że klauzula generalna dobrej wiary jest ze względu na poziom swej ogólności mało przydatna dla stosującego prawo”⁷⁴.

Wobec powyższego Sąd Najwyższy dokonał wykładni art. 74, 75 w zw. z art. 79 ust. 5 KMST bez uwzględnienia postulatów art. 7 ust. 1 aktu, uzasadniając to okolicznościami faktycznymi sprawy.

Słowem podsumowania, orzeczenie utożsamia klauzulę generalną dobrej wiary zasadą poszanowania dobrej wiary w handlu międzynarodowym, mimo iż są to odrębne konstrukcje normatywne⁷⁵. Konsekwencją takiej wykładni jest zastosowanie dobrej wiary do oceny skutków danej czynności prawnej. Ocena ta jest dokonywana bez konfrontacji z międzynarodowym dorobkiem orzecznictwa i doktryny poświęconym rozumieniu pojęć Konwencji. Zaprezentowany przez Sąd Najwyższy sposób ustalenia znaczenia norm aktu można zakwalifikować według pojęć teorii prawa jako wykładnię apragmatyczną. Takie stanowisko stoi w opozycji do ustalonej w toku prac kodyfikacyjnych pożądanej metody – wykładni pragmatycznej. Wykładnia pragmatyczna to stosowanie zasad aktu na każdym etapie wykładni, a nie tylko dla oceny uzyskanych rezultatów. W rezultacie wykładnia art. 7 ust. 1 dokonana przez Sąd Najwyższy kreuje znaczenie i sposób stosowania normy wbrew treści Konwencji.

⁷³ Wyrok SN V CSK 441/06 z 28 lutego 2007 r.

⁷⁴ Ibidem.

⁷⁵ A. Malarewicz-Jakubów: *Klauzule generalne i zasady słuszności*. „Białostockie Studia Prawnicze” 2014, z.17, s. 145.

5.6.2 Kreacja zasady w orzecznictwie

Wieloznaczność pojęcia „zasada”⁷⁶ odzwierciedla jej rozumienie w kontekście stosowania prawa. W ujęciu operatywnym celem zastosowania zasady jest takie nakierowanie procesu wykładni, aby osiągnąć postulowane zasadą wartości czy procesy.

W orzecznictwie występują dwie formy zjawiska kreacji zasad. Według pierwszej, autonomicznie rozumianej koncepcji, zasady zostają wywiedzione z treści aktu: „Konstruowanie [...] zasady [zasady prawa kupującego do powstrzymania się ze spełnieniem świadczenia, zasady jednoczesności świadczenia] jest nie tylko możliwe, ale i uzasadnione chociażby względami dobrej wiary i słuszności. [...] taka zasada – w sprawie dotyczącej prawa kupującego do odstąpienia od umowy z powodu dostarczenia niezgodnych z umową towarów lub dokumentów – została wywiedziona z wielu przepisów, w tym z art. 71, 81 ust. 2, art. 85 i 86 ust. 2 Konwencji”⁷⁷.

W orzecznictwie do „ogólnych zasad Konwencji” zalicza się preferowanie trwałości umowy (*favor contractus*) i wynikające z niej prawo do żądania rzeczywistego wykonania umowy (*right to require actual performance*) oraz jednoczesność świadczeń⁷⁸. Konieczność skonstruowania na podstawie szeregu przepisów aktu zasady ogólnej, „na której jest oparta Konwencja”, argumentowano koniecznością: „uzupełnienia luk w regulacji konwencyjnej przez przyznanie stronie, która nie otrzymała tego, co się jej należy zgodnie z umową, generalnego prawa do powstrzymania się ze spełnieniem świadczenia w celu wymuszenia na kontrahencie adekwatnego zachowania”⁷⁹.

Takie powołanie zasady koresponduje z luk w regulacji j l] "ia

Uwzględnienie tak nadanego znaczenia normom KMST nie wynika z posiłkowania się wskazówkami płynącymi z zasad, a raczej stanowi argument na poparcie przyjętego rezultatu wykładni⁸¹.

Zasady wykreowane wewnątrz systemu prawa krajowego są różnorako formułowane, w szczególności: należytej staranności czy „typowego sposobu postępowania racjonalnego przedsiębiorcy w relacjach gospodarczych”⁸², zasady doświadczenia życiowego⁸³. Do tej grupy można zaliczyć powołanie zasady rzetelności kupieckiej czy zasady profesjonalnego obrotu⁸⁴. Tak sformułowane zasady nie są konfrontowane z efektami wykładni państw konwencyjnych⁸⁵.

Orzekający odwołują się w treści uzasadnienia do konstrukcji nieznanych ani doktrynie, ani treści aktu, a zawartość desygnatów powołanego pojęcia jest stworzona na potrzeby rozstrzygnięcia *ad hoc*⁸⁶. Pozwala to na oparcie wykładni o „zasady” wypracowane przez orzecznictwo krajowe. Orzecznictwo w ramach drugiego nurtu wykreowało „zasady”, które stanowią jeden z kilku ujawnionych w uzasadnieniu argumentów za przyjętym rozstrzygnięciem. Stoi to w opozycji do definicji normy-zasady przyjętej w Konwencji. Przykładem takiego stosowania prawa jest wykreowanie norm w konkretnej sprawie z pominięciem zasad skodyfikowanych w KMST na rzecz sformułowania pozbawionych normatywnego charakteru postulatów: „W sprzedaży indywidualnej zwyciężyć musi zdrowy rozsądek, wiedza, doświadczenie życiowe, ogólna zasada dbałości o własne sprawy (interesy)”⁸⁷.

W orzecznictwie Sądu Najwyższego sporadycznie zaobserwować można powoływanie się wprost na skodyfikowane w KMST zasady.

Kreowanie autonomicznej zasady zostało odrzucone przez Sąd Najwyższy: „Nie zasługują na uwzględnienie podejmowane w literaturze próby konstruowania jednolitej normy merytorycznej metodami abstrakcyjnymi, która przez nazbyt ogólne przesłanki (np. zasada

⁸¹ Wyrok SO w Rzeszowie VI GC 327/14 z 22 czerwca 2016 r.; Wyrok SO w Rzeszowie VI GC 281/13 z 9 maja 2014 r.

⁸² Wyrok SA w Krakowie I ACa 679/13 z 8 sierpnia 2013 r.; I instancja Wyrok SO w Krakowie IX GC 769/11 z 1 marca 2013 r.

⁸³ Wyrok SA w Katowicach V ACa 344/16 z 18 stycznia 2017 r.; Wyrok SO w Łodzi XIII Ga 1342/17 z 15 lutego 2018 r.

⁸⁴ Wyrok SA w Białymstoku I ACa 177/15 z 18 marca 2016 r.; Wyrok SA w Szczecinie I AGa 123/18 z 27 listopada 2018 r.

⁸⁵ Wyrok SA w Warszawie I ACa 265/16 z 30 sierpnia 2017 r. CLOUT nr 1811 https://www.uncitral.org/clout/clout/data/pol/clout_case_1811_300817.html [dostęp: 8.12.2021].

⁸⁶ Tak: Postanowienie SA w Krakowie I ACz 126/16 z 4 lutego 2016 r., LEX nr 2002796.

⁸⁷ Wyrok SN V CK 260/05 z 19 października 2005 r.

śłuszności) prowadziłyby do różnych nieoczekiwanych i trudnych do zaakceptowania rezultatów”⁸⁸.

Wyrok ten spotkał się z akceptacją w orzecznictwie⁸⁹, odrzucono więc odmienną wizję stosowania zasady jako normy pochodnej treści aktów prawa międzynarodowego, uwzględniającej potrzeby obrotu⁹⁰. Sąd Najwyższy akcentuje, że wobec ogólności zawartych w normie-zasadzie treści normatywnych ich stosowanie jest w praktyce wyłączone⁹¹.

5.6.3 Prawo materialne w wykładni zasady

Wpływ na wykładnię operatywną prawa materialnego w zakresie zawartych w nim norm-zasad jest ograniczony. Linia podziału między normami procesowymi i materialnoprawnymi jest wyznaczona nie treścią normy, a charakterem ustawy, w której została zawarta. W rezultacie, za wystarczający wymóg prawidłowego stosowania prawa materialnego – (Konwencji) jest uznane wskazanie jej jako właściwego dla danej umowy prawa. Ocena zebranych dowodów oraz wybór właściwego prawa zastrzeżona jest do dyskrecyjnej władzy sądu dokonanej w oparciu o normy procesowe⁹².

Realizacja zasad prawa ujętych w prawie materialnym – zarówno w obrębie Kodeksu cywilnego, jak i Konwencji – jest pomijana w krajowej praktyce sądowej. W orzecznictwie utrwalony jest pogląd, że sąd rozpoznający apelację związany jest tylko zarzutami naruszenia prawa procesowego⁹³. Zarzut naruszenia prawa materialnego jest rozpoznawany dopiero w sytuacji, gdy stan faktyczny sprawy nie jest kwestionowany⁹⁴. Oddaje to cytat z orzecznictwa: „Jak powszechnie wskazuje się w orzecznictwie sądów odwoławczych obraza prawa materialnego polega na wadliwym jego zastosowaniu (lub niezastosowaniu)

⁸⁸ Wyrok SN V CSK 63/08...

⁸⁹ Wyrok SO w Łodzi X GC 254/16 z 17 października 2017 r., LEX nr 2421608; Wyrok SR Szczecin-Centrum w Szczecinie X GC 737/15 z 16 czerwca 2016 r., LEX nr 2246017; Wyrok SO Poznań IX GC 1082/15 z 25 maja 2016 r., LEX nr 2084626; Wyrok SA w Poznaniu I ACa 494/15 z 29 października 2015 r., LEX nr 2354182; Wyrok SO w Łodzi LEX nr 213 65; Wyrok SN V K 254/14 z 10 stycznia 2015 r., LEX nr 1652706; Wyrok SO w Poznaniu IX GC 393/14 z 17 grudnia 2014 r., LEX nr 2020526; Wyrok SO w Rzeszów, LEX nr 1889914, Wyrok SA w Katowicach V ACa 204/12 z 26 listopada 2013 r., LEX nr 1439038; Wyrok SA w Łodzi I ACa 9/13 z 26 września 2013 r., LEX nr 1375809; Wyrok SA w Warszawie I ACa 1146/12 z 15 marca 2013 r., LEX nr 1369384; Wyrok SA w Gdańsku V ACa 422/12 z 25 października 2012 r., LEX nr 1267230; Wyrok SN V CSK 91/11 z 8 lutego 2012 r., OSNC 2012, nr 7–8, s. 100; Wyrok SN I CSK 105/08 z 17 października 2008 r., OSNC 2009, nr 11, s. 153.

⁹⁰ *Shoe leather case* Wyrok SN V CSK 456/06 z 11 maja 2007 r.

⁹¹ Podobnie: Wyrok SN V CSK 441/06 z 26 lutego 2007 r.

⁹² Wyrok SO w Łodzi XIII Ga 1342/17 z 15 lutego 2018 r.

⁹³ Uchwała 7 sędziów SN z 31 stycznia 2008 r., III CZP 49/07, OSNC 2008, nr 6, poz. 55.

⁹⁴ Wyrok SN II CSK 708/08 z 15 maja 2009 r., LEX nr 519321.

w orzeczeniu opartym na prawidłowych ustaleniach faktycznych. Nie ma zaś obrazy prawa materialnego, gdy wadliwość orzeczenia w tym zakresie jest wynikiem błędnych ustaleń przyjętych za jego podstawę. Podobnie nie można mówić o naruszenie przepisów postępowania dotyczących jurysdykcji (czy to krajowych czy europejskich), w sytuacji, kiedy zarzuca się Sądowi I instancji, iż w tym zakresie poczynił nieprawidłowe ustalenia faktyczne i przyjął je za podstawę swojego rozstrzygnięcia⁹⁵.

Ustalenie stanu faktycznego sprawy jest domeną prawa proceduralnego krajowego. Uniemożliwia to uwzględnienie postulatów prawa materialnego (Konwencji) do czynionych ustaleń.

Argumentacja powołana w uzasadnieniu rozstrzygnięć związanych z międzynarodową sprzedażą dotyczy zasad odkodowanych z Kodeksu cywilnego, w szczególności zasady doświadczenia życiowego⁹⁶. Zasada ta jest powszechnie stosowana do oceny przedstawionych dowodów⁹⁷ oraz ma pierwszeństwo w stosowaniu przed zasadami prawa materialnego⁹⁸.

Sądy używały pojęcia zasady, zarówno w ujęciu proceduralnym, jak i materialnym⁹⁹, w oderwaniu od normatywnej roli przypisywanej temu terminowi w naukach prawnych. Te same zasady powołuje się do oceny stanów faktycznych związanych z obrotem ściśle krajowym oraz tym, gdzie zastosowanie znajdzie Konwencja.

Odniesienia do materialnych zasad prawa międzynarodowego są sporadyczne i przywoływane są pośrednio poprzez wykładnię skodyfikowanych już norm prawa międzynarodowego, tj. INCOTERMS¹⁰⁰.

Zatem wniosek, że zasady mające źródło w prawie materialnym mają charakter pomocniczy względem zasad umocowanych w normach procesowych, jest uprawniony. Stan faktyczny ustalony w oparciu o zatwierdzony model stosowania prawa krajowego nie przewiduje odwoływania się do zasad zawartych w art. 7 ust. 1 KMST do oceny i sposobu przeprowadzenia dowodów.

5.6.4 Wpływ KMST na wykładnię norm proceduralnych

⁹⁵ Postanowienie SA w Krakowie I ACz 126/16 z 4 lutego 2016 r.

⁹⁶ Wyrok SA w Warszawie VI ACa 291/19 z 24 kwietnia 2019 r.

⁹⁷ Wyrok SA w Warszawie VI AC 1114/11 z 1 października 2012 r. opublikowany w bazie PACE.

⁹⁸ Wyrok SA w Warszawie VI ACa 291/19...

⁹⁹ Wyrok SA w Warszawie VI ACa 1268/13 z 25 marca 2014 r.

¹⁰⁰ Wyrok SA w Warszawie VI AC 1114/11...

Rolą norm proceduralnych jest budowanie możliwości urzeczywistnienia stosunków cywilnoprawnych. Determinuje to wzajemne pozycje prawa procesowego i materialnego. Powstająca na skutek tej zależności więź sprawia, że podstawowym zadaniem prawa procesowego jest zapewnienie efektywności norm prawa cywilnego materialnego oraz ochrony praw uczestników sporu¹⁰¹. Kwalifikacja Konwencji jako prawa materialnego oznacza konieczność uwzględnienia postulatów jej zasad przy wykładni i stosowaniu norm proceduralnych. Wynika to również z dyrektywy wykładni systemowej – *argumentum a rubrica* – która nakazuje przy interpretowaniu aktu uwzględnienie miejsca przepisów w systematyce zewnętrznej i wewnętrznej aktu prawnego¹⁰².

Autonomię aktu narusza stosowanie zasad ukierunkowujących wykładnię, znanych tylko w porządku krajowym. Przykładem tego jest powoływanie zasady profesjonalnego obrotu, która nakłada na przedsiębiorcę określone wymogi¹⁰³. Jednym z nich jest konieczność takiego zorganizowania przedsiębiorstwa, aby dokonywać czynności w terminie. Tak tworzona zasada nie uwzględnia obrotu międzynarodowego, regulowanego kryteriami wypracowanymi na podstawie Konwencji, a tym samym nie daje ochrony wynikającej z funkcji norm proceduralnych.

Nieuwzględnienie realiów obrotu międzynarodowego w stosowaniu aktu wpływa na wadliwą – w świetle zasad aktu – wykładnię pojęć o nieostrych zakresie znaczeniowym np. pojęcia rozsądku. Kryteria te, mimo umieszczenia w Konwencji, cechuje charakter proceduralny – stanowią punkt odniesienia do oceny terminowości zachowania stron. Uwzględnienie w procesie wykładni zasad obrotu międzynarodowego jest elementem poprawnego uzasadnienia przyjętej decyzji interpretacyjnej¹⁰⁴. W rezultacie przekonywująca interpretacja argumentująca podjętą decyzję tworzy zaufanie do wydanego orzeczenia w międzynarodowym obrocie.

¹⁰¹ M. Walasik: *Interakcje wykładni prawa cywilnego materialnego i procesowego*. „Państwo i Prawo” 2023, nr 6, s. 136.

¹⁰² Z. Radwański: *Uwagi o wykładni prawa cywilnego*. „Ruch Prawniczy Ekonomiczny i Socjologiczny” 2009, t. 71, z. 1; Z. Radwański, M. Zieliński: *Stosowanie i wykładnia prawa cywilnego*. W: *Prawo cywilne – część ogólna*. T. I: *System Prawa Prywatnego*. Red. M. Safjan. Warszawa 2012, s. 514; przykładowo: Wyrok SN V CSK 254/14 z 20 stycznia 2015 r.; Wyrok SN V CSK 63/08 z 9 października 2008 r.

¹⁰³ Postanowienie SA w Krakowie I ACa 920/14 z 15 października 2014 r.; Wyrok SO w Łodzi X GC 452/14 z 28 lutego 2015 r.

¹⁰⁴ K. Tapek: *Uzasadnienie decyzji interpretacyjnych*. „Palestra” 2016, nr 3, s. 64; Postanowienie SA w Krakowie I ACz 126/16 z 4 lutego 2016 r.

5.6.4.1 Granice wykładni wg krajowych norm proceduralnych

Zakres wykładni sądu odwoławczego jest ograniczony mocą art. 390 § 3 k.p.c. Wskazany przepis oznacza zakaz formułowania ocen prawnych, które byłyby sprzeczne z ocenami wyrażonymi wcześniej w uzasadnieniu orzeczenia Sądu Najwyższego¹⁰⁵.

Wykładnię sądu II instancji¹⁰⁶ dot. postępowania dowodowego ograniczają również uchwały składu 7 sędziów Sądu Najwyższego z dnia 23 marca 1999 r. (sygn. akt III CZP 59/98) oraz z dnia 31 stycznia 2008 r. (sygn. akt III CZP 49/07)¹⁰⁷, mających moc zasad prawnych w rozumieniu ustawy o Sądzie Najwyższym. Zgodnie z ich postulatami, sąd II instancji nie może poprzestać na ustosunkowaniu się do zarzutów apelacyjnych, lecz musi – niezależnie od ich treści – dokonać ponownych własnych ustaleń, a następnie poddać je ocenie pod kątem prawa materialnego.

5.6.5 Rola zasady konwencyjnej w ocenie dowodów

Sądy powszechne postulują model dwuetapowej oceny materiału dowodowego, wykorzystując w tak ujętym zabiegu element wykładni. Konsekwencją tego jest wykluczenie pojęcia zasady prawa materialnego ze sposobu oceniania i zebrania dowodów. Zmiany legislacyjne wprowadzone od 1989 roku nie miały wpływu na tak opisaną wykładnię prawa procesowego.

Rozstrzygając sprawę, w pierwszej kolejności sąd zbiera materiał dowodowy. Wszechstronne rozważenie tego materiału oznacza uwzględnienie wszystkich dowodów przeprowadzonych w postępowaniu oraz rozpatrzenie wszystkich okoliczności towarzyszących przeprowadzaniu poszczególnych środków dowodowych, a mających znaczenie dla ich mocy i wiarygodności¹⁰⁸. Następnie, w wyniku swobodnej oceny dowodów, sąd dokonuje selekcji zebranego materiału pod kątem istotności dla rozstrzygnięcia sprawy poszczególnych jego elementów. Dopiero dalszym założeniem prawidłowej oceny dowodów jest ich poprawna interpretacja, tj. wykładnia dokumentu, wykładnia zeznań świadka itd.¹⁰⁹

¹⁰⁵ Postanowienie SN II UZP 1/07 z 8 maja 2007 r., OSNAPiUS 2008, nr 3–4, poz. 48, Wyrok SA w Łodzi I ACa 100/16 z 15 marca 2016 r.

¹⁰⁶ Wyrok SA we Wrocławiu I ACa 231/09 z 8 kwietnia 2009 r.

¹⁰⁷ Uchwała 7 sędziów SN III CZP 59/98 z 23 marca 1999 r., OSNC 1999, nr 7–8, poz. 124, uchwała 7 sędziów SN III CZP 49/07...

¹⁰⁸ Wyrok SN z 26 czerwca 2003 roku, V CKN 417/01, LEX nr 157326 powołane przez SO w Łodzi XIII Ga 1342/17 z 15 lutego 2018 r.

¹⁰⁹ SO w Łodzi z 15 lutego 2018 r. XIII Ga 1342/17.

W przedstawionym ujęciu proces wykładni jest fragmentaryczny, nie bierze pod uwagę wszystkich regulujących go norm. Przeprowadzenie postępowania dowodowego z pominięciem zasad konwencyjnych nie spełnia postulatu potrzeby poszanowania międzynarodowego charakteru i dążenia do jednolitego stosowania aktu. Wynika to z ustanowionej przez SN zasady, zgodnie z którą w kontroli instancyjnej za wiążące należy uznać tylko zarzuty dotyczące prawa procesowego¹¹⁰. Podział norm na procesowe i materialne przyjmuje się według kryterium ich umiejscowienia. Taki sposób wykładni KMST utrudnia stosowanie jej zasad z dwóch przyczyn:

- uniemożliwia to podniesienie skutecznego zarzutu niezastosowania KMST¹¹¹,
- kwalifikacja normy konwencyjnej wymyka się krajowemu, dychotomicznemu podziałowi na normy procesowe i materialne¹¹².

5.7 Międzynarodowy kontekst sprawy

Tekst wykładanego aktu jest ujęty w kontekst nadany przez interpretatora¹¹³. W wykładni aktu regulującego międzynarodową sprzedaż kontekst składa się z dwóch elementów – międzynarodowego grona adresatów rezultatu wykładni oraz stanu normatywnego wykładanego według prawideł odmiennych niż regulacje krajowe. Konwencja postuluje w preambule – a przede wszystkim w art. 7 ust. 1 – by przed przystąpieniem do szczegółowej egzegezy nastąpiły poszukiwania jednolitego, tj. powszechnie akceptowanego, znaczenia wykładanej normy w dorobku orzecznictwa i doktryny państw konwencyjnych.

Sąd Najwyższy¹¹⁴, dostrzegając kontekst Konwencji, wskazał na konieczność brania pod uwagę wpływu międzynarodowego pochodzenia uczestników sporu w wykładni powoływanych norm: „Rozwijające się stosunki gospodarcze pomiędzy podmiotami różnych krajów wymagają nieco odmiennego spojrzenia na dotychczasowe obowiązujące reguły funkcjonowania obrotu, zwłaszcza profesjonalnego”.

¹¹⁰ Uchwała 7 sędziów SN z 31 stycznia 2008 r. III CZP 49/07...

¹¹¹ Wyrok SA w Szczecinie I ACa 344/16 z 8 czerwca 2016 r.

¹¹² R. Brand: CISG article 31: *When substantive law rules affect jurisdictional results*. “Journal of Law and Commerce” 2005–2006, vol. 25:181, s. 201.

¹¹³ T. Gizbert-Studnicki: *Nieostrość języka prawnego w świetle filozoficznych koncepcji nieostrości*. „Studia Iuridica” 2020, vol. 83, s. 34.

¹¹⁴ Wyrok SN V CK 428/03 z 20 kwietnia 2004 r.

Sąd Najwyższy za przykład wpływu KMST na stosowanie prawa uznaje dostrzeżenie międzynarodowego kontekstu umowy sprzedaży. Jak wskazał w treści uzasadnienia jednego z wyroków: „dosłowne brzmienie umowy nie jest wystarczające do jej wykładni”¹¹⁵. Należy uznać za błędne przyjęcie koncepcji orzeczniczych, nieuwzględniających kontekstu międzynarodowego wykładanych norm. Przykładem takiej wadliwej interpretacji jest uzasadnienie rozstrzygnięcia poprzez argumenty z orzeczeń dotyczących interpretacji kodeksu cywilnego z lat 80 XX w.¹¹⁶

Uwzględnienie międzynarodowego kontekstu sprawy wiąże się również z powołaniem postulatów z art. 7 ust. 1 KMST: „Biorąc pod uwagę całość przepisów konwencji i jej cele stwierdzić należy, iż [...] określenie terminu do zawiadomienia o wadach i do złożenia oświadczenia o skorzystaniu z prawa do odstąpienia do umowy [...] poprzez użycie określenia terminu rozsądnego, [...] wprost wskazuje na to, iż celem tych przepisów było pozostawienie w tym względzie pewnej swobody, odejście od podejścia bardzo rygorystycznego i dopuszczenie możliwości przypisania terminowi rozsądnemu różnej długości w zależności od okoliczności danej sprawy. Taki cel Konwencji i taki sposób interpretacji zawartych w niej przepisów zdaje się wynikać również z art. 7 konwencji”¹¹⁷.

Akcentowana w orzecznictwie Sądu Najwyższego odmiennosc wykładni aktu konwencyjnego znajduje ograniczone zastosowanie w orzecznictwie sądów powszechnych. Próby wprowadzenia międzynarodowego kontekstu w wykładni nie są aprobowane w orzecznictwie sądów apelacyjnych¹¹⁸. Oznacza to sporadyczne odwołania w uzasadnieniu rozstrzygnięć sądów oraz poglądów do doktryny państw konwencyjnych. Nie ma to również wpływu na zmianę sposobu wykładni z językowej na funkcjonalną, pełniej wyrażającej postulaty zasady aktu. Oznaką naruszenia międzynarodowego kontekstu sprawy jest interpretacja treści umów sporządzonych w językach obcych według reguł wykładni dotyczących języka polskiego¹¹⁹. Branie pod uwagę międzynarodowego kontekstu sprawy jest konieczne dla prawidłowej wykładni pojęć wieloznacznych sformułowanych w Konwencji.

¹¹⁵ Wyrok SN V CSK 149/09 z 14 października 2009 r.

¹¹⁶ Wyrok SN II CR 190/80 z 3 lipca 1980 r., OSNCP 1981, nr 1, poz. 18, cytowany w uzasadnieniu wyroku SN IV CSK 662/16 z 13 września 2017 r.

¹¹⁷ Wyrok SA w Szczecinie I ACa 637/12 z 7 lutego 2013 r., CLOUT nr 1588 https://www.uncitral.org/clout/clout/data/pol/clout_case_1588_070213.html [dostęp: 8.12.2021].

¹¹⁸ Przykładowo: Postanowienie SA w Katowicach III AUz 1/21 z 29 kwietnia 2021 r.

¹¹⁹ Wyroku SA w Warszawie I ACa 368/14 z 23 lipca 2015 r.

5.7.1 Pojęcie nieostrości

Pojęcia nieostre są charakterystyczne dla KMST wobec ich wielokrotnego użycia w tekście aktu¹²⁰. „Nieostrość”, w ślad za T. Gizbertem-Studnickim, definiuję jako rodzaj wieloznaczności leksykalnej, w której użytkownik języka rodzimego przypisuje wyrazowi treść językową niewyznaczającą jednoznacznie zakresu tego wyrazu¹²¹. Użycie nieostrych znaczeniowo pojęć konotuje uelastycznienie wykładni aktu, oddając w ten sposób całą paletę możliwych ich zastosowań, których jednoznaczne i jednocześnie sprawiedliwe uregulowanie byłoby niemożliwe.

5.7.1.1 Rozstrzyganie nieostrości

We wzorcowym przebiegu wykładni nadanie jednoznacznego znaczenia nieostrej normie odbywa się przy uwzględnieniu zawartości norm-zasad¹²². Normy te ukierunkowują wykładnię, która zależna jest od doświadczeń interpretatora oraz obiektywnych możliwości poszukiwania znaczenia normy w ramach prowadzonej wykładni¹²³.

Sądy interpretują Konwencję według dorobku orzecznictwa zapadłego na podstawie Kodeksu cywilnego¹²⁴. Skutkuje to zastosowaniem pojęć Konwencji rozumianych tak jak ich odpowiedników treściowych w prawie krajowym¹²⁵. W jednym z orzeczeń sąd apelacyjny¹²⁶ wskazał, że „dokonując wykładni”¹²⁷ dostrzec należy, że Konwencja posługuje się zwrotem niedookreślonym¹²⁸, co pozwala „na pewną elastyczność w jego stosowaniu i uwzględnienie okoliczności konkretnej sprawy”. Stanowisko to trafnie diagnozuje intencję ustawodawcy wyrażoną w zasadach Konwencji. Z punktu widzenia norm art. 7 ust. 1 KMST zastrzeżenia budzi sposób nadania treści znaczeniowej tak określonym normom. Sąd wskazuje, że:

¹²⁰ I. Schwenzer, K. Iwiński: *Wstęp*. W: *Konwencja Narodów Zjednoczonych o umowach międzynarodowej sprzedaży towarów (CISG). Komentarz*. Warszawa 2020, s. CXLI.

¹²¹ T. Gizbert-Studnicki: *Wieloznaczność leksykalna w interpretacji prawniczej*. Kraków 1978, s. 51–52.

¹²² Z. Radwański, M. Zieliński: *Wykładnia prawa cywilnego*. „Studia Prawa Prywatnego” 2006, z. 1, s. 28; M. Śliwka: *Znaczenie zwrotów niedookreślonych na tle orzecznictwa polskiego Trybunału Konstytucyjnego*. „Studia Iuridica Lublinensia” 2010, vol. 13, s. 262.

¹²³ A. Kotowski: *Wykładnia sądów kasacyjnych w świetle empirycznych badań orzecznictwa*. Warszawa 2020, s. 12; T. Gizbert-Studnicki: *Nieostrość języka prawnego...*, s. 31.

¹²⁴ Wyrok SA w Warszawie VI AC 1114/11 z 1 października 2012 r. opublikowany w bazie PACE.

¹²⁵ Wyrok SA w Krakowie I ACa 248/14 z 24 kwietnia 2014 r.

¹²⁶ Wyrok SA w Szczecinie I ACa 637/12 z 7 lutego 2013 r., CLOUT nr 1588 www.uncitral.org/clout/clout/data/pol/clout_case_1588_070213.html [dostęp: 8.12.2021].

¹²⁷ Artykułu 39 KMST określającego „rozsądny termin”.

¹²⁸ Pojęcia niedookreśloności i nieostrości uznaje w omawianym kontekście za tożsame por. M. Śliwka: *Znaczenie zwrotów niedookreślonych...*, s. 262–263.

„określenie terminu jako »rozsądnego« wymaga uwzględnienia przy tej ocenie (po pierwsze) reguł doświadczenia życiowego i praktyki obrotu gospodarczego. Po wtóre [...] wykładnia przepisu odwoływać się musi do standardów postępowania przy założeniu profesjonalnego charakteru działalności prowadzonej przez każdą ze stron i wynikającego stąd zawodowego miernika staranności oraz względów wynikających z zasady pewności obrotu gospodarczego”¹²⁹.

Analiza uzasadnień orzeczeń pozwala na wniosek, że pojęcia nieostre użyte w treści Konwencji wykładane są bez uwzględniania jej norm naczelných. Jest to rezultat braku poszukiwania jednolitego znaczenia zwrotów nieostrych w orzecznictwie sądów państw konwencyjnych.

5.8 Omówienie wybranych orzeczeń z baz międzynarodowych

Charakterystyka wybranych orzeczeń z baz międzynarodowych¹³⁰ wynika z potrzeby omówienia, jak w orzecznictwie udostępnionym międzynarodowemu interpretatorowi rozstrzygane są kwestie charakteryzujące się odmienną konstrukcją, wobec tej przyjętej w Kodeksie cywilnym.

Uzasadnienie wybranych do omówienia ośmiu orzeczeń wynika z różnych względów. Elementem wspólnym jest tu rezultat wykładni odmienny od tego, który wynikałby z zastosowania norm kodeksu cywilnego. W grupie wybranych rozstrzygnięć omawiane są względy proceduralne, np. wymogi apelacji w prawie krajowym, które uzasadniają konieczność bardziej szczegółowej (względem sytuacji interpretacyjnej bez udziału podmiotów zagranicznych) analizy stanu faktycznego sprawy (*Artistic Jewellery case*¹³¹) oraz aspekty materialne – brak możliwości zastępowania rezultatu wykładni Konwencji wykładnią kodeksu cywilnego (*Shoe leather case*). W ramach wykładni prawa materialnego ważną kwestią jest zawężenie oceny rezultatu wykładni oświadczeń woli stron do prawideł kodeksu cywilnego (*Metallurgical sand case*) bądź KMST (*Chinese umbrella case*) bez uwzględnienia przy ich ocenie zasad art. 7 ust. 1 KMST. Powtarzalnym aspektem wykładni KMST jest rozstrzyganie konfliktu norm-zasad mogących znaleźć zastosowanie w danych sprawach. Omawiane wyroki stanowią przykład takich sytuacji interpretacyjnych, co niejednokrotnie dla sądów wiąże się

¹²⁹ Wyrok SA w Szczecinie I ACa 637/12 z 7 lutego 2013 r.

¹³⁰ Kryteria doboru orzeczeń do badania ilościowego omawiam w dalszej części pracy, por. pkt. 11.5.

¹³¹ Nazwy orzeczeń przyjęte są w bazie Uniwersytetu Pace w Nowym Jorku.

z mierzaniem się z zasadami krajowymi (np. zasada prekluzji dowodowej) i z konwencyjnymi (np. zasada poszanowania dobrej wiary w handlu międzynarodowym, co omówiono w sprawie *Chinese umbrella case*). Chęć przedstawienia prób operatywnego zastosowania zasad konwencyjnych prowadziła do sięgania po sprawy, które rozpoznawane wielokrotnie przez Sąd Najwyższy ujawniły odmienne zapatrywania co do możliwych sposobów wykładni norm zasadniczych (*Coke fuel case*). Dla pełni charakterystyki procesu wykładni operatywnej Konwencji konieczne jest pokazanie różnych przejawów *homeward trend* – nadawania znaczenia normom KMST poprzez odniesienie się do ustalonej wykładni kodeksu cywilnego (*Machine PET Botttle case*).

5.8.1 *Shoe leather case* (5 marca 2002 – 16 listopada 2007)

Pozwem złożonym 5 marca 2002 roku powódka domagała się zapłaty za dostarczony towar w postaci butów. Przyjęta w doktrynie nazwa orzeczenia umieszczonego w BM, tj. wyroku SN z 11 maja 2007 roku, to *Shoe leather case*. W toku rozpoznawania sprawy występowały w orzeczeniach argumenty przeczące autonomii Konwencji tj. pominięcie jej stosowania¹³², uznanie prymatu Kodeksu cywilnego nad Konwencją¹³³, wykładnia stanu faktycznego według zasad Kodeksu cywilnego¹³⁴.

Dnia 11 maja 2007 roku Sąd Najwyższy¹³⁵ wyrokował w tej sprawie. Uznał, że z uwagi na autonomię aktu nie można wiązać pojęcia naruszenia umowy, którym posługuje się KMST, z pojęciami niewykonania lub nienależytego wykonania umowy, zawartymi w kodeksie cywilny, bowiem dotyczą one różnych konstrukcji prawnych. Powołując się na art. 7 ust. 1 KMST – zarówno w myśl postulatu jednolitości stosowania i wykładni Konwencji, jak i zasady autonomicznego uzupełnienia jej luk – Sąd Najwyższy uznał łączenie tych aktów za niedopuszczalne. Orzeczenie przedstawia wykładnię art. 25 Konwencji zawierającego normę dotyczącą fundamentalnego, rażącego naruszenia umowy. Orzeczenie odnosi się do wariantów wykładni art. 46 ust. 2 Konwencji z uwzględnieniem dobrej wiary i rozsądku, na które KMST się powołuje. Biorąc pod uwagę ustalony stan faktyczny, w świetle tych klauzul, nie można żądać dostawy zastępczej, by następnie odmówić jej odbioru. Orzeczenie to zakłada możliwość

¹³² Postanowienie SO w Opolu VI GC 122/02 z 10 września 2002 r.

¹³³ Wyrok SO w Opolu VI GC 122/02 z 6 września 2002 r.

¹³⁴ Wyrok SA we Wrocławiu I ACa 258/03 z 17 kwietnia 2003 r., Wyrok SA Wrocław I ACa 1031/04 z 15 października 2004 r., Wyrok SN V CK 260/05 z 19 października 2005 r.

¹³⁵ Wyrok SN V CSK 456/06 z 11 maja 2007 r.

tworzenia ogólnych zasad konwencyjnych o charakterze normatywnym, co jest poglądem przełomowym w polskiej cywilistyce. Jako taką zasadę sąd uznaje „prawo do powstrzymywanie się ze spełnieniem świadczenia w celu wymuszenia na kontrahencie adekwatnego zachowania”. Pogląd ten uzasadnia opinia nr 5 komitetu ds. KMST oraz orzecznictwo Sądu Najwyższego Austrii.

Mimo takiej wykładni Sąd nie powołuje wprost postulatów art. 7 ust 1, niemniej w motywach orzeczenia akcentuje poszanowanie międzynarodowości i zachowanie jednolitości stosowania Konwencji, sugerując rozszerzającą wykładnię pojęcia dobrej wiary w handlu międzynarodowym do oceny zachowania stron.

Sąd Apelacyjny we Wrocławiu¹³⁶ 16 listopada 2007 roku po raz czwarty wyrokował w sprawie i oddalił apelację strony powodowej. Sąd ten zaaprobował jako własne ustalenia sądu I instancji, mimo iż dokonano ich bez uwzględnienia KMST. Sąd II instancji, na podstawie wskazówek Sądu Najwyższego, oparł rozstrzygnięcie o ogólne zasady Konwencji. W uzasadnieniu rozstrzygnięcia sąd II instancji podaje jako normatywną podstawę wykładni „art. 71 w zw. z. art. 7 KMST”, powołuje się na zasadę dobrej wiary. Dobra wiara jest tu zastosowana zarówno jako miernik oceny zachowania strony przy zawarciu i wykonaniu umowy, jak i dyrektywa wykładni Konwencji.

5.8.2 *Metallurgical sand case*¹³⁷

Przedmiotowy wyrok dotyczył zakresu odszkodowania ustalonego w oparciu o art. 74 KMST. Sąd Najwyższy, definiując pojęcie wykładni, wskazał prawo krajowe – art. 65 k.c. – jako właściwe do wykładni oświadczeń woli stron, pominięto w tej kwestii Konwencję. Spotkało się to z uzasadnioną krytyką w doktrynie¹³⁸. Orzeczenie to jest podawane za przykład nadania znaczeniu normie art. 74 KMST. Sprowadzało się to do ustalenia, iż „twierdzenie, że art. 75 powinien być stosowany »posiłkowo« do ustalenia wysokości odszkodowania dochodzonego na gruncie art. 74 Konwencji, nie znajduje oparcia w treści tych przepisów”. Zakres odpowiedzialności dłużnika ogranicza przy tym zasada, że odszkodowanie nie może przewyższać straty, którą strona naruszająca umowę przewidywała lub powinna była przewidywać w chwili zawarcia umowy, jako możliwy rezultat naruszenia umowy.

¹³⁶ Wyrok SA Wrocław I ACa 1091/07 z 16 listopada 2007 r.

¹³⁷ Wyrok SN I CSK 103/05 z 27 stycznia 2006 r.

¹³⁸ Ł. Żarnowiec: *Glosa do wyroku SN z dnia 27 stycznia 2006 r., III CSK 103/05*. „Przegląd Sądowy” 2008, nr 11–12, s. 205–216.

Uzasadnienie wyroku stanowi przykład wykładni poszczególnych norm w oderwaniu od treści zasad Konwencji.

5.8.3 *Coke fuel case*

Sprawa *Coke fuel* została zainicjowana 14 grudnia 2004 roku, a prawomocnie rozstrzygnięta wyrokiem SN z dnia 20 stycznia 2015 roku. Podobnie jak w sprawie *Shoe leather* SN kilkakrotnie rozpatrywał skargę kasacyjną.

Postulaty wykładni Konwencji, które w praktyce oznaczają odniesienie się do efektów wykładni podmiotów zagranicznych, sądów i uczonych, mają bardzo ograniczony udział w rozstrzyganiu spornych pojęć, mimo tego, że – tak jak w tej sprawie – pełnomocnicy powoda przedstawiali wraz z tłumaczeniem poglądy doktryny i orzecznictwa państw konwencyjnych.

5.8.3.1 Stan faktyczny

Sprawa dotyczyła żądania odszkodowania za niedostarczony towar – węgiel koksujący. Stan faktyczny sprawy był w istocie niesporny, a trudność w jej rozstrzygnięciu wiązała się z tym, że w toku realizacji umowy doszło do nagłej, nieprzewidywalnej zmiany cen żadanego surowca. Czyniło to jego dostarczenie po pierwotnie ustalonej cenie nieopłacalnym dla pozwanej. Powód odstąpił od umowy w części, w której nie dostarczono mu zakupionego koksu. Zapłata za tę część oraz ewentualna cena były kluczową kwestią sporu. Sądy rozstrzygające sprawę zaprezentowały cały wachlarz możliwych sposobów wykładni¹³⁹.

5.8.3.2 Wykładnia nieskodyfikowanych pojęć

Stosowanie KMST oznacza nadanie znaczenia konstrukcji przyjętych z różnych kultur prawnych. Rozstrzyganie sporu w sprawie *Coke fuel* sprowadza się do odpowiedzi na pytanie, czy znana prawu cywilnemu i tradycji romańskiej konstrukcja *rebus sic stantibus*¹⁴⁰ ma umocowanie w KMST, a jeśli tak, to jakie skutki można wywodzić dla umowy z nagłej, niespodziewanej zmiany warunków kontraktowania. Zaznaczenia wymaga, że konstrukcja odszkodowawcza przyjęta wzorem prawa państw anglosaskich zakłada, iż jest ono należne z tytułu naruszenia umowy. Prawo tych państw przewiduje, że zmiana cen nie jest istotna dla obowiązywania umowy¹⁴¹. Konstrukcje ustawowe łagodzenia skutków obowiązywania umowy

¹³⁹ Wyroki SN zapadłe w toku sporu ujęto w tabeli nr 1 pod nazwą *Coke Fuel Case* I-IV.

¹⁴⁰ Por. 357¹ k.c.

¹⁴¹ P. Schlechtriem, P. Schwenzer: *Kommentar zum Einheitlichen UN- Kaufrecht – CISG*. Berlin 2004, s. 713.

prawa kontynentalnego są nieznane rozwiązaniom państw systemów *common law*. Nie przesądza to o tym, jak kwestia ta winna być rozstrzygnięta przy poszanowaniu autonomii wykładanego aktu.

5.8.3.3 Ustalanie treści normatywnej art. 7 ust. 1 KMST

Sąd Najwyższy¹⁴², odkodowując treść art. 7 ust. 1 Konwencji, ustala jego zastosowanie na trzech płaszczyznach. Po pierwsze, pomija kwestię międzynarodowości i jednolitego stosowania zawartą w powołanym przepisie. Podobnie jak Sąd Apelacyjny uznaje, że w swoich efektach ma ona treść klauzuli zasad współżycia społecznego¹⁴³.

Po drugie, wprost wskazując, iż jej stosowanie jest możliwe „w drodze ścisłego wyjątku”¹⁴⁴, wyklucza możliwość wywiedzenia z pojęcia dobrej wiary w handlu międzynarodowym kolejnych zasad, daje tym normom, szczegółowo regulującym kwestię odszkodowania, prymat nad zasadą, pozbawiając ją jej nadrzędności.

Po trzecie, odnosi się przy jej wykładni do metody językowej: „zasada ochrony dobrej wiary, jak wynika z brzmienia tego przepisu, jest przede wszystkim dyrektywą wykładni postanowień Konwencji”¹⁴⁵. Uznanie zatem normy za dyrektywę wykładni rodzi procesowe skutki, np. konieczność jej uwzględnienia w postulowanym międzynarodowym kontekście. Sąd Najwyższy nie rozstrzyga ani konsekwencji procesowych takich twierdzeń, ani skutków „nadzwyczajnej, nieprzewidywalnej zmiany stosunków”, jaka zaistniała w sprawie.

Sąd stosuje postulaty art. 7 ust 1 KMST – uwzględnienia międzynarodowego charakteru i potrzeby dążenia do jednolitego stosowania pośrednio – nie powołując wskazanej normy, a cytując w uzasadnieniu orzecznictwo konwencyjne państw trzech¹⁴⁶.

5.8.3.4 Konwencjonalizacja prawa krajowego – wpływ KMST na zmiany wykładni k.p.c.

Sąd Najwyższy akcentuje, że w sprawie dotyczącej sprzedaży międzynarodowej niemożność rozstrzygnięcia kwestii przez sąd samodzielnie, uzasadnia dopuszczenie dowodu z opinii biegłego z urzędu dla ustalenia cen surowca. Jest to dopuszczalne nawet na etapie postępowania II instancyjnego i mimo braku wniosku strony sporu w tym przedmiocie. Jest to w świetle

¹⁴² Podsumowanie sprawy *Coke Fuel*; uzasadnienie Wyroku SN V CSK 254/14 z 20 stycznia 2015 r.

¹⁴³ Wyrok SN V CSK 441/06..., Wyrok SA Katowice I ACa 1724/05 z 18 maja 2006 r.

¹⁴⁴ Wyrok SN V CSK 441/06...

¹⁴⁵ Wyrok SN V CSK 441/06...

¹⁴⁶ Orzeczenie *Oberster Gerichtshof*, (Austria) z dnia 28 kwietnia 2000, 1 Ob 292/99v http://www.cisg.at/1_29299v.htm: [dostęp: 3.01.2025].

sprawy wiedza zastrzeżona do katalogu wiadomości specjalnych, co wymaga powołania opinii stosownego specjalisty. Taki wywód – uelastyczniający postępowanie dowodowe w zakresie terminu i formy dopuszczenia danego środka dowodowego – można wpisać w proces konwencjonalizacji prawa, mimo braku odniesienia do argumentów z orzecznictwa i doktryny z zagranicznych źródeł. Zasada w treści uzasadnienia sądu jest postrzegana w ujęciu procesowym – jako określony wzorzec postępowania, a nie w ujęciu materialnym – jako element danego stosunku zobowiązaniowego.

5.8.4 *Coke fuel I*

W wywiedzionej skardze kasacyjnej strona pozwana, posiłkując się treścią art. 7 ust. 1 KSMT, argumentowała, że brak ekwiwalentności świadczeń powinien skutkować zwolnieniem strony z wykonania umowy, jako naruszający zasady dobrej wiary w handlu międzynarodowym.

Sąd Najwyższy¹⁴⁷, pierwszy raz od momentu ratyfikacji aktu, dokonał wykładni art. 7 ust. 1 Konwencji i ograniczył jej zakres wyłącznie do pojęcia dobrej wiary. Sąd Najwyższy doprecyzowuje zasady dobrej wiary w handlu międzynarodowym w formie „3 głównych zasad konwencji”, a są nimi:

- 1) strona, której określona norma przyznaje korzyści, powinna wykazać okoliczności objęte zakresem jej zastosowania;
- 2) strona powołująca się na normę szczegółową (np. art. 79 KMST) ma udowodnić przesłanki jej zastosowania;
- 3) na każdej stronie ciąży dowód tych okoliczności, które – z uwagi na zakres jej kompetencji – powinny być jej znane lepiej niż drugiej stronie¹⁴⁸.

5.8.5 *Coke fuel II*

Dnia 8 lutego 2012 roku Sąd Najwyższy ponownie uchylił zapadłe orzeczenie¹⁴⁹. Sąd Najwyższy potwierdził ustalenie, że użyty w art. 74 ust. 2 KMST zwrot o przewidywalności szkody jest wyznacznikiem granic odpowiedzialności odszkodowawczej w sytuacji braku zaistnienia przesłanek z art. 79 ust.1 KMST. Przesłanka przewidywalności szkody nie może

¹⁴⁷ Wyrok SN V CSK 63/08...

¹⁴⁸ Orzeczenie opublikowane w portalu LEX nie zawiera tego fragmentu, orzeczenie cytowane wg treści znajdującej się w archiwum Sądu Okręgowego w Katowicach.

¹⁴⁹ Wyrok SN V CSK 91/11 z 8 lutego 2012 r.

mieć charakteru samoistnie zwalniającej z odpowiedzialności odszkodowawczej dłużnika. Wyrok ten pomija wpływ zasad konwencyjnych na rezultat i przebieg wykładni.

5.8.6 *Coke fuel III*

Wyrokiem z 26 listopada 2013 roku Sąd Apelacyjny¹⁵⁰ rozstrzygnął sprawę i uznał, że powódce należy się odszkodowanie w części, w jakiej wzrost cen koksu był nieprzewidywalny, liczony według jego ceny bieżącej, ustalonej przez biegłego. Z pomocą biegłego sąd ustalił cenę bieżącą węgla oraz przewidywalność szkody (tj. wzrost cen) na 20 procent. W takiej mierze uwzględnił powództwo, oddalił je w pozostałym zakresie.

W uzasadnieniu Sąd rozważał „istnienie podstaw zastosowania klauzuli dobrej wiary” w okolicznościach sprawy. Nie dopatrywał się możliwości zastosowania tak sformułowanego kryterium. Było ono odmienne od tego ustalonego w wyroku z 22 października 2010 roku, gdzie uznano, że wobec nieznajomości realiów rynkowych naruszeniem tej zasady była odmowa negocjacji cen po stronie sprzedawcy – powódki.

5.8.7 *Coke fuel IV*

Dnia 20 stycznia 2015 roku Sąd Najwyższy¹⁵¹ prawomocnie zakończył postępowanie, zmienił zapadły wyrok tylko w części związanej ze sposobem liczenia odsetek, oddalając zarzuty wadliwej wykładni w pozostałym zakresie. W obrębie zasad art. 7 ust. 1 KMST SN uznał, że „udzielona pozwanej ochrona na podstawie art. 74 ust 2 Konwencji jest zupełnie wystarczająca i wykluczała zastosowanie w sprawie art. 7 ust. 1 Konwencji”. W oparciu o przedstawione w uzasadnieniach argumenty można uznać, że sądy nie dokonują wykładni, które nie znajdują uzasadnienia w szczegółowym tekście normy bądź umowy. Poza podziałem na normy materialne i procesowe Sąd Najwyższy przypisuje art. 7 ust. 1 znaczenie „dyrektywy wykładni”, która nie należy do żadnej z ww. grup. Taka kategoryzacja pozwala uniknąć konieczności uzasadnienia pominięcia normy-zasady w toku stosowania prawa¹⁵². Zapadłe w trakcie rozpatrywania sprawy rozstrzygnięcia przedstawiały możliwości wykładni zasad art. 7 ust. 1 KMST.

¹⁵⁰ Wyrok SA w Katowicach V AGa 204/12 z 26 listopada 2013 r.

¹⁵¹ Wyrok SN V CSK 254/14 z 20 stycznia 2015 r.

¹⁵² L. Leszczyński: *Zasady prawa – założenia podstawowe*. „Studia Iuridica Lublinensia” 2016, vol. 25, nr 1, s. 15 (DOI: 10.17951/sil.2016.25.1.11).

Sprawę rozstrzygnięto po ponad 10 latach od wpłynięcia pozwu (14 grudnia 2004 r.). Argumentacja uzasadnień wyroków sądów pozwala na ustalenia obowiązującej wykładni zasad Konwencji. Ponadto, ujawniła ona trudność orzecznictwa w diagnozie mechanizmów rynkowych, co przełożyło się na wielokrotny udział biegłych w ustaleniu zakresu odszkodowania.

5.8.8 *Italian fabric case*

Pod nazwą *Italian fabric case* znana jest sprawa, którą po raz pierwszy rozpoznał Sąd Okręgowy w Warszawie dnia 9 maja 2007 roku¹⁵³. Jej przyczyną było dostarczenie przez pozwaną wadliwego towaru, wobec czego strona powodowa domagała się obniżenia ceny. Strony w toku postępowania powoływały się na prawo *stricte* krajowe. Sąd z pomocą odpowiedniej komórki Ministerstwa Sprawiedliwości ustalił prawo właściwe jako KMST oraz Konwencję o przedawnieniu w międzynarodowej sprzedaży¹⁵⁴. Sąd uwzględnił powództwo, uznając, że postępowanie dowodowe, w tym opinia biegłej ustalająca jakość sprzedanych dóbr, nie dało podstaw do oddalenia powództwa. Sąd przy tym nie wziął pod uwagę międzynarodowego aspektu sprawy, w myśl art. 7 ust. 1 KMST. Dnia 14 listopada 2007 roku oddalono apelację¹⁵⁵. Uzasadnienie sądu wskazało, że wywiedzenie apelacji na podstawie zarzutów naruszenia Kodeksu cywilnego jest *de facto* bezskuteczne wobec faktu, iż prawem właściwym jest KMST. Sąd apelacyjny wskazał przy tym, że w świetle art. 50 KMST roszczenie o zapłatę jest zasadne. Taka argumentacja jest ściśle formalistyczna i wbrew orzecznictwu Sądu Najwyższego, które do rangi zasady orzeczniczej podniosło argument, iż zarzuty naruszenia prawa materialnego nie wiążą sądu¹⁵⁶. Sądy obu instancji uznały powództwo za zasadne wobec treści art. 54 i 78 KMST.

Pozwana wywiodła w sprawie skargę kasacyjną, argumentując w zakresie prawa materialnego, iż w sprawie zaistniały przesłanki nowacji. Skarga nie poruszała kwestii wykładni i stosowania KMST.

Dnia 17 października 2008 roku Sąd Najwyższy¹⁵⁷ uchylił prawomocny wyrok i przekazał sprawę do ponownego rozpoznania. To konkretne rozstrzygnięcie funkcjonuje

¹⁵³ Wyrok SO Warszawa XVI GC 750/05 z 9 maja 2007 r.

¹⁵⁴ Konwencja o przedawnieniu w międzynarodowej sprzedaży sporządzona w Nowym Jorku 14 czerwca 1974 r. Dz.U. 1997 Nr 45 poz. 282.

¹⁵⁵ Wyrok SA w Warszawie I ACa 940/07 z 14 listopada 2007 r.

¹⁵⁶ uchwała 7 sędziów SN III CZP 49/07 z 31 stycznia 2008 r.

¹⁵⁷ Wyrok SN I CSK 105/08 z 17 października 2008 r.

w BM jako *Italian fabric case*. W uzasadnieniu Sąd odniósł się do możliwych sposobów interpretacji norm kolizyjnych (historycznej, prawnoporównawczej i funkcjonalnej), nie wykorzystał jednakże tych metod do wykładni KMST. Taki sposób stosowania prawa bez uwzględnienia dorobku orzecznictwa międzynarodowego KMST jest cechą charakterystyczną OSP¹⁵⁸.

Orzeczenie to zostało powszechnie zaaprobowane w judykaturze, co do sposobu ustalenia prawa właściwego, do ustalenia stopy odsetkowej – zgodnie z postanowieniami Prawa prywatnego międzynarodowego jest nim prawo właściwe dla siedziby sprzedawcy. Z punktu widzenia zasad art. 7 ust. 1 KMST Sąd powołał się na tę normę, wskazując: „Art. 11 i 29 Konwencji wiedeńskiej interpretowane zgodnie z art. 7 ust. 1 tej konwencji mogą oddziaływać także na stosowanie obowiązujących w państwie *forum* przepisów postępowania. Z art. 11 i 29 nie dałoby się mianowicie pogodzić stosowania niektórych ograniczeń dowodowych wynikających z obowiązujących w siedzibie sądu przepisów postępowania np. wykluczających dowód z zeznań świadków lub przesłuchania stron na fakt zawarcia lub zmiany umowy sprzedaży lub jej treść”.

W uzasadnieniu wyroku – bez posiłkowania się wprost pojęciem konwencjonalizacji norm prawa krajowego – opisano zjawisko, którego efektem jest przełamanie zasady prekluzji czasowej i konieczność powołania opinii biegłego do uzyskania stosownych dowodów, nawet w przypadku, gdy strona go nie zawnioskuje. Podobny myśl nasuwa się po analizie sprawy *Coke fuel case*.

Wskutek uchylenia orzeczenia sprawę rozpatrywał ponownie Sąd Apelacyjny w Warszawie, który 4 marca 2009 roku¹⁵⁹ uchylił wyrok sądu okręgowego i przekazał sprawę do ponownego rozpoznania. Ostatecznie 6 kwietnia 2011 roku sąd I instancji prawomocnie oddalił powództwo¹⁶⁰.

5.8.9 *Chinese Umbrella case*

Powództwem wywiedzionym 5 czerwca 2006 roku pozwana została chińska spółka handlowa. Podstawą roszczenia była niezgodność dostarczonego towaru z umową. Obie strony nie

¹⁵⁸ Wyrok SA w Warszawie VI ACa 1937/13 z 15 maja 2015 r. zawierający porównanie art. 65 k.c. z normami 133 i 157 BGB, CLOUT nr 1596 https://www.uncitral.org/clout/clout/data/pol/clout_case_1596_150515.html [dostęp: 8.12.2021].

¹⁵⁹ Wyrok SA w Warszawie I ACa 33/09 z 4 marca 2009 r.

¹⁶⁰ Wyrok SO w Warszawie XVI GC 320/09 z 6 kwietnia 2011 r.

kwestionowały, że zastosowanie w sprawie znajdzie Konwencja. Powództwo zostało oddalone¹⁶¹. Mimo powołania różnych wariantów przyczyn naruszenia postanowień umowy Sąd zawęził pole rozważań do treści art. 8 Konwencji – wykładni oświadczeń woli stron. Uzasadnienie rozstrzygnięcia nie zawierało odniesień do poglądów orzecznictwa i doktryny. Sąd, dając prymat oświadczeniom stron – zinterpretowanym, według swojego przekonania – postawił je ponad uwzględnioną w umowie klauzulę Incoterms FOB¹⁶², z której płyną określone obowiązki stron. Sąd, opierając się na zasadach prawa krajowego, uznał, że ówczesnie obowiązująca zasada prekluzji dowodowej ustępuje przed zasadą rzetelnego procesu, co skutkowało dopuszczeniem kolejnych dowodów. Sąd nie rozważał tej kwestii w aspekcie międzynarodowego charakteru sporu.

5.8.9.1 Rozstrzygnięcie konfliktu zasad

Sąd apelacyjny¹⁶³ częściowo uwzględnił apelację. Uznał, że sąd I instancji nie był władny samodzielnie ocenić zgodności zasady prekluzji z zasadami wyższego rzędu (Konstytucji RP), aczkolwiek mógł wykorzystać środki dowodowe w oparciu o własną dyskrecyjną władzę. Jest to metoda charakterystyczna dla orzecznictwa (stosowana również przy wykładni KMST w sprawie *Coke Fuel*). W jej ramach sądy nie powołują zasad ponadustawowych wprost do ustalenia znaczenia i zakresu stosowania norm niższego rzędu. Realizują przy tym postulaty zasad w oparciu o wykładnię norm szczegółowych. Sąd II instancji powołał zasadę dobrej wiary w handlu międzynarodowym z art. 7 ust. 1, pomijając postulaty pozostałych zawartych w artykule norm. Sąd wskazał w zakresie wykładni umowy, że sąd I instancji: „nie uwzględnił ogólnych zasad wyznaczonych treścią zasady dobrej wiary (art. 7) i wynikającego z niej obowiązku współdziałania stron (art. 80), ochrony zaufania odbiorcy, obowiązku rozsądnego i stosownego postępowania rozumianego jako zwyczaj środowiska danej branży, wiedza oraz zasady postępowania, jakie powinny być znane i powinny cechować każdego uczestnika międzynarodowego obrotu handlowego (np. art. 8) i zasady niesprzecznego postępowania wynikającego z zasady dobrej wiary, jak i zasady nadużywania prawa podmiotowego”.

Tak podane argumenty pozwalają przyjąć dwa wnioski – sąd dowolnie kształtuje zawartość normatywną zasady, wywodząc z niej treść według własnego przekonania. Po wtóre, skutki tak ustalonej zasady utożsamiane są ze *stricte* krajowym rozumieniem nadużycia zasad

¹⁶¹ Wyrok SO w Opolu VI GC 90/06 z 13 listopada 2007 r.

¹⁶² Zbiór klauzul INCOTERMS w wersji na rok 2000 <https://www.lws.pl/wp-content/uploads/2016/11/Incoterms2000.pdf> [dostęp: 10.01.2022].

¹⁶³ Wyrok SA we Wrocławiu I ACa 156/08 z 26 marca 2008 r.

i koncepcji prawa podmiotowego, nieznanym w państwach *common law*¹⁶⁴, a zatem również w obrocie międzynarodowym. Literatura krajowa¹⁶⁵, wskazana dla poparcia wykładni przyjętej przez sąd, nie koresponduje z treścią przyjętej argumentacji.

W sprawie wywiedziono skargę kasacyjną, rozpoznaną dnia 28 listopada 2008 roku. Sąd uchylił wyrok i przekazał sprawę do ponownego rozpoznania¹⁶⁶.

5.8.10 *Artistic Jewellery case*

W sprawie rozstrzyganej przez sądy apelacji gdańskiej oraz Sąd Najwyższy¹⁶⁷ wykładni poddano art. 52 KMST. W okolicznościach faktycznych sprawy dostarczono powodowi towary przez niego niezamówione w postaci biżuterii.

Wkładem omawianej sprawy w rozwój orzecznictwa KMST było ustalenie minimalnego standardu, któremu musi sprostać orzeczenie sądu II instancji. W rozstrzygnięciu sąd I instancji posiłkował się zasadami argumentacji *a fortiori – a maiori ad minus*¹⁶⁸, niemniej nie odniósł się w żadnej mierze do kwestii zasad konwencyjnych.

Sąd apelacyjny oddalił apelację. Ustalenia sądu II instancji lakonicznie odniosły się do podniesionych w apelacji zarzutów, w szczególności tych związanych z naruszeniem art. 52 Konwencji. W istocie sąd II instancji nie dokonał żadnej interpretacji – sprowadził rozstrzygnięcie do zaakceptowania ustaleń sądu okręgowego. Wskutek wywiedzionej skargi kasacyjnej Sąd Najwyższy uchylił kwestionowany wyrok. Wskazał, że uzasadnienie sądu, które nie zawiera rozważań co do podniesionych w apelacji zarzutów naruszeń prawa – norm konwencyjnych – zasługuje na uchylenie. Nie tyle efekt wykładni, ale sposób jej przeprowadzenia uznano za kasatoryjną wadę orzeczenia. Na marginesie można wskazać, że Sąd Najwyższy w tym zakresie nie jest konsekwentny¹⁶⁹.

¹⁶⁴ O niejednolitości pojęcia prawa podmiotowego: M.J. Golecki: *Od formy do funkcji, czyli kilka uwag o współczesnych reinterpretacjach koncepcji praw podmiotowych Wesleya Newcomba Hohfelda*. „Studia Iuridica” 2020, nr 86, s. 59 (DOI: 10.31338/2544-3135.si.2020-86.4).

¹⁶⁵ M. Pilich: *Dobra wiara w konwencji o umowach międzynarodowej sprzedaży towarów*. Warszawa 2006, s. 182 i passim; T. Raburski: *Prawo podmiotowe. Etyka – prawo – polityka*. „Wykłady Poznańskie z Filozofii, t. 3”, Poznań 2021, s. 19–20.

¹⁶⁶ Wyrok SN V CSK 261/08 z 28 listopada 2008 r.

¹⁶⁷ Wyrok SN IV CSK 331/08 z 11 grudnia 2008 r., opublikowany w bazie Pace: Poland December 11, 2008 Supreme Court (Ewa D. and Stanisław D. (Polish sellers) v. S. (French buyer)), CLOUT nr 1303, CISG online SN IV CSK 331/08 nr 2537, Wyrok SA Gdańsk I ACa 1046/07 z 6 lutego 2008 r. CISG online nr 4478, SO Gdańsk IX GC 991/01 z 24 listopada 2006 r. CISG online nr 4453.

¹⁶⁸ SO Gdańsk IX GC 991/01..., s. 15 uzasadnienia, k. 877 akt sprawy.

¹⁶⁹ Wyrok SA we Wrocławiu I ACa 231/09 z 8 kwietnia 2009 r.

O ile Sąd Najwyższy nie uznał za wadliwe pominięcie zasad wykładni aktu w subsumpcji przepisów, o tyle za niedopuszczalne uznał uzasadnienie sądu w zakresie rozpoznania podniesionych w apelacji zarzutów do twierdzenia o akceptacji rozstrzygnięcia sądu I instancji. Wyrok ten stanowi opis minimalnego wymogu, który musi spełniać od strony formalnej rozstrzygnięcie, dotyczące rozpoznania sprawy związanej ze stosowaniem Konwencji. Można w tym upatrywać skutków konwencjonalizacji prawa procesowego. Ostatecznie sprawa zakończyła się zawarciem przez strony ugody¹⁷⁰.

5.8.11 *Confectionery products case*

Pozwem wniesionym 3 lutego 2014 roku zainicjowano postępowanie w sprawie występującej w bazach orzeczniczych jako *Confectionary product case*¹⁷¹. Dnia 29 kwietnia 2015 roku Sąd Okręgowy zasądził kwotę żadaną pozwem z tytułu braku zapłaty za dostarczony towar w postaci słodczy. Kwestią sporną, w której pozwany upatrywał odmowy zapłaty, był fakt dostarczenia towaru o krótszym niż oczekiwany terminie przydatności do spożycia. Sąd uznał informację o niezgodności zamówienia z umową, wysłaną drogą mailową kilka dni po otrzymaniu dostawy, za niewystarczającą dla obniżenia ceny zamówionego towaru. Odstąpienie od umowy na piśmie zostało sporządzone dopiero w momencie, kiedy towar okazał się niezbywalny – kilka miesięcy po jego dostawie.

Sąd Najwyższy 2 czerwca 2017 r.¹⁷² zakończył prawomocnie sprawę, oddalając skargę kasacyjną. W uzasadnieniu Sąd powołał wykładnię¹⁷³ pojęcia niezgodności towaru z umową, nie odnosząc się do normatywnych wskazówek zawartych w zasadach Konwencji. W rezultacie sąd nie przeprowadził ustalenia znaczenia konwencyjnego „rozsądnego terminu” dla odstąpienia od umowy z uwzględnieniem dorobku międzynarodowego orzecznictwa i doktryny.

W odmienny sposób Sąd poszukiwał znaczenia art. 50 KMST. Nie powołując art. 7 ust. 1 KMST, realizował zasadę jednolitości stosowania aktu poprzez rozważenie w uzasadnieniu

¹⁷⁰ Postanowienie SA Gdańsk I ACa 278/09 z 14 maja 2009 r.

¹⁷¹ Wyrok SO w Poznaniu IX GC 191/14 z 29 kwietnia 2015 r.

¹⁷² Wyrok SN II CSK 603/17 z 2 czerwca 2017 r.

¹⁷³ Wyrok SN V CSK 456/06 z 11 maja 2007 r.

argumentów ujętych przy interpretacji konwencji w państwach trzecich¹⁷⁴. Sąd przed przeprowadzeniem interpretacji *a priori* założył istnienie „uprawnienia prawo kształtującego”. Taka konstrukcja nie występuje w państwach *common law*. Wobec tego nie można jej przypisać treści Konwencji¹⁷⁵. W tak przeprowadzonej wykładni uszczerbku doznała zatem zasada poszanowania międzynarodowego charakteru aktu.

5.8.12 Machine PET bottle case

Wyrokiem z 21 sierpnia 2014 roku Sąd Okręgowy w Olsztynie¹⁷⁶ uznał odstąpienie dokonane przez powoda za skuteczne. Sprawa została rozstrzygnięta przez sąd w oparciu o reguły odpowiedzialności za wady dzieła przewidziane Kodeksem cywilnym, mimo przesłanek zastosowania KMST. Sąd apelacyjny w wyroku z dnia 18 marca 2016 roku¹⁷⁷ utrzymał wyrok w mocy, wskazując, że mimo wadliwej podstawy materialnej odpowiada on prawu. Sąd powołał się przy tym na uchwałę składu 7 sędziów¹⁷⁸ w zakresie ustalenia modelu stosowania prawa materialnego. W swojej argumentacji, odnoszącej się do wiedzy o wadach sprzedanej maszyny, sąd wykorzystał orzecznictwo dot. wykładni Kodeksu cywilnego sprzed daty uchwalenia KMST¹⁷⁹.

5.9 *Homeward trend* w wykładni Konwencji

5.9.1 Definicja pojęcia

Wykładnia KMST według prawideł i reguł znaczeniowych prawa krajowego jest zjawiskiem znanym we wszystkich krajach, które ratyfikowały akt¹⁸⁰. Występuje ono pod nazwą *homeward trend*. Oznacza pominięcie Konwencji na różnych etapach wykładni prawa – począwszy od wyboru aktu regulującego dany stan faktyczny, poprzez ocenę stanu faktycznego sprawy i jego zastosowanie.

¹⁷⁴ Wyrok Sądu Handlowego Kantonu Zurych z 10 lutego 1999 r. <http://globalsaleslaw.org/content/api/cisg/urteile/488.htm> [dostęp: 9.01.2023]; wyrok Sądu Apelacyjnego w Genewie z 15 listopada 2002 r. <http://cisgw3.law.pace.edu/cases/021115s1.html>; wyrok Sądu Handlowego kantonu Zug z 30 sierpnia 2007 r. <http://cisgw3.law.pace.edu/cases/070830s1.html> [dostęp: 9.01.2023].

¹⁷⁵ Konstrukcja z art. 50 KMST znana jest prawu kontynentalnemu por. § 441 BGB, art. 1644 Code civil, § 932 ABGB., W. Kocot: *Uprawnienia kupującego z tytułu naruszenia umowy. Glosa do wyroku SN z 11 maja 2007 r., V CSK 456/06*. „Orzecznictwo Sądów Polskich” 2008, z. 12, s. 126 i passim.

¹⁷⁶ Wyroku SO w48>5<0-5(u)-5(3601050047>-5<0058>-5<0003>-665<00240053>-6<0048004F00440046>-3<005C>-5<[()] TJ4

Sądy powszechne nie uwzględniają międzynarodowego kontekstu jako czynnika mogącego wpłynąć na sposób stosowania prawa¹⁸¹. Przejawem takiego podejścia jest sporadyczne powołanie w uzasadnieniach argumentów zaczerpniętych z doktryny międzynarodowej¹⁸² oraz orzecznictwa¹⁸³. Koresponduje to z brakiem powołania zasad aktu w podstawie rozstrzygnięć, nawiązujących wyłącznie do norm szczegółowych¹⁸⁴.

Podstawy powstania w orzecznictwie *homeward trend* można upatrywać w zasadzie *facta probantur iura novit curia*¹⁸⁵, zgodnie z którą sąd jest zobowiązany z urzędu podać prawidłową podstawę prawa materialnego¹⁸⁶. Niezależnie od podstawy materialnej rozstrzygnięcia sposób jego wykładni jest dokonywany według reguł prawa krajowego.

Za przejawy *homeward trend* w orzecznictwie można uznać: niezastosowanie Konwencji, stosowanie Kodeksu cywilnego w stanach faktycznych objętych zakresem zastosowania KMST oraz wykładnię norm proceduralnych bez uwzględnienia konwencyjnego kontekstu sprawy.

5.9.2 Niezastosowanie Konwencji

Najbardziej jaskrawym przejawem niestosowania wykładni w omawianym nurcie jest uznanie¹⁸⁷, że werdykt na podstawie Kodeksu cywilnego przez sąd I instancji i następnie zmiana podstawy materialnoprawnej rozstrzygnięcia na KMST przez sąd apelacyjny nie stanowią kasatoryjnej wady rozstrzygnięcia. Nieuwzględnienie Konwencji jest rozmaicie uzasadniane. Za podstawę służy tu powołanie się na konstrukcje tzw. luk konwencyjnych i wnioskowanie, że pominięcie stosowania KMST jest konieczne wobec nieunormowania w jej treści danego stanu faktycznego. Skutkuje to odniesieniem się do Kodeksu cywilnego w sprawach regulowanych KMST: „Wobec braku wśród ogólnych zasad, na których opiera się konwencja, zasady pozwalającej rozstrzygnąć zasadność roszczeń odszkodowawczych powoda, dochodzonych w granicach »ujemnego interesu umownego«, konieczne jest sięgnięcie

¹⁸¹ Wyrok SA Wrocław I ACa 1031/04 z 15 października 2004 r.

¹⁸² Cytowanie np. *Münchener Kommentar zum Bürgerliches Gesetzbuch*. Hrsg. W. Krüger, H-P Westermann, München 2008, s. 2105 i passim.

¹⁸³ Z całej grupy OSO i OSA cytuje je: wyrok SA w Gdańsku V ACa 422/12 z 25 października 2012 r.

¹⁸⁴ Przykładowo: wyrok SA w Krakowie I ACa 437/15 z 22 czerwca 2015 r.

¹⁸⁵ Wyrok SN I CKN 252/98 z 23 lutego 1999 r., OSNC 1999, nr 9, poz. 152.

¹⁸⁶ Wyrok SN V CSK 261/08...; Wyrok SN II CSK 60/07 z 9 maja 2007 r., OSNC 2008, nr 5, poz. 53; Wyrok SA Poznań I ACa 703/13...

¹⁸⁷ Wyrok SN IV CSK 662/16 z 13 września 2017 r.

do prawa właściwego na mocy norm międzynarodowego prawa prywatnego (w niniejszej sprawie, jak już wyjaśniono na wstępie, jest to prawo polskie)”¹⁸⁸.

W przypadku gdy treść powoływanych do zastosowania norm Konwencji i Kodeksu cywilnego nie jest tożsama, przejawem wykładni *homeward trend* jest uznanie ich za „zbliżone treściowo”¹⁸⁹. Taka argumentacja pozwala na zastosowanie wyłożonych w orzecznictwie norm Kodeksu cywilnego do ustalenia znaczenia treści Konwencji. W rezultacie taka wykładnia skłania sąd do rozpatrzenia również pojęcia winy jako przesłanki odpowiedzialności, mimo że nie jest ona ujęta w KMST¹⁹⁰. Pominięciem zastosowania KMST jest oparcie rozstrzygnięcia o k.c. przy formalnej deklaracji stosowania Konwencji¹⁹¹.

5.9.3 Stosowanie Kodeksu cywilnego w stanach faktycznych objętych zastosowaniem KMST

Homeward trend w odniesieniu do oceny rezultatu wykładni dotyczy zarówno pominięcia zastosowania KMST, jak i rozstrzygania sporów międzynarodowej sprzedaży na podstawie Kodeksu cywilnego. Tak ustalonego kryterium poprawności przeprowadzonej wykładni nie spełnia blankietowe powoływanie się na Konwencję w treści uzasadnienia, mimo rozstrzygnięcia sprawy na podstawie prawa *stricte* krajowego. Taki sposób interpretacji znajduje rozmaite umotywowanie. Wykładnia umowy zawartej na podstawie KMST jest postrzegana jako „odbicie lustrzane” regulacji krajowej¹⁹². Sądy powszechne¹⁹³, powołując się na autorytet Sądu Najwyższego¹⁹⁴, wywodzą, że „relacje między KMST, a k.c. są zbliżone”. W rezultacie do wykładni norm Konwencji znajduje zastosowanie ustalone znaczenie norm Kodeksu cywilnego¹⁹⁵.

Przy wykładni norm szczegółowych opisywane zjawisko ma kilka przejawów m.in. jest nim stosowanie wykładni i poglądów doktryny dotyczących przepisów Kodeksu cywilnego (w tym tej z lat 70.¹⁹⁶ oraz 80.¹⁹⁷) do norm z KMST¹⁹⁸, uznanie, że wynik stosowania Kodeksu

¹⁸⁸ Wyrok SN I ACa 637/12 z 7 lutego 2013 r.

¹⁸⁹ Wyrok SA w Katowicach I ACa 410/12 z 5 września 2012 r.

¹⁹⁰ Wyrok SA w Katowicach I ACa 410/12....

¹⁹¹ Wyrok SA w Szczecinie I ACa 777/15 z 22 października 2015 r.

¹⁹² Wyrok SA w Łodzi I ACa 149/13 z 21 czerwca 2013 r.

¹⁹³ Wyrok SA w Białymstoku I ACa 442/16 z 4 kwietnia 2017 r., Wyrok SA w Białymstoku I ACa 715/16 z 25 stycznia 2017 r.

¹⁹⁴ Wyrok SN I CSK 105/08 z 17 października 2008 r.

¹⁹⁵ Wyrok SA w Poznaniu I ACa 1041/15 z 3 marca 2016 r.

¹⁹⁶ Wyrok SA w Katowicach ACa 551/08 z 22 stycznia 2009 r.

¹⁹⁷ Wyrok SN IV CSK 662/16 z 13 września 2017 r.

¹⁹⁸ Wyrok SA w Łodzi I ACa 1079/16 z 9 marca 2017 r.

byłby tożsamy z zastosowaniem KMST¹⁹⁹, czy też wnioskowanie, iż obowiązki stron umowy w obu aktach są tożsame²⁰⁰. W przypadku gdy ani strony, ani sąd I instancji nie stosują KMST, sąd odwoławczy utrzymuje wyrok w mocy, wskazując: „Rozstrzygnięcie Sądu Okręgowego uznać należy za trafne jakkolwiek oparte o błędną ocenę materialnoprawną. Zastosowanie prawidłowych przepisów prawa materialnego nie spowodowało jednak odmiennej oceny zasadności roszczeń zgłoszonych w pozwie głównym i wzajemnym”²⁰¹.

W zakresie stosowania norm szczegółowych aktu symptomem przedstawianego zjawiska jest sięganie zarówno do Kodeksu cywilnego, jak i KMST²⁰²: „Wskazane okoliczności i naruszenie umowy przez powódkę uzasadniały w świetle przytoczonych przepisów Konwencji wiedeńskiej, jak i regulacji kodeksu cywilnego odstąpienie przez pozwaną od umowy. Oceniając zachowanie stron umowy na gruncie polskiej regulacji, również należy przyjąć, że pozwana dokonała aktów staranności, zawiadomiła bezzwłocznie sprzedawcę o wadzie, sprzedawca nie podjął żadnych działań zmierzających do usunięcia wadliwości rzeczy, czy też wymiany rzeczy na wolną od wad po przedstawieniu rzeczy do ponownej oceny na terenie Polski. Zatem pozwana miała prawo w świetle art. 560 § 1 k.c. i art. 565 k.c. złożyć oświadczenie woli o odstąpieniu od umowy sprzedaży w zakresie wadliwego towaru. Oświadczenie woli zostało złożone skutecznie, co powoduje konieczność zwrotu wzajemnych świadczeń 494 k.c. w zw. z art. 560 § 2 k.c.”.

5.9.4 Wykładnia norm proceduralnych bez uwzględnienia kontekstu sprawy

Sądy, kwalifikując dany akt jako umowę sprzedaży, nie dostrzegają jej międzynarodowego aspektu zarówno faktycznego, jak i normatywnego²⁰³. Pominięcie międzynarodowego kontekstu wpływa na wykładnię norm procesowych. Krajowe rozwiązania proceduralne, będące wyrazem formalizmu i rygoryzmu procesowego w ocenie skutków niedochowania terminów, nie korespondują z zasadami międzynarodowego obrotu na wielu polach.

¹⁹⁹ Wyrok SA w Łodzi I ACa 508/16 z 7 lutego 2017 r.

²⁰⁰ Wyrok SA w Katowicach V ACa 344/16 z 18 stycznia 2017 r.

²⁰¹ Wyrok SA w Szczecinie I AGa 123/18 z 27 listopada 2018 r.

²⁰² Wyrok SO w Łodzi X GC 85/15...,

²⁰³ Wyrok SN V CK 293/05 z 10 listopada 2005 r. LEX nr 424343, wyrok SA w Poznaniu I ACa 223/05 z 25 października 2005 r., LEX nr 175156.

Sądy uznają, że procedura cywilna dot. sporów gospodarczych, niezależnie od norm KMST, wymaga zgłoszenia wszelkich znanych zarzutów na moment wywiedzenia odpowiedzi na pozew, co pozwala uznać późniejsze twierdzenia za spóźnione²⁰⁴.

Proces dowodzenia zgodnie z regułami kodeksu postępowania cywilnego przeprowadzany jest według „zasad logicznego rozumowania oraz doświadczenia życiowego”, które z założenia nie liczą się z międzynarodowym charakterem sporu²⁰⁵.

W wypracowanym przez orzecznictwo krajowe sposobie obrony przed rygoryzmem procesowym pozwany nie ma obowiązku konstruowania obrony w taki sposób, aby odeprzeć wszelkie możliwe zarzuty mogące wynikać z podstaw rozstrzygnięcia²⁰⁶.

Kryterium oceny poprawności wywiedzionej apelacji wyznaczają w polskim systemie prawa reguły sylogizmu²⁰⁷: „Tylko w przypadku, gdy brak jest logiki w wiązaniu wniosków z zebranymi dowodami lub gdy wnioskowanie sądu wykracza poza schematy logiki formalnej albo, wbrew zasadom doświadczenia życiowego, nie uwzględnia jednoznacznych praktycznych związków przyczynowo skutkowych, to przeprowadzona przez sąd ocena dowodów może być skutecznie podważona”.

Bezpośrednim przejawem tak opisanego sylogizmu jest zawężenie katalogu możliwych przyczyn odwoławczych do zasad logiki oraz doświadczenia życiowego. Taka wykładnia nie bierze poprawki na normatywne znaczenie norm-zasad z art. 7 ust. 1 KMST. Nie stanowi zatem w świetle reguł procedowania skutecznego zarzutu względem zapadłego orzeczenia m.in. nieuwzględnienia międzynarodowego kontekstu sporu, konfrontacji dokonanej oceny z ustaleniami sądów państw trzecich, czy też braku uwzględnienia pragmatycznej wykładni dobrej wiary w handlu międzynarodowym.

Tak sformułowana konstrukcja środka odwoławczego uniemożliwia hermeneutyczną jego ocenę, tj. włączenie wszystkich okoliczności składających się na międzynarodowy kontekst sporu. Za utrwalony w orzecznictwie należy uznać pogląd, zgodnie z którym „skarżący powinien wskazać, jakie kryteria oceny naruszył sąd przy ocenie konkretnych dowodów, uznając brak ich wiarygodności i mocy dowodowej lub niesłuszne im je

²⁰⁴ Wyrok SA we Wrocławiu I ACa 385/06 z 22 maja 2006 r.

²⁰⁵ Wyrok SA w Łodzi I ACa 469/13 z 26 września 2013 r.; Wyrok SA w Warszawie, I ACa 893/12 z 18 stycznia 2013 r., LEX nr 1286665.

²⁰⁶ Postanowienie SN II CSK 466/11 z 24 maja 2012 r. LEX nr 1211145; Wyrok SN III CSK 136/11 z 2 grudnia 2011 r. LEX nr 1131125.

²⁰⁷ Wyrok SA w Krakowie I ACa 679/13 z 8 sierpnia 2013 r.; Postanowienie SN IV CKN 970/00 z 23 stycznia 2001 r.; Wyrok SO w Łodzi XIII Ga 1342/17 z 15 lutego 2018 r.; Wyrok SN V CKN 417/01 z 26 czerwca 2003 r., LEX nr 157326.

przyznając”²⁰⁸. Przekroczenie przy tym schematu logiki formalnej oznacza wadliwą ocenę dowodów. Orzecznictwo *de lege lata* wskazuje jako podstawy skutecznego zarzutu apelacji „wskazanie przyczyn, które dyskwalifikują postępowanie sądu w zakresie ustaleń. Skarżący powinien zwłaszcza wskazać, jakie kryteria oceny zostały naruszone przez sąd przy analizie konkretnych dowodów, uznając brak ich wiarygodności i mocy dowodowej lub niesłuszne im taką moc przyznając”²⁰⁹.

Metoda oceny i przeprowadzenia dowodów formowały się od końca lata 60. XX wieku²¹⁰. W tak ustalonym modelu dowodzenia brak miejsca na kryteria wieloznaczne, sformułowane zwłaszcza w zasadach Konwencji. Jest to rezultat realiów, w których powstał i wykładany był Kodeks postępowania cywilnego²¹¹. Nie brano pod uwagę zarówno odmiennych modeli stosowania prawa²¹², jak i prawa pochodzącego od źródeł innych niż krajowe.

²⁰⁸ Wyrok SN IV CKN 970/00 z 23 stycznia 2001 r. LEX nr 52753; Wyrok SN II CKN 588/99 z 12 kwietnia 2001 r., LEX nr 52347; Wyrok SN II CKN 572/99 z 10 stycznia 2002 r., LEX nr 53136.

²⁰⁹ Wyrok SA w Szczecinie I ACa 777/15 z 22 października 2015 r.

²¹⁰ Orzeczenia wskazane w: Wyrok SA w Katowicach V ACa 551/08 z 22 stycznia 2009 r.

²¹¹ J. Gudowski: *Kodeks postępowania cywilnego A.D. 2022. Esej o postmodernizmie, obskurantyzmie prawnym i niekompetencji*. „Przegląd Sejmowy” 2023, nr 2, s. 22.

²¹² S. Lewandowski: *Retoryczne i logiczne podstawy argumentacji prawniczej*. Warszawa 2015, s. 147 i passim; L. Morawski: *Główne problemy współczesnej filozofii prawa. Prawo w toku przemian*. Warszawa 2003, s. 199 i passim.

5.10 Konwencjonalizacja – wykładnia norm procesowych i materialnych z uwzględnieniem zasad aktu

5.10.1 Konwencjonalizacja a konstytucjonalizacja i europeizacja prawa

Przeciwieństwem *homeward trend* jest autonomiczna wykładnia Konwencji – a więc taka, której sposób przeprowadzenia i rezultat spełniają kryterium poszanowania międzynarodowego charakteru tego aktu. Następstwem tak przeprowadzonej interpretacji jest konwencjonalizacja stosowania prawa. Jest to proces zachodzący równolegle do konstytucjonalizacji i europeizacji prawa. Pierwsze z pojęć definiowane jest jako ograniczenie swobody krajowego ustawodawcy uchwalaniem ustaw zgodnych z Konstytucją, przy czym niezgodność może wynikać zarówno z tekstu konkretnej ustawy (jeśli zawiera ona treści niedające się pogodzić z konstytucyjnymi normami, zasadami lub z aksjologią Konstytucji), jak i ze sposobu jej powszechnego stosowania – jeżeli następuje on z naruszeniem powyższych kategorii²¹³. Proces ten odnosi się do prawa i postępowania cywilnego²¹⁴. Jednym z jego rezultatów jest odpowiednie ukierunkowanie wykładni prawa i metod jego stosowania²¹⁵. Proces ten ma charakter globalny i zmierza do ustanowienia wspólnoty państw dzielących te same wartości i normy²¹⁶.

Europeizacja prawa „jest procesem regionalnym o charakterze hybrydowym, łączącym elementy unifikacji i harmonizacji”²¹⁷. Unifikacja oznacza „uzgodnienie na szczeblu międzynarodowym tych samych reguł prawnych i ich wspólną recepcję przez państwa w drodze stosowania *ad casu*”²¹⁸, harmonizacja natomiast ma na celu „umocnienie pewności prawa krajowego i ogólnego zwiększenia przewidywalności skutków jego stosowania w obrocie międzynarodowym przez ujednolicenie lub usunięcie rozbieżności wykładni

²¹³ Cz. Żuławska: *Zasady prawa gospodarczego (handlowego)*. W: *Prawo handlowe część ogólna. System Prawa Handlowego*. T. 1. Red. S. Włodyka. Warszawa 2009, s. 293 i tam cytowane orzecznictwo.

²¹⁴ A. Zieliński: *Ochrona praw podmiotowych. Prawo administracyjne*. W: *Prawo cywilne – część ogólna. System Prawa Prywatnego*. T. 2. Red. Z. Radwański, A. Olejniczak. Warszawa 2019, s. 853.

²¹⁵ Cz. Żuławska: *Zasady prawa gospodarczego...*, s. 293.

²¹⁶ T. Wiślak: *O konstytucjonalizacji prawa międzynarodowego: ku konstytucji społeczności międzynarodowej?* „Problemy Współczesnego Prawa Międzynarodowego, Europejskiego i Porównawczego” 2010, t. 8, s. 49–50 (DOI: 10.26106/vvg2-fe93).

²¹⁷ W. Kocot: *Europeizacja materialnego prawa prywatnego – stan obecny i perspektywy*. „Państwo i Prawo” 2020, nr 2, s. 99.

²¹⁸ Ibidem, s. 100.

z odwołaniem się często do zwyczajów oraz wzorcowych rozwiązań akceptowanych przez praktykę, doktrynę i judykaturę”²¹⁹.

Konwencjonalizacja oznacza wpływ aktu na tworzenie prawa i jego wykładnię. Od omawianych zjawisk różni ją zakres przedmiotowy. Obejmuje ona jeden akt, którego treść nie jest zmieniana od momentu ratyfikacji. Ponadto inicjowanie i korygowanie jednolitej praktyki międzynarodowej nie zależy od państwa, a od procesu wykładni, który dokonuje się w akcie stosowania prawa.

Pomimo rozbieżności między konstytucjonalizacją a europeizacją prawa konwencjonalizacja zachowuje z nimi wspólny charakter, który zmierza do ujednolicenia międzynarodowej praktyki orzeczniczej na polu wykładni tożsamyh pojęć.

Konwencjonalizacja ma za fundament KMST, w ujęciu międzynarodowym wpływa na ustawodawstwa krajowe w zakresie wszelkich kwestii związanych z umowami sprzedaży²²⁰. Jej efektem są zmiany legislacyjne w ustawodawstwie krajowym (zarówno w najmniejszych gospodarkach świata: Wyspy Tokelau – Zasady prawa umów w 2004 roku, jak i największych: Prawo Umów Chińskiej Republiki Ludowej z 1999 roku)²²¹.

5.10.2 Konwencjonalizacja a prawo krajowe

Biorąc za punkt wyjścia prawo krajowe, art. 91 ust. 1 Konstytucji stanowi podstawę do rozważań o konwencjonalizacji *sensu largo*. Zgodnie z jego treścią międzynarodowe prawo, które zostanie ratyfikowane, stanowi część krajowego porządku prawnego i powinno być bezpośrednio stosowane²²². Wpływ norm prawa międzynarodowego na prawo krajowe jest

²¹⁹ Ibidem.

²²⁰ C. Błaszczyk: *Wpływ konwencji narodów zjednoczonych o umowach międzynarodowej sprzedaży towarów na prawo Unii Europejskiej w zakresie sprzedaży konsumenckiej*. „Studia Prawnicze” 2014, z. 3, s. 31–32; F. Ferrari: *The CISG and its impact on national contract Law – general report*. Berlin–New York 2008, s. 121 (DOI: <https://doi.org/10.1515/9783866537293.1.413>).

²²¹ A. Chianale: *The CISG as a model law: A comparative law approach*. „Singapore Journal of Legal Studies” March 2016, s. 34–36.

²²² Wyrok SN I BU 6/09 z 8 grudnia 2009 r.

zjawiskiem obszernie opisanym w doktrynie²²³ oraz dostrzeganym w orzecznictwie²²⁴. Proces ten zachodzi na wszystkich poziomach hierarchii aktów, norm i dziedzin prawa. Wobec wymogu bezpośredniego stosowania aktu kolizje między utrwalonymi znaczeniami prawa krajowego a Konwencją stają się nieuniknione.

Sensu stricto proces konwencjonalizacji utożsamiam z uwzględnieniem zasad aktu w trakcie jego stosowania. Proces stosowania aktu poprzedza jego wykładnia. W orzecznictwie krajowym istnieją strategie odnoszące się do wykładni zasad²²⁵. W ramach omawianego pojęcia oznacza to wykładnię zawierającą normatywny wpływ zasad na proces wykładni i treść interpretowanych norm szczególnych. Proces ten nazywam konwencjonalizacją prawa krajowego; zabieg odwrotny nosi nazwę publicyzacji prawa²²⁶.

5.10.3 Konwencjonalizacja *sensu stricte*

Kolejnym aspektem omawianego zagadnienia jest ocena wpływu aktu na wykładnię dokonywaną przez sądy krajowe. W zakresie stosowania prawa ujednolichenie praktyk orzeczniczych znajduje umocowanie w zasadach uwzględniania międzynarodowego charakteru oraz potrzeby dążenia do jednolitego stosowania aktu. Zasady te zawarte w art. 7 ust. 1 KMST dają normatywną podstawę do zastosowania orzeczeń i poglądów doktryny państw konwencyjnych w krajowym porządku. Celem takiego stosowania prawa jest próba uzyskania identycznych rezultatów wykładni przez każdy organ opierający się na Konwencji. Punktem wyjścia do wykładni zasad jest uznanie ich wieloaspektowego charakteru. Sąd Najwyższy ustalił znaczenie dobrej wiary w handlu międzynarodowym jako miernik zachowania się stron oraz jako dyrektywy wykładni KMST²²⁷, pominał przy tym treść pozostałych zasad aktu. Polem

²²³ E. van Schagen: *Should the harmonisation of European private law be scientifically justified in EU Regulatory Impact Assessments?* „Studia Prawa Prywatnego” 2016, nr 3, s. 96; A. Kozioł: *II Ogólnopolski Zjazd Cywilistów, Europeizacja Prawa Prywatnego*, Katowice – Wisła 28–30.09.2006 r. „Studia Prawa Prywatnego” 2007, nr 1; M. Pilich: *Europeizacja prawa prywatnego międzynarodowego – cel, ograniczenia, wyzwania*. „Problemy Prawa Prywatnego Międzynarodowego” 2013, t. 12, s. 61–62; A. Całus: *Europeizacja prawa prywatnego jako wartość współgrania i konkurencji porządków: międzynarodowego, „europejskiego” i krajowego*. W: *Wspólne wartości prawa międzynarodowego europejskiego i krajowego*. Red. E. Cała-Wacinkiewicz, J. Menkes, J. Bar, s. 8, (publikacja pokonferencyjna w druku: Ogólnopolska Konferencja Naukowa – Konstytucjonalizacja prawa prywatnego a europeizacja prawa prywatnego. Porównanie zjawisk, 18 listopada 2022 r. WPiA UAM w Poznaniu).

²²⁴ Przegląd możliwych konfiguracji w wykładni wyrok SN I CSK 105/08 z 17 października 2009 r., OSNC 2009, nr 11, s. 153.

²²⁵ A. pominięcie roli zasady w wykładni, B. blankietowe powołanie zasad art. 7 ust. 1 KMST, C. wykładnia pojęcia zasady w ujęciu *stricte* krajowym.

²²⁶ T. Górzyńska: *Polskie prawo urzędnicze. Kryzys tożsamości*. Warszawa 2016, s. 10.

²²⁷ Wyrok SA Wrocław I ACa 1091/07 z 16 listopada 2007 r., (niepubl.).

do uzyskania tożsamyh rezultatów stosowania prawa w państwach konwencyjnych jest treść zasad postulujących jednolitą wykładnię z zachowaniem jej międzynarodowego charakteru.

Pominięcie zasady w procesie stosowania prawa jest postrzegane jako błąd wykładni²²⁸. W ujęciu operatywnym konwencjonalizacja prawa to proces ujednolicania norm i praktyk społeczności międzynarodowej²²⁹.

W wyroku Sądu Najwyższego z 11 maja 2007 roku²³⁰ wskazano: „Można [...] uznać zarzut naruszenia art. 71 Konwencji przez jego niezastosowanie za uzasadniony z powodu nierozważenia przez Sąd Apelacyjny, czy przytoczony przepis może być zastosowany w sprawie w drodze analogii lub czy nie stanowi on podstawy do ustalenia zasady ogólnej, na której jest oparta Konwencja, pozwalającej uzupełnić lukę w regulacji konwencyjnej przez przyznanie stronie, która nie otrzymała tego, co się jej należy zgodnie z umową, generalnego prawa do powstrzymania się ze spełnieniem świadczenia w celu wymuszenia na kontrahencie adekwatnego zachowania. Konstruowanie takiej zasady jest nie tylko możliwe, ale i uzasadnione chociażby względami dobrej wiary i słuszności. Należy zwrócić uwagę na opinię nr 5 Komitetu Doradczego ds. Konwencji wiedeńskiej, w której taka zasada – w sprawie dotyczącej prawa kupującego do odstąpienia od umowy z powodu dostarczenia niezgodnych z umową towarów lub dokumentów – została wywiedziona z wielu przepisów, w tym z art. 71, 81 ust. 2, art. 85 i 86 ust. 2 Konwencji. Dopuszczalność konstruowania omawianej zasady potwierdza także orzecznictwo państw konwencyjnych. Sąd Najwyższy Austrii w wyroku z dnia 8 listopada 2005 r., oceniając zasadność odmowy zapłaty ceny za towar niezgodny z umową, wskazał na możliwość wywiedzenia generalnego prawa kupującego do powstrzymania się ze spełnieniem świadczenia, z zasady jednoczesności świadczenia, stanowiącej jedną z zasad ogólnych Konwencji”.

Orzeczenie to było przedmiotem analizy w doktrynie²³¹, a przyjęta w niej koncepcja stosowania zasady konwencyjnych uzyskała akceptację jako przejaw poszerzania zakresu regulacji aktu poprzez jego wykładnię²³². Argumentacja przedstawiona w wyroku była powoływana w orzecznictwie sądów powszechnych w sprawach związanych ze wstrzymaniem

²²⁸ Wyrok SA Wrocław I ACa 156/08 z 26 marca 2008 r.

²²⁹ T. Widłak: *O konstytucjonalizacji prawa międzynarodowego...*, s. 55.

²³⁰ Wyrok Sądu Najwyższego V CSK 456/06...

²³¹ W. Kocot: *Glosa do wyroku SN z dnia 11 maja...*

²³² A. Wowerka: Konwencja wiedeńska o umowach międzynarodowej sprzedaży towarów – prawo kupującego do żądania dostarczenia towarów zastępczych jako prawo kształtujące i podstawa prawna uprawnienia do wstrzymania się z zapłatą ceny. *Glosa do wyroku SN z dnia 11 maja 2007 r., V CSK 456/06*. „Gdańskie Studia Prawnicze. Przegląd Orzecznictwa” 2008, nr 4, s. 53–68.

się z realizacją świadczenia wzajemnego²³³, pierwszeństwa stosowania KMST przed prawem krajowym²³⁴. Pokłosem uwzględnienia zasad pochodnych Konwencji było również rozwijanie wykładni zasad słuszności²³⁵.

5.10.4 Skutki konwencjonalizacji

Konwencjonalizacja w akcie stosowania prawa wynika z konieczności stosowania i poszukiwania właściwego prawa materialnego przez sąd, niezależnie od stadia postępowania rozpoznawczego²³⁶. Wyraża się to we wpływie treści aktu na wykładnię norm proceduralnych²³⁷, czego odzwierciedleniem jest ich odmienna wykładnia niż ta dotycząca norm *stricte* krajowych. Przykład stanowi przełamanie zasady prekluzji dowodowej na rzecz modelu „apelacji pełnej” – co ma przełożenie na możliwość skutecznego powoływania dowodów również w postępowaniu w II instancji²³⁸, w tym również dowodów z opinii biegłego²³⁹. Dla poparcia tego procesu powołuje się w treści uzasadnień spraw, rozstrzyganych z udziałem KMST²⁴⁰, na uchwałę Sądu Najwyższego z dnia 19 kwietnia 2007 roku²⁴¹, sankcjonującą taki model postępowania odwoławczego w polskim systemie prawa procesowego.

5.10.4.1 Zmiana modelu wykładni

Rezultatem konwencjonalizacji prawa jest zmiana ustalonych w porządku krajowym metod jego wykładni²⁴². W uchwale pełnego składu Sądu Najwyższego z 5 maja 1992 roku, u progu zmian ustrojowych w III RP, zaprezentowany został zamysł modelu orzekania, w ramach którego: „należy odrzucić te wszystkie sformalizowane metody mające zapewnić jednolitość orzecznictwa, które pozostają w sprzeczności z wymaganiami sprawiedliwego orzekania, a w szczególności z zasadą niezawisłości sędziowskiej, prawem do niekrępowanej

²³³ Wyrok SO w Rzeszowie VI GC 326/18 z 23 maja 2019 r. LEX nr 2669565; Wyrok SO w Rzeszowie VI GC 261/14 z 31 października 2016 r., LEX nr 2157589.

²³⁴ Wyrok SR Szczecin-Centrum w Szczecinie X GC 116/17 z 21 czerwca 2017 r. LEX nr 2483221.

²³⁵ Wyrok SA Katowice V ACa 19/09 z 20 października 2010 r. (niepubl.).

²³⁶ Wyrok SN II CSK 60/07 z 9 maja 2007 r.

²³⁷ Wyrok SN I CSK 105/08...

²³⁸ Wyrok SN IV CSK 662/16 z 13 września 2017 r.; Wyrok SN II CSK 60/07...; Postanowienie SN I Cz 48/19...

²³⁹ Wyrok SN V CSK 441/06 z 28 lutego 2007 r.; Wyrok SN V CSK 63/08 z 9 października 2008 r.; Wyrok SN V CSK 91/11 8 lutego 2012 r.; Wyrok SN V K 254/14 z 20 stycznia 2015 r.

²⁴⁰ Wyrok SN IV CSK 654/18 z 17 października 2019 r.; Wyrok SN IV CSK 662/16 z 13 września 2017 r.

²⁴¹ Uchwała 7 sędziów SN III CZP 49/07 z 31 stycznia 2008 r., OSNC 2008, nr 6, poz. 55.

²⁴² Podobny proces na tle konstytucjonalizacji: M. Latacz: *Wpływ konstytucji na kształtowanie standardów metodologicznych*. „Przegląd Prawniczy Uniwersytetu Warszawskiego” 2017, vol. 16, nr 2, s. 384–385 (DOI: 10.26330/ppuw.2017.02.07).

instytucjonalnie interpretacji przepisów prawnych i stosowania ich odpowiednio do okoliczności konkretnej sprawy”²⁴³.

Podejmowane w literaturze próby połączenia aksjologii orzekania z postulatem jego jednolitości²⁴⁴ można odnieść do pojęcia konwencjonalizacji. W takim ujęciu jednolitość stosowania prawa jest rozciągnięta na wszystkie kraje, które ratyfikowały akt, i znajduje uzasadnienie w treści art. 7 ust. 1 Konwencji. Odniesienia do kontekstu sprawy wymagają uwzględnienia międzynarodowego charakteru, zawisłego między stronami sporu²⁴⁵. Wiąże się to również z pogłębioną analizą norm: „Poprzestanie przez sąd drugiej instancji w tym zakresie na ogólnych twierdzeniach i powołanie treści przepisów Konwencji, uniemożliwia odparcie zarzutów podniesionych w skardze kasacyjnej”²⁴⁶.

5.10.4.2 Zmiana modelu prekluzji dowodowej

Następstwem konwencjonalizacji jest zmiana przyjętego w orzecznictwie modelu prekluzji dowodowej²⁴⁷. W orzecznictwie utrwalonym poglądem jest uznanie, że bierność strony nie zobowiązuje do prowadzenia dowodów z urzędu²⁴⁸. Sąd Najwyższy tak wyraził zasadę prekluzji dowodowej: „Sąd nie jest zarówno zobowiązany jak i uprawniony do przeprowadzenia dochodzenia w celu uzupełnienia lub wyjaśnienia twierdzeń stron i wykrycia środków dowodowych pozwalających na ich udowodnienie ani też do przeprowadzenia z urzędu dowodów zmierzających do wyjaśnienia okoliczności istotnych dla rozstrzygnięcia sprawy (art. 232 k.p.c.). Obowiązek przedstawienia dowodów spoczywa bowiem na stronach (art. 3 k.p.c.), a ciężar udowodnienia faktów mających dla rozstrzygnięcia sprawy istotne znaczenie (art. 227 k.p.c.) spoczywa na stronie, która z faktów tych wywodzi skutki prawne zgodnie z art. 6 k.c.”²⁴⁹.

Obecnie zasada prekluzji oznacza, że rozszerzenie zakresu badań sądu o nowe twierdzenia i nowe dowody może nastąpić jedynie wtedy, gdy zostanie stwierdzone, iż nie

²⁴³ Uchwała Pełnego Składu SN KwPr5/92 z 5 maja 1992 r., OSNC 1993, nr 1–2, poz. 1.

²⁴⁴ L. Leszczyński: *Jednolitość orzecznictwa jako wartość stosowania prawa* W: *Studia i Analizy Sądu Najwyższego Materiały Naukowe Jednolitość orzecznictwa Standard – instrumenty – praktyka*, t. 1, Warszawa 2015, s. 9.

²⁴⁵ Wyrok SN z 6 lutego 2014 r., I CSK 219/13.

²⁴⁶ Wyrok SN IV CSK 654/18 z 17 października 2019 r.

²⁴⁷ Obecnie 485 ze zn. 5 k.p.c. w dziale II a *Postępowanie w sprawach gospodarczych*.

²⁴⁸ Wyrok SO Łódź X GC 914/14, wyrok SN z 15 grudnia 1998 r.; I CKN 944/97, Prok. i Pr. 1999/11–12/38).

²⁴⁹ Wyrok SN z dnia 17 grudnia 1996 r.; I CKU 45/96, OSNC 1997, nr 6–7, s. 76.

można było tego materiału przedstawić wcześniej lub potrzeba przedstawienia go sądowi powstała później²⁵⁰.

W opisanym zakresie jest to zasada procesowa wewnątrzsystemowa. Efektem konwencjonalizacji jest jej przełamanie. KMST daje podstawę do dopuszczenia dowodów z urzędu w trakcie trwania całej instancji²⁵¹.

5.10.4.3 Zmiana oceny zarzutów naruszenia prawa

Cechą charakteryzującą polską praktykę orzeczniczą – obok wskazanej zasady prekluzji – jest ustalona relacja zarzutów naruszenia prawa materialnego i procesowego względem rozpoznanego stanu faktycznego. Jak wskazano: „Sąd Najwyższy był zwolniony od dokonywania rozważań dotyczących podstawy naruszenia prawa materialnego. Skuteczne bowiem ich zgłoszenie wchodzi w rachubę wtedy, gdy ustalony stan faktyczny nie budzi zastrzeżeń”²⁵². Ten element orzecznictwa również ulega wpływom Konwencji, ponieważ ocena przeprowadzonych dowodów jest ściśle powiązana z jej regulacjami, które posługują się kryteriami otwartymi, np. „rozsądnym terminem”²⁵³, co nadaje treść procesową wybranym normom aktu.

5.10.4.4 Zmiana modelu dowodzenia

Sprawa funkcjonująca w doktrynie konwencyjnej jako *Coke fuel*²⁵⁴ stanowi przykład konwencjonalizacji prawa w zakresie zmiany modelu dowodzenia. Jej przejawem było odstępstwo od zasady prekluzji dowodowej i dopuszczenia opinii biegłego przez Sąd II instancji. Konwencjonalizacja dotyczy również postępowania przed Sądem Najwyższym rozszerzającego wyjątki od proceduralnej zasady związania sądu ustaleniami faktycznymi poczynionymi przez sądy powszechne²⁵⁵. Jak wskazano w uzasadnieniu wyroku z 20 stycznia 2015 roku²⁵⁶, nie występuje zakaz przeprowadzenia dowodów w kwestiach związanych z wnioskiem restytucyjnym, co pozwoliło Sądowi Najwyższemu rozstrzygnąć sprawę

²⁵⁰ Wyrok SA w Poznaniu z 18 lutego 2009 r.; I ACa 100/09, LEX nr 756552; wyrok SA w Szczecinie z 19 czerwca 2008 r., I ACa 544/07, LEX nr 468597; Wyrok SA w Łodzi I ACa 1634/14 z 5 maja 2015 r.

²⁵¹ Postanowienie SN z 25 czerwca 2019 r. I Cz 48/19; Wyrok SA Warszawa I ACa 33/09 z 4 marca 2009 r.; Wyrok SO w Warszawie XVI GC 320/09 z 6 kwietnia 2011 r.; Wyrok SA w Katowicach V ACa 460/07 z 17 października 2007 r.

²⁵² Wyrok SN z 26 marca 1997 r. II CKN 60/97, OSNC 1997, nr 9, poz. 128.

²⁵³ I. Schwenzer, K. Iwiński: *Wstęp. W: Konwencja Narodów Zjednoczonych o umowach międzynarodowej sprzedaży towarów (CISG). Komentarz*. Warszawa 2020, s. CXLI–CXLII.

²⁵⁴ W szczególności: wyrok SA w Katowicach z 26 listopada 2013 r. V ACa 204/12, CLOUT nr 1829.

²⁵⁵ Por. obecnie art. 398 ze. zn. 13 § 2 k.p.c.

²⁵⁶ Wyrok SN z 20 stycznia 2015 r. V CSK 254/14.

merytorycznie, bez konieczności kolejnego (*ad meriti* uprzednio sprawę rozpatrywał Sąd Najwyższy trzykrotnie) uchylenia jej do ponownego rozpoznania.

Zmiana modelu dowodzenia jest elementem modyfikacji całościowego modelu interpretacji. W tym kontekście sformalizowana wykładnia sylogistyczna jako *stricte* krajowa ustępuje interpretacji holistycznej. Za taką wykładnię uznaję sposób dekodowania treści norm procesowych i materialnych, uwzględniających postulowane przez zasady prawa wartości²⁵⁷. Wiąże się to z „promieniowaniem” zasad aktu na przepisy proceduralne: „Artykuły 11 i 29 Konwencji wiedeńskiej interpretowane zgodnie z art. 7 ust. 1 tej konwencji mogą oddziaływać także na stosowanie obowiązujących w państwie forum przepisów postępowania”²⁵⁸.

Jak ujął to jeden z sądów: „Prawa nie wykląda się tylko literalnie, gdyby tak było, to sędziowie byłiby zbędni. Rozstrzygnięcie musi być zgodne z prawem rozumianym jako system zasad i przepisów. Formalizm w tej przestrzeni odmiennie od normy proceduralnej nakazującej pouczenie nie jest właściwą metodą wykładni w optyce podstawowego celu procesu, jakim jest poszukiwanie sprawiedliwego rozstrzygnięcia sprawy (art. 177 Konstytucji statuuje taką funkcję Sądu)”²⁵⁹.

Odniesienie się do zasad nadrzędnych nad przepisem stanowi element wykładni całościowej – holistycznej. W rezultacie ocena przesłanek odpowiedzialności odszkodowawczej zawartych w KMST nie może sprowadzać się do czysto redukcyjnego logicznego rachunku skutkującego oddaleniem bądź uwzględnieniem powództwa²⁶⁰. Ramy wykładni ustalone w orzecznictwie, a zmierzające do przedstawienia niespornych faktów, pozostawiają pole do wyboru właściwego modelu wykładni²⁶¹.

5.10.5 Podsumowanie

Opisany proces, zmierzający do uwzględnienia w wykładni norm materialnych i procesowych treści zasad, w szczególności art. 7 ust. 1 KMST²⁶², nie zyskał akceptacji w orzecznictwie. Sąd Najwyższy odrzucił przedstawione zapatrywanie, co obecnie jest dominującym poglądem²⁶³.

²⁵⁷ V. Jackson: *Holistic Interpretation, Comparative Constitutionalism, and Fiss-ian Freedoms*. “University Miami Law Review” 2003, vol. 58, no. 1, s. 269–270, <https://repository.law.miami.edu/umlr/vol58/iss1/16> [dostęp: 2.11.2024].

²⁵⁸ Wyrok SN z 17 października 2008 r. I CSK 105/08.

²⁵⁹ Wyrok SO w Częstochowie z 8 kwietnia 2019 r. IV Ua 5/19.

²⁶⁰ Wyrok SN z 8 lutego 2012 r., V CSK 91/11.

²⁶¹ Wyrok SN z 20 lutego 1997 r. I CKN 90/96; „Prokuratura i Prawo” 1998, nr 1 (wkładka), s. 47 i passim.

²⁶² Wyrok SO w Łodzi z 23 listopada 2015 r. X GC 50/13; Wyrok SA Białystok I ACa 154/15 z 21 maja 2015 r.

²⁶³ Wyrok SN z 9 października 2008 r., V CSK 63/08.

Pojęcie konwencjonalizacji jako związane z uwzględnieniem zasad aktu w toku stosowania prawa zostało odrzucone jako przejaw „prawotwórczej” wykładni²⁶⁴.

5.11 Badanie stosowania zasad art. 7 ust. 1 KMST

Celem badania jest skonfrontowanie wniosków z rozdziałów od pierwszego do czwartego z badaniem ilościowym orzecznictwa poświęconego wykładni Konwencji.

W pierwszym rozdziale po przeanalizowaniu materiałów dokumentujących pracę nad ustaleniem treści Konwencji ustalono wymogi sprzyjające konwencjodawcy. Dotyczą one jednolitego znaczenia norm aktu w jego międzynarodowej wykładni, dokonanego w sposób pragmatyczny, tj. każda wykładana norma wymaga uwzględnienia zasad zawartych w art. 7 ust. 1 KMST.

W drugim rozdziale przedstawiono ograniczony zakres oddziaływania postulatów doktryny i teorii prawa na krajowe orzecznictwo sądowe, który jest widoczny w niekonsekwentnym stosowaniu w wykładni operatywnej wypracowanych w teorii oraz doktrynie prawa metod wykładni i pojęć z nimi związanych. Badanie ilościowe analizowanego orzecznictwa pozwala na ustalenie, w jakim zakresie rozwiązania nauki prawa znajdują zastosowanie w wykładni Konwencji.

W kolejnym rozdziale dokonano ustalenia znaczenia nadanego w doktrynie konwencyjnej przepisom normującym wykładnię aktu. Wnioski z trzeciego rozdziału²⁶⁵ pozwalają na przypisanie treści art. 7 ust. 1 charakteru norm-zasad. Z takiej kwalifikacji normy wynika konieczność obligatoryjnego stosowania jej treści do interpretacji umowy międzynarodowej sprzedaży. Ponadto, każdorazowego uzasadnienia wymaga pominięcie jej stosowania w wykładni.

W rozdziale czwartym poddano charakterystyce wybrane orzecznictwo państw konwencyjnych – RFN i USA. Badanie orzecznictwa krajowego pozwala na sprawdzenie, czy występują w nim wadliwe sposoby interpretacji zaobserwowane w innych jurysdykcjach. Zaliczam do nich występujące zwłaszcza w USA zjawisko *homeward trend*, które zastępuje dorobek autonomicznej wykładni aktu wnioskami płynącymi z wykładni prawa *stricte* krajowego. O ile zatem koniecznym dla prawidłowej wykładni jest wymóg analizy

²⁶⁴ Wyrok SN z 26 lutego 2007 r. V CSK 441/06.

²⁶⁵ Rozdział 3 pkt. 2 i passim.

orzecznictwa państw trzecich, o tyle unikać należy automatyzmu w cytowaniu orzeczeń, które mogą być obarczone wskazaną wadą wykładni. Wnioski z rozdziału czwartego, po skonfrontowaniu ich z rezultatem badania opisanego w niniejszym rozdziale, pozwolą również na określenie, czy odmienność systemu prawa *civil* i *common law* ma wpływ na prawidłową wykładnię Konwencji.

Pominięcie przez sąd krajowy znaczenia norm Konwencji, ustalonych w orzecznictwie i doktrynie państw trzecich, oznacza zasadny zarzut wykładni niezgodnej z art. 7 ust. 1 KMST.

Teza ta stanowi punkt wyjścia ! az " zdz i□ opizścia□ rezulta a" d

roku. Poszukiwanie orzeczeń w archiwach sądowych zawężono do 10 lat²⁶⁸ – okresu przechowywania akt sprawy rozpoczynającego bieg od uprawomocnienia się wyroku kończącego sprawę.

Rozstrzygnięcia znajdujące się w archiwach sądowych pochodzą z lat 2000–2023 i dotyczą spraw z udziałem Sądu Najwyższego. Poza zakresem badania istnieje grupa orzeczeń rozstrzygniętych na podstawie prawa krajowego, które nie zostały upublicznione w ogólnodostępnych bazach orzeczniczych²⁶⁹.

5.11.2 Cel badania

Celem badania była odpowiedź na pytanie: czy zasady zawarte w art. 7 ust. 1 KMST są uwzględniane przy stosowaniu KMST? Odpowiedź na nie zawarta jest w analizie uzasadnienia poddanych badaniu wyroków. W przypadku odpowiedzi odmownej sprawdzano, jakimi zasadami (jeśli w ogóle) posługiwał się sąd, rozstrzygając spór.

Wyniki badania umieszczono w tabeli, co pozwoliło w przekrojowy sposób ukazać stosowanie zasady w orzecznictwie. Wyniki badania to materiał do rozpoznania sposobu wykładni zasad art. 7 ust. 1 KMST dla każdej z instancji (sądów powszechnych, tj. sądów apelacyjnych, okręgowych i Sądu Najwyższego). Taki sposób opisu wyników badania stanowi materiał porównawczy z wnioskami płynącymi z czwartego zbioru orzeczeń z baz prowadzonych przez podmioty zagraniczne. Orzeczenia te są dostępne także wraz z tłumaczeniem na język angielski w bazach orzeczeń państw konwencyjnych²⁷⁰.

Tak określona zawartość zbiorów nie jest przypadkowa. Próba nakreślenia modelu stosowania zasady w orzecznictwie prowadzi do konfrontacji wzorca wynikającego z analizy orzeczeń z baz krajowych z tym wyłaniającym się z baz o zasięgu międzynarodowym. W tym ujęciu pomocne jest badanie statystyczne stosowania norm art. 7 ust. 1 KMST według wskazanych kryteriów. Tak przeprowadzone badanie pozwala również na zaobserwowanie zależności częstotliwości powoływania norm-zasad, zależnie od instancji, w której zapada rozstrzygnięcie.

²⁶⁸ §14 pkt. 3 Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 5 marca 2004 r. w sprawie przechowywania akt spraw sądowych oraz ich przekazywania do archiwów państwowych lub do zniszczenia Dz.U. z 2021 r. poz. 309.

²⁶⁹ Por. P. Machnikowski: *CISG in Polish Case Law*, "Internationales Handelsrecht. Zeitschrift für das Recht des Internationalen Warenkaufs und Warenvertriebs" 2008, vol. 18, no. 5., s. 181 i passim (DOI: 10.9785/ihr-2018-180502).

²⁷⁰ Por. przypisy 3 rozdziału piątego.

We wnioskach końcowych zawarto porównanie rezultatów badań statystycznych przedstawiające częstotliwości stosowania zasad art. 7 ust 1 KMST w każdej ze wskazanych grup. Celem tego zabiegu jest ustalenie, czy zastosowanie zasad ujęte w orzeczeniach w bazach międzynarodowych odbiega od tego, co prezentuje orzecznictwo krajowe na tym polu. To porównanie umożliwia przyjęcie wniosków co do tego, jaki kształt wykładni operatywnej Konwencji zostanie zaprezentowany interpretatorowi korzystającemu z zasobów orzeczeń sądów krajowych przetłumaczonych na język angielski, wybranych do analizy z międzynarodowych baz.

Warte wzmianki jest to, że orzeczenia umieszczone w bazach międzynarodowych stanowią wycinek całego toku instancji. W specyfice stosowania KMST orzeczenia sądów są wielokrotnie uchylane podczas kontroli instancyjnej, zanim zostaną prawomocnie rozstrzygnięte. W takim ujęciu rozstrzygnięcie umieszczone w zbiorze orzeczeń międzynarodowych rodzi hipotezę, że jest modelowym przykładem stosowania KMST w sytuacji, gdy KMST nie jest akceptowany w orzecznictwie. Weryfikacji, w jakim stopniu orzeczenia umieszczone w bazach międzynarodowych oddają model stosowania zasad konwencyjnych w orzecznictwie krajowym, dokonano, porównując orzeczenia z baz krajowych i międzynarodowych wg tych samych kryteriów. Dodatkowo, według tych samych kryteriów, zbadano orzeczenia składające się na tok instancji rozstrzygnięć z baz międzynarodowych.

5.11.3 Wybór orzeczeń z baz krajowych

Orzecznictwo poddane badaniu podzielone jest na dwie grupy. Do pierwszej należą orzeczenia sądów powszechnych i SN, do drugiej – znajdujące się w wybranych bazach międzynarodowych. Wyroki sądów krajowych umieszczane są w bazie prowadzonej przez Ministra Sprawiedliwości według uznania sędziego²⁷¹. Baza ta jest ogólnodostępna i zawiera wszystkie orzeczenia zapadłe na tle stosowania Konwencji w Polsce. Badaniu poddano zatem wszystkie dostępne w tych bazach orzeczenia, które wyszukano pod hasłem: „Konwencja Narodów Zjednoczonych o międzynarodowej sprzedaży towarów z dnia 11 kwietnia 1980

²⁷¹ M. Jagielski, M. Niedużak: *Publiczna dostępność orzeczeń sądowych*. Warszawa 2010, s. 9 i passim, https://for.org.pl/upload/Nowy_Wymiar_Sprawiedliwosci/Raport_Publiczna_dostepnosc_orzeczen_sadowych.pdf, [dostęp: 21.06.2022].

roku”. Analiza orzecznictwa sądów krajowych objęła orzeczenia dostępne w bazie w trakcie przeprowadzenia badania²⁷².

5.11.4 Wybór orzeczeń z baz międzynarodowych

W kolejnym zbiorze poddanym badaniu zawarto rozstrzygnięcia z baz międzynarodowych. Dobór orzeczeń warunkowany był ich występowaniem we wszystkich kluczowych zbiorach o charakterze ponadnarodowym. Jako kluczowy należy tu rozumieć zbiór, który prowadzony jest przez organizację o ponadnarodowym zasięgu i ustalonej renomie tj. UNCITRAL²⁷³, czy też organizację i uniwersytety o powszechnie akceptowanej renomie tj. UNILEX²⁷⁴, uniwersytety w Nowym Jorku²⁷⁵ oraz w Bazylei²⁷⁶.

Wybór orzeczeń został zawężony do 11, które występują we wskazanych we wstępie

Unilex potraktowano pomocniczo, uznając, że brak w niej orzeczenia nie wyklucza jego dalszej analizy.

Taki wybór jest uzasadniony tym, że umiejscowienie orzeczenia w kluczowych bazach orzecznictwa międzynarodowego konwencji nie jest przypadkowe. Stanowią one dla interpretującego „utrwalony” przykład wykładni konwencji w Polsce, a zarazem pozwalają ustalić sposób stosowania jej zasad w tej grupie orzeczeń.

Reprezentatywność wybranych orzeczeń wynika z dwóch kwestii: ich dostępności dla interpretatora, wynikającej z ogólnodostępności baz prowadzonych w języku angielskim, i z przedmiotu rozstrzygnięć przedstawiającego typowe spory wynikające na tle niewykonania/wadliwego wykonania umowy międzynarodowej sprzedaży.

Znajduję się tu sprawy złożone, których werdykty obrazują sposób wykładni Konwencji istotny zarówno dla uczestników obrotu krajowego, jak i zagranicznego. Omówione rozstrzygnięcia obrazują trudności z wykładnią aktu, w ramach której występują kilkukrotne interwencje orzecznicze Sądu Najwyższego.

Tabela nr 1: Wyroki z bazy orzeczeń międzynarodowych.

Lp.	Nazwa orzeczenia	Baza PACE ²⁷⁷	UNCITRAL /CLOUT ²⁷⁸	Uniwersytet w Bazylei ²⁷⁹	UNILEX ²⁸⁰
1.	Wyrok SN z dnia 11 maja 2007 r. sygn. akt V CSK 456/06	<i>Spółdzielnia Pracy „A” in N. v. GmbH & Co. KG in B.</i> ²⁸¹	nr 1080	CISG-online 1790	jest
2.	Wyrok SN z dnia 27 stycznia 2006 r. sygn. akt III CSK 103/05	<i>Metallurgical sand</i>	nr 1591	CISG-online 1399, 4354	jest
3.	Wyrok SN z dnia 20 stycznia 2015 r. V CSK 254/14,	<i>Coke fuel IV</i>	nr 1830	CISG-online 5063	brak
4.	Wyrok SA w Katowicach z dnia 26 listopada 2013 r. sygn. akt ACa 204/12	<i>Coke fuel III</i>	nr 1829	CISG-online 5061	brak
5.	Wyrok SN z dnia 8 lutego 2012 r. sygn. akt V CSK 91/11,	<i>Coke fuel II</i>	nr 1302	CISG-online 2536	brak
6.	Wyrok SN z dnia 9 października 2008 r. sygn. akt V CSK 63/08	<i>Coke fuel I</i>	nr 1306	CISG-online 3985	brak
7.	Wyrok SN z dnia 17 X 2008 r. sygn. akt I CSK 105/08,	<i>Italian fabric case</i>	nr 1307	CISG-online 2540	jest
8.	Wyrok SN z dnia 28 listopada 2008 r. sygn. akt V CSK 261/08	<i>Chinese umbrella</i>	nr 1304	CISG-online 2538	brak
9.	Wyrok SN z dnia 11 grudnia 2008 r. sygn. akt IV CSK 331/08	<i>Artistic jewellery</i>	nr 1303	CISG-online nr 2537	jest
10.	Wyrok SN z dnia 2 czerwca 2017 r. II CSK 603/16	<i>Confectionery products</i>	nr 1812, 1813	CISG-online nr 4413	jest
11.	Wyrok SN z dnia 13 września 2017 r. IV CSK 662/16	<i>PET Bottle Machine</i>	nr 1810	CISG-online nr 4269	brak

²⁷⁷ <https://iicl.law.pace.edu/cisg/case/poland-may-11-2007-supreme-court-spoldzielnia-pracy-n-v-gmbh-co-kg-b-translation-available>

²⁷⁸ https://www.uncitral.org/clout/search.aspx?f=en%23cloutDocument.country-ref0_s%3aPoland

²⁷⁹ <https://cisg-online.org/search-for-cases>

²⁸⁰ http://www.unilex.info/cisg/cases/country/56#country_Poland

²⁸¹ Chronologicznie: 8. SA Wrocław I ACa 1091/07 z 16 listopada 2007 r.; 7. V CSK 456/06 z 11 maja 2007 r. (uchyla wyrok SA z Wrocławia z 22 V 2006 r.); 6. SA Wrocław I ACa 385/06 z 22 maja 2006 r. (zmieniający wyrok SO z Opola); 5. V CK 260/05 z 19 października 2005 r. (uchylający wyrok z 15 października 2004 r.); 4. SA Wrocław I ACa 1031/04 z 15 października 2004 r. (zmieniający wyrok SO z 6 stycznia 2003 r.); 3. SN V CK 428/03 z 20 kwietnia 2004 r. (uchylający wyrok z 17 kwietnia 2003 r.); 2. SA Wrocław I ACa 258/03 z 17 kwietnia 2003 r. (oddalający apelację od Wyroku SO z 6 stycznia 2003); 1. SO Opole 122/02 z 6 stycznia 2003 r.

5.11.5 Kryteria badania

Badanie przeprowadzono według dwóch zbiorów kryteriów, których poszukiwano w treści uzasadnień badanych orzeczeń. Według pierwszego zbioru uwzględniono orzecznictwo z baz krajowych i międzynarodowych, według drugiego – tylko to ujęte w BM. Drugie kryterium pozwala na szczegółowszą analizę stosowania zasad konwencyjnych, które wobec znikomego występowania w orzecznictwie baz krajowych nie pozwoliłoby na uzyskanie miarodajnych wyników.

5.11.5.1 Kryterium badania orzecznictwa z baz krajowych i międzynarodowych

Badanie statystyczne stosowania treści art. 7 ust 1 KMST umożliwia ustalenie, jak w zależności od instancji wykładane jest pojęcie zasady. Takie cząstkowe dane pozwalają przedstawić model wykładni art. 7 ust. 1 w orzecznictwie sądów. Częstotliwość stosowania zasady w danej grupie badawczej wpływa na treść sformułowanych kryteriów badawczych. Analizę orzeczeń z każdej grupy przeprowadzono według kryteriów:

- zastosowania KMST;
- odniesienia do zasad art. 7 ust. 1 KMST lub innych zasad;
- uwzględnienia poglądów doktryny konwencyjnej, krajowej i międzynarodowej;
-

Orzecznictwo z tabeli nr 5, tj. występujące w bazach międzynarodowych, było badane według zestawu dwóch kryteriów. Pierwszy odpowiadał kryterium badania orzecznictwa z baz krajowych, jego wyniki zawarto w tabelach nr 5 i 6. Drugi zbiór ujęty w tabeli nr 7, zawierał wynik stosowania we wskazanej grupie orzeczeń poszczególnych zasad ujętych w art. 7 ust. 1 KMST.

5.11.5.2 Kryterium badania orzecznictwa z baz międzynarodowych

Drugim kryterium (uwzględnionym w tabeli nr 7) było zastosowanie zasad wskazanych w art. 7 ust. 1 KMST bezpośrednio z powołaniem treści norm tj.:

- poszanowania zasady dobrej wiary w handlu międzynarodowym,
- uwzględnienia jej międzynarodowego charakteru,
- potrzeby dążenia do jej jednolitego stosowania.

Kryterium pomocniczym, celem ustalenia pośredniego zastosowania zasad, było:

- uwzględnienie w rozstrzygnięciu doktryny i orzecznictwa międzynarodowego.

Taka konstrukcja badania, oprócz ustalenia wzorca wykładni zasad, pozwoliła porównać oba (krajowe i zagraniczne) zbiory orzeczeń według tych samych kryteriów (porównanie wyników z tabeli nr 5, 6 oraz 7).

Tak dobrane kryteria miały na celu ustalenie:

- w jakim stopniu pojęcie zasady prawa jest uwzględniane w argumentacji uzasadnienia orzeczenia;
- jakimi argumentami – wewnątrz systemowymi (doktryną i orzecznictwem krajowym) czy zewnątrz systemowymi (odpowiednio doktryną i orzecznictwem międzynarodowym) posługuje się orzecznictwo dla uzasadnienia swoich rozstrzygnięć;
- stopnia, w jakim postulaty art. 7 ust. 1 KMST są uwzględniane w toku wykładni w orzeczeniach, które z uwagi na umieszczenie w reprezentatywnych bazach międzynarodowych mogą znaleźć zastosowanie w międzynarodowym orzecznictwie.

Ponadto w sposobie przeprowadzenia badania dążono do porównania argumentacji zawartej w orzeczeniach, w zakresie stosowania zasad umieszczonych w bazach międzynarodowych z tymi zapadłymi w bazach orzeczeń sądów powszechnych i Sądu Najwyższego, by sprawdzić, czy sposób argumentacji orzeczeń różni się w omawianym zakresie w zależności od sądu, który je wydał.

Podsumowanie badania zawiera tabela nr 8 – syntetyczne podsumowanie wyników badań.

5.11.6 Sposób przeprowadzenia badania

Poszukiwanie wytyczonych kryteriów dotyczyło analizy treści uzasadnień wybranych orzeczeń. Badanie wszystkich zbiorów orzeczeń zostało wprowadzone do tabeli w arkuszu kalkulacyjnym Excel w oparciu o przedstawione kryteria. Wyniki badania umieszczono w dziewięciu tabelach. W pierwszych czterech przedstawiono wyniki badania orzeczeń sądów – okręgowych (tabela nr 2), apelacyjnych (tabela nr 3) oraz Sądu Najwyższego (tabela nr 4). W tabeli nr 1 podano zbiorczo orzeczenia z baz międzynarodowych, a w tabelach o numerach 5–7 uwzględniono rezultat badania tej grupy. Tabela nr 8 zawiera porównanie rezultatów badania ujętego w tabelach o numerach 1–5.

Orzeczenia z baz międzynarodowych zostały przeanalizowane w oparciu o wskazane (pkt. 5.11.5.1. i 5.11.5.2) dwa kryteria badawcze. Pierwsze kryterium (ujęte w tabeli nr 5) odpowiada temu, którego występowanie prześledzono w orzecznictwie sądów powszechnych i Sądu Najwyższego – odniesienie w uzasadnieniu orzeczenia do zasad art. 7 ust. 1 KMST ew. innych zasad, oraz uwzględnienie argumentów z krajowej i międzynarodowej doktryny i orzecznictwa. Przyjęte kryteria w tabeli nr 5 powielają się z tymi stosowanymi w badaniu orzecznictwa sądów powszechnych i Sądu Najwyższego. Jest to zabieg celowy, służący porównaniu częstotliwości i sposobu stosowania zasad we wskazanych zbiorach.

Drugie kryterium (ujęte w tabeli nr 7) – ujmuje występowanie w uzasadnieniu orzeczeń zasad wskazanych w art. 7 ust. 1 KMST, tj.: poszanowanie zasady dobrej wiary w handlu międzynarodowym, potrzeby dążenia do jednolitego stosowania i uwzględnienia międzynarodowego charakteru Konwencji. Pomocniczym kryterium było uwzględnienie doktryny i orzecznictwa międzynarodowego. Jego pojawienie się w analizowanych uzasadnieniach uznaję za pośrednie stosowanie art. 7 ust. 1 KMST.

5.11.7 Liczba orzeczeń objętych badaniem

Badanie obejmowało 87 orzeczeń. W tym zbiorze rozstrzygnięć umieszczonych w bazach krajowych jest więcej niż w bazach międzynarodowych. W bazach sądów powszechnych i Sądu Najwyższego dostępne jest 86 orzeczeń. W bazie wyroków Sądu Najwyższego jest ich 19. Orzeczenia zapadłe w trakcie II instancji, w sądzie apelacyjnym, zamykają się w liczbie 43.

Sprawy rozstrzygane przez sąd okręgowy obejmują 25 wyroków, z czego prawomocnych w II instancji jest 19, a w I instancji – 6. Z baz międzynarodowych wybrano według wskazanych kryteriów 11 orzeczeń, z czego 10 powiela się z tymi z bazy OSN. Jedno powtarza się z tym umieszczonym w OSA. Jedno z uwzględnionych w całym zbiorze orzeczeń nie występuje w bazach krajowych²⁸².

Zbiory orzecznictwa krajowego prowadzone są wyłącznie w języku polskim, co utrudnia jej wykorzystanie przez podmioty zagraniczne. Powyższe uwarunkowania mają wpływ na sposób przeprowadzenia pracy badawczej. W pierwszym rzędzie jest ona przeprowadzona odnośnie do orzecznictwa publikowanego w bazach krajowych, w dalszej kolejności w zbiorach międzynarodowych.

5.12 Orzecznictwo sądów powszechnych

5.12.1 Orzecznictwie Sądów Okręgowych

Przedmiotem tej części badania jest 25 prawomocnych orzeczeń sądów okręgowych. Badanie objęło ujawnione w bazie orzeczniczej sądów powszechnych rozstrzygnięcia z 7 okręgów²⁸³. Reprezentują one 9 z 11 obszarów sądów apelacyjnych.

5.12.1.1 Pojęcie zasady prawa w Orzecznictwie Sądów Okręgowych

Sądy okręgowe w 16 na 25 przypadków nie powołały pojęcia „zasady prawa” dla uzasadnienia wyników swoich rozstrzygnięć. Na 9 przypadków powołania pojęcia zasady 3 orzeczenia dotyczą zasad proceduralnych związanych z wykładnią art. 233 k.p.c.²⁸⁴. Kolejne 6 wyroków w uzasadnieniach powołuje zasady wyinterpretowane w ramach prawotwórczej działalności sądu tj. „rzetelność kupiecka”²⁸⁵, staranne działanie²⁸⁶, należyta staranność²⁸⁷.

W jednym z omawianych przypadków sąd podjął próbę ustalenia zwyczaju międzynarodowego, zasięgając informacji w krajowym związku sprzedawców zwierząt²⁸⁸.

²⁸² Wyrok SA w Katowicach ACa 204/12 z 26 listopada 2014 r.

²⁸³ Sądy Okręgowe dla: Rzeszowa, Łodzi, Częstochowy, Szczecina, Warszawy, Bydgoszczy, Poznania.

²⁸⁴ Wyrok SO w Częstochowie V Ga 85/17, Wyrok SO w Poznaniu IX GC 1082/15 z 14 czerwca 2016 r., Wyrok SO w Bydgoszczy VIII Ga 298/17 z 19 kwietnia 2018 r.

²⁸⁵ Wyrok SO w Rzeszowie VI GC 327/14 z 22 czerwca 2016 r, Wyrok SO w Rzeszowie VI GC 281/13 z 5 września 2014 r.

²⁸⁶ M.in. Wyrok SO w Rzeszowie VI GC 106/13 z 28 lutego 2014 r.

²⁸⁷ Wyrok SO w Warszawie XXIII Ga 364/15 z 31 maja 2016 r.

²⁸⁸ Wyrok SO w Szczecinie VIII GC 251/12 z 13 lutego 2015 r.

Brak przy tym odniesienia do znaczenia zasady w rozumieniu normy, którą obligatoryjnie należy uwzględnić w procesie wykładni. Odniesienia do pojęcia „zasady” następują bez uzasadnienia jego wpływu na wykładnię wskazują na sformułowanie w ten sposób argumentu na poparcie rezultatu wykładni.

5.12.1.2 Powołanie art. 7 ust. 1 KMST w Orzecznictwie Sądów Okręgowych

W świetle wyników badania sądy okręgowe powołują ujęte w art. 7 ust. 1. Konwencji zasady wprost w 2 na 25 przypadków. Pośrednie odniesienie do zasad aktu miało miejsce w jednym przypadku, czego przejawem było zacytowanie zagranicznego orzecznictwa²⁸⁹. W omawianym zakresie powołanie w uzasadnieniu poglądów doktryny międzynarodowej nie wystąpiło (wobec tego kryterium to nie zostało uwzględnione w tabeli).

W orzecznictwie sądów okręgowych nie wystąpiło jednoczesne powołanie art. 7 ust. 1 KMST wraz z realizacją jego postulatów tj. powołania orzecznictwa bądź doktryny międzynarodowej w uzasadnieniu wyroku.

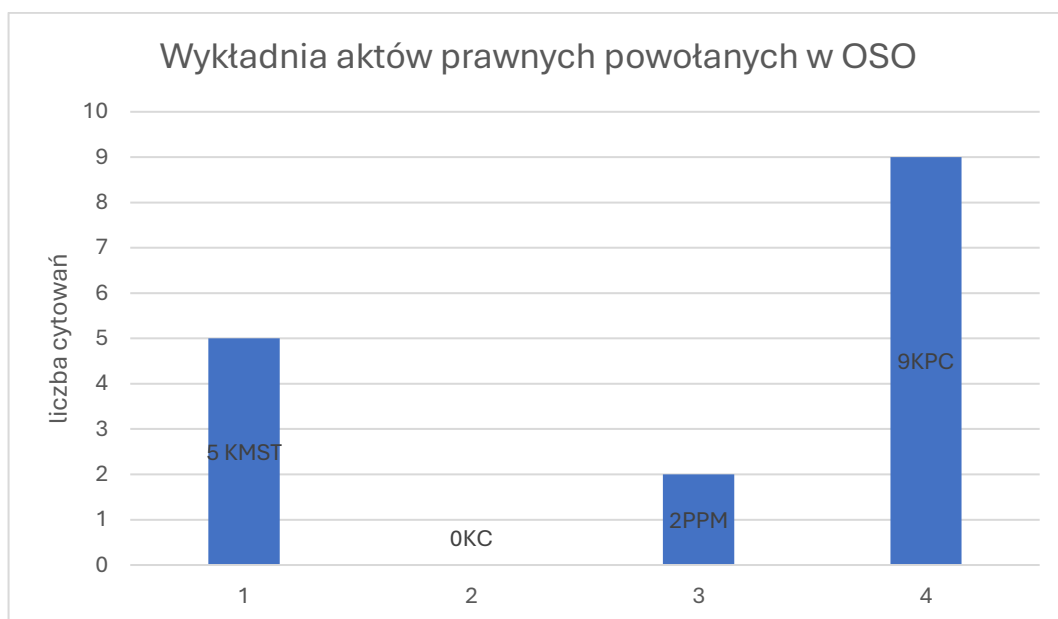
Tabela nr 2: Analiza stosowania zasad art. 7 ust. 1 KMST przez sądy okręgowe 2014–2018.

Zastosowanie KMST	Odniesienie do zasad Konwencyjnych art. 7 ust. 1 KMST	Odniesienie do innych „zasad”	Uwzględnienie poglądów doktryny krajowej dot. KMST	Uwzględnienie nie orzecznictwa krajowego	Uwzględnienie poglądów orzecznictwa międzynarodowego
25 orzeczeń	2/25	9/25	4/25	9/25	1/25

5.12.1.3 Powołanie poglądów doktryny i orzecznictwa w Orzecznictwie Sądów Okręgowych

W tej samej grupie 25 orzeczeń badano odniesienie do orzecznictwa krajowego w uzasadnieniu sądów okręgowych. Celem badania było ustalenie na ile orzeczenia posiadają walor hermeneutyczny tj. wnioskowanie w nich zawarte jest przekonujące dla odbiorcy-interpretatora umowy międzynarodowej sprzedaży towarów. Przejawami hermeneutyki w stosowaniu prawa jest poparcie rozstrzygnięcia możliwie szeroką argumentacją taką, jak odniesienie do dorobku orzecznictwa krajowego i międzynarodowego. W badanej grupie uzasadnienie rozstrzyganych kwestii poparto cytowaniem orzecznictwa w 9 przypadkach. Wynik tej analizy przedstawia wykres nr 1.

²⁸⁹ Wyrok SO w Rzeszowie VI Ga 168/18 z 2 sierpnia 2016 r.



Wykres nr 1: Liczba odniesień do wykładni danego aktu prawnego w uzasadnieniu w grupie wyroków sądów okręgowych powołujących argument z orzecznictwa w uzasadnieniu.

Analiza przedmiotu cytowanych orzeczeń wykazuje, że w 5 z nich powoływana jest wykładnia krajowa KMST. Pozostałe cytowane orzeczenia dotyczą Kodeksu postępowania cywilnego (we wszystkich 9 przypadkach) oraz Prawa prywatnego międzynarodowego (w dwóch). Odwołania do Kodeksu postępowania cywilnego następują w zakresie kwestii proceduralnych tj. sposobu oceny dowodów. W tej grupie powoływane są wyłącznie argumenty z orzecznictwa Sądu Najwyższego. Taka proporcja cytowań w analizowanej grupie wskazuje na opisaną w nauce odkształcenie od postulowanej normami wykładni polegającą na „asymetrii proceduralnej”²⁹⁰. W ramach tego zjawiska sąd, korzystając z dyskrecyjnej władzy, uzasadnia wyrok na płaszczyźnie, która w jego ocenie pozwoli mu na obronienie rezultatu przyjętej wykładni²⁹¹.

Analizując przedmiot cytowanych orzeczeń, w 4 przypadkach powołano wyłącznie orzecznictwo związane z Kodeksem postępowania cywilnego, w 3 – Kodeks postępowania cywilnego i KMST, w 2 – Kodeks postępowania cywilnego, KMST i Prawo prywatne międzynarodowe. Nie występuje powołanie argumentów z wykładni Kodeksu cywilnego.

Użycie w analizowanym zbiorze orzeczeń poglądów doktryny krajowej związanej z wykładnią KMST znaleziono w 4 przypadkach. W omawianej grupie nie znajdują się orzeczenia, które cytowałyby jednocześnie wykładnię krajową Konwencji oraz poglądy doktryny krajowej związane z jej wykładnią.

²⁹⁰ T. Nowak-Far, T. Grzybowski: *Model ekonomicznej analizy...*, s. 44.

²⁹¹ Idem, s. 44.

5.12.2 Orzecznictwo Sądów Apelacyjnych

Badanie obejmuje 43 prawomocne orzeczenia sądów apelacyjnych²⁹². Pierwsze z omawianych orzeczeń zapadło 22 stycznia 2009 roku²⁹³, ostatnie 16 kwietnia 2019 roku²⁹⁴. Orzeczenia rozstrzygnięte na podstawie Konwencji zakończone w sądach apelacyjnych Wrocławia, Lublina i Rzeszowa nie zostały umieszczone w bazie bądź strony, poddając spór pod rozstrzygnięcie, wyłączyły stosowanie Konwencji²⁹⁵. Dwa z omawianych orzeczeń zapadły w toku rozpoznawania sprawy umieszczonych z BM.

Tabela nr 3: Analiza stosowania zasad art. 7 ust. 1 KMST przez sądy apelacyjne 2009–2018.

Zastosowanie KMST	Odniesienie		Uwzględnienie			
	do zasad konwencyjnych art. 7 ust. 1 KMST	do innych „zasad”	poglądów doktryny krajowej dot. KMST	orzecznictwa krajowego	poglądów doktryny międzynarodowej	poglądów orzecznictwa międzynarodowego
43 orzeczenia	4/43	21/43	5/43	25/43	1/43 ²⁹⁶	3/43

5.12.2.1 Pojęcie zasady prawa w Orzecznictwie Sądów Apelacyjnych

Pojęcie zasady jest stosowane przez sądy w różnych znaczeniach. Wniosek ten wynika z analizy 21 przypadków powołania pojęcia zasady w uzasadnieniu orzeczenia. W 22 na 43 omawiane przypadki koncepcja „zasady prawa” nie została powołana w treści uzasadnienia wyroku. W ramach odniesienia się do pojęcia zasady w 4 przypadkach dotyczyło to kwestii zasad oceny procesu dowodzenia określonego art. 233 k.p.c., w pozostałych stanowiło odniesienie do pojęcia zasad stworzonych przez sąd *ad hoc* na potrzeby rozstrzygnięcia. Wszystkie omawiane powołania zasad dotyczą rezultatu wykładni norm prawa krajowego.

²⁹² Badanie obejmuje rozstrzygnięcia Sądów Apelacyjnych z Białegostoku, Warszawy, Poznania, Gdańska, Łodzi, Katowic, Krakowa, Szczecina.

²⁹³ Wyrok SA Katowice V ACa 551/08 z 22 stycznia 2009 r.

²⁹⁴ Wyrok SA Warszawa VII AGa 1093/18 z 16 kwietnia 2019 r.

²⁹⁵ Wyrok SA Wrocław I ACa 66/12 z 21 lutego 2012 r.

²⁹⁶ Wyrok SA w Gdańsku V ACa 422/12 z 25 października 2012 r.

5.12.2.2 Powołanie art. 7 ust. 1 KMST w Orzecznictwie Sądów Apelacyjnych

Odniesienie wprost do zasad zawartych w art. 7 ust. 1 KMST występuje bezpośrednio w 4 z ogółu badanych w tej instancji 43 uzasadnień. W tej grupie w dwóch uzasadnieniach

Orzeczenia, w których powołuje się treść zasad wykładni Konwencji, są powieleniem wskazówek Sądu Najwyższego udzielonych w toku instancji³⁰¹ bądź powołaniem treści normy bez szerszej analizy³⁰². W dwóch przypadkach z omawianej grupy sąd dokonał wykładni dobrej wiary, powołując się na jej umieszczenie w art. 7 ust. 1 KMST³⁰³. W treści uzasadnień w badanym orzecznictwie brak, podobnie jak w orzecznictwie sądów okręgowych, rozważania kontekstu międzynarodowego czy rozpatrzenia stosowania danej normy w państwach konwencyjnych.

5.12.2.3 Powołanie poglądów doktryny i orzecznictwa w Orzecznictwie Sądów Apelacyjnych

W poszukiwaniu odwołań, ujawnionych w treści uzasadnień, argumentów z orzecznictwa i doktryny sądy; w 25 sprawach brano pod uwagę orzeczenia wyłącznie Sądu Najwyższego. W 5 przypadkach powoływały poglądy doktryny krajowej związanej z wykładnią Konwencji. Ten wskaźnik sugeruje wyraźną dominację argumentów z wykładni sądów krajowych nad poglądami doktryny w formułowaniu uzasadnień wyroków.

Analiza orzeczeń podanych w uzasadnianiu rozstrzygnięć wskazuje, że w 8 na 25 rozstrzygnięć podnoszono argument związany z wykładnią KMST. Pozostałe argumenty z wykładni dotyczyły: w 7 przypadkach Kodeksu cywilnego, w 3 – Prawa prywatnego międzynarodowego, oraz w 16 – Kodeksu postępowania cywilnego. Sięgnięcie po argument z wykładni Kodeksu cywilnego miało uzasadnić utrzymanie w mocy ustaleń sądu I instancji, który nie uwzględnił KMST w podstawie rozstrzygnięcia³⁰⁴ lub powołał normy KMST „blankietowo”³⁰⁵. Dodatkowo odniesienie do Kodeksu cywilnego wiązało się z rozpatrzeniem zarzutów apelacji³⁰⁶.

Podobnie jak w przypadku OSO badanie OSA ujawnia dominację powoływania argumentów związanych z wykładnią Kodeksu postępowania cywilnego względem innych ustaw.

³⁰¹ Wyrok SA w Białymstoku I ACa 154/15...

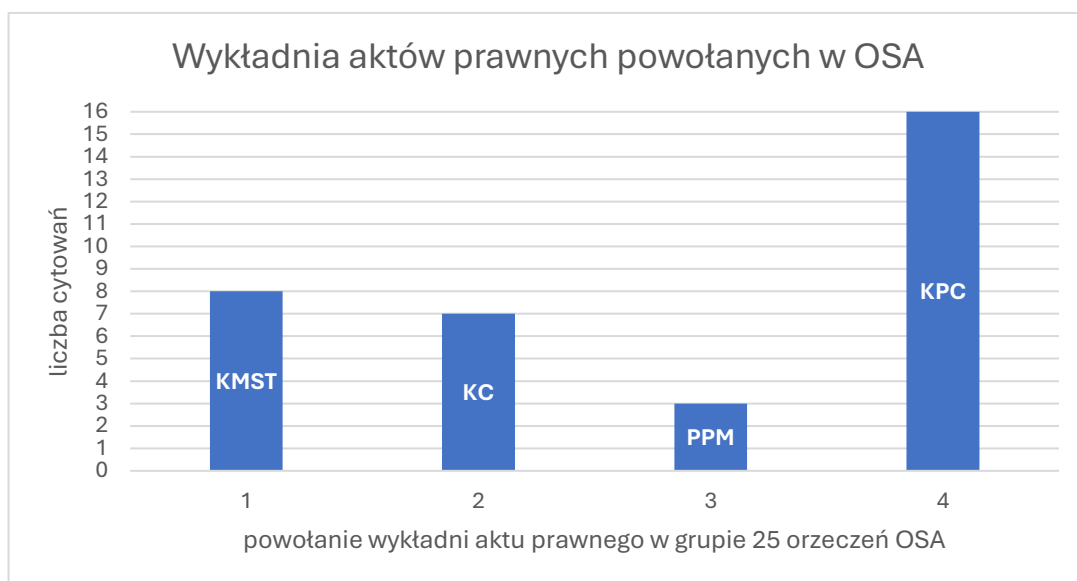
³⁰² Wyrok SA w Białymstoku I ACa 637/14 z 19 grudnia 2014 r.

³⁰³ Wyrok SA w Katowicach I ACa 410/12 z 5 września 2012, Wyrok SA w Katowicach V ACa 204/12...

³⁰⁴ SA w Białymstoku I ACa 715/16, SA w Białymstoku I ACa 154/15...; SA w Gdańsku V ACa 422/12...

³⁰⁵ SA Łódź I ACa 1241/13...

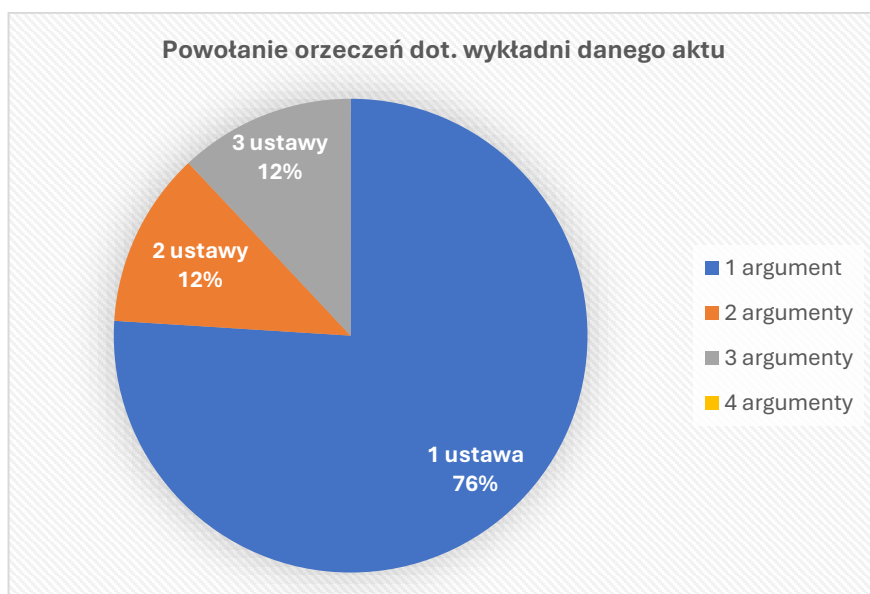
³⁰⁶ SA Katowice V ACa 551/08...; SA Szczecin I ACa 637/12...



Wykres nr 2: Liczba odniesień do wykładni danego aktu prawnego w uzasadnieniu w grupie wyroków sądów apelacyjnych powołujących argument z orzecznictwa w uzasadnieniu.

Analiza orzecznictwa sądów apelacyjnych uwzględnia liczbę aktów prawnych, powoływanych w wykładni przez sądy, by uzasadnić wyrok. W grupie 25 rozstrzygnięć w 19 przypadkach powołano wykładnię jednego aktu, spośród stosowanych dla rozstrzyganej materii (tj. KMST, KC, KPC i PPM). W 3 orzeczeniach powołano argument z wykładni 2 ustaw mogących znaleźć zastosowanie w sprawie (dwukrotnie dot. wykładni KMST i KPC, jednokrotnie KC i PPM). W 3 kolejnych orzeczeniach powołano wykładnię 3 ustaw (dwukrotnie KC, KMST i PPM oraz jednokrotnie KMST, KC i KPC). W żadnym z rozstrzygnięć nie powołano orzeczeń stanowiących przykład wykładni czterech wskazanych ustaw. Odzwierciedla to poniższy wykres kołowy.

Podobnie jak w przypadku orzeczeń sądów okręgowych, ustalenie liczby powoływanych odniesień do możliwych w analizowanym orzeczeniu wykładni ustaw uznaję za konieczne do ustalenia, na ile w badanym zbiorze uzasadnienia są dobrze uargumentowane. Jest to realizacja celu płynącego z założeń hermeneutyki. W tych ramach uzasadnienie jest prawidłowe, jeśli podejmuje się wyjaśnienia wszystkich spornych kwestii. Poszukiwania argumentów zawężam do tych orzeczeń, w których powołano orzecznictwo na poparcie przyjętego rezultatu.



Wykres nr 3: Procent powołanych w uzasadnieniach OSA argumentu z wykładni danej ustawy w grupie orzeczeń powołujących wykładnię ustaw w uzasadnieniu.

5.13 Orzecznictwo Sądu Najwyższego

5.13.1 Rola Sądu Najwyższego w wykładni KMST

Wyniki badania orzecznictwa sądów powszechnych wskazują, że zasadniczym czynnikiem wpływającym na użyte argumenty i ostateczne rozstrzygnięcie, ujawnione w uzasadnieniu wyroku, jest rezultat wykładni zaprezentowany przez Sąd Najwyższy. Argument ten jest powoływany przez prawomocne rozstrzygnięcia sądów okręgowych w 9 z 25 przypadków oraz w 25 z 43 uzasadnień wyroków sądów apelacyjnych. Orzeczenia Sądu Najwyższego mają tu najistotniejsze znaczenie. Wynika to zarówno z liczby cytowanych orzeczeń, ale również z umiejscowienia proceduralnego³⁰⁷ oraz systemowego³⁰⁸ Sądu Najwyższego w organach wymiaru sprawiedliwości.

5.13.2 Charakterystyka wykładni KMST w OSN

Postępowanie przed Sądem Najwyższym ma określoną charakterystykę, na którą składają się:

³⁰⁷ Jako organu badającego prawidłową wykładnię zapadłych orzeczeń w ramach skarg kasacyjnych.

³⁰⁸ Art. 1 pkt. 1 a., Ustawa o Sądzie Najwyższym z dnia 8 grudnia 2017 r. Dz.U. 2018 poz. 5.

— czas postępowania – od wpłynięcia pozwu do prawomocnego zakończenia, w oparciu o analizę źródłową akt, sprawy rozpatrywane są przez blisko 10 lat³⁰⁹, minimalny czas trwania sporu z udziałem SN to 4 lata³¹⁰;

— powoływanie się na zasady konwencyjne, w 33% badanych przypadków, brak przy tym powszechnie przyjętej wykładni zasad z art. 7 ust. 1 KMST;

— brak jednolitej linii orzeczniczej co do oceny skutków niezastosowania Konwencji w trakcie postępowania rozpoznawczego przed Sądem I instancji³¹¹;

— wielokrotne rozpoznawanie, w toku instancji, tej samej sprawy przez Sąd Najwyższy³¹²;

— treść uzasadnień statystycznie rzadko znajduje odniesienie do standardów zewnętrznych prawa³¹³, realizowanych poprzez uwzględnienie poglądów doktryny i orzecznictwa międzynarodowego.

Orzecznictwo Sądu Najwyższego odzwierciedla problemy z zastosowaniem KMST, które uwydatniły się w pracy sądów powszechnych. Na początku drugiej dekady XXI wieku przejawiała się ona na dwóch płaszczyznach – kwalifikacji umowy jako międzynarodowej sprzedaży³¹⁴ oraz jej prawidłowej wykładni.

Orzecznictwo SN wypracowało sposób wykładni Konwencji³¹⁵, który uznaje za prawidłowe ustalenia znaczenia wieloznacznych norm Konwencji poczynione na podstawie wyłącznie norm prawa krajowego.

W OSN obowiązuje model stosowania prawa, w którym sąd z urzędu ustala podstawę prawną rozstrzygnięcia³¹⁶. Wiąże się to z ustanowioną przez SN zasadą, zgodnie z którą sąd odwoławczy zobligowany jest rozpoznać tylko zarzuty dotyczące prawa procesowego³¹⁷.

Obowiązujący model wykładni podlega zmianom. W najnowszym orzecznictwie zaakcentowano wymóg pogłębionej wykładni aktu: „Poprzestanie przez sąd drugiej instancji w tym

³⁰⁹ Wyrok SN V CSK 441/06 z 28 lutego 2007 r.; Wyrok SN V CSK 63/08 z 9 października 2008 r.; Wyrok SN V CSK 91/11 z lutego 2012 r.; Wyrok SN V CSK 254/14 z 20 stycznia 2015 r.

³¹⁰ Wyrok SN IV CSK 662/16 z 13 września 2017 r.

³¹¹ Przykładowo inna ocena skutków niezastosowania KMST, jako podstawy do uchylenia wyroku wobec nierozpoznania istoty sprawy: Wyrok SN IV CSK 662/16 z 13 września 2017 r.; Postanowienie SN I CZ 48/19 z 25 czerwca 2019 r.; odmiennie: Wyrok SN I CSK 219/13 z 6 lutego 2014 r.

³¹² Wyrok SN V CSK 441/06 z 28 lutego 2007 r.; Wyrok SN V CSK 63/08 z 9 października 2008 r.; Wyrok SN V CSK 91/11 z 8 lutego 2012 r.; Wyrok SN V CSK 254/14 z 20 stycznia 2015 r.; Wyrok SN V CSK 456/06 z 11 maja 2007 r.

³¹³ W omawianym kontekście za takie zasady z art. 7 ust. 1 KMST uznaje definicja standardów zewnętrznych i wewnętrznych: Matczak M.: *Summa iniuria. O błędzie formalizmu w stosowaniu prawa*. Warszawa 2007, s. 36.

³¹⁴ Przykładowo: Wyrok SN II CSK 155/13 z 4 grudnia 2013 r.

³¹⁵ Wyrok SA w Białymstoku I ACa 715/16 z 25 stycznia 2017 r.

³¹⁶ Postanowienie SN III CZP 62/02 z 4 października 2012 r.

³¹⁷ Uchwała 7 sędziów SN III CZP 49/07 z 31 stycznia 2008 r.

zakresie na ogólnych twierdzeniach i powołanie treści przepisów Konwencji, uniemożliwia odparcie zarzutów podniesionych w skardze kasacyjnej”³¹⁸. Ustanowienie takiego standardu proceduralnego nie odnosi się do stosowania art. 7 ust. 1 KMST, w szczególności uwzględnienia w procesie poszukiwania znaczenia norm aktu z rozważaniem argumentów z doktryny i orzecznictwa konwencyjnego³¹⁹.

5.13.2.1 Statystyki rozstrzygania spraw w Orzecznictwie Sądu Najwyższego

Omówienie wyroków Sądu Najwyższego ma kluczowe znaczenie dla ustalenia sposobu zastosowania zasad konwencyjnych. Wynika to z faktu, że decyzje tego sądu są statystycznie najczęściej występującym instrumentem kształtującym orzecznictwo.

W bazie prowadzonej dla Sądu Najwyższego³²⁰ spośród ogółu opublikowanych 178 252 orzeczeń (dane na dzień 23 marca 2025 r.) 19 dotyczy KMST. Zapadły one w latach 2005–2023. W tak ustalonej grupie rozstrzygnięć 72% z nich (13 przypadków) uwzględniało skargę – uznano, że zaistniały przesłanki do uchylania zapadłego orzeczenia. W 4 przypadkach skargę oddalono (22%), a w jednym zmieniono w części wyrok (6%). W porównaniu z ogólną statystyką znacząco częściej uchylano prawomocne rozstrzygnięcie – w latach 2005–2023 według statystyki dla Izby Cywilnej Sądu Najwyższego – 37% orzeczeń uchylono, w 31% przypadków skargę oddalono. Wyrok zmieniono w 2,4% spraw³²¹.

W analizowanych zbiorach krajowych – dot. Sądu Najwyższego i zagranicznych bazach powiela się 10 orzeczeń. Nie są umieszczane w żadnej z dostępnych baz orzeczenia pozostające w instancyjnym związku z powołanymi sprawami. W przypadku spraw wielokrotnie uchylanych do ponownego rozpoznania dotarcie do treści udostępnionych w archiwach sądu ma istotne znaczenie dla charakterystyki przyjętej wykładni³²².

5.13.3 Pojęcie zasady prawa w Orzecznictwie Sadu Najwyższego

³¹⁸ Wyrok SN IV CSK 654/18 z 17 października 2019 r.

³¹⁹ Wyrok SN II CSK 783/14 z 17 września 2015 r., Wyrok SN IV CSK 662/16 z 13 września 2017 r.

³²⁰ <https://www.sn.pl/wyszukiwanie/SitePages/orzeczenia.aspx> [dostęp: 23.03.2025].

³²¹ Dane w liczbach to z ogółu 18 379 przyjętych do rozpoznania skarg kasacyjnych (kasacji), w latach 2005–2023 załatwiono sprawy poprzez: oddalenie 5781 kasacji i skarg kasacyjnych, zmianę 441, uchylenie 6848. pozostała liczba spraw nie została rozstrzygnięta bądź załatwioną sprawę w „inny sposób” https://www.sn.pl/sprawy/SitePages/Statystyki_ruchu_spraw.aspx?ListName=Statystyka_Izba_Cywilna [dostęp: 24.03.2025].

³²² Przykładowo *Coke fuel case*: Wyrok SN V CSK 441/06 z 28 lutego 2007 r.; Wyrok SN V CSK 63/08 z 9 października 2008 r.; Wyrok SN V CSK 91/11 z 8 lutego 2012 r.; Wyrok SN V CSK 254/14 z 20 stycznia 2015 r.; *Shoe leather case*: Wyrok SN z 11 maja 2007 r., V CSK 456/06.

Grupa badanych wyroków OSN obejmuje 19 orzeczeń. Odwołanie w uzasadnieniach wyroków do pojęcia zasad z art. 7 ust. 1 występuje w 6 przypadkach³²³. Powołanie pojęcia zasady w innym niż konwencyjne znaczenie występuje w 8 badanych uzasadnieniach³²⁴. Zasady te odnosiły się do kwestii proceduralnych, tj. „zasady postępowania kasacyjnego”³²⁵, „zasady działania przez sąd z urzędu przy poszukiwaniu prawa właściwego”³²⁶ czy zasady „apelacji pełnej” przy rozpoznawaniu spraw przed sądami powszechnymi³²⁷. W jednym przypadku sąd powołuje pojęcie zasady zarówno odnosząc się do KMST, jak i do prawa krajowego³²⁸. Powołanie pojęcia normy naczelnej dotyczy różnych kwestii związanych z krajowym aspektem wykładni tj. zasady oficjalności doręczeń³²⁹, zasady walutowości³³⁰, czy też zasady znajomości prawa z urzędu tj. *facta probantur iura novit curia*³³¹. W orzecznictwie z lat 2021–2022 powoływano zasady dotyczące krajowego porządku wykładni³³². Warto podkreślić, że w 4 badanych uzasadnieniach³³³ nie występują odniesienia do żadnego ze źródeł mających na celu poparcie przyjętej wykładni tj. doktryny i orzecznictwa zarówno krajowego, jak i zagranicznego. W tej grupie w jednym przypadku³³⁴ powołuje się art. 7 ust. 1 KMST jako podstawę przyjętej wykładni.

5.13.4 Powołanie art. 7 ust. 1 KMST w Orzecznictwie Sądu Najwyższego

W grupie 6 orzeczeń w których uzasadnieniach Sąd Najwyższy odniósł się bezpośrednio do zasad umieszczonych w art. 7 ust. 1 KMST, w 6 przypadkach odwołał się do źródeł międzynarodowych, wskazując zarówno na orzecznictwo konwencyjne i poglądy doktryny międzynarodowej³³⁵. W grupie orzeczeń powołujących analizowane zasady konwencyjne

³²³ Wyroki SN: V CSK 441/06 z 28 lutego 2007 r., V CSK 456/06 z 11 maja 2007 r., V CSK 63/08 z 9 października 2008 r., I CSK 105/08 z 17 października 2008 r., V CSK 91/11 z 8 lutego 2012 r., V CSK 254/14 z 20 stycznia 2015 r.

³²⁴ Wyroki SN: II CK 385/04 z 10 lutego 2005 r., II CSK 60/07 z 9 maja 2007 r., V CSK 63/08 z 9 października 2008 r., IV CSK 654/18 z 17 października 2019 r., III CSKP 97/21 z 11 sierpnia 2021 r., II CSKP 126/22 z 11 grudnia 2022 r.

³²⁵ Wyrok SN II CK 385/04...

³²⁶ Wyrok SN II CSK 60/07 z 9 maja 2007 r.

³²⁷ Wyrok SN IV CSK 662/16...

³²⁸ Wyrok SN V C CSK 63/08...

³²⁹ Wyrok SN IV CSK 654/18 z 17 października 2019 r.

³³⁰ Wyrok V CSK 63/08 z 9 października 2008 r.

³³¹ Wyrok SN II CSK 60/07 z 9 maja 2007 r.

³³² Wyrok SN II CSKP 126/22...

³³³ Wyroki SN: V CSK 91/11, IV CSK 331/08, III CSK 103/05, II CK 385/04.

³³⁴ Wyrok SN V CSK 91/11...

³³⁵ Wyroki SN: V CSK 456/06..., V CSK 63/08..., I CSK 105/08...

wprost w pojedynczych przypadkach sąd odniósł się wyłącznie do doktryny międzynarodowej³³⁶ lub orzecznictwa międzynarodowego³³⁷.

W dwóch omawianych przypadkach sąd odniósł się pośrednio do art. 7 ust. 1 KMST, pozyskując dla przyjętej wykładni argumenty z orzecznictwa międzynarodowego³³⁸, nie wskazał przy tym normatywnego źródła takiego powołania. Również w jednym z badanych przypadków – mimo odniesienia wprost do zasad konwencyjnych – sąd nie podał w uzasadnieniu żadnego źródła międzynarodowego (ani doktryny, ani orzecznictwa) na poparcie przyjętego rezultatu wykładni³³⁹. Taki rodzaj argumentacji to blankietowe powołanie zasad – bez wpływu na treść przyjętej wykładni.

Zasady uwzględniania międzynarodowego charakteru i potrzeba dążenia do jednolitego stosowania aktu nie zostały powołane wprost w żadnym z badanych uzasadnień. Mimo dostrzeżenia ich w treści normy art. 7 ust 1 Konwencji wskazane zasady były jedynie przedmiotem jednostkowej wzmianki w uzasadnieniu³⁴⁰. Sąd Najwyższy podjął próbę wykładni zasady dobrej wiary w handlu międzynarodowym, brak jednak w tym względzie jednolitej linii orzeczniczej³⁴¹.

5.13.4.1 Zasada dobrej wiary w handlu międzynarodowym w orzecznictwie Sądu Najwyższego

Zasada dobrej wiary w handlu międzynarodowym spośród trzech norm zawartych w art. 7 ust. 1 KMST pełni eksponowaną rolę. Wynika to z faktu, że tylko ta zasada była przedmiotem wykładni w orzecznictwie. W 2007 roku zapadło rozstrzygnięcie – jeden z czterech wyroków Sądu Najwyższego z wydanych w sprawie nazwanej zbiorczo *Coke Fuel Case*³⁴². W uzasadnieniu dostrzeżono istotność zasady dobrej wiary w handlu międzynarodowym: „Unormowana w art. 7 ust. 1 Konwencji zasada ochrony dobrej wiary, jak wynika z brzmienia tego przepisu, jest przede wszystkim dyrektywą wykładni postanowień Konwencji odgrywającej, ze względu na swój zasięg w międzynarodowym obrocie towarami, podstawowe znaczenie”.

³³⁶ Wyrok SN V CSK 254/14 z 20 stycznia 2015 r.

³³⁷ Wyrok SN V CSK 441/06 z 28 lutego 2007 r.

³³⁸ Wyrok SN II CSK 603/16..., Wyrok SN III CSKP 97/21 z 11 sierpnia 2021 r.

³³⁹ Wyrok SN V CSK 91/11...

³⁴⁰ Wyrok SN V CSK 456/06 z 11 maja 2007 r.

³⁴¹ Wyrok SN V CSK 63/08 z 9 października 2008 r., odmiennie Wyrok SN 456/06 z 11 maja 2007 r.

³⁴² Wyrok SN V CSK 441/06 z 28 lutego 2007 r.

W dalszej części uzasadnienia Sąd wskazuje na relacje postulatów dobrej wiary w handlu międzynarodowym i norm szczególnych Konwencji: „Przepis art. 79 w wyważony sposób może zapewnić sprawiedliwość kontraktową, jak i bezpieczeństwo obrotu i dlatego w zasadzie wyłącza stosowanie art. 7 ust. 1 Konwencji, zwłaszcza, że klauzula generalna dobrej wiary jest ze względu na poziom swej ogólności mało przydatna dla stosującego prawo. Nie można jednak wykluczyć, na zasadzie całkowitego wyjątku, zastosowania zasady dobrej wiary dopiero w wypadku, gdyby ochrona strony umowy na podstawie wyżej zasygnalizowanych unormowań szczegółowych Konwencji okazałaby się niewystarczająca”.

Zaproponowana wykładnia art. 7 ust. 1 jest wybiórcza. Norma ta została potraktowana jako potwierdzenie rezultatu wykładni norm szczegółowych, a nie jako norma nakazująca określony sposób jej dokonania. Sąd stwierdził: „odwołanie się do ochrony dobrej wiary, nie może oznaczać uwolnienia strony od skutków związanych z normalnym ryzykiem gospodarczym, jako konsekwencją dobrowolnie przyjętego zobowiązania”³⁴³.

Tak zarysowana metoda wykładni powoduje, że wykładnia jest przeprowadzona wadliwie. Sąd interpretuje normę-zasadę fragmentarycznie – akcentując wykładnię dobrej wiary, pomija zarówno jej międzynarodowy aspekt, jaki i pozostałe postulaty art. 7 ust. 1 KMST.

Dalszym przejawem wypaczenia treści normy jest zrównanie pojęć „zasady prawa” z pojęciem „klauzuli generalnej”^{344, co} powoduje marginalizację w procesie wykładni art. 7 ust. 1 Konwencji. Wypada wskazać, że takie nadanie znaczenia omawianej normie stanowi naruszenie reguł wykładni – *argumentum a rubrica* oraz zakazu wykładni *per non est*³⁴⁵.

Inne znaczenie zasady dobrej wiary w handlu międzynarodowym przyjęto w uzasadnieniu wyroku z dnia 11 maja 2007 roku, gdzie wskazano: „warto zwrócić uwagę na możliwość dokonania bardziej elastycznej oceny prawnej sporu na podstawie zasady dobrej wiary w handlu międzynarodowym (art. 7 ust. 1 *in fine* Konwencji) [...] stan rzeczy może przemawiać za rozważeniem potrzeby odwołania się do zasady dobrej wiary, która nie pozwala, aby wierzyciel otrzymał to, co sam powinien oddać dłużnikowi jako wynagrodzenie wyrządzonej mu szkody”³⁴⁶.

³⁴³ Wyrok SN V CSK 91/11 z 8 lutego 2012 r. Wyrok SN V CSK 441/06 z 28 lutego 2007 r.

³⁴⁴ Klauzula generalna a zasada prawa to nie są synonimy, por. L. Leszczyński, G. Maroń: *Pojęcie i treść zasad prawa oraz generalnych klauzul odsyłających. Uwagi porównawcze*. „Annales Universitatis Mariae Curie Skłodowska” 2013/1, vol. LX, s. 83 i passim.

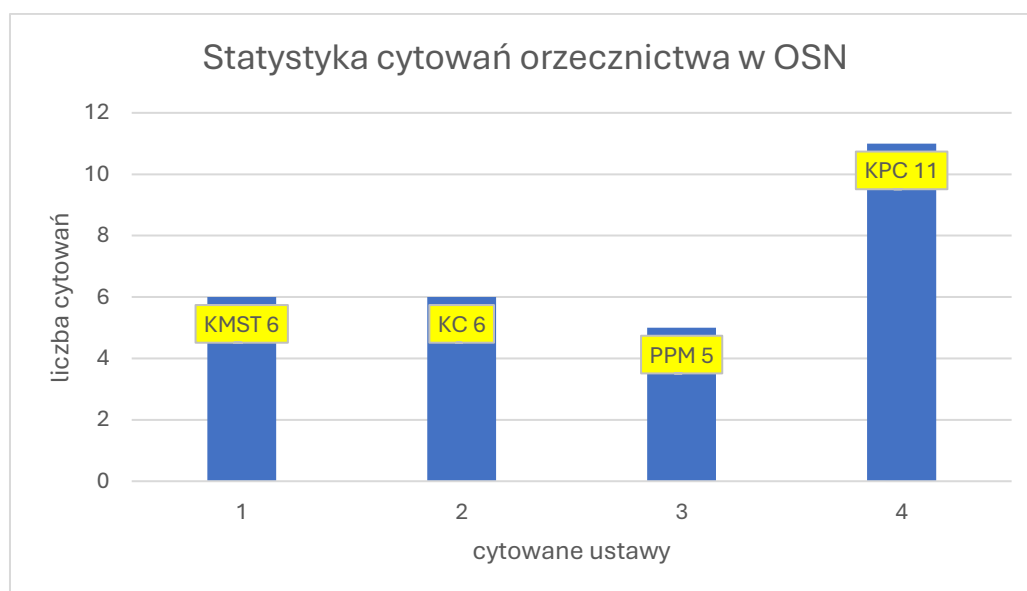
³⁴⁵ L. Morawski: *Wykładnia w orzecznictwie sądów. Komentarz*. Toruń 2002, s. 150, 198.

³⁴⁶ Wyrok SN V CSK 456/06 z 11 maja 2007 r.

Niezależnie od sposobu wykładni jest ona traktowana apragmatycznie – sądy postulują zastosowanie zasady do oceny rezultatu wykładni³⁴⁷. Jest to odmienny postulat od tego, który wynikał z prac legislacyjnych, gdzie podnoszono, aby zasady konwencyjne stosowane były na każdym etapie wykładni, a więc – zgodnie z terminologią teorii prawa – pragmatycznie³⁴⁸.

5.13.4.2 Powołanie poglądów doktryny i orzecznictwa OSN

W ramach powoływanych w treści uzasadnienia argumentów Sąd Najwyższy odniósł się do literatury krajowej w 5 przypadkach³⁴⁹, a do orzecznictwa krajowego w 14³⁵⁰. Analiza treści powołanych w rozstrzygnięciu wykładni ustaw wskazuje, że w 6 sytuacjach powołano argumenty z orzecznictwa dot. KMST, a w pozostałych: Kodeks cywilny (6), Prawo prywatne międzynarodowe (5). W 11 orzeczeniach powołano wykładnię Kodeksu postępowania cywilnego. Dane te przedstawia wykres nr 4.



Wykres nr 4: Liczba odniesień do wykładni danego aktu prawnego w uzasadnieniu w grupie wyroków SN powołujących argument z orzecznictwa w uzasadnieniu.

³⁴⁷ Por. r. II pracy,

³⁴⁸ Por. r. I pracy.

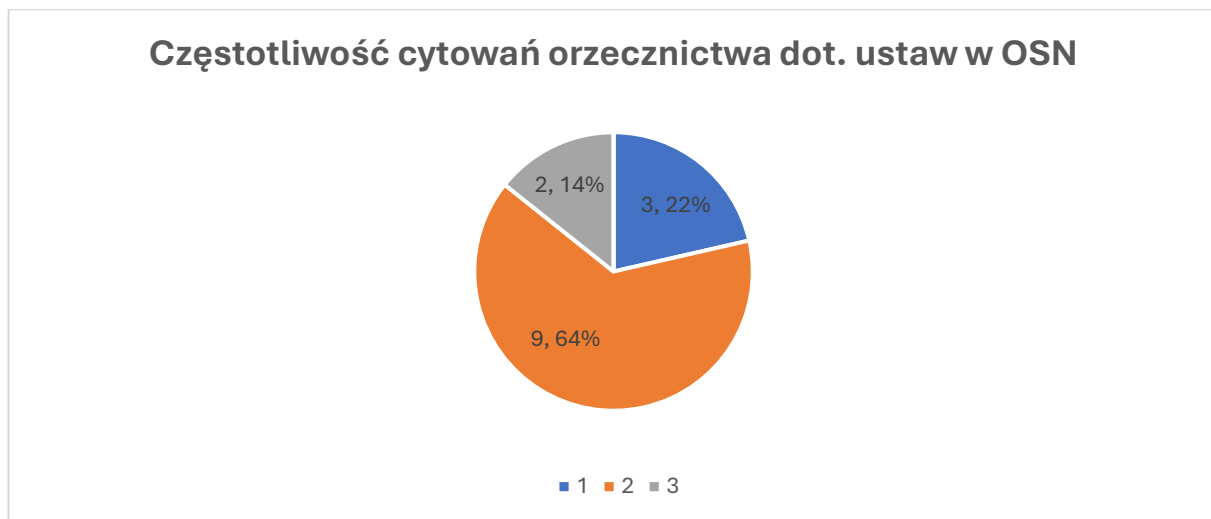
³⁴⁹ Wyroki SN: IV CSK 654/18..., II CSK 603/16..., I CSK 105/08..., V CSK 63/08..., V CSK 456/06.

³⁵⁰ Wyroki SN: V CSK 441/06 z 28 lutego 2007 r.; V CSK 456/06 z 11 maja 2007 r.; V CSK 63/08 z 9 października 2008 r.; I CSK 105/08 z 17 października 2008 r.; II CSK 603/16 z 2 czerwca 2017 r., III CSKP 97/21 z 11 sierpnia 2021 r., II CSKP 126/22 z 1 grudnia 2022 r., II CSKP 1680/22 z 22 listopada 2023 r.

W 9 rozstrzyganych przypadkach następuje odwołanie do uzasadnień dotyczących wykładni dwóch ustaw. Na tę grupę składają się:

- trzy odniesienia do Kodeksu postępowania cywilnego (KPC) i Kodeksu cywilnego (KC),
- dwa do KPC i KMST oraz kolejne dwa do KPC i PPM,
- po jednym odniesieniu odpowiednio do KPC i KC oraz PPM i KMST.

W trzech przypadkach SN powołuje orzeczenia dot. jednej ustawy (KMST, KPC lub KSH), w dwóch uzasadnieniach Sąd odnosi się do orzecznictwa dotyczącego trzech aktów normatywnych (dwukrotnie: KPC, KMST, PPM) i (KPC, KC, PPM). Brak przy tym orzeczeń powołujących się na wszystkie cztery ustawy (KMST, PPM, KC(KSH), KPC). Dane te oddaje poniższy wykres kołowy nr 5.



Wykres nr 5: Wyrażona w procentach względem całej grupy orzeczeń powołujących argument z orzecznictwa krajowego ilość ujętych w orzeczeniu argumentów z wykładni możliwych do zastosowania ustaw.

5.13.4.3 Powołanie orzecznictwa i doktryny międzynarodowej w OSN

Dorobek nauki i judykatury pochodzący z zagranicznych źródeł znajduje odzwierciedlenie w OSN częściej w niż w orzecznictwie sądów powszechnych. W 6 na 19 przypadków³⁵¹ Sąd Najwyższy bierze pod uwagę orzecznictwo międzynarodowe. Powołanie się na poglądy

³⁵¹ Wyrok SN II CSK 603/16 z 2 czerwca 2017 r.; Wyrok SN V CSK 456/06 z 11 maja 2007 r.; Wyrok SN V CSK 441/06 z 28 lutego 2007 r.; Wyrok SN I CSK 105/08 z 17 października 2008 r.; Wyrok SN V CSK 63/08 z dnia 9 października 2008 r., Wyrok SN III CSKP 97/21 z 11 sierpnia 2021 r.

doktryny międzynarodowej poświęcone Konwencji występuje w 6 przypadkach³⁵². Tylko w jednym przypadku SN cytuje orzecznictwo międzynarodowe powołując art. 7 ust. 1 KMST, nie powołuje orzecznictwa krajowego³⁵³.

Tabela nr 4: Analiza stosowania zasad art. 7 ust. 1 KMST przez Sąd Najwyższy (lata 2005–2023).

	Sygnatura akt	Odniesienie		Uwzględnienie			
		do zasad art. 7 ust. 1 KMST	do innych „zasad”	poglądów doktryny krajowej dot. KMST	orzecz. krajowego	doktryny międzynarodowej	orzecz. międzynarodowego
1.	II CSKP 1680/22 z 22 listopada 2023 r.	0	0	0	1	0	0
2.	II CSKP 126/22 z 1 grudnia 2022 r.	0	1	0	1	0	0
3.	III CSKP 97/21 z 11 sierpnia 2021 r.	0	1	0	1	1	1
4.	IV CSK 654/18 wyrok SN z 17 października 2019 r.	0	1	1	1	0	0
5.	IV CSK 662/16 wyrok SN z 13 września 2017 r. <i>Machine PET Bottle</i>	0	1	0	1	0	0
6.	II CSK 603/16 wyrok SN z 2 czerwca 2017 r. <i>Confectionary products</i>	0	1	1	1	1	1
7.	II CSK 783/14 wyrok SN z 17 września 2015 r.	0	0	0	1	0	0
8.	V CSK 254/14	1	0	0	1	0	0

³⁵² Wyrok SN V CSK 254/14, Wyrok SN I CSK 105/08 z 17 października 2008 r.; Wyrok SN V CSK 63/08 z 9 października 2008 r., Wyrok SN V CSK 441/06 z 28 lutego 2007 r., Wyrok SN V CSK 456/06 z 11 maja 2007 r., Wyrok SN III CSKP III CSKP 97/21 11 sierpnia 2021 r.

³⁵³ Wyrok SN 441/06...

	Sygnatura akt	Odniesienie		Uwzględnienie			
		do zasad art. 7 ust. 1 KMST	do innych „zasad”	poglądów doktryny krajowej dot. KMST	orzecz. krajowego	doktryny międzynarodowej	orzecz. międzynarodowego
	wyrok SN z 20 stycznia 2015 r. <i>Coke Fuel</i>						
9.	V CSK 91/11 wyrok SN z 8 lutego 2012 r. <i>Coke Fuel II</i>	1	0	0	0	0	0
10.	IV CSK 331/08 wyrok SN z dnia 11 grudnia 2008 r. <i>Artistic Jewellery</i>	0	0	0	0	0	0
11.	Wyrok SN z dnia 28 listopada 2008 r. sygn. akt V CSK 261/08, CLOUT nr 1304, CISG online 2538 <i>Chinese umbrella case</i>	0	1	0	1	0	0
12.	I CSK 105/08 wyrok SN z dnia 17 października 2008 r. <i>Italian fabric</i>	1	0	1	1	1	1
13.	V CSK 63/08 wyrok SN z dnia 9 października 2008 r. <i>Coke Fuel IV</i>	1	1	1	1	1	1
14..	V CSK 456/06 wyrok SN z dnia 11 maja 2007 r. <i>Shoe leather</i>	1	1	1	1	1	1
15.	II CSK 60/07 wyrok SN z dnia 9 maja 2007 r.	0	1	0	1	0	0
16.	V CSK 441/06 wyrok SN z dnia 28 lutego 2007 r. RFN <i>Coke fuel III</i>	1	0	0	0	0	1

	Sygnatura akt	Odniesienie		Uwzględnienie			
		do zasad art. 7 ust. 1 KMST	do innych „zasad”	poglądów doktryny krajowej dot. KMST	orzecz. krajowego	doktryny międzynarodowej	orzecz. międzynarodowego
17.	III CSK 103/05 wyrok SN z dnia 27 stycznia 2006 r. <i>Metalurgical sand</i>	0	1	0	0	0	0
18.	V CK 293/05 wyrok SN z dnia 10 listopada 2005 r.	0	0	0	1	0	0
19.	II CK 385/04 wyrok SN z dnia 10 lutego 2005 r.	0	1	0	0	0	0
Odniesienie do zasad art. 7 ust. 1 KMST 6/19			11/19	5/19	14/19	5/19	6 /19

5.14 Orzecznictwo w bazach międzynarodowych

5.14.1 Pojęcie zasady w orzecznictwie z Baz Międzynarodowych

Wobec tego, że orzeczenia w bazach międzynarodowych powielają się w większości (10 z 11 orzeczeń) z wyrokami z bazy Sądu Najwyższego ustalenia są po części wspólne dla obu grup. Badanie dowodzi, że w orzecznictwie umieszczonym w bazach międzynarodowych brak jednolitego rozumienia pojęcia zasady prawa.

W 6 przypadkach sądy powołują pojęcie zasady, każdorazowo w innym znaczeniu. Można tu wskazać ogólne zasady Konwencji³⁵⁴, zasady wykładni pojmowane jako zbiór norm Kodeksu cywilnego, tj. art. 65 w zw. z art. 354 k.c.³⁵⁵, zasady prawidłowej wykładni jako art. 8 ust. 3 Konwencji³⁵⁶, zasady ponadustawowe w relacji do zarzutów procesowych³⁵⁷. Generalnie są to zasady wywiedzione *ad hoc* dla potwierdzenia wyników wykładni prawa procesowego³⁵⁸ oraz materialnego³⁵⁹. Początkowe postulowanie kreacji zasad na podstawie KMST również było dopuszczone³⁶⁰. Ostatecznie jednak wykluczono taką możliwość³⁶¹.

5.14.2 Powołanie art. 7 ust. 1 KMST w BM

W przypadku odniesienia do zasad konwencyjnych powoływane są samodzielnie te z art. 7 ust. 1 KMST³⁶², jak i łącznie z ogólnymi zasadami Konwencji³⁶³. Uznanie danego zbioru norm za „zasadniczy” ma charakter uznaniowy i niejednolity. Powołuje się tu zarówno na zasadę wzajemności świadczeń stron³⁶⁴, jak i ogólne zasady Konwencji, do których zaliczono preferowanie trwałości umowy i prawo jej rzeczywistego wykonania³⁶⁵. Użycie w uzasadnieniu pojęcia „zasady konwencyjnej” i pojęcia „zasady” miało miejsce w takiej samej liczbie przypadków: w 6 na 11 analizowanych orzeczeń. W omawianej grupie w 2 orzeczeniach

³⁵⁴ Wyrok SN z 11 maja 2007 r. V CSK 456/06.

³⁵⁵ Wyrok SN z 27 stycznia 2006 r. III CSK 103/05.

³⁵⁶ Wyrok SN z 28 listopada 2008 r. V CSK 261/08.

³⁵⁷ Wyrok SN z 11 grudnia 2008 r. IV CSK 331/08.

³⁵⁸ Wyrok SN z 13 września 2017 r. IV CSK 662/16.

³⁵⁹ Wyrok SN z 2 czerwca 2017 r. II CSK 603/16.

³⁶⁰ Wyrok SN z 11 maja 2007 r. V CSK 456/06.

³⁶¹ Wyrok SN z 9 października 2008 r. V CSK 63/08.

³⁶² Wyrok SN z 17 października 2008 r. I CSK 105/08.

³⁶³ Wyrok SN z 11 maja 2007 r. V CSK 456/06.

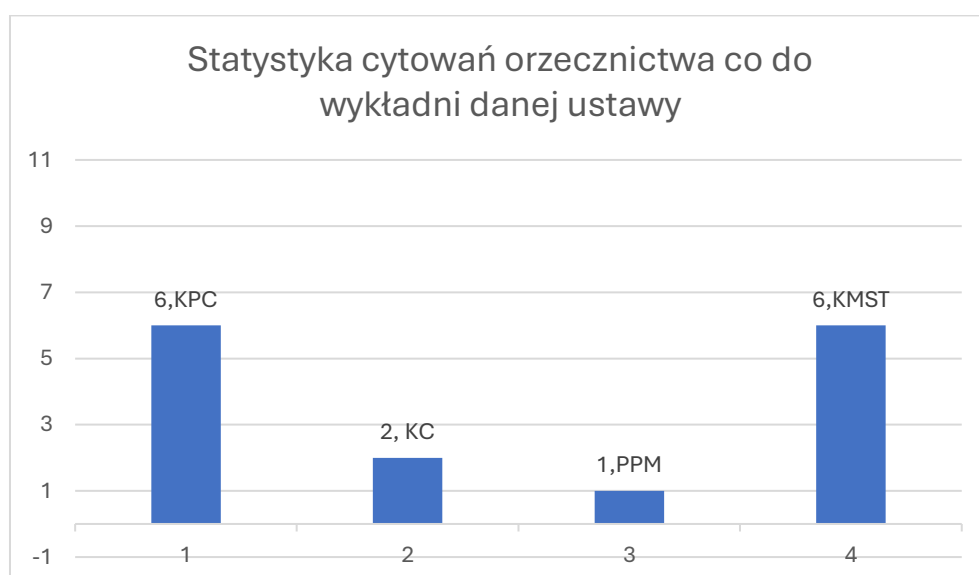
³⁶⁴ Wyrok SN z 2 czerwca 2017 r. II CSK 603/16.

³⁶⁵ Wyrok SN V CSK 456/06 z 11 maja 2007 r..

sięgano po argumenty z zasad konwencji i te, którym nadano taką nazwę (zasad UNIDROIT i PECL³⁶⁶, „ogólnych zasad Konwencji”³⁶⁷).

5.14.2.1 Powołanie poglądów doktryny i orzecznictwa w BM

W BM tylko w czterech uzasadnieniach wyroków odniesiono się do poglądów doktryny krajowej. Natomiast do orzecznictwa krajowego odniesiono się w 8 z 11 uzasadnień. W 6 przypadkach powołano wykładnię KMST, w 2 – Kodeksu cywilnego, w jednym Prawa prywatnego międzynarodowego. Wykładnię Kodeksu postępowania cywilnego cytowano 6 razy.



Wykres nr 6: Liczba odniesień do wykładni danego aktu prawnego w BM powołujących argument z orzecznictwa w uzasadnieniu.

W uzasadnieniach orzeczeń powołano, podobnie jak w innych badanych grupach, argument z wykładni różnych aktów. W 2 przypadkach powołano wyłącznie wykładnię KMST, w 5 uzasadnieniach powołano wykładnię dwóch ustaw (trzykrotnie KSMT i KPC, raz: KMST i KC, oraz KC i KPC) w jednym przypadku powołano wykładnie trzech ustaw (KMST, KPC i PPM).

³⁶⁶ Wyrok SN V CSK 63/08 z 9 października 2008 r.

³⁶⁷ Wyrok SN V CSK 456/06...

Wykres nr 7: Procentowy udział powołań danej ustawy w BM w odniesieniu do grupy orzeczeń, w których powołano wykładnię ustaw.

Powołanie w uzasadnieniu wniosków z doktryny międzynarodowej miało miejsce w 4 na 11 przypadków, argumenty z orzecznictwa międzynarodowego użyto w tej samej liczbie rozstrzygnięć.

Tabela nr 6: Procentowy udział kryteriów badanych w OSP/OSN w orzecznictwie w BM.

Nazwa	Odniesienie do zasad art. 7 ust. 1 KMST	Odniesienie do innych zasad	Uwzględnienie doktryny krajowej	Uwzględnienie doktryny międzynarodowej	Uwzględnienie orzecznictwa krajowego	Uwzględnienie orzecznictwa międzynarodowego
Orzecznictwo z BM	54,00%	54,00%	36,00%	36,00%	81,00%	36,00%

5.14.3 Badanie stosowania zasad z art. 7 ust. 1 KMST kryterium nr 2

W kolejnym badaniu tej samej grupy orzeczeń przedmiotem analizy jest ustalenie sposobu stosowania zasad wskazanych w art. 7 ust. 1 KMST. Badanie orzecznictwa w tej grupie według tak ustalonych kryteriów jest możliwe, ponieważ powołanie wskazanych zasad występuje tu znacząco częściej niż w orzecznictwie z baz krajowych – w ponad połowie przypadków. Pozwala to postawić wnioski co do sposobu wykładni wskazanych norm.

Tabela nr 7: Orzeczenia zawarte w bazach międzynarodowych, badanie stosowania zasad z art. 7 ust. 1 KMST.

Lp.	Wyrok, sygnatura akt, nazwa orzeczenia	Zasada			Nawiązanie do	
		dobrej wiary w handlu międzynarodowym	potrzeby dążenia do jednolitego stosowania	uwzględnienia międzynarodowego charakteru	doktryny międzynarodowej	orzecznictwa międzynarodowego
1.	Wyrok SN z dnia 11 maja 2007 r. sygn. akt V CSK 456/06 Spółdzielnia Pracy "A" in N. v. GmbH & Co. KG in B.* CLOUT nr 1080, nr 1790 <i>Shoe leather case</i>	1	1	1	1	1
2.	Wyrok SN z dnia 27 stycznia 2006 r. sygn. akt III CSK 103/05 CLOUT case 1591 CISG-online 1399,4354, <i>Metallurgical sand case</i>	0	0	0	0	0
3.	Wyrok SN z dnia 20 stycznia 2015 r., sygn. akt V CSK 254/14 CISG online nr 5063, CLOUT nr 1830 <i>Coke fuel case</i>	1	0	0	0	0
4.	Wyrok SA w Katowicach z dnia 26 listopada 2013 r. sygn. akt ACa 204/12 CISG-online 5061, CLOUT nr 1829 <i>Coke fuel case</i>	1	0	0	0	0
5.	Wyrok SN z dnia 8 lutego 2012 r. sygn. akt V CSK 91/11 CISG-online 2536, CLOUT nr 1302 <i>Coke fuel case</i>	1	0	0	0	0
6.	Wyrok SN z dnia 9 października 2008 r. sygn. akt V CSK 63/08 CISG-online 3985, CLOUT nr 1306	1	1	1	1	1

* 8. SA Wrocław I ACa 1091/07 z 16 listopada 2007 r., 7.V CSK 456/06 z 11 maja 2007 r. (uchyla wyrok SA z Wrocławia z 22 V 2006 r.), 6.SA Wrocław I ACa 385/06 z 22 maja 2006 r. (zmieniający wyrok SO z Opola), 5.V CK 260/05 z 19 X 2005 r. (uchylający wyrok z dnia 15 X 2004 r.), 4.SA Wrocław I ACa 1031/04 z 15 października 2004 r.(zmieniający wyrok SO z 6 stycznia 2003 r.), 3. SN V CK 428/03 z 20 kwietnia 2004 r. (uchylający wyrok z 17 kwietnia 2003 r.), 2. SA Wrocław I ACa 258/03 z 17 kwietnia 2003 r. (oddalający apelację od SO z 6 stycznia 2003), 1. SO Opole 122/02 z 6 stycznia 2003 r.

Lp.	Wyrok, sygnatura akt, nazwa orzeczenia	Zasada			Nawiązanie do	
		dobrej wiary w handlu międzynarodowym	potrzeby dążenia do jednolitego stosowania	uwzględnienia międzynarodowego charakteru	doktryny międzynarodowej	orzecznictwa międzynarodowego
	<i>Coke fuel case</i>					
7.	Wyrok SN z dnia 17 października 2008 r. sygn. akt I CSK 105/08, CLOUT nr 1307, CISG online 2540 <i>Italian fabric case</i>	0	1	1	1	1
8.	Wyrok SN z dnia 28 listopada 2008 r. sygn. akt V CSK 261/08, CLOUT nr 1304, CISG online 2538 <i>Chinese umbrella case</i>	0	0	0	0	0
9.	Wyrok SN z dnia 11 grudnia 2008 r. sygn. akt IV CSK 331/08, CLOUT nr 1303, Poland December 11, 2008 Supreme Court Ewa D. and Stanisław D. (Polish sellers) v. S. (French buyer) <i>Artistic jewellery case</i>	0	0	0	0	0
10.	Wyrok SN z dnia 2 czerwca 2017 r. II CSK 603/16, CLOUT nr 1812, CISG online nr 4413, <i>Confectionary product case</i>	0	1	1	1	1
11.	Wyrok SN z dnia 13 września 2017 r. IV CSK 662/16, CLOUT nr 1810, <i>Machine Pet Bottle case</i>	0	0	0	0	0
Podsumowanie		5/11	4/11	4 /11	4 /11	4 /11

Tabela nr 7 zawiera obraz częstotliwości stosowania zasad ujętych w art. 7 ust. 1 KMST w grupie orzeczeń zawartych w bazach międzynarodowych.

Kryteria badawcze odnoszą się do częstotliwości stosowania zasad zawartych w art. 7 ust. 1 KMST. Tabela nr 5 wskazuje, że w 7 z 11 badanych przypadków orzecznictwo odnosi się do art. 7 ust 1 KMST. W tej grupie w 5 orzeczeniach sądy odniosły się do zasady dobrej wiary w handlu międzynarodowym. W 4 przypadkach – do potrzeby jednolitego stosowania aktu oraz poszanowania jego międzynarodowego charakteru. Tylko w jednym rozstrzygnięciu Sąd Najwyższy¹ odniósł się wprost do pojęcia zasady poszanowania międzynarodowego charakteru Konwencji, argumentując, że jego stosowanie wyklucza współstosowanie Kodeksu cywilnego i Konwencji. Wyniki te nie mają charakteru rozłącznego, gdyż w uzasadnieniach dokonuje się powołania kilku zasad jednocześnie. Postulaty nawiązania do doktryny międzynarodowej oraz orzecznictwa międzynarodowego (w obu przypadkach powołane w 4 uzasadnieniach) uznaje za stosowanie pośrednie wskazanych zasad.

¹ Wyrok SN V CSK 456/06 z 11 maja 2007 r.

Tabela nr 5: Kryteria badania orzecznictwa międzynarodowego wg kryteriów badania OSP/OSN.

Lp.	Sąd – sygnatura akt, nazwa orzeczenia	Odniesienie do		Uwzględnienie			
		zasad Konwencyjnych art. 7 ust. 1 KMST	innych „zasad”	poglądów doktryny krajowej dot. KMST	orzecznictwa krajowego	doktryny międzynarodowej	orzecznictwa międzynarodowego
1.	Wyrok SN z 11 V 2007 r. sygn. akt V CSK 456/06 Spółdzielnia Pracy "A" in N. v. GmbH & Co. KG in B. CLOUT nr 1080, nr 1790 <i>Shoe leather case</i>	1	1	1	1	1	1
2.	Wyrok SN z dnia 27 I 2006 r. sygn. akt III CSK 103/05 CLOUT nr 1591, 4354 <i>Metallurgical sand case</i>	0	1	0	0	0	0
3.	Wyrok SN sygn. akt V CSK 254/14 z dnia 20 stycznia 2015, CISG online nr 5063, CLOUT nr 1830 <i>Coke fuel IV</i>	1	0	0	1	0	0
4.	Wyrok SA w Katowicach z 26 XI 2013 r. sygn. akt ACa 204/12 CISG-online 5061, CLOUT nr 1829 <i>Coke fuel III</i>	1	0	0	1	0	0
5.	Wyrok SN z 8 II 2012 r. sygn. akt V CSK 91/11 CISG-online 2536, CLOUT nr 1302 <i>Coke fuel II</i>	1	0	0	1	0	0
6.	Wyrok SN z 9 X 2008 r. sygn. akt V CSK 63/08 CISG-online 3985, CLOUT nr 1306 <i>Coke fuel I</i>	1	1	1	1	1	1
7.	Wyrok SN z 17 X 2008 r. sygn. akt I CSK 105/08,	1	0	1	1	1	1

Lp.	Sąd – sygnatura akt, nazwa orzeczenia	Odniesienie do		Uwzględnienie			
		zasad Konwencyjnych art. 7 ust. 1 KMST	innych „zasad”	poglądów doktryny krajowej dot. KMST	orzecznictwa krajowego	doktryny międzynarodowej	orzecznictwa międzynarodowego
	CLOUT nr 1307, CISG online 2540 <i>Italian fabric case</i>						
8.	Wyrok SN z 28 XI 2008 r. sygn. akt V CSK 261/08, CLOUT nr 1304, CISG online 2538 <i>Chinese umbrella case</i>	0	1	0	1	0	0
9.	Wyrok SN z 11 XII 2008 r. sygn. akt IV CSK 331/08, CLOUT nr 1303, Poland December 11, 2008 Supreme Court (Ewa D. and Stanisław D. (Polish sellers) v. S. (French buyer) <i>Artistic jewellery case</i>	0	0	0	0	0	0
10.	Wyrok SN z 2 VI 2017 r. II CSK 603/16, CLOUT nr 1812, CISG online nr 4413, <i>Confectionary product case</i>	0	1	1	1	1	1
11.	Wyrok SN z 13 IX 2017 r. IV CSK 662/16, CLOUT nr 1810 <i>Machine Pet Bottle case</i>	0	1	0	1	0	0
suma		6/11	6/11	4/11	9/11	4/11	4/11

5.14.4 Podsumowanie wyników badania BM

Jednolite kryteria badania w tabelach 1–3 i 5–6 pozwoliły porównać częstotliwość stosowania zasad z art. 7 ust. 1 KMST w orzecznictwie baz międzynarodowych z tym występującym tylko w bazach krajowych (OSP i OSN). Umożliwia to ustalenie, w jakim stopniu w orzeczeniach dostępnych dla interpretatora znajdują zastosowanie zasady stanowiące o realizacji postulatu uwzględnienia jej międzynarodowego charakteru oraz potrzeby dążenia do jednolitego stosowania. Za przejawy realizacji tych zasad uznaję odniesienia do doktryny i orzecznictwa międzynarodowego dla poparcia tez ujawnionych w uzasadnieniu orzeczenia. Z tej przyczyny w badaniu statystycznym pominięto rozstrzygnięcia, które nie zawierają uzasadnienia¹.

Sądy podejmują próbę uwzględnienia dorobku konwencyjnego w ramach rozstrzygania sporów, brak jednak wskazania podstawy prawnej takiej wykładni. Podstawę normatywną takiego powołania stanowi art. 7 ust. 1 KMST. W badaniu posługuję się terminem „pośredniego” stosowania wskazanych zasad, wobec braku odniesienia się do ich treści wprost. Za stosowanie pośrednie zasady uznaję powoływanie w treści uzasadnienia poglądów orzecznictwa i doktryny międzynarodowej.

Orzecznictwo z BM wykazuje największą procentowo częstotliwość powołania zasad na tle wszystkich badanych grup orzeczeń. Nie dokonuje tego jednak wprost bądź kompleksowo. O ile orzeczenia są uargumentowane orzecznictwem i doktryną międzynarodową częściej niż w przypadku innych badanych grup wyroków, o tyle brak dokonania wykładni zasad aktu dla wskazania podstawy takiej argumentacji.

5.15 *Homeward trend* w wykładni zasady konwencyjnej

Zasady art. 7 ust. 1 KMST, by być skuteczne, muszą zostać uwzględnione w wykładni norm procesowych². Ustalenie znaczenia zachowań stron i zdarzeń obiektywnych, mających wpływ na subsumpcję norm, musi być rozpatrzone w międzynarodowym kontekście. Powoduje to w toku wykładni odniesienie do stanu faktycznego zarówno norm procesowych, jak i konwencyjnych. Przykładem takiej sytuacji interpretacyjnej jest koegzystencja zasady

¹ W całym badaniu tylko jedno orzeczenie uprawomocniło się bez sporządzenia uzasadnienia SO Warszawa XVI GC 320/09 z 6 kwietnia 2011 r.

² Por. Wyrok SN I CSK 105/08..., R. Mańka: *The Unification of Private Law in Europe from the Perspective of the Polish Legal Culture*, Yearbook of Polish European Studies, 11/2007–2008, s. 113–114.

procesowej określającej ocenę sposobu dowodzenia z art. 233 k.p.c., o ustalonym w orzecznictwie krajowym znaczeniu, z zasadami określonymi art. 7 ust. 1 KMST, w szczególności dążenia do jednolitego stosowania i uwzględnienia międzynarodowego charakteru aktu. W takiej sytuacji interpretacyjnej sądy przyjmują różne strategie. Należą do nich:

- I. pominięcie zasady prawa w wykładni;
- II. blankietowe powołanie zasad art. 7 ust. 1 KMST;
- III. wykładnia pojęcia zasady prawa w ujęciu *stricte* krajowym.

Zasady prawa podlegają tym samym prawidłom wykładni co Konwencja. Znajduje to odzwierciedlenie w strategiach orzeczniczych. Odmiennosc wykładni zasad względem norm szczegółowych dostrzec można w przyjętej argumentacji – uzasadnienia pominięcia stosowania normy oraz przypadków stosowania jej blankietowo.

5.15.1 Pominięcie zasady prawa w wykładni

W świetle wyników badania pominięcie norm-zasad w trakcie interpretacji stanowi dominującą strategię orzecniczą sądów. W całym analizowanym zbiorze orzeczeń³ częstotliwość powołania zasady z art. 7 ust 1 KMST wzrasta wraz z instancją orzecniczą, w której zapada wyrok.

W uzasadnieniach sądów okręgowych bezpośrednie powołanie wskazanego artykułu występuje tylko dwukrotnie. W jednym przypadku zacytowano orzecznictwo międzynarodowe, nie powołując zasad aktu. Cały zbiór badanych orzeczeń tej instancji to 25 rozstrzygnięć. W przypadku Sądu Apelacyjnego powołano czterokrotnie art. 7 ust. 1, przy czym powołanie „pośrednie” nastąpiło w 4 kolejnych przypadkach na łączną grupę 43 orzeczeń. Sąd Najwyższy powołuje się na art. 7 ust. 1 w 6 judykatach z ogólnej liczby 19. Pośrednie powołanie występuje w dwóch badanych przypadkach⁴. W bazach międzynarodowych powołanie bezpośrednie istnieje w 6 orzeczeniach przy jednorazowym wystąpieniu „pośredniego” zastosowania badanej normy⁵.

W badanej grupie 87 orzeczeń art. 7 ust. 1 KMST jest powoływany wprost w 12 przypadkach, odwołanie pośrednie występuje w 6 kolejnych orzeczeniach. Pozwala to na wniosek, że zasady art. 7 ust 1 KMST nie są podstawą sądowego modelu wykładni, który

³ Wyroki w liczbach: 25 Sądy Okręgowe, 43 Sądy Apelacyjne, 19 Sąd Najwyższy.

⁴ Wyrok SN II CSK 603/16 z 2 czerwca 2017 r., Wyrok SN III CSKP 97/21...

⁵ Wyrok SN II CSK 603/16 z 2 czerwca 2017 r.

wynikałby z przypisywanej w nauce prawa znaczeniu tej normy. Potwierdza to również fakt, że pośredniemu powołaniu zagranicznej doktryny i orzecznictwa nie towarzyszy podanie art. 7 ust. 1 KMST jako podstawy normatywnej takiego zabiegu. Dodatkowo brak w analizowanym zbiorze uzasadnień próby ustalenia znaczenia dla wykładni zasad konwencyjnych z art. 7 ust. 1 KMST. Uzasadnia to jedną z przyczyn ich sporadycznego stosowania w orzecznictwie.

Ustalone w krajowym porządku kryteria prawidłowej wykładni są niezależne zarówno od źródła pochodzenia interpretowanego aktu, jak i treści umieszczonych w nim zasad. Orzecznictwo zalicza do nich: „własne przekonanie [Sądu] oparte o wszechstronną analizę zebranego materiału, zasady logicznego rozumowania i doświadczenia życiowego”⁶.

Wyszczególnienie kryterium pośredniego zastosowania normy zasady wynika z ujęcia systemowego stosowania prawa. W rezultacie podnoszone w uzasadnieniu orzeczeń argumenty związane z wykładnią Konwencji muszą mieć umocowanie w normie mimo niepowoływania tej normy wprost. W przeciwnym razie nie można by wyciągnąć normatywnych skutków z argumentów przytoczonych w orzecznictwie czy doktrynie państw trzecich, wobec braku normatywnego umocowania takiego zabiegu. Analiza orzecznictwa sądów powszechnych pozwala zaobserwować również zabieg odwrotny – powołanie w uzasadnieniu zasad art. 7 ust. 1 KMST przy jednoczesnym braku ujawnieniu w nim argumentów z dorobku międzynarodowej wykładni Konwencji. Taki zabieg nazywam blankietowym powołaniem aktu.

5.15.1.1 Uzasadnienie pominięcia zasady – pojęcie metanormy

Wnioski z analizy stosowania pojęcia zasady w orzecznictwie krajowym uzasadniają twierdzenie, że normy zawarte w art. 7 ust. 1 aktu są pomijane w orzekaniu. W nielicznych przypadkach powołania tak ujętej zasady prawa, brak wykładni jej treści. Dowodzi to tezy, że stosowanie art. 7 ust. 1 KMST nie jest uznawane za konieczne do prawidłowego rozstrzygnięcia sprawy⁷. W nauce prawa ustalono, iż z naczelnego charakteru norm-zasad prawa oznacza ich obligatoryjne zastosowanie w każdej sytuacji interpretacyjnej, ewentualne pominięcie normy zasady wymaga uzasadnienia⁸. W orzecznictwie, dla uzasadnienia pominięcia stosowania norm zasad w wykładni operatywnej wypracowano koncepcje pozbawiającą normy-zasady normatywnego charakteru. Założenie to przyjęło nazwę metanormy.

⁶ Przykładowo: wyrok SA w Gdańsku I ACa 460/16 z 29 grudnia 2016 r.

⁷ Wyrok SN V CSK 63/08 z 9 października 2008 r.

⁸ K. Frelek: *O zasadności unormowania w kodeksie spółek handlowych konstrukcji nadużycia formy spółki*, Zeszyty Prawnicze UKSW Tom 13 nr 2/2013 r., s.94, A. Kalisz: *Rozwiązywanie kolizji norm i zasad w kontekście praw człowieka. Uwagi teoretycznoprawne*, s.5, W: *Wolność Wypowiedzi versus wolność religijna. Studium z zakresu prawa konstytucyjnego, karnego i cywilnego*, Red. A. Biłgorajski, Warszawa 2015 r. s. 95.

Pojęcie metanormy pochodzi z prawa międzynarodowego publicznego. Funkcjonuje ono jako norma, która nie jest źródłem zobowiązań, lecz normą o normach (metazasadą). Jest więc ona źródłem dla innych zasad, nie będąc źródłem zobowiązań o charakterze międzynarodowym⁹. Pojęcie to promieniuje na inne działy prawa.

Pojęcie metanormy ma charakter niejednorodności¹⁰. W doktrynie prawa cywilnego wskazuje się funkcję metanormy jako reguł interpretacji¹¹ oraz rozstrzygania kolizji¹² między normami niższego rzędu¹³. Zastosowanie pojęcia metanormy do zasady prawa ma charakter uznaniowy, wynikający z przyjętej wykładni¹⁴. Doktryna nadała znaczenie metanormy również przepisom szczegółowym, np. regulującym formę dokonania czynności¹⁵.

Pojęcie „metanorma” nie funkcjonuje w analizowanym orzecznictwie. Sąd Najwyższy powołuje się na nią celem wyeliminowania z podstawy normatywnej orzeczenia zasad, które mogłoby przeczyć przyjętemu rozstrzygnięciu¹⁶. Nie odnosząc się do definicji metanormy wprost, Sąd Najwyższy posługuje się tą konstrukcją również przy pominięciu wykładni art. 7 ust. 1 KMST¹⁷. Pojęcie to zostało zaczerpnięte z orzecznictwa Trybunału Konstytucyjnego. Trybunał orzekł, że część norm o charakterze zasady nie może stanowić samodzielnego wzorca kontroli, a to z uwagi na swoją ogólność. Dla przykładu art. 32 Konstytucji¹⁸, ustanawiający zasadę równego traktowania stron, ma charakter „prawa drugiego stopnia”, czyli „metaprawa”. Oznacza to, że skuteczne powołanie się na daną normę zasadę jest możliwe wyłącznie w powiązaniu z normami niższego rzędu w aktach stosowania prawa organów władzy publicznej, a nie w oderwaniu od nich – samoistnie¹⁹.

⁹ M. Kałduński: *Zasada dobrej wiary w prawie międzynarodowym*. Warszawa 2017, s. 116.

¹⁰ Opis możliwych desygnatów „metanormy”: M. Syska: *Wysokość zasądzonych odszkodowań oraz tzw. „punitive damages” a klauzula porządku publicznego w postępowaniu o stwierdzenie wykonalności orzeczenia zagranicznego*. „Przegląd Sądowy” 2015, nr 1, s. 60.

¹¹ M. Malinowski: *Redagowanie tekstu prawnego. Wybrane wskazania logiczno-językowe*. Warszawa 2008, s. 44.

¹² M. Dąbrowski: *Normy prawne względnie wiążące w polskim prawie publicznym*. „Państwo i Prawo” 2016, nr 7, s. 90.

¹³ A. Olejniczak: *Prawo cywilne – część ogólna*. Red. A. Olejniczak, Z. Radwański. Warszawa 2021, s. 43.

¹⁴ J. Dybiński: *Umowy na rynku instrumentów finansowych*. W: *Prawo Umów Handlowych*. Red. M. Stec. Warszawa 2020.

¹⁵ A. Jedliński: *Komentarz do art. 73 pkt. 13. Kodeks cywilny. Komentarz. Tom I. Część ogólna*. Wyd. 2. Red. A. Kidyba, G. Stojek. LEX 2022.

¹⁶ Pkt 23 Wyrok Sądu Najwyższego II CSKP 176/22 z 27 marca 2022 r.

¹⁷ Wyrok SN V CSK 441/06 z 28 lutego 2007 r.

¹⁸ Art. 32 Konstytucji: „1. Wszyscy są wobec prawa równi. Wszyscy mają prawo do równego traktowania przez władze publiczne, 2. Nikt nie może być dyskryminowany w życiu politycznym, społecznym lub gospodarczym z jakiejkolwiek przyczyny”.

¹⁹ Postanowienie TK z 24 października 2001 r. SK 10/01 (OTK ZU nr 7/2001, poz. 225); Postanowienie TK z dnia 10 listopada 2022 r. Ts 231/21 (niepubl.).

Konstrukcja metanormy pozwala uniknąć odniesienia się do jej treści w akcie stosowania prawa. W rezultacie sąd zwolniony jest z uzasadnienia pominięcia stosowania danej zasady w toku rozstrzyganej sprawy. Kwalifikacja art. 7 ust. 1 KMST jako „metanormy” daje szansę na wytłumaczenie jej pominięcia w toku wykładni operatywnej²⁰, co ceduje na strony obowiązek skonkretyzowania naruszonego prawa i jego wykazania²¹.

5.15.2 Blankietowe powołanie zasad art. 7 ust. 1 KMST

Dla orzeczeń zwłaszcza sądów powszechnych, charakterystyczne dla wykładni zasad konwencyjnych jest ich powołanie bez uzasadnienia wykładni zawartych w niej norm, a w konsekwencji ustalenia, jaki mają one wpływ na przyjętą interpretację norm szczegółowych²². Sposób zastosowania KMST w orzecznictwie krajowym cechuje „blankietowe” powołanie się na zasady art. 7 ust. 1²³. Oznacza to powołanie się na normy z art. 7 ust. 1 KMST bez ich wpływu na metodę przeprowadzonej wykładni. Przyjmuje to różne postaci:

- zastąpienie wykładni zasad interpretacją art. 8 i 9 KMST (wykładnią oświadczeń woli)²⁴;
- zastąpienie wykładni zasad interpretacją norm szczegółowych Konwencji;
- powołaniem doktryny²⁵ i orzecznictwa bez wskazania źródła²⁶.

Na taki kształt uzasadnienia rezultatu wykładni ma wpływ konstrukcja znana z Kodeksu cywilnego, gdzie wobec uchylecia art. 4 k.c. brak w prawie pochodzącym od krajowego legislatora odpowiednika art. 7 ust. 1 KMST.

„Blankietowe” stosowanie zasad rodzi określone konsekwencje. Zasada prawa jako norma nadrzędna, nad tymi regulującymi szczegółowo wykonanie umowy, ukierunkowuje

²⁰ A. Kalisz: *Rozwiązywanie kolizji norm i zasad w kontekście praw człowieka. Uwagi teoretycznoprawne*. W: *Wolność wypowiedzi versus wolność religijna. Studium z zakresu prawa konstytucyjnego, karnego i cywilnego*. Red. A. Biłgorajski. Warszawa 2015, s. 8.

²¹ Por. uzasadnienie pominięcia stosowania zasady dobrej wiary w handlu międzynarodowym: Wyrok SN V CSK 441/06 z 26 lutego 2007 r.

²² Wyrok SA w Szczecinie I ACa 344/16 z 8 czerwca 2016 r.

²³ Wyrok SA w Białymstoku I ACa 154/15 z 25 maja 2015 r.; Wyrok SO w Olsztynie V GC 20/14 z 15 grudnia 2014 r.; Wyrok SA w Szczecinie I ACa 637/12 z 7 lutego 2013 r.; Wyrok SA w Poznaniu I ACa 920/12 z 4 grudnia 2012 r.; Wyrok SA w Białymstoku I ACa 637/14 z 19 grudnia 2014 r.

²⁴ Postanowienie SA w Krakowie I ACz 126/16 z 4 lutego 2016 r.; Wyrok SA w Krakowie I ACa 1291/12 z 16 stycznia 2013 r.; Wyrok SA w Łodzi I ACa 1079/16 z 9 marca 2017 r.

²⁵ Doktryna krajowa: wyrok SN II CSK 603/16 z 2 czerwca 2017 r.; Wyrok SN V CSK 254/14 z 20 stycznia 2015 r.; Wyrok SN V CSK 63/08 z 9 października 2008 r.; Wyrok SN V CSK 456/06 z 11 maja 2007 r.

²⁶ Wyrok SN V CSK 441/06 z 28 lutego 2007 r.

sposób przeprowadzenia jej wykładni²⁷. Omawiana wykładnia narusza systemową rolę art. 7 ust. 1 KMST. Zasady zawarte we wskazanym przepisie nakazują sądowi dokonanie wykładni w określony sposób (co nadaje jej charakter proceduralny), a jej materialny aspekt (standard dobrej wiary) ma wymiar międzynarodowy. Oznacza to, że należy jej znaczenie ustalić w oparciu o źródła zagraniczne w postaci orzeczeń i doktryny konwencyjnej.

Na obronę blankietowego stosowania zasady podawane są argumenty natury „praktycznej” – czas postępowania nie pozwala na dokonanie prawidłowej wykładni. Jeśli brać to kryterium pod uwagę jest to ostatecznie argument chybiony, wobec faktu, że prawidłowa wykładnia wymaga zastosowania zasad aktu²⁸.

5.15.3 Wykładnia pojęcia zasady w ujęciu *stricte* krajowym

Przykład takiej wykładni zasad prawa z art. 7 ust. 1 Konwencji oznacza odniesienie się tylko do części normy postulującej zachowanie dobrej wiary w obrocie międzynarodowym. Sądy²⁹ wykładają tę zasadę, powołując cały katalog zasad wypracowanych w orzecznictwie dot. rozwiązywania sporów gospodarczych, tj.: zasadę swobody kontraktowania, wzajemnego współdziałania stron przy zawieraniu i wykonywaniu kontraktu sprzedaży, postępowania zgodnie ze standardem rozsądnej osoby oraz wyprowadzoną z preambuły zasadę równych wzajemnych korzyści stron.

Sąd, odwołując się do art. 7 KMST, wskazał: „Jest oczywistym, że żądanie powoda zapłaty odszkodowania w wysokości wyliczonej od najwyższej rynkowej ceny koksu w podanych wyżej okolicznościach stanowi nadużycie prawa nie zaś jego wykonywanie (art. 7 konwencji)³⁰”.

Sąd skorygował zatem stosunek zobowiązaniowy stron według kryterium znanego z art. 5 k.c.³¹. Doktryna z początków obowiązywania aktu nadawała mu podobne znaczenie: „[klauzula dobrej wiary w handlu międzynarodowym] pozwala sądom na potępienie postępowania, które jest sprzeczne z ogólnie przyjętym wzorem zachowania się w stosunkach handlowych, mimo że nie jest ono wyraźnie zabronione przez prawo”³².

²⁷ Por. rozdział III Zasada prawa w prawie krajowym, 1.7. s....

²⁸ Wyrok SN V CSK 254/14 z 20 stycznia 2015 r.; Wyrok I instancji 15 czerwca 2005 r. powództwo wywiedzione 3 września 2004 r.

²⁹ Wyrok SO w Katowicach XIII GC 991/04 z 15 czerwca 2005 r. (niepubl.).

³⁰ Idem.

³¹ Art. 5 k.c., cyt.: „Nie można czynić ze swego prawa użytku, który byłby sprzeczny ze społeczno-gospodarczym przeznaczeniem tego prawa lub z zasadami współżycia społecznego. Takie działanie lub zaniechanie uprawnionego nie jest uważane za wykonywanie prawa i nie korzysta z ochrony”.

³² J. Hermanowski, J. Jarzębowski: *Konwencja wiedeńska. Komentarz*. Warszawa 1997, s. 60.

Takie ujęcie powołanej zasady dobrej wiary zwolniło sąd z oceny czy normy art. 76 KMST, które znajdują zastosowanie w sprawie.

Kolejnym przejawem zastępowania znaczenia zasad KMST wykładnią pojęć wypracowanych na podstawie Kodeksu cywilnego jest wybiórcze ich stosowanie. W ramach wykładni art. 7 ust. 1 sąd ustalił okoliczności obowiązywania normy bez jej międzynarodowego aspektu „Rozważeniu również musiało podlegać istnienie podstaw zastosowania klauzuli dobrej wiary (art. 7 Konwencji) [...]. Z pewnością uzasadnieniem do zastosowania klauzuli dobrej wiary nie wystarcza sama okoliczność, że strata pozwanej z działalności gospodarczej uległaby powiększeniu, gdyż sytuacja taka nie jest anormalna i nie w każdym przypadku prowadzi do unicestwienia bytu przedsiębiorcy”³³.

Sądy marginalizują znaczenie zasady dobrej wiary w handlu międzynarodowym przy interpretacji aktu: „Jak przyjął Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 28 lutego 2007 r., zastosowanie klauzuli dobrej wiary uzależnione jest od nieskuteczności ochrony strony przewidzianej w unormowaniach szczegółowych”³⁴. Sąd podaje, że zastosowanie klauzuli dobrej wiary mogłoby być istotne, gdyby wykonanie zobowiązania było równoznaczne z upadłością dłużnika bądź znaczną wysokością odszkodowania wyliczonego metodą abstrakcyjną, które ze względu na wzrost cen w istocie odpowiada wartości towaru – według ceny umówionej – którego nie wydał sprzedawca³⁵. Sąd zatem wyznacza zasadzie dobrej wiary w handlu międzynarodowym rolę narzędzia do oceny końcowego rezultatu wykładni, a nie normy koniecznej do uwzględnienia w trakcie wykładni³⁶.

W orzecznictwie można wyodrębnić różne formy naruszenia autonomii zasady dobrej wiary w handlu międzynarodowym. Z punktu widzenia zasadniczości omawianej normy wadliwym jest stosowanie jej pomocniczo jako uzasadnienia naruszenia art. 74 KMST regulującego ustalenie wysokości odszkodowania³⁷.

Wykładnia zasady dobrej wiary nie uwzględnia znaczenia jej międzynarodowego charakteru. W rezultacie nadaje się jej sensy zbliżone do postulatów płynących z zasad współżycia społecznego określone art. 5 k.c.³⁸. Sąd odrzucił możliwość tworzenia „zasad

³³ Wyrok SA w Katowicach V ACa 204/12 z 26 listopada 2013 r.; Wyrok SN V CSK 63/08 z 9 października 2008 r.

³⁴ Wyrok SN V CSK 441/06 z 28 lutego 2007 r.

³⁵ Wyrok SN V CSK 63/08...

³⁶ Rozdział pierwszy dot. historii kodyfikacji i sposobu rozumienia zasady dobrej wiary w trakcie prac kodyfikacyjnych.

³⁷ Wyrok SN V CSK 63/08...

³⁸ Wyrok SN I CKN 458/00 z 4 października 2001 r., LEX nr 52717.

konwencyjnych”: „Nie zasługują na uwzględnienie podejmowane w literaturze próby konstruowania jednolitej normy merytorycznej metodami abstrakcyjnymi, która przez nazbyt ogólne przesłanki (np. zasada słuszności) prowadziłyby do różnych nieoczekiwanych i trudnych do zaakceptowania rezultatów. Nie można podzielić jednocześnie propozycji sięgania posiłkowo do postanowień »prywatnych kodyfikacji«, jak choćby zasad UNIDROIT czy też zasad europejskiego prawa kontraktów (PECL), na które powołuje się skarżąca spółka, które mają charakter zewnętrzny w stosunku do konwencji i nie mogą mieć znaczenia dla sądu państwowego, który orzeka na podstawie prawa”³⁹.

Taki postulat wydaje się *contra legem* treści art. 7 ust. 2 KMST, powołującej „zasady ogólne konwencji”, ale i również wbrew wcześniejszym rozstrzygnięciom⁴⁰. To orzeczenie jest reprezentatywne dla kwestii prawotwórczego stosowania zasad w kształcie postulowanym Konwencją. W dalszej konsekwencji określa to zmianę modelu wykładni przyjętego w prawie krajowym. Odrzucenie możliwości stworzenia jako rezultatu wykładni zasady konwencyjnej o charakterze normatywnym nie pozbawia normatywności postulatów art. 7 ust. 1. KMST. Przejawem stosowania postulatu jednolitości stosowania i poszanowania międzynarodowości aktu jest powołanie orzecznictwa państw konwencyjnych dla ustalenia sposobu rozstrzygnięcia⁴¹. Dotyczy to również aktów podstawowych krajowych, związanych z rozstrzyganą kwestią. Kompleksowa wykładnia „językowa, historyczna i funkcjonalna”, bez uwzględnienia zasad Konwencji, stanowi jej naruszenie⁴².

W wyroku Sądu Najwyższego z dnia 28 lutego 2007 roku⁴³ podstawą uchylenia wyroku był brak wykładni „pojęcia” dobrej wiary. Sąd zaproponował sposób jego wykładni tj. „na zasadzie całkowitego wyjątku, zastosowania zasady dobrej wiary dopiero w wypadku, gdyby ochrona strony umowy na podstawie [...] unormowań szczegółowych Konwencji okazałyby się niewystarczająca”. Sąd Najwyższy wskazał też następstwa zastosowania klauzuli dobrej wiary, porównując skutki korygowanych nią działań: „Dochodzący odszkodowania nadużyć może swego prawa podmiotowego np. gdy wykonanie zobowiązania ze względu na nieprzewidywalną zmianę stosunków zagroziłoby egzystencji dłużnika (prowadziłoby do jego upadłości), a więc było sprzeczne z jego fundamentalnymi interesami”.

³⁹ Wyrok SN V CSK 63/08...

⁴⁰ Wyrok SN V CSK 456/06 ...

⁴¹ Wyrok SN V CSK 63/08 z 9 października 2008 r., Wyrok SN I CSK 105/08 z 17 października 2008 r.

⁴² Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 13 października 2005 r. w sprawie określenia wysokości odsetek ustawowych (Dz.U. Nr 201, poz. 1662) W: Wyrok SN V CSK 63/08...

⁴³ Wyrok SN V CSK 441/06...

5.15.3.1 Pojęcia zasady orzecznictwie w świetle badań ilościowych

Sformułowane w rozdziale wnioski co do wadliwości stosowania normy-zasady należy skonfrontować z badaniem wykładni pojęcia zasady w orzecznictwie. Badanie rozpoczęto od opisu wniosków orzecznictwa sądów okręgowych i ustalenia zakresu występowania wykładni pojęcia zasady w danej instancji.

W OSO tylko w 2 na 25 badanych przypadków Sąd odniósł się bezpośrednio do zasad art. 7 ust. 1 KMST. W jednym przypadku odniesiono się do zasad aktu pośrednio, cytując orzecznictwo międzynarodowe. W 9 przypadkach ustosunkowano się do pojęcia zasady, każdorazowo w ujęciu *stricte* krajowym-prawnoprosesowym. W takich przypadkach na poparcie przyjętej argumentacji powołano orzecznictwo krajowe.

W OSA do pojęcia zasady odniesiono się w 21 orzeczeniach. W tej grupie odniesienie bezpośrednie do zasad art. 7 ust. 1 KMST miało miejsce 4 razy. W 16 przypadkach zasada była powoływana w kontekście prawno-procesowym – jako realizacja art. 233 k.p.c. w zakresie swobodnej oceny dowodów i związanych z tym wymogów poszanowania zasad logiki⁴⁴ oraz „doświadczenia życiowego”⁴⁵. W ujęciu materialnoprawnym do pojęcia zasady odnoszono się w 4 przypadkach, a do orzecznictwa międzynarodowego (stosowanie pośrednie zasady jednolitego stosowania KMST) – w 3.

W OSN odniesienie do zasad KSMT wystąpiło w 6 na 19 badanych orzeczeń. Odwołanie się do pojęcia zasady w innym niż konwencyjne znaczenie znaleziono w 11 przypadkach. Powołanie pojęcia normy naczelnej dotyczy różnych kwestii związanych z krajowym aspektem wykładni.

Jak podkreślił Sąd Najwyższy⁴⁶, co do kwestii procesowych w postępowaniu apelacyjnym znaczenie mają tylko takie uchybienia prawa procesowego, które zostały podniesione w apelacji i nie są wyłączone spod kontroli na podstawie przepisu szczególnego. Jest to jedna z zasad procesowych ustalonych w orzecznictwie.

Odzwierciedla to wynik ankiety wskazujący, że sądy stosują pojęcie zasady w głównej mierze odnosząc się do kwestii proceduralnych. Sądy rozważają w pierwszej kolejności zarzuty

⁴⁴ Wyrok SA w Białymstoku I ACa 637/14 z 19 grudnia 2014 r.; Wyrok SA w Gdańsku I ACa 685/13 z 22 stycznia 2014 r.; Wyrok SA w Łodzi I ACa 469/13 z 26 września 2013 r.

⁴⁵ Wyrok SA w Warszawie VI ACa 1114/11 1 października 2012 r.; Wyrok SA w Poznaniu I ACa 204/18 z 25 października 2018 r.; Wyrok SA w Poznaniu I ACa 703/13 z 17 października 2013 r.; Wyrok SA w Gdańsku V ACa 422/12 z 25 października 2012 r.; Wyrok SA w Krakowie I ACa 679/13 z 8 sierpnia 2013 r.; Wyrok SA w Katowicach V AC 344/16 z 18 stycznia 2017 r.; Wyrok SA w Szczecinie I AGa 123/18 z 27 listopada 2018 r.

⁴⁶ Wyrok SA w Łodzi I ACa 1193/15 z 17 lutego 2016 r.; Postanowienie SN z 6 sierpnia 2015 r. V CSK 677/14, LEX nr 1797980.

dotyczące naruszenia prawa procesowego, argumentują, że „poprawność zastosowania przepisów prawa materialnego może być oceniana jedynie w odniesieniu do stanu faktycznego ustalonego zgodnie z zasadami procedury cywilnej”⁴⁷. Taka strategia pozwala argumentować wykluczenie zastosowania zasad konwencyjnych w ustaleniu znaczenia treści normy z uwzględnieniem jej międzynarodowego charakteru i zasady jednolitości. Przyznanie pierwszeństwa normom proceduralnym krajowym w ocenie zebranego w sprawie materiału dowodowego wyjaśnia wykluczenie stosowania orzecznictwa i doktryny międzynarodowej do ustalenia treści norm Konwencji.

Z perspektywy materialnoprawnej powoływane są zasady wywiedzione z norm Kodeksu cywilnego, tj. art. 354 § 1 k.c. w zw. z art. 65 k.c.⁴⁸. Zaliczyć tu można takie przykłady, jak: zasady „rozsądku” i „staranności” w wykonywaniu zobowiązań⁴⁹, zasadę profesjonalnego obrotu⁵⁰, zasadę *pacta sunt servanda* i powołaną do jej uzasadnienia zasadę dobrej wiary w aspekcie dążenia stron do zachowania postanowień umowy⁵¹, zasadę równego traktowania jej stron⁵².

Taki model wykładni jest pożądany z uwagi na konieczność utrzymania pewności obrotu, poprzez stosowanie pojęć o zastanym w orzecznictwie znaczeniu⁵³. Powoduje on określone konsekwencje:

- braku odniesienia do orzeczeń państw stron konwencji;
- odniesienia w znacznej mierze do orzecznictwa krajowego, w szczególności orzeczeń Sądu Najwyższego dokonujących wykładni KMST;
- wykładni ściśle językowej, co pozwala pominąć stosowanie zasad KMST oraz stosować zasady wykreowane z prawa krajowego;
- powołania pojęcia zasady w znaczeniu odmiennym od tego nadanego w teorii prawa.

Sądy proponują własną wizję znaczenia KMST, zamkniętą w literalnym znaczeniu aktu wykładanego przez dorobek orzecznictwa krajowego⁵⁴. Obecnie orzeczenia pomijające

⁴⁷ W ślad za wyrokiem SN II CK 409/03 z 2 lipca 2004 r. Lex nr 148384; Wyrok SO w Łodzi XIII Ga 1342/17 z 15 lutego 2018 r.

⁴⁸ Wyrok SA w Białymstoku I ACa 715/16 z 25 stycznia 2017 r.

⁴⁹ Wyrok SA w Białymstoku I AGa 84/18 z 30 maja 2018 r.

⁵⁰ Wyrok SA w Białymstoku I ACa 154/15 z 21 maja 2015 r.

⁵¹ Wyrok SA w Białymstoku I ACa 213/14 z 28 maja 2014 r.

⁵² Wyrok SA w Katowicach V ACa 551/08 z 22 stycznia 2009 r.

⁵³ Wyrok SA w Szczecinie I AGa 123/18 z 27 listopada 2018 r.

⁵⁴ Wyrok SA w Szczecinie I ACa 344/16 z 8 czerwca 2016 r.

stosowanie KMST są konsekwentnie eliminowane z obrotu prawnego⁵⁵, co nie zmienia sposobu wykładni KMST.

5.15.4 Pośrednie stosowanie zasad art. 7 ust. 1 KMST

Pośrednie stosowanie zasad oznacza realizację ich postulatów, bez powołania się na ich treść. Sąd Najwyższy 2 czerwca 2017 roku⁵⁶ cytował w treści uzasadnienia orzecznictwo Sądu Najwyższego Republiki Austrii, definiujące pojęcie tzw. transakcji zastępczej⁵⁷. Sąd Najwyższy nie powołał przy tym art. 7 ust. 1 KMST ani żadnej innej podstawy normatywnej cytowania orzecznictwa zagranicznego do wykładni norm Konwencji.

Orzeczenie to kontynuuje stosowanie pośrednie zasad Konwencji. Zatem, mimo braku odniesienia się wprost do zasady jednolitości i poszanowania międzynarodowości Konwencji, Sąd Najwyższy, rozstrzygając poszczególne kwestie wykładni norm szczegółowych, sięga do doktryny i orzecznictwa międzynarodowego⁵⁸. W rezultacie sąd w warstwie faktycznej wyklada art. 7 ust. 1 KMST, mimo iż w warstwie deklaratoryjnej nie powołuje wskazanej normy⁵⁹.

Tabela nr 10: Pośrednie stosowanie zasad art. 7 ust. 1 KMST w orzecznictwie.

Baza	OSO	OSA	OSN	BM
Pośrednie stosowanie zasad art. 7 ust. 1 KMST	1/25	3/43	2/19	1/11

W orzecznictwie Sądu Najwyższego pośrednie powołanie zasad występuje w dwóch przypadkach z całej badanej grupy. O ile odpowiada to statystycznie powołaniu w orzecznictwie sądów powszechnych, o tyle przyczyny są tu inne. Powoływanie bezpośrednie art. 7 ust. 1 KMST w uzasadnieniach rozstrzygnięć OSN w 6 przypadkach wskazuje na znacznie częstsze powołanie tej normy niż w orzecznictwie sądów okręgowych i apelacyjnych. Dodatkowo blankietowe powołanie wskazanych zasad aktu występuje również tylko w jednym przypadku⁶⁰. Powyższe wskazuje, że orzecznictwo Sądu Najwyższego uwzględnia normatywny charakter art. 7 ust. 1 KMST, czego przykładem jest częstsze niż w orzecznictwie

⁵⁵ Wyroku SO w Krakowie IX GC 154/11 z 20 lutego 2012 r., uchylony przez wyrok SA w Krakowie z 25 lipca 2012 r.

⁵⁶ Wyrok SN II CSK 603/17 z 2 czerwca 2017 r.

⁵⁷ Wyrok SN V CSK 441/06 z 28 lutego 2007 r.

⁵⁸ Wyrok SN III CSKP 97/21...

⁵⁹ Wyrok SN V CSK 441/06...

⁶⁰ Wyrok SN V CSK 91/11...

sądów powszechnych powołanie wskazanego przepisu wraz z adekwatnym orzecznictwem i doktryną międzynarodową. Niemniej wskazana wykładnia nie jest dominująca. W 4 orzeczeniach Sąd Najwyższy w ogóle nie odnosi się do pojęcia zasady. Obraz badania tej grupy dopełnia powołanie w orzecznictwie pojęcia zasady w sposób oderwany od znaczenia nadanego w teorii prawa normie-zasadzie⁶¹.

6 Zakończenie

Zakończenie rozdziału ma spełnić dwa cele. Pierwszym jest próba wyciągnięcia wniosków charakteryzujących badaną grup orzeczeń w zakresie stosowania zasad zawartych w art. 7 ust. 1 KMST, drugim – konfrontacja wyników badań z zastanymi pojęciami wykładni prawa o charakterze uniwersalnym.

Terminem o charakterze uniwersalnym jest konwencjonalizacja prawa. Na płaszczyźnie wykładni operatywnej pojęcie to związane jest z realizacją postulatów hermeneutyki wykładni. Stosowanie prawa zatem musi poprzedzić uwzględnienie całości norm regulujących dany stan prawny. W ramach takiego opisu wykładni norma-zasada nie może być pominięta w procesie stosowania prawa – z założenia jest ona stosowana w każdej sytuacji interpretacyjnej. Jej ewentualne pominięcie może nastąpić w razie konfliktu z inną normą-zasadą i wymaga uzasadnienia. Kryteria, których wystąpienie w wybranym orzecznictwie było przedmiotem badania, stanowiły wyjściową hipotezę badawczą⁶². Punktem odniesienia dla przyjętych kryteriów badawczych, obok normatywnej klasyfikacji art. 7 ust. 1 KMST, było ustalenie intencji twórców aktu w sformułowaniu wskazanej normy⁶³. Analiza materiałów dokumentujących prace nad jego treścią koresponduje z ustaleniami nauki prawa w zakresie charakteru badanej normy – konieczności jej obligatoryjnego uwzględnienia w procesie stosowania prawa. Tak sformułowana hipoteza znajduje odzwierciedlenie w poszukiwaniu w uzasadnieniach badanej grupy orzeczeń powołania art. 7 ust. 1 Konwencji.

Odstępstwa od tak sformułowanej wykładni, oznaczające pominięcie stosowania zasad Konwencji, zostały scharakteryzowane pod zbiorczym pojęciem odkształceń wykładni⁶⁴. Wśród możliwych odkształceń wykładni względem modelowego wzorca stosowania norm

⁶¹ Wyrok SN IV CSK 654/18 z 17 października 2019 r.

⁶² Innymi słowy hipotezą zerową tak: A. Kotowski: *Wykładnia orientacyjna, teorie wykładni prawa i teoria orientacyjna badania wykładni operatywnej*. Warszawa 2018, s. 435.

⁶³ Intencja prawodawcy jako element wykładni ma charakter uniwersalny dla każdego systemu: U P. Gruber: *Legislative intention and the CISG*. W: *CISG Methodology*. Eds. A. Jansen, O. Meyer, s. 91–92; także: Z. Tobor: *W poszukiwaniu intencji prawodawcy*, s. 40 i cytowana tam literatura.

⁶⁴ T. Grzybowski, A. Nowak-Far, *Model ekonomicznej analizy...*, s. 44.

najobszerniej w nauce krajowej scharakteryzowano pojęcie heurystyki⁶⁵. Heurystyka wykładni Konwencji, w świetle wniosków płynących z badania oznacza uproszczenie procesu stosowania prawa poprzez pominięcie postulatów norm-zasad. Jednym z uzasadnień dla takiego odkształcenia wykładni jest konieczność ustalenia znaczenia Konwencji wobec zastanych znaczeń prawa krajowego. W ujęciu operatywnym oznacza to redukcję z podstawy prawnej rozstrzygnięcia wykładni norm naruszających zastany model wykładni⁶⁶. W odniesieniu do wykładni Konwencji w doktrynie międzynarodowej nadano tak opisanym heurystykom wykładni⁶⁷ nazwę *homeward trend*⁶⁸.

Argumentacja zawarta w orzecznictwie wymusiła przyjęcie kryteriów badawczych. W sytuacji gdy w całej analizowanej grupie orzeczeń brak wiążącej i kompleksowej wykładni art. 7 ust 1 KMST, badanie musiało zawierać kryteria pozwalające przedstawić, w jaki sposób zasady zawarte w tym przepisie są powoływane w orzecznictwie.

Ogólny wniosek z badania orzecznictwa pozwala na stwierdzenie, że uwzględnienie KMST w podstawie rozstrzygnięcia, przy spełnieniu przesłanek jej zastosowania, jest koniecznym wymogiem stawianym przez orzecznictwo dla rozpoznania istoty sprawy przez sąd *meriti*⁶⁹. Nie stanowi nierozpoznania istoty sprawy pominięcie zasad art. 7 ust .1 KMST przy wykładni jej postanowień.

Brak odniesienia w uzasadnieniu orzeczenia sądu do zasad Konwencji bądź odniesienie się do nich w sposób blankietowy – bez uwzględnienia ich treści – oznacza konfrontację z krajowymi zasadami regulującymi tę samą materię. Zbadanie częstotliwości stosowania pojęcia „zasady” w orzecznictwie zostało powołane celem ustalenia czy odpowiada ono pojęciu normy-zasady sformułowanej w nauce. Kolejne kryteria – pomocnicze w optyce całego badania – tj. poszukiwanie powołań doktryny i orzecznictwa miały ujawnić powiązane ze sobą cele:

— hermeneutyczność uzasadnienia rozstrzygnięcia – odpowiada to założeniu, iż im więcej argumentów z nauki i praktyki stosowania prawa związanych z wykładnią możliwych do zastosowania aktów normatywnych ujawnionych w uzasadnieniu orzeczenia, tym jest ono

⁶⁵ A. Kotowski: *Pojęcie jednoznaczności w wykładni prawa w świetle badań orzecznictwa Izby Karnej Sadu Najwyższego*. „Prokuratura i Prawo” 2016, nr 7–8, s. 84–85.

⁶⁶ A. Kotowski: *Wykładnia Sądów Kasacyjnych...*, s. 15.

⁶⁷ Celowo używam liczby mnogiej heurystyki z uwagi na fakt, iż składa się na nie wiele uzasadnień dla uproszczeń wykładni por. T. Nowak-Far, T. Grzybowski: *Model ekonomicznej analizy...*, s. 43–44.

⁶⁸ F. Ferrari: *Autonomous Interpretation versus Homeward Trend versus Outward Trend in CISG case law*, „Uniform Law Review”, March 2017, vol. 22, iss. 1, s. 249 (DOI: 10.1093/ulr/unw057).

⁶⁹ Wyrok SN III CSKP 97/21 z 11 sierpnia 2021 r.

bardziej przekonujące. Kryterium to pozwala na ustalenie „hermeneutycznego” waloru rozstrzygnięcia na poziomie ponadnarodowym zarówno dla przedstawicieli nauki i praktyki.

— stosowanie pośrednie zasad z art. 7 ust. 1 KMST. Za jego przejaw uznaję powoływanie orzecznictwa i doktryny zagranicznej w uzasadnieniu rozstrzygnięcia, mimo braku odniesienia się do podstawy normatywnej takiego zabiegu.

Prawidłowe stosowanie zasad KMST gwarantuje jej autonomiczną wykładnię⁷⁰. Na przeszkodzie autonomicznej wykładni stoi brak jednolitej definicji pojęcia normatywnego zasady w orzecznictwie. W rezultacie, w bazach krajowych pojęcie zasady nie jest powoływane w więcej niż połowie orzeczeń. Ma to bezpośredni wpływ na recepcję zasad Konwencji, bowiem w orzecznictwie krajowym nie uznaje się za wadę orzeczenia braku odniesienia do norm naczelnych wykładanego aktu.

Z perspektywy metodologii stosowania prawa i ujawnionych w ten sposób przeszkód w stosowaniu norm-zasad brak w analizowanym zbiorze odwołań do intencji kodyfikatora wyrażonej w trakcie prac kodyfikacyjnych jest kluczowy. Intencja ta określa rolę zasad art. 7 ust. 1 w jego wykładni. Płyne z niej postulat wykładni pragmatycznej – uwzględniania zasad na każdym etapie stosowania prawa. Orzecznictwo odmiennie rozważa zawężoną wykładnię dobrej wiary w ujęciu apragmatycznym – do oceny rezultatu wykładni. Ujęcie apragmatyczne jest dominującą strategią orzecniczą sądów krajowych⁷¹. Brak również odwołań do pojęć z teorii prawa, które ustalają kanon wykładni w oparciu o postulowane „topiki”, a w konsekwencji uwzględnienia zakazu wykładni homonimicznej czy też takiej wykładni, która czyni elementy normy zbędnymi (zakaz wykładni *per non est*).

Zakaz ten jest łamany w zakresie wykładni zasady dobrej wiary w handlu międzynarodowym, gdzie pomija się „międzynarodowość” ujętą w treści zasady. W analizowanych uzasadnieniach nie ma wykładni pojęć „uwzględnienia międzynarodowego charakteru oraz dążenia do jednolitego stosowania aktu”, a także zdefiniowania zasady jako normy o charakterze zasadniczym i jej roli dla orzecznictwa. Próba określenia kryterium „zasady” w znaczeniu konwencyjnym i wpływu na wykładnię została podjęta, dla całej badanej grupy orzeczeń, jednostkowo⁷². Wnioski płynące z podsumowania wskazują, iż próby zmiany metody interpretacji – postulującej uwzględnienie treści norm-zasad – pozostają bez wpływu na przyjęty model wykładni operatywnej.

⁷⁰ B. Zeller: *Analysis of the cultural homeward trend in internationales sales law*. “Victoria University Law and Justice Journal” 2021, vol. 10, iss. 1, s. 139–140.

⁷¹ A. Kotowski: *Pojęcie jednoznaczności w wykładni...*, s. 80–81.

⁷² Wyrok SN V CSK 456/06 z 11 maja 2007 r.

Kolejną przeszkodą we wdrażaniu art. 7 ust. 1 KMST w polskim systemie prawa cywilnego jest brak skodyfikowanych zasad, które byłyby ich odpowiednikiem. Tworzy to trudności z zastosowaniem innego modelu wykładni KMST, niż ma to miejsce na podstawie norm pochodzących od krajowego ustawodawcy⁷³. Po dwóch dekadach obowiązywania KMST sądy deklarują uwzględnienie jej odrębności względem rozwiązań Kodeksu cywilnego⁷⁴. Ujawnienie tego zapewnienia w uzasadnieniach orzeczeń oznacza „blankietowe” poszanowanie autonomii aktu międzynarodowego. W nielicznych, w skali całego badania, powołaniach orzeczeń i doktryny międzynarodowej brak analizy jaki wpływ na przyjętą wykładnię mają rozstrzygnięcia państw trzecich zapadłych na podstawie KMST.

Tabela nr 8: Podsumowanie danych z tabel 1–5.

x		Odniesienie do:		Uwzględnienie:			
L p.	Grupa orzeczeń	zasad konwencyjnych art. 7 ust. 1 KMST	pojęcia zasady	doktryny krajowej dot. KMST	orzecznictwa krajowego	doktryny międzynarodowej	orzecznictwa międzynarodowego
1.	Orzecznictwo międzynarodowe BM lata 2003–2017	6/11	6/11	4/11	9/11	4/11	4/11
2.	Orzecznictwo Sądu Najwyższego lata 2005–2023	6/19	11/19	5/19	14/19	5/19	6/19
3.	Orzecznictwo Sądów Apelacyjnych lata 2012–2018	4/43	21/43	5/43	25/43	1/43 ⁷⁵	3/43 ⁷⁶
4.	Orzecznictwo Sądów Okręgowych lata 2014–2018	1/25	8/25	3/25	4/25	1/25	0/25

Tabela nr 8 jest podsumowaniem wyników badania orzecznictwa krajowego. W badaniu założono, że stosowanie norm ujętych w art. 7 ust. 1 KMST to dwa sposoby ich powołania – pośrednie zastosowanie zasady (por. pkt 5.15.4), mimo braku odniesienia do jej treści, bądź bezpośrednie, poprzez wskazanie normy wprost.

Za przykład pośredniej wykładni zasad można uznać powołanie się na poglądy orzecznictwa i doktryny niemieckiej w zakresie wykładni Konwencji. Stanowiło to podstawę

⁷³ Por. rozdział II, *Pojęcie wykładni w doktrynie i teorii prawa krajowego*.

⁷⁴ Wyrok SA w Katowicach V ACa 344/16 z 18 stycznia 2017 r.

⁷⁵ Wyrok SA w Białymstoku I ACa 319/12 z 20 listopada 2012 r.

⁷⁶ W formie cytatu z uzasadnienia rozstrzygnięcia SN W: SA Gdańsk V ACa 422/12 ...; Wyrok SA w Warszawie I ACa 368/14...; Wyrok SA w Łodzi I ACa 508/16...

dla dalszych ustaleń: „W obrocie handlowym pomiędzy przedsiębiorcami ogólne warunki umów obowiązują tylko wtedy, jeśli stały się częścią składową umowy wskutek ich wyraźnego włączenia i umożliwienia drugiej stronie zapoznania się z ich treścią”⁷⁷. Powołanie argumentów z interpretacji KMST dokonanej w państwach trzecich do wykładni KMST przed sądem krajowym dokonano bez podania podstawy normatywnej takiego powołania.

Dla pełnego obrazu stosowania zasad aktu koniecznym stało się wprowadzenie kryterium pośredniego stosowania zasad. Wynika to z faktu, że bezpośrednie odniesienie do ich treści występuje w sposób blankietowy bądź w marginalnej ilości. W dalszej części omawiane będą powołania pośrednie zasad.

Powołanie art. 7 ust. 1 KMST stosowano częściej w orzecznictwie sądów wyższych instancji⁷⁸ (32 % badanych werdyktów Sądu Najwyższego, 9% – sądów apelacyjnych, 4% – sądów okręgowych), a najczęściej w orzeczeniach publikowanych w międzynarodowych bazach (54% orzeczeń).

Tabela nr 9: porównanie badanych kryteriów w ujęciu procentowym.

x	x	Odniesienie do:			Uwzględnienie:		
L.p.	Grupa orzeczeń	zasad konwencyjnych art. 7 ust. 1 KMST	pojęcia zasady	doktryny krajowej dot. KMST	orzecznictwa krajowego	doktryny międzynarodowej	orzecznictwa międzynarodowego
1.	BM	54%	54%	36%	81%	36%	36%
2.	OSN	32%	58%	26%	74 %	26%	32%
3.	OSA	9%	48%	11%	58%	2%	7%
4.	OSO	4%	36%	16%	36%	0%	4%

W OSN sięganie do pojęcia zasady w znaczeniu innym niż konwencyjne znalezione zostało w 58% orzeczeń. W badanym orzecznictwie Sądu Najwyższego, podobnie jak w OSA i OSO, znacząco częściej powoływane jest pojęcie zasady w znaczeniu innym niż pojęcie zasady z art. 7 ust. 1 KMST. Biorąc pod uwagę wyniki badania dla OSA, w 48% uzasadnień ustosunkowano się do pojęcia zasady używanego w orzecznictwie w znaczeniu krajowym. W OSO takie taki argument w uzasadnieniu występuje w 36% przypadków. Nasuwa się

⁷⁷ Wyrok SA w Katowicach I ACa 410/12 z 5 września 2012 r.

⁷⁸ Dla ułatwienia porównania dane wprowadzono w ujęciu procentowym dla każdej z analizowanych grup.

wniosek, że pojęcie zasady częściej jest wykorzystywane w orzecznictwie wyższych instancji, a w znaczeniu autonomicznym stosowane jest najczęściej przez SN.

Kategoria poglądów doktryny i orzecznictwa krajowego stanowi grupę standardów wewnętrznych, grupa ich międzynarodowych odpowiedników to standard zewnętrzny⁷⁹. Artykuł 7 ust. 1 KMST to normatywna podstawa powołania w argumentacji wyroku orzeczeń i poglądów doktryny państw konwencyjnych. Im więcej odniesień do tak ujętego standardu zewnętrznego, tym orzeczenie pełniej uwzględnienia międzynarodowy charakter Konwencji oraz potrzebę jej jednolitego stosowania.

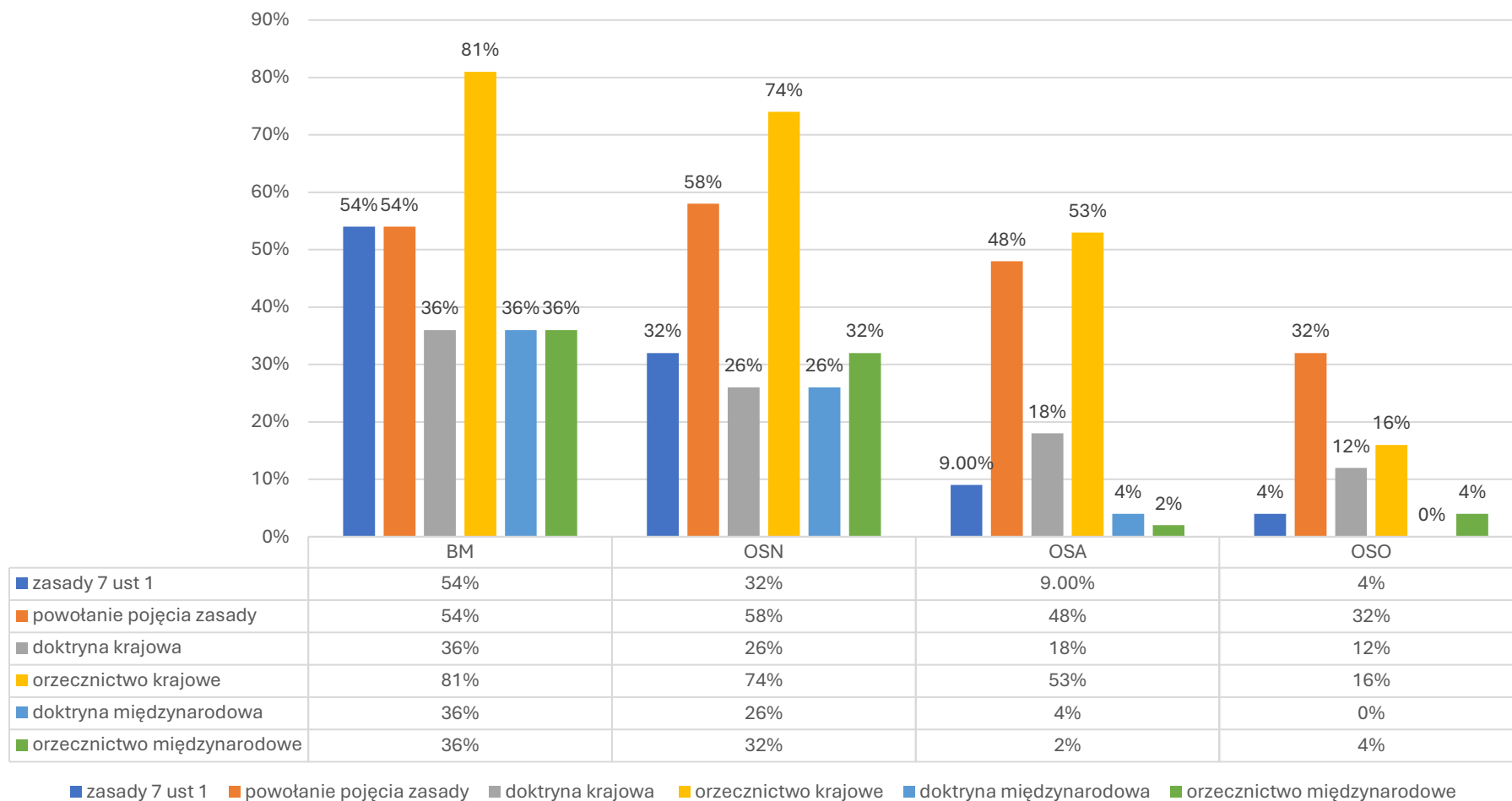
Uwzględnienie treści norm zasad w orzekaniu stoi w opozycji do krajowych praktyk orzeczniczych. Tytułem przykładu: Sąd Najwyższy uznał zasadę dobrej wiary w handlu międzynarodowym za stosowalną wyjątkowo, tylko o ile norma szczegółowa nie gwarantuje ochrony prawnej stronie⁸⁰. Taka wykładnia marginalizuje rolę dobrej wiary w wykładni zarówno jako dyrektywy wykładni norm szczególnych, jak i zasady, której naruszenie może być podstawą żądania strony pokrzywdzonej. W ujęciu teoretycznoprawnym sugeruje to wykładnię apragmatyczną – ocenę rezultatów skutków wykładni z postulatami zasady.

Z tej perspektywy uwzględnienia poglądów doktryny międzynarodowej w treści uzasadnień wyroków i ich występowanie jest skorelowane z instancją, w której wyrok zapada – z tym zastrzeżeniem, że im wyższej instancji sąd, tym argumenty te są powoływane częściej. Podobną uwagę należy poczynić w odniesieniu do argumentów z treści orzecznictwa zagranicznego, które w orzecznictwie sądów powszechnych występuje w znikomym zakresie (trzy orzeczenia na całą grupę z 43 orzeczeń sądów apelacyjnych, jedno orzeczenie w zbiorze orzecznictwa sądów okręgowych).

⁷⁹ M. Matczak: *Summa iniuria. O błędzie formalizmu w stosowaniu prawa...*, s. 36.

⁸⁰ Całość orzeczeń zapadłych w *Shoe leather case* stanowi przykład wykładni zasady dobrej wiary w handlu międzynarodowym.

Stosowania norm-zasad w podanych grupach orzeczeń



Wykres nr 8: Podsumowanie wyników badania

Statystycznie typowe (na tle całego badania) orzeczenie pomija art. 7 ust. 1 KMST w podstawie rozstrzygnięcia. Koresponduje to z brakiem powołania się na orzecznictwo sądów obcych i sporadyczne powoływanie orzeczeń sądów krajowych¹.

Cechą charakterystyczną orzecznictwa sądów powszechnych są jednostkowe odniesienia do kwestii wykładni KMST w obrocie międzynarodowym, nadanej przez sądy państw trzecich Konwencji. Sprzyja temu normatywna konstrukcja oceny prawidłowości zapadłego wyroku, która nie odnosi się do stosowania zasad KMST².

Argumentacja uzasadnień wyroków zmierza do wskazania, że zastosowanie prawa – czy to krajowego, czy konwencyjnego – poprzedzone jego wykładnią, w istocie prowadzi do tych samych rezultatów. Przykładowo, jak wskazano w uzasadnieniu jednego z rozstrzygnięć: „Rację ma jedynie o tyle pozwany, o ile twierdzi, iż w takiej sytuacji częścią prawa hiszpańskiego są przepisy konwencji wiedeńskiej. Powołane przez pozwanego w apelacji przepisy konwencji wiedeńskiej tj. art. 7 ust. 2, 7 ust. 1, 8, 9, 14, 79 ust. 1 i 4 nie zawierają postanowień, które nie dałyby się pogodzić z regulacjami prawa hiszpańskiego”³.

Mimo braku spójnej wykładni zasad aktu należy wskazać, że sądy nie kwestionują konieczności jednolitej jego wykładni. Wyrazem tego jest dostrzeżenie w orzecznictwie celu aktu konwencyjnego: „Konwencja wiedeńska miała na celu wyłączenie stosowania prawa krajowego do kontraktów międzynarodowej sprzedaży towarów i poddanie ich regulacji powszechnie aprobowanym normom międzynarodowym”⁴.

Orzecznictwo nie kwestionuje obowiązywania KMST jako elementu krajowego porządku prawnego⁵. W ostatniej dekadzie za ustalone w orzecznictwie uznaje się, że brak zastosowania KMST, nawet przy bezspornym stanie faktycznym sprawy, stanowi przyczynę uchylenia wyroku⁶.

Trudność z wykładnią sprawiają również pojęcia nieostre, związanych z oceną terminu na badanie towaru – nie ujawniają, w jaki sposób sądy ustalają dany termin za zgodny z jej postulatami⁷. Jeśli chodzi o sądy powszechne, zasadnym jest stwierdzenie, że dokonują tej

¹ Wyrok SA w Poznaniu I ACa 494/15 z 29 października 2015 r.

² Przykładowo: Wyrok SA w Poznaniu I ACa 1041/15 z 3 marca 2016 r. publikowany w bazie CLOUT nr 1677 LEX no 2012920, https://www.uncitral.org/clout/clout/data/pol/clout_case_1677_030316.html, [http://orzeczenia.ms.gov.pl/details/\\$N/153500000000503_I_ACa_001041_2015_Uz_2016-03-03_001](http://orzeczenia.ms.gov.pl/details/$N/153500000000503_I_ACa_001041_2015_Uz_2016-03-03_001) dostęp na dzień 6 stycznia 2022 r., Wyrok SA w Poznaniu I ACa 920/12 z 4 grudnia 2012 r.

³ Wyrok SA w Poznaniu I ACa 920/12 z 4 grudnia 2012 r.

⁴ Wyrok SA w Poznaniu I ACa 703/13 z 17 października 2013 r.

⁵ Wyrok SO w Łodzi X GC 344/12 z 25 marca 2014 r.

⁶ Wyrok SA w Łodzi I ACa 149/13 z 21 czerwca 2013 r.

⁷ Wyrok SO w Łodzi X GC 85/15 z 3 sierpnia 2016 r.

oceny arbitralnie, bez reakcji wobec postulatów aktu. Nie tylko sądy, ale również pełnomocnicy stron nie dostrzegają roli zasad dla prawidłowej wykładni. Zarzuty naruszenia prawa formułowane przez profesjonalistów⁸ nie powołują naruszenia zasad konwencyjnych w procesie stosowania wykładni⁹.

Orzeczenia z BM nie są reprezentatywne dla wykładni sądów krajowych. W ujęciu procentowym – 54% orzeczeń zawiera odniesienie do zasad konwencyjnych, odpowiednio: 32% – OSN, 9% – OSA i 4% – OSO. Rezultat ten dowodzi, że zasady konwencyjne nie są traktowane nadrzędnie względem innych norm podlegających wykładni. Taki wniosek znajduje poparcie w fakcie, że brak jest jednolitego rozumienia pojęcia zasady w każdej z omawianych grup. W orzecznictwie zasada prawa jest pozbawiona nadrzędności, stanowiąc jeden z szeregu argumentów dla poparcia przyjętego rozstrzygnięcia. Oznacza to zrównanie zasad prawa z normami szczegółowymi. Oddaje to zarówno analiza poszczególnych orzeczeń, jak i statystyka orzecznicza. Zatem w przypadku BM 54% orzeczeń odwołuje się do zasad konwencyjnych, jednocześnie taki sam odsetek orzeczeń uwzględnia odniesienia do pojęcia zasady w ujęciu innym niż norma-zasada Konwencji.

Wyniki statystyczne powołania pojęcia zasady w znaczeniu wykreowanym na potrzeby rozstrzygnięcia dotyczą: w OSN – 58%, w OSA – 48% w OSO – 32%. Pozwala to na wniosek, że im wyższa instancja sądu powszechnego, tym odniesienie do wykładni pojęcia zasady jest częstsze. Jednocześnie zauważalne jest, iż w każdej z badanych grup częściej występuje zastosowanie pojęcia zasady w znaczeniu konkurencyjnym do konwencyjnego. Częstsze interpretowanie pojęcia zasady wynika również z szerszej argumentacji orzeczeń SN względem sądów powszechnych. W omawianej grupie jedną z przyczyn tego zjawiska jest wielokrotne rozpatrywanie tych samych spraw przez SN (*Coke fuel*, *Shoe leather*). W przypadku stosowania KMST statystycznie częściej (72% przypadków) SN uchyla rozstrzygnięcia sądów II instancji, względem 37% dla ogółu rozstrzyganych przypadków. W rezultacie SN w rozpatrywaniu spraw konwencyjnych, uchylając prawomocne wyroki, powołuje „hermeneutyczną” argumentację. Uzasadnienia takich rozstrzygnięć odnoszą się do szerszego spektrum źródeł dla przekonującego rozstrzygnięcia problemów wykładni.

Pozostałe kryteria badania orzecznictwa tj. liczby możliwych do uzasadnienia przyjętego rozstrzygnięcia argumentów wskazują, że powołanie w BM argumentów z doktryny

⁸ Rozpatrywanie spraw związanych z międzynarodową sprzedażą podlega kognicji wydziałów gospodarczych, a więc traktowane w Kodeksie postępowania cywilnego jako podmioty profesjonalne.

⁹ Wyrok SA w Łodzi I ACa 1079/16 z 9 marca 2017 r.

krajowej występuje częściej (36 %) względem pozostałych grup orzeczeń (OSN 26%, OSA 18%, OSO 12%). Podobna zależność zachodzi przy odwołaniu do wnioskowań z orzecznictwa krajowego (81 % BM, 74 % w OSN, 53 % OSA, 16 % w OSO).

Grupa argumentów z doktryny i orzecznictwa międzynarodowego ma największe zastosowanie w orzecznictwie BM – występuje w 36% analizowanych przypadków. Koresponduje to z powołaniami w OSN argumentów „międzynarodowych” (odpowiednio 26 % powołań doktryny i 32 % orzecznictwa międzynarodowego). W przypadku OSO i OSA ta grupa argumentów występuje sporadycznie. Doktryna międzynarodowa jest powoływana w 4 % orzeczeń OSA i nie występuje w żadnym z badanych uzasadnień w badanej grupie SO. Argumenty z wnioskowań zawartych w orzecznictwie międzynarodowym powoływane są w 2 % OSA oraz 4 % OSO.

Na tym tle należy poczynić uwagę, że największa liczba odniesień do doktryny i orzecznictwa ma miejsce w uzasadnieniach orzeczeń rozstrzygających sprawę po raz wtóry przed Sądem Najwyższym (tak: *Coke fuel* oraz *Shoe leather*).

Zasady z art. 7 ust. 1 KMST zawierają nie tylko wskazówki prawidłowej wykładni, ale również postulat prawidłowego jej przeprowadzenia, tj. wykładni funkcjonalnej. Sądy powszechne nie podołały temu wymogowi, wykładając Konwencję w sposób literalny, bez odniesień do znaczenia norm KMST, ustalonego w orzecznictwie jej państw – stron.

Omówione badania pozwalają na wniosek, że w orzecznictwie dominuje pomijanie stosowania zasad zawartych w art. 7 ust. 1 KMST. Założenie to ulega modyfikacji na korzyść autonomicznego stosowania zasad w OSN i orzecznictwie BM, niemniej są to dane oscylujące wokół połowy badanych przypadków. Powołanie orzecznictwa i doktryny dot. KMST jest traktowane jako jeden z wielu argumentów, obok wykładni Kodeksu cywilnego czy Kodeksu postępowania cywilnego.

Co sygnalizowano na wstępie ustalenia te można przyporządkować do scharakteryzowanych w rozdziale drugim pracy pojęć teorii prawa. Poczynając od najogólniejszych charakterystyk, zjawisko *homeward trend* można kwalifikować do desygnatów pojęcia heurystyki. W takim ujęciu, zgodnie z definicją pojęcia heurystyki, oznacza ono „uproszczone sposoby przetwarzania informacji, wydawania sądów i rozwiązywania problemów”¹⁰. W jej stosowaniu uwzględnia się rezultat wykładni, na który wpływ ma otoczenie interpretatora tworzące kontekst wykładni. W realiach orzecznictwa krajowego

¹⁰ E. Roszkowska: *Decyzje wielokryterialne i negocjacje. Wybrane aspekty teoretyczne i badania eksperymentalne*. Białystok 2021, s. 50.

kontekst wykładni sądu to orzecznictwo sądów wyższych instancji oraz postulat wydania „szybkiego” rozstrzygnięcia. Uzasadnia to powielanie tego samego modelu wykładni w kolejnych orzeczeniach, które dla tak zdefiniowanej sprawności orzekania pomijają wykładnię norm stawiających wymogi dotąd nieznane w ustalonym porządku orzekania. Mimo stosowania heurystyk w wykładni przeprowadzone badanie pokazuje, że nie gwarantuje to sprawności orzekania badanego pod kątem czasu zapadnięcia prawomocnego orzeczenia¹¹. Wykładnię autonomiczną Konwencji, a więc odrębną od dotychczasowych znaczeń nadanych zarówno normom, jak i metodom wykładni prawa krajowego, można uzyskać jedynie wskutek aktywności sądu. Zatem nie tekst ustawy, ale przede wszystkim wysiłek organu rozstrzygającego spór jest kluczowym warunkiem do prawidłowej wykładni aktu¹². Wymogi wykładni z uwzględnieniem zasad art. 7 ust. 1 Konwencji korespondują z wymogami postulatów wykładni hermeneutycznej. Koniecznym jest uwzględnienie obok tekstu prawa również wartości, które uzasadniają wynik interpretacji spornych kwestii w sposób przekonujący dla każdego uczestnika międzynarodowej sprzedaży¹³. Wartościami tymi o charakterze uniwersalnym dla całego systemu jest właściwy „warsztat orzeczniczy”, tj. umiejętność uwzględnienia całości dorobku nauki i orzecznictwa. W zakresie zawężonym do wykładni Konwencji koniecznym jest uwzględnienie szerokiego forum argumentów, na które składa się rozpatrywanie dotychczas zaistniałych argumentów ujawnionych w orzecznictwie i doktrynie. Konfrontując ten postulat z wynikami badania, wskazać należy, że głównym źródłem, na które powoływano się na poparcie przyjętej w uzasadnieniu argumentacji, było orzecznictwo krajowe. Wskazałem konkretne rezultaty, w całej grupie 25 orzeczeń sądów okręgowych jedynie w 9 powołano argument z orzecznictwa krajowego. W orzecznictwie Sądu apelacyjnego na 43 orzeczenia orzecznictwo krajowe powoływano w 25 orzeczeniach. W Sądzie Najwyższym w 14 na 19 orzeczeń powołano ten argument.

Analiza metodologiczna sposobu uzasadnień wyroków w badanych grupach dowodzi, że dominującym argumentem w każdej grupie jest cytowanie orzecznictwa związanego z wykładnią norm Kodeksu postępowania cywilnego (co znajduje miejsce w uzasadnieniach 9 orzeczeń sądów okręgowych, 16 sądów apelacyjnych, 11 Sądu Najwyższego). Prowadzi to do wniosku, że przeważającą strategią orzeczniczą jest odniesienie się do reguł proceduralnych, pozostałe argumenty, mogące znaleźć zastosowanie w sprawie tj. wykładnia Konwencji, mają

¹¹ Por. czas rozpoznawania spraw opisanych w pkt. 8.

¹² B. Zeller: *Analysis of the cultural homeward trend...*, s. 131–132.

¹³ H. Leszczyńska: *Hermeneutyka prawnicza...*, s. 28.

charakter poboczny. Czyni to zasadnym zarzut arbitralności podejmowanych rozstrzygnięć. Rezultat wykładni operatywnej Konwencji pozwala stwierdzić, że jest ona przeprowadzona w ramach uproszczonych sposobów wnioskowań (heurystyk)¹⁴, których głównym celem jest przeprowadzenie uzasadnienia w zgodzie z dotychczasowym dorobkiem orzecznictwem, zwłaszcza dotyczącym norm proceduralnych. Tak przeprowadzona wykładnia pozbawiona jest waloru hermeneutycznego dla uczestników międzynarodowego obrotu.

¹⁴ T. Nowak-Far, T. Grzybowski: *Model ekonomicznej analizy...*, s. 43–44.

7 Literatura

- Adams H.: *Economics and Jurisprudence*. „Science” 1886, vol. 8 no. 178, <https://www.jstor.org/stable/pdf/1760859.pdf> [dostęp: 2.06.2020].
- Adams K.D., Zierdt C.M.: *International Sales of Goods*. “The Business Lawyer”, Fall 2016, vol. 71, no. 4, <https://www.jstor.org/stable/26417613> [dostęp: 3.04.2021].
- Alfano M.: *Hypothetical intentionalism in statutory interpretation*. „US–China Law Review” 2009, vol. 6, no. 54.
- Allan T.R.S.: *Legislative Supremacy and Legislative Intention: Interpretation, Meaning, and Authority*. “The Cambridge Law Journal” 2004, vol. 63, no. 3.
- Baasch Andersen C.: *A New Challenge for Commercial Practitioners: Making the Most of Shared Laws and Their' Jurisconsultorium*. “University of New South Wales Law Journal” 2015, iss. 38(3), IV A.
- Baasch Andersen C.: *Defining uniformity in Law*. “Uniform Law Review”, January 2007, vol. 12, iss. 1, (DOI: 10.1093/ulr/12.1.5).
- Babicki W.: *Koncepcja separacji prawa i moralności w doktrynie pozytywizmu prawnego Johna Austina*. „Palestra” 1986, t. 30, nr 4(340).
- Balcerzak M.: *Zagadnienia precedensu w prawie międzynarodowym praw człowieka*. Toruń 2008.
- Bańczyk P.: *Proces kształtowania pozycji Sądu Najwyższego USA jako sądu konstytucjonalnego – glosa do wyroku Sądu Najwyższego USA z 24.02.1803 r. W sprawie Marbury v. Madison, 5 US 137 (1803)*. „Palestra” 2020, nr 9.
- Bańko M.: *Nowe definicje w „Nowym Słowniku języka polskiego”*. „Poradnik Językowy” 1994, nr 9.
- Bankowski Z., McCormick D.N., Wróblewski J., Summers R.: *On Method and Methodology. W: Interpretative Statutes. A Comparative Studies*. Ed. D.N. McCormick, R. Summers, Nowy Jork 2016
- Barak A.: *Purposive interpretation in law*. Trans. S. Bashi. Princeton 2007.
- Barnes W.: *Hadley v. Baxendale and Other Common Law Borrowings from the Civil Law*, “Texas Wesleyan Law Review” 2005, vol. 11, iss. 2.

- Barros J.: *Reasoning with persuasive precedent: the role of persuasive authority in the law*. „Teoria Jurídica Contemporânea” 2017, vol. 1(2).
- Bator A.: *Normy planowania gospodarczego w systemie prawa*. W: *Teoria i filozofia prawa. Wybór tekstów*. Red. W. Gromski, Wrocław 1998.
- Białas-Zielińska K.: *Koncepcje pozytywizmu prawniczego i iusnaturalizmu w ujęciu Gustawa Radbrucha*. W: *Pozytywizm prawniczy i szkoła prawa natury: tradycje sporu i jego współczesne implikacje*. Red. P. Kaczmarek, Ł. Machaj. Wrocław 2010.
- Bielska-Brodziak A.: *Wykładnia celowościowa a wykładnia funkcjonalna*. W: A. Bielska-Brodziak: *Interpretacje tekstu prawnego na podstawie orzecznictwa podatkowego*. Warszawa 2009.
- Biernat S.: *Prawo Unii Europejskiej a Konstytucja RP i prawo polskie – kilka refleksji*. „Państwo i Prawo” 2004, nr 11.
- Bładowski B.: *Metodyka pracy sędziego cywilisty*. Zakamycze 2005.
- Błaszczuk C.: *Interpretacja w służbie doktryny. Oryginalizm konstytucyjny w Stanach Zjednoczonych*. „Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska. Sectio G. Ius”, vol. 67, no. 2.
- Błaszczuk C.: *Wpływ konwencji narodów zjednoczonych o umowach międzynarodowej sprzedaży towarów na prawo Unii Europejskiej w zakresie sprzedaży konsumenckiej*. „Studia Prawnicze” 2014, z. 3(199).
- Bochnia K.: *Znaczenie klauzul generalnych w stosowaniu prawa krajowego i międzynarodowego*. W: *Klauzule generalne w prawie krajowym i obcym*. Red. L. Zacharko. Katowice 2016.
- Bogucki A.: *Behavioral law and Economics w świetle wewnętrznej moralności prawa*. Warszawa 2023.
- Borowicz J.: *Argument interpretacyjny odwołujący się do woli rzeczywistego prawodawcy*. „Studia Prawno-Ekonomiczne” 2009, t. LXXIX.
- Braithwaite J.: *Rules and Principles: A Theory of Legal Certainty*. „Australian Journal of Legal Philosophy” 2002, vol. 27.
- Brand R.: *CISG article 31: When substantive law rules affect jurisdictional results*. „Journal of Law and Commerce” 2005–2006, vol. 25:181.
- Bridge M.: *Good Faith, the Common Law, and the CISG*. „Uniform Law Review”, March 2017, vol. 22, iss. 1 (DOI: 10.1093/ulr/unw059).

- Brożek B.: *Argumentacyjny model stosowania prawa*. W: *Konwergencja czy dywergencja kultur i systemów prawnych* red. O. Nawrot, S. Sykuna, J. Zajadło. Warszawa 2012.
- Brzeziński B.: *Dyskurs prawniczy, interpretacja, argumentacja. Kilka uwag*. „Kwartalnik Prawa Podatkowego” 2022, nr 3, s. 14.
- Brzeziński B.: *Współczesne amerykańskie teorie wykładni prawa*, „Państwo i Prawo” 2006, nr 7.
- Całus A.: *Europeizacja prawa prywatnego jako wartość współgrania i konkurencji porządków: międzynarodowego, „europejskiego” i krajowego*. W: *Wspólne wartości prawa międzynarodowego europejskiego i krajowego*. Red. E. Cała-Wacinkiewicz, J. Menkes, J. Bar. (publikacja pokonferencyjna w druku: Ogólnopolska Konferencja Naukowa – Konstytucjonalizacja prawa prywatnego a europeizacja prawa prywatnego. Porównanie zjawisk 18 listopada 2022 r. WPiA UAM w Poznaniu).
- Campbell C.P.: *The doctrine of waiver*. “Michigan Law Review”, November 1904, vol. 3, no. 1.
- Celińska-Grzegorzczak K.: *Postulat przejrzystości systemu a regulacja doręczeń zastępczych („przez awizo”) w polskich ustawach procesowych*. „Zeszyty Naukowe Sądownictwa Administracyjnego” 2011, nr 5.
- Cempura A., Kasolik A.: *Metodyka sporządzania umów gospodarczych*. Warszawa 2020.
- Ceranek T.: *O różnych ujęciach pojęcia jasności prawa*. „Zeszyt Studencki Kół Naukowych WPIA UAM” 2013, nr 3.
- Chanale A.: *The CISG as a model law: A comparative law approach*. “Singapore Journal of Legal Studies”, March 2016.
- Chianale A.: *The CISG as a model law: A comparative law approach*. “Singapore Journal of Legal Studies” March 2016.
- Choduń A.: *Koncepcja wykładni prawa Macieja Zielińskiego*. „Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny” 2016, z. 4 (DOI: 10.14746/rpeis.2016.78.4.5).
- CISG vs. Regional Sales Law Unification with a Focus on the New Common European Sales Law*. Ed. U. Magnus. Munich 2012.
- Commentary on the Hague Conventions of the 1st of July 1964 on International Sale of Goods and the Formation of the Contract of Sale*. Ed. A. Tunc, <https://iicl.law.pace.edu/cisg/bibliography/tunc-andr%C3%A9-france-10> [dostęp po zalogowaniu 13.12.2024].
- Commentary on the international sales law. The 1980 Vienna Sales Convention*. Eds. C.M. Bianca, M.J. Bonell. Milan 1987.

- Commentary on the UN Convention on the International Sale of Goods (CISG)*.
Ed. P. Schlechtriem, I. Schwenzer. Ed. 2, Oxford 2005.
- Commentary on the UN Convention on the International Sale of Goods (CISG)*.
Ed. I. Schwenzer. Ed. 4, Oxford 2016.
- Coyle J.: *The role of the CISG in U.S. contract practice: an empirical study*. "University of Pennsylvania Journal of International Law" 2016, vol. 38, no. 195.
- Cross K.: *Parol evidence under the CISG: The "Homeward Trend" Reconsidered*. "Ohio State Law Journal" 2007, vol. 168, no. 133
https://kb.osu.edu/bitstream/handle/1811/71076/OSLJ_V68N1_0133.pdf?sequence=1
[dostęp: 16.06.2021].
- Dąbrowski M.: *Normy prawne względnie wiążące w polskim prawie publicznym*. „Państwo i Prawo” 2006, nr 7.
- Dennis M.: *Modernizing and harmonizing international contract law: the CISG and the UNIDROIT Principles continue to provide the best way forward*, "Uniform Law Review", March 2014, vol. 19, iss. 1.
- DiMatteo L., Dhooge L., Greene S., Maurer V., Pagnattaro M.: *International sales law A critical analysis of CISG Jurisprudence*. Cambridge 2005.
- DiMatteo L., Dhooge L., Greene S., Maurer V., Pagnattaro M.: *The Interpretive Turn in International Sales Law: An Analysis of Fifteen Years of CISG Jurisprudence*. "Northwestern Journal of International Law & Business", Winter 2004, vol. 24, no. 2.
- DiMatteo L.: *The CISG and the Presumption of Enforceability: Unintended Contractual Liability in International Business Dealings*. "Yale Journal of International Law" 1997, vol. 133, no. 111.
- Doliwa A.: *Art. 3 [Nieretroakcja]*. W: *Kodeks cywilny. Komentarz 2019*. Red. R. Załucki. Warszawa 2019.
- Dworkin R.: *Biorąc prawa poważnie*. Tłum. T. Kowalski. Warszawa 1998.
- Dworkin R.: *The Model of Rules*. "The University of Chicago Law Review" 1967–1968, vol. 14, no. 35.
- Dybiński J.: *Umowy na rynku instrumentów finansowych*. W: *Prawo umów handlowych*. Red. M. Stec. Warszawa 2020.
- Dyrda A.: *Spór o pojęcie prawa – debaty Hart – Dworkin ciąg dalszy?* „Państwo i Prawo” 2014, z. 4.

- Ehlers A.: *Establishing a Uniform Interpretation of the CISG: A Case Study of Article 74*. “Nordic Journal of Commercial Law” 2013, no 2.
- Eisenberg R.: *Commercial Law: Good Faith Under the Uniform Commercial Code – A New Look at an Old Problem*. “Marquette Law Review” 1971, vol. 54, no. 1.
- Eskridge Jr. W.N., Frickey P.: *Statutory Interpretation as Practical Reasoning*. “Stanford Law Review” 1989–1990, vol. 42.
- Eskridge Jr. W.N.: *Textualism, the Unknown Ideal?* „Michigan Law Review” 1998, vol. 96.
- Estrella Faria J.A.: *Future directions of legal harmonisation and law reform: Stormy seas or prosperous voyage ?* “Uniform Law Review” 2009, vol. 14, iss. 1–2 (DOI: 10.1093/ulr/14.1-2.5).
- Ferrari F.: *Autonomous Interpretation versus Homeward Trend versus Outward Trend in CISG case law*. “Uniform Law Review”, March 2017, vol. 22, iss. 1, (DOI: 10.1093/ulr/unw057).
- Ferrari F.: *Contracts for the International Sale of Goods. Applicability and Applications of the 1980 United Nations Sales Convention*. Leiden 2012.
- Ferrari F.: *General Principles and International Uniform Commercial Law Conventions: A Study of the 1980 Vienna Sales Conventions and the 1988 UNIDROIT Conventions on International Factoring and Leasing*. “Pace International Law Review”, Summer 1998, vol. 10, iss. 1 (DOI: 10.58948/2331-3536.1257).
- Ferrari F.: *The CISG and its impact on national contract Law – general report*. Berlin–New York 2008 (DOI: <https://doi.org/10.1515/9783866537293.1.413>).
- Ferrari F.: *Uniform interpretation of the 1980 Uniform Sales Law*. “Georgia Journal of International and Comparative Law” 1994, vol. 24, no. 2.
- Filozoficzne i teoretyczne zagadnienia demokratycznego państwa prawa*. Red. M. Szyszkowska, A. Breczko, S. Oliwniak. Białystok 2015.
- Flechtner H., Lookofsky J.: *Viva Zapata! American Procedure and CISG Substance in a U.S. Circuit Court of Appeal*. “VINDOBONA Journal International Commercial Law and Arbitration” 2003, vol. 7.
- Fletcher H.: *The Several Texts of the CIG in a Decentralized System: Observation on Translation, Reservation and Other Changes to the Uniformity Principle in Article 7(1)*. “Journal of Law & Commerce” 1998.
- Genys V.: *Blazing a Trail in the „new frontier” of the CISG: Helen Kaminski v. Marketing Australian Products, Ltd. Inc.* “Journal of Law and Commerce” 1998, vol. 17.

- Gillette C.P.: *Limitations on the obligation of good faith*. "Duke Law Journal", September 1981, no. 4.
- Gizbert- Studnicki T.: *Nieostrość języka prawnego w świetle filozoficznych koncepcji nieostrości*. „Studia Iuridica” 2020, vol. 83.
- Gizbert-Studnicki T.: *Metafizyka pozytywizmu prawniczego*. „Principia. Pisma koncepcyjne z filozofii i socjologii teoretycznej” 2015, t. 61–62.
- Gizbert-Studnicki T.: *Wieloznaczność leksykalna w interpretacji prawniczej*. Kraków 1978.
- Glüer K., Wikforss Å.: *The Normativity of Meaning and Content*. W: *The Stanford Encyclopedia of Philosophy*. Ed. E. Zalta. <https://plato.stanford.edu/archives/fall2020/entries/meaning-normativity/>, [4.09.2020].
- Golecki M.J.: *Od formy do funkcji, czyli kilka uwag o współczesnych reinterpretacjach koncepcji praw podmiotowych Wesleya Newcomba Hohfelda*. „Studia Iuridica” 2021, nr 86 (DOI: 10.31338/2544-3135.si.2020-86.4).
- Golecki M.J.: *Od formy do funkcji, czyli kilka uwag o współczesnych reinterpretacjach koncepcji praw podmiotowych Wesleya Newcomba Hohfelda*. „Studia Iuridica” 2020, nr 86, s. 59 (DOI: 10.31338/2544-3135.si.2020-86.4).
- Goodman M.: *Reconstructing the Plain Language Rule of Statutory Construction: How and Why*. "Montana Law Review", Summer 2004, vol. 65, iss. 2.
- Gorzko P.: *Reguła contra proferentem a granice wykładni oświadczeń woli w prawie cywilnym*. Warszawa 2019.
- Górzyńska T.: *Polskie prawo urzędnicze. Kryzys tożsamości*. Warszawa 2016.
- Grabowski A.: *W stronę postpozytywizmu prawniczego. Szkic z metodologii prawoznawstwa*. „Acta Universitatis Wratislaviensis” 2011, no. 3337.
- Gudowski J.: *Kodeks postępowania cywilnego A.D. 2022. Esej o postmodernizmie, obskurantyzmie prawnym i niekompetencji*. „Przegląd Sejmowy” 2023, nr 2.
- Halberda J.: *Amerykańskie prawo bezpodstawnego wzbogacenia w Restatement z 2011 r.*, „Kwartalnik Prawa Prywatnego” 2013, r. 22, t. 4.
- Hart H.L.A.: *Legal positivism*. W: *The Encyclopedia of Philosophy*. vol. 4. Ed. P. Edwards. New York 1972.
- Hart H.L.A.: *Pojęcie prawa*. Tłum. J. Woleński. Warszawa 1998.
- Hart H.L.A.: *The Concept of Law*. Oxford 1994.

- Heidemann M.: *Comparative Interpretation Standards in Uniform International Law*. W: *Comparative Sciences: Interdisciplinary Approaches. Series: International Perspectives on Education and Society Series*. Ed. N. Popov, W.A. Wiseman. Leeds 2015.
- Helios J., Jedlacka W.: *Wykłady prawa Unii Europejskiej ze stanowiska teorii prawa*. Wrocław 2018.
- Helios J.: *Prawo materialne a prawo procesowe w kontekście relacji pomiędzy Unią Europejską a państwami członkowskimi*. „Zeszyty Naukowe Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej im. Witelona w Legnicy” 2009, nr 5.
- Hermanowski J., Jarzębowski J.: *Konwencja wiedeńska. Komentarz*. Warszawa 1997.
- Herz M.: *Purposivism and Institutional Competence in Statutory interpretation*. “Michigan State Legal Review” 2009, vol. 89.
- Holmes O.W.: *The path of law*. “Harvard Law Review” 1897, vol. 10, no. 457, <http://moglen.law.columbia.edu/LCS/palaw.pdf> [dostęp: 26.05.2020].
- Honnold J.: *The Uniform Law for The International Sale of Goods: The Hague Convention of 1964*. “Law and Contemporary Problems” 1965, vol. 30, iss. 2.
- Honnold J.: *Uniform Law for International Sales under the 1980 United Nations Convention*. The Hague 1999.
- Huber P., Mullis A.: *The CISG. A new textbook for student and practitioners*. München 2007.
- Hulme M.: *Preamble in Treaty Interpretation*. “University of Pennsylvania Law Review” 2016, vol. 164, iss. 5.
- Iluk Ł.: *Wiedza o języku prawnym w kształceniu tłumaczy tekstów prawnych i prawniczych*. „Studia Niemcoznawcze” 2017, t. 59.
- Jackson V.: *Holistic Interpretation, Comparative Constitutionalism, and Fissian Freedoms*. “University Miami Law Review” 2003, vol. 58, no. 1, <https://repository.law.miami.edu/umlr/vol58/iss1/16> [dostęp: 15.02.2025].
- Jackson V.C.: *Holistic Interpretation, Comparative Constitutionalism, and Fissian Freedoms*. “University Miami Law Review” 2003, vol. 58, no. 265.
- Jager M.: *Reimbursement for attorney`s fees, A comparative study of the laws of Switzerland, Germany, France, England and the United States of America; International Arbitration Rules and the United Nations Convention on Contracts for the International Sale of Goods (CISG)*. The Hague 2010.

- Jagielski M., Niedużak M.: *Publiczna dostępność orzeczeń sądowych*. Warszawa 2010
[https://for.org.pl/upload/Nowy Wymiar Sprawiedliwosci/Raport Publiczna dostepnosc o rzeczen sadowych.pdf](https://for.org.pl/upload/Nowy_Wymiar_Sprawiedliwosci/Raport_Publiczna_dostepnosc_orzeczen_sadowych.pdf), [dostęp: 21.06.2022].
- Jansen A., DiMatteo L.: *Interpretative Methodologies in the Interpretation of the CISG*. W: *International Sales Law. A Global Challenge*. Ed. L. DiMatteo. Cambridge 2014.
- Jedliński A. W: *Kodeks cywilny. Komentarz Lex. Tom I. Część ogólna*. Wyd. 2. Red. A. Kidyba. Warszawa 2012.
- Jędrejek G.: *Wykładnia przepisów prawa cywilnego*. Warszawa 2020.
- Jodłowski J., Resich Z., Lapierre J., Misiuk-Jodłowska T., Weitz K.: *Postępowanie cywilne*. Warszawa 2016.
- Jones H.W.: *The Plain Meaning Rule and Extrinsic Aids in the in the Interpretation of Federal Statutes*. "Washington University Law Review" 1939, vol. 25, iss. 1.
- Jung R.: *Die Beweislastverteilung im UN-Kaufrecht insbesondere beim Vertragsabschluss bei Vertragsverletzungen des Kaufers, bei allgemeinen Bestimmungen sowie bei gemeinsamen Bestimmungen Über Verkäufer- und Käuferpflichten*. Frankfurt am Mein 2004.
- Kałużński M.: *Zasada dobrej wiary w prawie międzynarodowym*. Warszawa 2017.
- Kalisz A., Leszczyński L.: *Zasady prawa w stosowaniu prawa wspólnotowego*. „Europejski Przegląd Sądowy” 2005, z. 1.
- Kalisz A.: *Rozwiązywanie kolizji norm i zasad w kontekście praw człowieka. Uwagi teoretycznoprawne*. W: *Wolność wypowiedzi versus wolność religijna. Studium z zakresu prawa konstytucyjnego, karnego i cywilnego*. Red. A. Biłgorajski. Warszawa 2015.
- Kalisz A.: *Wykładnia systemowa jako odniesienia do kontekstu*. W: *Wykładnia prawa Unii Europejskiej. System Prawa Unii Europejskiej*. T. 3. Red. L. Leszczyński. Warszawa 2018.
- Kania A.: *Postulat szybkości postępowania karnego a ograniczenie jego formalizmu*, „Prokuratura i Prawo” 2017, nr 6.
- Karczewski K.: *Postulat jasności prawa w odniesieniu do prawa Unii Europejskiej*. „Archiwum Filozofii Prawa i Filozofii Społecznej” 2015, nr 2.
- Karwala I.: *Regulacja świadczenia usług w prawie amerykańskim — w poszukiwaniu modelowych reguł świadczenia usług dla polskiego ustawodawcy*. „Transformacje Prawa Prywatnego” 2014, nr 3.
- Kastely A.H.: *The Right to Require Performance in International Sales: Towards an International Interpretation of the Vienna Convention*. "Washington Law Review" 1988, vol. 63, no. 3, <https://digitalcommons.law.uw.edu/wlr/vol63/iss3/3>, [dostęp: 18.03.2024].

- Katner W.: *Słuszność jako klauzula generalna w kodeksie cywilnym (z perspektywy Sądu Najwyższego)*. „Białostockie Studia Prawnicze” 2014, z. 17.
- Keily T.: *Good Faith and the Vienna Convention on Contracts for the International Sale of Goods*. “Vindobona Journal of International Commercial Law and Arbitration” 1999, iss. 1
https://www.trans-lex.org/131400/_/keily-troy-good-faith-the-vienna-convention-on-contracts-for-the-international-sale-of-goods-vj-1999-1-at-15-et-seq/ [dostęp: 16.06.2021].
- Kidyba A.: *Prawo handlowe*. Warszawa 2019.
- Kmieciak Z.: *Precedens sądowy – istota i znaczenie*. „Zeszyty Naukowe Sądownictwa Administracyjnego” 2011, nr 5(38).
- Kocot W. W.: *Prawo zobowiązań – umowy nienazwane. System Prawa Prywatnego*. T. 9. Red. W.J. Katner. Warszawa 2010.
- Kocot W.: *Europeizacja materialnego prawa prywatnego – stan obecny i perspektywy*. „Państwo i Prawo” 2020 nr 2.
- Kocot W.: *Glosa do wyroku SN z dnia 11 maja 2007 r., V CSK 456/06*. OSP 2008, nr 12.
- Kocot W.: *Zawieranie umów sprzedaży według Konwencji wiedeńskiej*. Warszawa 1998.
- Kodeks karny. Część ogólna. Komentarz*. Red. M. Królikowski, R. Zawłocki. Warszawa 2017.
- Komarov A.: *Internationality, uniformity, and observance of good faith as criteria in interpretation of CISG: some remarks on article 7(1)*, “Journal of Law and Commerce” 2006, vol. 25(75).
- Konwencja Narodów Zjednoczonych o umowach międzynarodowej sprzedaży towarów, sporządzona w Wiedniu dnia 11 kwietnia 1980 r. Komentarz*. Red. K. Iwiński, I. Schwenzer. Warszawa 2021.
- Konwencja ONZ o międzynarodowej sprzedaży towarów. Komentarz*. Red. M. Pazdan. Kraków 2001.
- Konwencja wiedeńska o umowach międzynarodowej sprzedaży towarów. Komentarz*. Red. M. Pazdan. Kraków 2001.
- Kordela M.: *Metody wykładni i inferencji zasad prawa*. W: *Wykładnia prawa. Tradycja i perspektywy*. Red. M. Hermann, S. Sykuna. Warszawa 2017.
- Kordela M.: *Zasady prawa jako normatywna postać wartości*. „Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny” 2006, nr 1.
- Kordela M.: *Zasady prawa. Studium teoretycznoprawne*. Poznań 2014.
- Korybski A.: *Wykładnia przepisów prawa stanowionego w anglosaskim porządku prawnym (wybrane zagadnienia)*. „Studia Iuridica Lublinensia” 2016, vol. 35, no. 3.

- Korycka-Zirk M.: *Reguły prawne jako istota pojęcia prawa w ujęciu H.L.H. Harta*. „Studia Iuridica Torunsiana” 2010, vol. VI.
- Korycka-Zirk M.: *Teorie zasad prawa a zasada proporcjonalności*. Warszawa 2012.
- Kosieradzka E., Zdyb M.: *Zasada państwa prawnego na gruncie prawa administracyjnego w kontekście współczesnych wyzwań*. „Studia Iuridica Lublinensia” 2016, vol. 25, no. 1.
- Kosieradzki R.: *Argumenty celowościowo-aksjologiczne w interpretacji prawa prywatnego międzynarodowego*. W: *Wykładnia Prawa. Odrębności w wybranych dziedzinach prawa*. Red. L. Leszczyński. Lublin 2006.
- Kosińska K.: *Definicje cząstkowe w prawie*. „Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny” 2018, r. 80, z. 4, s. 109.
- Kosior W.: *Federal law v. State Law w Stanach Zjednoczonych – uwagi interpretacyjne*. „Roczniki Administracji i Prawa” 2014, t. 14, nr 1.
- Kosiorowski G.: *Normatywny charakter aktu prawnego w orzecznictwie Trybunału Konstytucyjnego*. „Państwo i Prawo” 2010, z. 9.
- Koszkowski M.: *Anglosaska doktryna precedensu. Porównanie z polską praktyką orzeczniczą*. Warszawa 2009.
- Kotowski A.: *Wykładnia sądów kasacyjnych w świetle empirycznych badań orzecznictwa*. Warszawa 2020.
- Kotowski A.: *Zjawisko multicentryczności systemu prawa z perspektywy koncepcji integracyjnej*. „Studia Prawnicze” 2015, z. 4(204).
- Kozioł A.: *II Ogólnopolski Zjazd Cywilistów, Europeizacja Prawa Prywatnego, Katowice – Wisła 28–30.09.2006 r.* „Studia Prawa Prywatnego” 2007, nr 1.
- Kröll S.: *German Country Analysis: Good Faith, Formation, and Conformity of Goods*. W: *International Sales Law: a global challenge*. Ed. L. DiMatteo. Cambridge 2014.
- Kryla-Cudna K.: *Adequate assurance of performance under the UN Convention on Contracts for the International Sale of Goods and the Uniform Commercial Code*. „International and Comparative Law Quarterly” 2021, vol. 70, iss. 4 (DOI: 10.1017/S0020589321000300).
- Laidler P.: *Konstytucja Stanów Zjednoczonych Ameryki*. Przewodnik. Kraków 2007.
- Laidler P.: *Sąd Najwyższy Stanów Zjednoczonych Ameryki: od prawa do polityki*. Kraków 2012.
- Lando O.: *Principles of European Contract Law and UNIDROIT Principles: Moving from Harmonisation to Unification?* „Uniform Law Review”, January 2003, vol. 8, iss. 1–2 (DOI: 10.1093/ulr/8.1-2.123).

- Lassila L.: *General principles and convention on contracts for the international sale of goods (CISG) – Uniformity under an interpretation umbrella?* “Russian Law Journal” 2017, vol. 5, iss. 2, (DOI: 10.17589/2309-8678-2017-5-2-113-128).
- Latacz M.: *Wpływ konstytucji na kształtowanie standardów metodologicznych*. „Przegląd Prawniczy Uniwersytetu Warszawskiego” 2017, vol. 16, nr 2 (DOI: 10.26330/ppuw.2017.02.07).
- Lazerow H.I.: *Uniform Interpretation of CISG*. “The International Lawyer” 2019, vol. 52, no. 3.
- Leksykon współczesnej teorii i filozofii prawa. 100 podstawowych pojęć*. Red. J. Zajadło. Warszawa 2007.
- Leszczyńska H.: *Hermeneutyka prawnicza*. Warszawa 1996.
- Leszczyński L., Maroń G.: *Pojęcie i treść zasad prawa oraz generalnych klauzul odsyłających. Uwagi porównawcze*. „Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska. Sectio G. Ius” 2013, vol. 60, no. 1.
- Leszczyński L., Maroń G.: *Zasady prawa i generalne klauzule odsyłające w operatywnej wykładni prawa*, „Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska. Sectio G. Ius” 2013, vol. 60, no. 2.
- Leszczyński L., McClellan Marshall J.: *Precedens w procesie orzekania. Perspektywa sędziowska w ujęciu porównawczym*. Lublin 2019.
- Leszczyński L.: *Jednolitość orzecznictwa jako wartość stosowania prawa*. W: *Jednolitość Orzecznictwa. Standard – instrumenty – praktyka*. „Studia i Analizy Sądu Najwyższego Materiały Naukowe t. 1”. Red. M. Grochowski, M. Raczkowski, S. Żółtek. Warszawa 2015.
- Leszczyński L.: *Wykładnia prawa. Model ogólny a perspektywa Europejskiej Konwencji Praw Człowieka i prawa Unii Europejskiej*. Lublin 2011.
- Leszczyński L.: *Zagadnienia teorii stosowania prawa. Doktryna i tezy orzecznictwa*. Kraków 2004.
- Leszczyński L.: *Zasady prawa – założenia podstawowe*. „Studia Iuridica Lublinensia” 2016, vol. 25, nr 1 (DOI: 10.17951/sil.2016.25.1.11).
- Łętowska E., Osajda K.: *Wprowadzenie do części ogólnej zobowiązań*. W: *Prawo zobowiązań, część ogólna. System Prawa Prywatnego*. T. 5. Red. K. Osajda. Warszawa 2020.
- Łętowska E.: *„Multicentryczność” systemu prawa i wykładnia jej przyjazna*. W: *Rozprawy prawnicze. Księga pamiątkowa profesora Maksymiliana Pazdana*. Red. L. Ogiełło, W. Popiołek, M. Szpunar, Kraków 2005.
- Łętowska E.: *Kilka uwag o praktyce wykładni*. „Kwartalnik Prawa Prywatnego” 2002, z. 1.

- Łętowska E.: *Multicentryczność współczesnego systemu prawa i jej konsekwencje*. „Państwo i Prawo” 2005, z. 4.
- Łętowska E.: *O nauczaniu opisowej wykładni prawa*. W: *Teoria i praktyka wykładni*. Red. P. Winczorek. Warszawa 2004.
- Lewandowski S.: *Retoryczne i logiczne podstawy argumentacji prawniczej*. Warszawa 2015.
- Liżewski B.: *Prawo międzynarodowe w Polskiej praktyce sądowej*. Lublin 2005.
- Macey J.: *The Internal and External Costs and Benefits of Stare Decisis*. “Chicago-Kent Law Review”, April 1989, vol. 65, iss. 1.
- Machnikowski P.: Art. 7. W: *Kodeks cywilny. Komentarz*. Red. E. Gniewek. Warszawa 2019.
- Machnikowski P.: *CISG in Polish case law*. “Internationales Handelsrecht. Zeitschrift für das Recht des Internationalen Warenkaufs und Warenvertriebs” 2008, vol. 18, no. 5 (DOI: 10.9785/ihr-2018-180502).
- Magnus U.: (2012). *Interpretation and gap-filling in the CISG and in the CESL*. “Journal of International Trade Law and Policy” 2012, vol. 11, no. 3, (DOI: 10.1108/14770021211267379).
- Magnus U.: *Germany, Impact of the CISG on the practice*. W: *The CISG and its impact on the National Legal system*. Ed. F. Ferrari. Werona 2008.
- Makarucha R.: *Zasady prawa jako czynnik zapewniający aksjologiczną spójność systemu prawa*. „Folia Iuridica Wratislaviensis” 2014, vol. 3(2).
- Mała encyklopedia prawa*. Red. Z. Rybicki. Warszawa 1980.
- Małajny I., Małajny R.: *Zasada podziału władzy w orzecznictwie Sądu Najwyższego USA*. „Studia Iuridica Lublinensia” 2014, vol. 22.
- Małajny R.: *Trzy teorie podzielonej władz*. Katowice 2003.
- Malarewicz-Jakubów A.: *Klauzule generalne i zasady słuszności*. „Białostockie Studia Prawnicze” 2014, z. 17.
- Malcolm W.: *The Uniform Commercial Code in the United States*. “The International and Comparative Law Quarterly” 1963, vol. 12, no. 1.
- Malinowski M.: *Redagowanie tekstu prawnego. Wybrane wskazania logiczno-językowe*. Warszawa 2008.
- Manowska M.: *Apelacja w postępowaniu cywilnym*. Warszawa 2013.
- Mańka R.: *The Unification of Private Law in Europe from the Perspective of the Polish Legal Culture*. “Yearbook of Polish European Studies”, 11/2007–2008.

- Marek T., Kierska M.: *Clara non sunt interpretanda – za, a nawet przeciw*. „Palestra” 2015, nr 9–10, s. 84.
- Marmor A.: *The Separation Thesis and the Limits of Interpretation*. “Canadian Journal of Law & Jurisprudence”, January 1999, vol. 12 (DOI: 10.1017/S0841820900002174).
- Maroń G.: *Zasady prawa jako składnik kultury prawnej*. W: *Konwergencja czy dywergencja kultur i systemów prawnych?* Red. O. Nawrot, S. Sykuna, J. Zajadło. Warszawa 2012.
- Marszał M.: *Proces karny. Zagadnienia ogólne. Zasady procesu karnego*. Katowice 2013.
- Matczak M.: *Summa iniuria. O błędzie formalizmu w stosowaniu prawa*. Warszawa 2007.
- Matulewska A.: *Jakość przekładu prawniczego a cechy języka prawa*. „Język. Komunikacja. Informacja” 2008, nr 3.
- Mazzacano P.: *The Treatment of CISG Article 79 in German Courts: Halting the Homeward Trend*. “Comparative Research in Law & Political Economy. Research Paper” 2013, no. 7. <https://digitalcommons.osgoode.yorku.ca/clpe/256> [dostęp: 16.06.2021].
- McKendrick E.: *Contract law*. London 2009.
- McQuillen M.: *The Development of a Federal CISG Common Law in U.S. Courts: Patterns of Interpretation and Citation*. “University Miami Law Review” 2007, vol. 61, no. 509.
- Mead J.: *Stare decisis in the inferior courts of the United States*. “Nevada Law Journal” 2012, vol. 12, 787.
- Merz M.R.: *The Meaninglessness of the Plain Meaning Rule*. “University Dayton Law Review” 1979, vol. 4, no. 1.
- Michaels W.B.: *Intentionalism Again*. “Cardozo Studies of Law and Literature” 1989, vol. 1, no. 1, (DOI: 10.2307/27670193).
- Mikołajczyk J.: *Funkcje preambuły w ustawie o kształtowaniu ustroju rolnego*. „Studia Iuridica Lublinensia” 2017, vol. XXVI, no. 1 (DOI: 10.17951/sil.2017.26.1.131).
- Mokrysz-Olszyńska A.: *Zasada „wszystko co nie jest prawem zabronione, jest dozwolone” w świetle klauzuli dobrych obyczajów i wymogów staranności zawodowej*. „Roczniki Administracji i Prawa” 2015, vol. 15, no. 1.
- Morawski L.: *Główne problemy współczesnej filozofii prawa. Prawo w toku przemian*. Warszawa 2003.
- Morawski L.: *Główne problemy współczesnej filozofii prawa. Prawo w toku przemian*. Warszawa 2005.
- Morawski L.: *Podstawy filozofii prawa*. Toruń 2014.

- Morawski L.: *Pozytywizm „twardy”, pozytywizm „miękki” i pozytywizm „martwy”*. „Ius et Lex” 2003, nr 2.
- Morawski L.: *Wykładowia w orzecznictwie sądów. Komentarz*. Toruń 2002.
- Morawski L.: *Zasady wykładni językowej*. „Kwartalnik Krajowej Szkoły Sądownictwa i Prokuratury” 2011, z. 1.
- Morawski L.: *Zasady wykładni prawa*. Toruń 2006
- Morawski L.: *Zasady wykładni prawa*. Toruń 2010.
- Možina D.: *European Contract Law and the CFR – development and perspectives*. W: *Kierunki rozwoju europejskiego prawa prywatnego*. Red. M. Jagielska, E. Rott-Pietrzyk, A. Wiewiórowska-Domagalska. Warszawa 2012.
- Napierała J.: *Wykładowia prawa spółek Unii Europejskiej*. Warszawa 2019.
- Niemotko W.: *Proces wejścia w życie amerykańskiego jednolitego kodeksu*. „Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny” 1969, t. 31, z. 3.
- Nourse V.F.: *Two kinds of plain meaning*. “Brooklyn Law Review” 2011, vol. 76, iss. 3.
- Nowacki J., Tobor Z.: *Wstęp do prawoznawstwa*. Warszawa 2020.
- Nowacki J.: *Analogia legis*. Warszawa 1966.
- Nowacki J.: *O przepisach zawierających klauzule generalne*. W: A. Bodnar, J.J. Wiatr, J. Wróblewski: *Prawo i polityka*. Warszawa 1988.
- Nowak L.: *Interpretacja prawnicza. Studium z metodologii prawoznawstwa*. Warszawa 1973.
- Nowak-Far T., Grzybowski T.: *Model ekonomicznej analizy sądowego stosowania prawa*. „Państwo i Prawo” 2023, nr 1.
- Obuchowski S.: *Pojęcie zasady prawa w świetle idei pojęć co do istoty kwestionowanych*. „Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny” 2017, z. 4.
- Olejniczak A. W: *Prawo cywilne – część ogólna*. Red. A. Olejniczak, Z. Radwański. Warszawa 2021.
- Opalek K., Wróblewski J.: *Zagadnienia teorii prawa*. Warszawa 1969.
- Orfield L.: *Uniform Scandinavian Laws*. “American Bar Association Journal” 1952, vol. 38, no. 9.
- Osajda K.: *Znaczenie zasad prawa dla wykładni prawa cywilnego*. W: *Teoria i praktyka wykładni*. Red. P. Winczorek. Warszawa 2005.
- Osajda K.: *Źródła zobowiązania*. W: *Prawo zobowiązań, część ogólna. System Prawa Prywatnego T. 5*. Red. K. Osajda. Warszawa 2020.

- Osmanović K.: *A specific method of interpreting and filling legal gaps in the function of the success of the un convention on the international sale of goods*. "Zbornik Pravnog Fakulteta u Zagrebu" 2022, vol. 72, no. 3 (DOI: 10.3935/zpfz.72.3.06).
- Pacocha M.: *Zastosowanie zasad międzynarodowych kontraktów handlowych UNDRUIT jako ogólnych zasad prawa oraz lex mercatoria. Wybór orzecznictwa*. https://repozytorium.amu.edu.pl/bitstream/10593/13559/1/14_PACOCHA.pdf, [13.11.2020].
- Partyk A., Partyk T.: *Fakty przyznane i fakty niezaprzeczone jako podstawa ustaleń faktycznych sądu*, wyd. LEX/el. 2014, <https://sip.lex.pl/#/publication/419644102/partyk-aleksandra-partyk-tomasz-fakty-przyznane-i-fakty-niezaprzeczone-jako-podstawa-ustalen...?keyword=ca%C5%82o%C5%9B%C4%87%20okoliczno%C5%9Bci%20faktycznych%20sprawy&cm=SREST> [dostęp: 2023.01.03].
- Pazdan M. W.: *Konwencja wiedeńska o umowach międzynarodowej sprzedaży towarów. Komentarz*. Kraków 2001.
- Piasecki K.: *Część ogólna – przepisy wstępne k.c.* W: *Kodeks Cywilny z komentarzem*, Z. Gordon, J. Łopuski, M. Nestorowicz, K. Piasecki, A. Rembieliński, L. Stecki, J. Winiarz. Warszawa 1980.
- Piasecki K.: *Komentarz do art. 4 k.c.* W: *Kodeks cywilny z komentarzem*. Z. Gordon, J. Łopuski, M. Nesterowicz, K. Piasecki, A. Rembieliński, L. Stecki, J. Winiarz. Warszawa 1980.
- Pichlak M.: *Obrona zamkniętego systemu źródeł prawa we współczesnym pozytywizmie prawniczym*. W: *Dyskrecjonalność w prawie*. Red. W. Staśkiewicz, T. Stawecki. Warszawa 2010.
- Pichlak M.: *Pozytywizm praktyczny, pozytywizm teoretyczny, pozytywizm żywy*. „Państwo i Prawo” 2017, z. 5.
- Piekot T., Zarzeczny G., Moroń E.: *Standard plain language w polskiej sferze publicznej*. http://ppp.uni.wroc.pl/pliki/standard_plain_language_w_polskiej_sferze_publicznej.pdf na [dostęp: 11.01.2021].
- Pietrzykowski K.: *Art. 5. Nadużycie prawa*. W: K. Pietrzykowski: *Kodeks cywilny. T. I. Komentarz art .1–449^{1o}*. Warszawa 2018.
- Pietrzykowski K.: *Komentarz do k.c.* Warszawa 2020.
- Pilich M.: *Dobra wiara w Konwencji o umowach międzynarodowej sprzedaży towarów*. Warszawa 2006.

- Pilich M.: *Dobra wiara w Konwencji w umowach o międzynarodowej sprzedaży towarów*. Warszawa 2006.
- Pilich M.: *Europeizacja prawa prywatnego międzynarodowego – cel, ograniczenia, wyzwania*. „Problemy Prawa Prywatnego Międzynarodowego” 2013, t. 12.
- Piltz B.: *Das UN- Kaufrecht (Wiener Ubereinkommen von 1980) in praxisorientierter Darstellung*. München 1993.
- Pirker B., Skoczeń I.: *Pragmatic Inferences and Moral Factors in Treaty Interpretation—Applying Experimental Linguistics to International Law*. “German Law Journal” 2022, no. 23.
- Piszczyk P.: *Orzecznictwo sądu najwyższego. Kodeks cywilny*. Białystok 1992.
- Płeszka K., Gizbert-Studnicki T.: *Dwa ujęcia wykładni prawa. Próba konfrontacji*. „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Jagiellońskiego” 1984, z. 20.
- Podkowik J.: *Niekonstytucyjność prawa i jego skutki cywilnoprawne*. Warszawa 2019.
- Pogorzelski O., Krzemiński M.: *Zakaz wykładni per non est*. W: *Argumenty i rozumowania prawnicze w konstytucyjnym państwie prawa. Komentarz*. Red. A. Grabowski, M. Frączak-Wątor. Kraków 2021.
- Pohl-Michałek M.: *The Direct and Indirect Application of the 1980 United Nations Convention on Contracts for the International Sale of Goods*. „Studia Prawa Prywatnego” 2020, r. 15, z. 2.
- Polński P.: *Zwyczaj w okresie rewolucji technologicznych*. „Państwo i Prawo” 2007, r. 62, z. 12.
- Pound R.: *Common law and legislation*. “Harvard Law Review”, April 1908, vol. 21, no. 6 (DOI: 10.2307/1325404).
- Prawo prywatne międzynarodowe. Komentarz*. Red. M. Pazdan. Warszawa 2018.
- Prutis S.: *Instytucje podstawowe prawa prywatnego: w opozycji do prawa publicznego*. Białystok 2018.
- Przesławski T.: *Wybrane zagadnienia prawoznawstwa. Szkice z propedeutyki prawa*. Warszawa 2018.
- Przewoźnik S.: *Zupełność systemu prawa. Analogia legis jako metoda uzupełniania luk w prawie*. „Studia Prawnicze. Rozprawy i Materiały” 2022, nr 1(30).
- Przysucha M.: *Realizacja postanowień konstytucji w sądowym stosowaniu prawa*. W: *Sądowe stosowanie prawa*. Red. B. Dolnicki. Katowice 2014.

- Przysucha M.: *Regulacja zwyczaju w polskim prawie zobowiązań na tle Konwencji Narodów Zjednoczonych o umowach międzynarodowej sprzedaży towarów*. W: *Swoiste źródła prawa*. Red. B. Dolnicki. Katowice 2015.
- Przysucha M.: *Wybór i wykładnia prawa właściwego dla umowy międzynarodowej sprzedaży jako konflikt interesów prawa krajowego i międzynarodowego*. W: *Konflikt interesów w prawie*. Red. W. Klyta (niepublikowane).
- Pulka Z.: *Status metodologiczny teorii i filozofii prawa. Pojęcie władzy państwowej w prawoznawstwie PRL*. W: W. Gromski: *Teoria i filozofia prawa. Wybór tekstów*. Wrocław 1998.
- Raburski T.: *Prawo podmiotowe. Etyka – prawo – polityka*. „Wykłady Poznańskie z Filozofii, t. 3”. Poznań 2021.
- Radbruch G.: *Ustawa i prawo*. „Ius et Lex” 2002, nr 1.
- Radwański Z., Olejniczak A.: *Prawo cywilne – część ogólna*. Warszawa 2008.
- Radwański Z., Olejniczak A.: *Prawo cywilne – część ogólna*. Warszawa 2013.
- Radwański Z., Zieliński M.: *Stosowanie i wykładnia prawa cywilnego*. W: *Prawo cywilne – część ogólna*. Tom I: *System Prawa Prywatnego*. Red. M. Safjan. Warszawa 2012.
- Radwański Z., Zieliński M.: *Stosowanie i wykładnia prawa cywilnego*. W: *System prawa prywatnego*. Red. M. Safjan. Warszawa 2003.
- Radwański Z., Zieliński M.: *Stosowanie i wykładnia prawa cywilnego*. W: *Prawo cywilne – część ogólna*. T. I: *System Prawa Prywatnego*. Red. M. Safjan. Warszawa 2012.
- Radwański Z., Zieliński M.: *Uwagi ogólne o wykładni prawa*. W: *Prawo cywilne – część ogólna*. T. I: *System Prawa Prywatnego*. Red. M. Safjan. Warszawa 2012.
- Radwański Z., Zieliński M.: *Wykładnia prawa cywilnego*. „Studia Prawa Prywatnego” 2006, z. 1.
- Radwański Z.: *Prawo cywilne – część ogólna*. Warszawa 2009.
- Radwański Z.: *Prawo cywilne – część ogólna*. Warszawa 2006.
- Radwański Z.: *Uwagi o wykładni prawa cywilnego*. „Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny” 2009, t. 71, z. 1.
- Ramesch A., Ghicu P., Putman C.: *CISG v. UCC: Key distinctions and applications*. “The Business and Management Review”, June 2016, vol. 7, no. 5.
- Raz J.: *The authority of law, essays on law and morality*. Oxford 1979.
- Romanowski M.: *Skutki zastrzeżenia w umowie merger clause*. „Przegląd Prawa Handlowego” 2011, nr 12.

- Rosset A.: *Critical Reflections on the United Nations Convention on Contracts for the International Sale of Goods*. "Ohio State Law Journal" 1984, vol. 45.
- Roszkowska E.: *Decyzje wielokryterialne i negocjacje. Wybrane aspekty teoretyczne i badania eksperymentalne*. Białystok 2021.
- Rott-Pietrzyk E.: *Holenderska klauzula rozsądku i słuszności na tle innych uregulowań prawnych (wzór dla polskiego ustawodawcy?)*. „Studia Prawa Prywatnego” 2006, nr 3.
- Rott-Pietrzyk E.: *Interpretacja umów w prawie modelowym i wspólnym europejskim prawie sprzedaży (CESL)*. Warszawa 2013.
- Rott-Pietrzyk E.: *Klauzula generalna rozsądku w prawie prywatnym*. Warszawa 2007.
- Rott-Pietrzyk E.: *Treść i interpretacja kontraktu*. W: *Międzynarodowe prawo handlowe. System Prawa Handlowego*. T. 9. Red. W. Popiołek. Warszawa 2013.
- Rzepliński A.: *Być sędzią*. W: *Granice niezawisłości sędziów i niezależności sądów?* Red. G. Borkowski. Warszawa 2014.
- Safjan M.: *Klauzule generalne w prawie cywilnym. Przyczynek do dyskusji*. „Państwo i Prawo” 1990, z. 11.
- Safjan M.: *Odpowiedzialność państwa na podstawie art. 77 Konstytucji RP*. „Państwo i Prawo” 1999, nr 4.
- Safjan M.: *Zasady prawa prywatnego*. W: *Prawo cywilne – część ogólna*. T. 1: *System Prawa Prywatnego*. Red. M. Safjan. Warszawa 2012.
- Sala-Szczypiński M.: *Zasadność zmiany klauzuli „zasad współżycia społecznego”*. W: *Studia prawnicze. Rozprawy i Materiały*. Red. M. Nowak. Kraków 2007.
- Sala-Szczypiński M.: *Znaczenie zasad współżycia społecznego w prawie polskim*. „Państwo i Społeczeństwo” 2005, nr 1.
- Salama S.: *Pragmatic Responses to Interpretive Impediments: Article 7 of the CISG, an Inter-American Application*. "University Miami Inter-American Law Review" 2006, vol. 38, iss. 1.
- Salinas Alcaraz I.C.: *The United Nations convention on contracts for the international sale of goods (ciscg) and the Common Law: the challenge of interpreting Article 7*. "IUSTA" 2015, vol. 1, no. 40 (DOI: 10.15332/s1900-0448.2014.0040.04).
- Salomon A.: *Formuły INCOTERMS® 2010 w pracy spedytora międzynarodowego*. „Zeszyty Akademii Morskiej w Gdyni”, grudzień 2014, nr 87.
- Sandberg J.: *Understanding the separation thesis*. "Business Ethics Quarterly" 2015, vol. 18, iss. 2.

- Sarat A., Douglas L., Umphrey M. (Eds.): *The limits of law*. Stanford 2005.
- Scalia A.: *Common-Law Courts in a Civil-Law System: The Role of United States Federal Courts in Interpreting the Constitution and Laws*. http://masonlec.org/site/files/2012/05/Rao_Scalia-essay.pdf. [4.06.2020].
- Schagen van E.: *Should the harmonisation of European private law be scientifically justified in EU Regulatory Impact Assessments?* „Studia Prawa Prywatnego” 2016, nr 3.
- Schauer F.: *Formalism*. “The Yale Law Journal”, March 1988, vol. 97, no. 4.
- Schlechtriem P., Schwenzler I.: *Kommentar zum Einheitlichen UN- Kaufrecht – CISG*. Berlin 2004.
- Schlechtriem P.: *Conformity of the goods and standards established by public law Treatment of foreign court decision as precedent Medical Marketing International, Inc. v. Internazionale Medico Scientifica, S.r.l. U.S. District Court, Eastern District of Louisiana, 17 May 1999* [w:] Case commentary, <https://cisgw3.law.pace.edu/cases/990517u1.html>, [dostęp: 24.01.2021].
- Schlechtriem P.: *Uniform Sales Law in the Decisions of the Bundesgerichtshof. W: 50 Years of the Federal Supreme Court of Germany. A Celebration Anthology from the Academic Community*. <https://iicl.law.pace.edu/cisg/scholarly-writings/uniform-sales-law-decisions-bundesgerichtshof> [dostęp: 31.05.2021].
- Schroeder R.J. Dow Jr.: *Arguing for Changes in the Law*. “Litigation” 1999, vol. 25, no. 2, Appeals.
- Schroeter U.: *Interpretation of “writing”: Comparison between provisions of the CISG (article 13) and counterpart provisions of PECL*, “The Vindobona Journal of International Commercial Law and Arbitration” 2002, vol. 6, <https://www.researchgate.net/publication/228173909> Interpretation of 'Writing' Comparison Between Provisions of the CISG Article 13 and Counterpart Provisions of the PECL [dostęp: 9.11.2022].
- Schroeter U.: *National Report Germany. W: 35 Years of CISG. Present Experiences and Future Challenges, International Conference organized by the UNCITRAL Secretariat and the Faculty of Law*. Eds. H. Sikric, T. Jaksic, A. Bilic. Zagreb 2015.
- Schroeter U.G.: *Contract validity and the CISG*. “Uniform Law Review” 2017, vol. 22, no. 1(DOI: 10.1093/ulr/unx010).

- Schroeter U.G.: *Has the UN Sales Convention achieved its key purpose(s)?* W: *Research Handbook on International and Comparative Sale of Goods Law*. Ed. D. Sadinov. Glos–Northampton 2019. (DOI: 10.4337/9781786436153.00011).
- Schroeter U.G.: *The withdrawal of reservations under uniform private law conventions*. “Uniform Law Review”, March 2015, vol. 20, iss. 1, (DOI: 10.1093/ulr/unv007).
- Schwenzer I., Iwiński K.: *Art. 7. Komentarz do Konwencji*. Warszawa 2021.
- Schwenzer I., Iwiński K.: *Konwencja Narodów Zjednoczonych o umowach międzynarodowej sprzedaży towarów (CISG). Komentarz*. Warszawa 2021.
- Schwenzer I., Iwiński K.: *Konwencja Narodów Zjednoczonych o umowach międzynarodowej sprzedaży towarów (CISG). Komentarz*. Warszawa 2020.
- Schwenzer I.: *Divergent interpretations: Reasons and Solutions*. W: *International Sales Law, Global challenge*. Ed. L. DiMatteo. Cambridge 2014.
- Scott R.: *Is the article 2 the Best We Can Do ?* “Hastings Law Journal” 2001, vol. 52, iss. 3.
- Shapiro S.: *The “Hart-Dworkin” Debate: A Short Guide for the Perplexed*. “Public Law and Legal Theory Working Paper Series”, March 2007, no. 77, https://law.yale.edu/sites/default/files/documents/pdf/Faculty/Shapiro_Hart_Dworkin_Debate.pdf [dostęp: 31.05.2020].
- Sherry S.: *Hard cases make good judges*. “Northwestern University Law Review” 2004, vol. 99, no. 3.
- Ślęzak N.: *Elementy prawa kontraktowego Stanów Zjednoczonych Ameryki*. „Przegląd Prawa i Administracji” 2010, vol. 82.
- Śliwka M.: *Znaczenie zwrotów niedookreślonych na tle orzecznictwa polskiego Trybunału Konstytucyjnego*. „Studia Iuridica Lublinensia” 2010, vol. 13.
- Słupczewski M.: *Analogia w prawie unijnym i międzynarodowym*. W: *Rozumowanie per analogiam w prawie podatkowym*. Warszawa 2023.
- Sobolewski P.: Art. 3. W: *Kodeks cywilny. Komentarz. Część ogólna. Przepisy wprowadzające Kodeks cywilny. Prawo o notariacie (art. 79–95 i 96–99)*. Tom I. Red. K. Osajda. Warszawa 2017.
- Sobolewski P.: Art. 7. W: *Kodeks cywilny. Komentarz*. Red. K. Osajda. Warszawa 2020.
- Speidel R.E.: *The Revision of UCC Article 2, Sales in Light of the United Nations Convention on Contracts for the International Sale of Goods*. “Northwestern Journal of International Law and Business” 1996, vol. 16, iss. 2.

- Spyra M.: *Należyte wykonanie zobowiązania. W: Wykonanie i skutki naruszenia zobowiązań: projekt z uzasadnieniem*. Red. J. Pisuliński, F. Zoll, M. Pecyna. Kraków 2009.
- Spyra T.: *Granice wykładni prawa. Znaczenie językowe tekstu jako granica wykładni*. Kraków 2006.
- Srokosz J., Sulikowski A.: *Wstęp do prawoznawstwa*. Opole 2015.
- Stainer P., König D.: *The Concept of Stare Decisis in the German Legal System – A Systematically Inconsistent Concept with High Factual Importance*. „*Studia Iuridica Lublinensia*” 2018, vol. 27, no. 1.
- Statutory interpretation – stare decisis – Seventh Circuit uses methodological stare decisis to reverse substantive precedent*. „*Carbbyd Law Review*”, February 2020, vol. 133, iss. 4, s. 1444, <https://harvardlawreview.org/2020/02/ftc-v-credit-bureau-center-llc/> [dostęp: 02.04.2021].
- Stefaniuk K.: *Zasady prawa w systemach i podręcznikach prawa cywilnego*. „*Studia Iuridica Lublinensia*” 2016, vol. 25, no. 1 (DOI: 10.17951/sil.2016.25.1.137).
- Stefaniuk M.: *Preambuła aktu normatywnego w doktrynie oraz w procesie stanowienia i stosowania polskiego prawa w latach 1989–2007*. Lublin 2009.
- Stojek G. W.: *Kodeks cywilny. Komentarz. Tom I. Część ogólna (art. 1–125)*. Red. M. Fras, M. Habdas. Warszawa 2018.
- Strugała R. (Red.): *Wykładnia umów. Standardowe klauzule umowne*. Warszawa 2018.
- Syska M.: *Wysokość zasądzzonego odszkodowania oraz tzw. „punitive damages” a klauzula porządku publicznego w postępowaniu o stwierdzenie wykonalności orzeczenie zagranicznego*. „*Przegląd Sądowy*” 2015, nr 1.
- System prawa prywatnego. Prawo cywilne – część ogólna. T. I*. Red. M. Safjan. Warszawa 2012.
- Szot A.: *Klauzula generalna jako ponadgałęziowa konstrukcja systemu prawa*. „*Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska. Sectio G. Ius*” 2016, vol. 62, no. 2 (DOI: 10.17951/g.2016.63.2.291).
- Szpunar A.: *Kilka uwag o odpowiedzialności odszkodowawczej państwa*. „*Rejent*” 2001, nr 2.
- Szyszkowska M.: *Zarys filozofii prawa – fragmenty dzieł filozoficznoprawnych w przekładzie Czesława Tarnogórskiego*. Białystok 2000.
- Tapek K.: *Uzasadnienie decyzji interpretacyjnych*. „*Palestra*” 2016, nr 3.
- Teoria i filozofia prawa. Wybór tekstów*. Red. W. Gromski. Wrocław 1998.
- Teoria i praktyka wykładni prawa*. Red. P. Winczorek. Warszawa 2004.

- Tepes N., Markovinovic H.: *The CISG and the Good Faith Principle*. "Journal Law & Commerce" 2020, vol. 38, no. 1, s. 13 (DOI: 10.5195/jlc.2020.172).
- The CISG and its impact on National Legal Systems*. Ed. F. Ferrari. Munich 2008.
- The Law of International Sales: The Hague Conventions 1964 and the UNCITRAL Uniform Sales Code 1980 – Some Main Items Compared*. W: C.C.A. Voskuil, J.A. Wade: *4 Hague–Zagreb essays 4: on the law of international sales, standard forms – general conditions, the sole distributor, international arbitration – national adjudication*. The Hague 1983.
- The Stanford Encyclopedia of Philosophy*. Ed. E. Zalta.
<https://plato.stanford.edu/archives/fall2019/entries/lawphil-nature/> [dostęp: 30.05.2020].
- Tkacz S.: *O zintegrowanej koncepcji zasad prawa w polskim prawoznawstwie. (Od dogmatyki do teorii)*. Toruń 2014.
- Tobor Z.: *Rola materiałów legislacyjnych w porządku prawnym*. „Acta Universitatis Wratislavenensis” 2016, no. 3718 (DOI: 10.19195/0137-1134.104.11).
- Tobor Z.: *W poszukiwaniu intencji prawodawcy*. Warszawa 2013.
- Tokarczyk R.: *Przegląd głównych norm amerykańskiego prawa zobowiązań umownych*. „Rejent” 1997, r. 7, nr 1(69).
- Tokarczyk R.: *System prawa amerykańskiego – charakterystyka ogólna*. „Palestra” 1996, t. 40, nr 5–6).
- Trzeciak K.: *Specyfika prawa deliktów w systemie amerykańskim i systemie polskim na przykładzie frivolous lawsuits*. „Folia Iuridica Wratislaviensis” 2013, vol. 2, no. 1.
- UN Convention on Contracts for the International Sales of Goods*. Eds. S. Kröll, L. Mistells, P. Viscasillas. Berlin 2018.
- United Nations Commission on International Trade Law*. “Yearbook” 1976, vol. VI.
- United Nations Commission on International Trade Law*. “Yearbook” 1977, vol. VIII.
- United Nations Commission on International Trade Law*. “Yearbook” 1981, vol. IX.
- United Nations Conference on Contracts for the International Sale of Goods*. Official Records A/CONF.97/19. New York 1991.
- Varsi Rospigliosi E., García Long S.A.: *False consensus: the ghost of good faith under article 7(1) of the CISG*. “Prudentia Iuris” 2022, núm. 93, (DOI: 10.46553/prudentia.93.2022).
- Viscasillas P.P.: *Interpretation and gap-filling under the CISG: Contrast and convergence with the UNIDROIT Principles*. “Uniform Law Review” 2017, vol. 22, no. 1, (DOI: 10.1093/ulr/unw060).

- Volokh E.: *Foreign Law in American Courts*. "Oklahoma Law Review" 2013, vol. 66, no. 2, <https://digitalcommons.law.ou.edu/olr/vol66/iss2/1>, [25.06.2021].
- Waibel M.: *Interpretive Communities in International Law*. W: *Interpretation in International Law*. Ed. A. Bianchi, D. Peat, M. Windsor. Oxford 2015.
- Walasik M.: *Interakcje wykładni prawa cywilnego materialnego i procesowego*. „Państwo i Prawo” 2023, nr 6.
- Walker J.M.: *The Role of Precedent in the United States: How Do Precedents Lose Their Binding Effect?* Stanford Law School China Guiding Cases Project, 29 Feb. 2016, <http://cgc.law.stanford.edu/commentaries/15-John-Walker> [dostęp: 11.04.2021].
- Waśkowski E.: *Teoria wykładni prawa cywilnego. Metodologia dogmatyki cywilistycznej w zarysie*. Warszawa 1936.
- Westerman H.P. W: *Munchener Kommentar zum Burgelichen Gesetzbuch, Band 3, Schuldrecht Besonderer Teil I, Finansierungleasing, Heizkosten, Betriebskosten CISG*. Hrsg. W. Kruger, H.P. Westermann. München 2004.
- Westermann H.P. W: *Münchener Kommentar zum Bürgerliches Gesetzbuch*. Hrsg. W. Kruger, H.P. Westermann. München 2008.
- Wethmar-Lemmer M.: *Regional harmonisation of international sales law via accession to the CISG and the importance of uniform interpretation of the CISG*. "De Jure" 2014, vol. 47, no. 2.
- Widłak T.: *O konstytucjonalizacji prawa międzynarodowego: ku konstytucji społeczności międzynarodowej?* „Problemy Współczesnego Prawa Międzynarodowego, Europejskiego i Porównawczego” 2010, t. 8 (DOI: 10.26106/vvg2-fe93).
- Wilson M.: *Demystifying the determination of foreign law in U.S. Courts Opening the door to a greater global understanding*. "Akron Law Publications" 2014, art no. 227, http://ideaexchange.uakron.edu/ua_law_publications/227, [25.06.2021].
- Winczorek P.: *Wykładnia prawa*. W: *Wstęp do prawoznawstwa*. Red. T. Chauvin, T. Stawecki, P. Winczorek. Warszawa 2009.
- Winship P.: *Congress and the International Sales Convention*, <https://digitalcommons.law.uga.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1772&context=gjicl> [dostęp: 18.05.202].
- Witkowski B.: *Wykonanie i niewykonanie zobowiązania a zwłoka dłużnika – ze szczególnym uwzględnieniem umowy o dzieło*. „Przegląd Prawa Handlowego” 2016 nr 10.

Wittgenstein L.: *Traktat logiczny-filozoficzny*,
<http://edukacja.3bird.pl/download/filozofia/wittgenstein/filozofia-ludwig-wittgenstein-traktatus-logico-philosophicus.pdf> [dostęp: 22.09.2021].

Wojciechowski B.: *Teoretycznoprawne założenia roli zasad prawnych w procesie stosowania praw*. „Zeszyty Naukowe Sądownictwa Administracyjnego” 2021, nr 3–4.

Wolter A., Ignatowicz J., Stefaniuk K.: *Prawo cywilne zarys części ogólnej*. Warszawa 1997.

Wowerka A.: *Konwencja wiedeńska o umowach międzynarodowej sprzedaży towarów – prawo kupującego do żądania dostarczenia towarów zastępczych jako prawo kształtujące i podstawa prawna uprawnienia do wstrzymania się z zapłatą ceny. Glosa do wyroku SN z dnia 11 maja 2007 r., V CSK 456/06*. „Gdańskie Studia Prawnicze. Przegląd Orzecznictwa” 2008, nr 4.

Wowerka A.: *Umowa faktoringu w świetle konwencji ottawskiej o faktoringu międzynarodowym*. „Problemy Prawa Prywatnego Międzynarodowego” 2009, t. 5.

Wprowadzenie do nauk prawnych, Leksykon tematyczny. Red. A. Bator. Warszawa 2012.

Wróblewski B., Zajęcki M.: *O normatywności, redundantności i zbędności przepisów prawnych*. „Przegląd Sejmowy” 2017, nr 5(142).

Wróblewski J.: *Interpretatio extensia*. „Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny” 1965, t. 27, z. 1.

Wróblewski J.: *Rozumienie prawa i jego wykładnia*. Wrocław–Warszawa–Kraków– Gdańsk– Łódź 1990.

Wróblewski J.: *Sposoby wyznaczania zachowania się przez przepisy prawne*. „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Łódzkiego” 1965, seria 1, z. 38.

Wróblewski J.: *Właściwości, rola i zadania dyrektyw interpretacyjnych*. „Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny” 1961, t. 23, z. 4.

Wróblewski J.: *Zagadnienia z teorii wykładni prawa ludowego*. Warszawa 1959.

Wronkowska S., Zieliński M.: *Zasady techniki prawodawczej. Komentarz*. Warszawa 1997.

Wstęp do prawoznawstwa. Red. T. Chauvin, T. Stawecki, P. Winczorek. Warszawa 2021.

Yeazell S.: *When and how U.S. courts should cite foreign law*. “Constitutional Commentary” 2009, art no. 1028,
<https://scholarship.law.umn.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=2038&context=concomm>,
[dostęp: 25.06.2021].

Zachariasiewicz M.: *Kilka refleksji na temat dochodzenia kosztów zastępstwa procesowego jako odszkodowania w arbitrażu, Międzynarodowe Prawo Handlowe*, Blog

- <https://miedzynarodoweprawohandlowe.wordpress.com/2016/03/22/kilka-refleksji-na-temat-dochodzenia-kosztow-zastepstwa-procesowego-jako-odszkodowania-w-arbitrazu/#more-648> [dostęp: 28.03.2021].
- Zajadło J.: *Co to są hard cases?* W: *Fascynujące ścieżki filozofii prawa*. Red. J. Zajadło. Warszawa 2008.
- Zajadło J.: *Po co prawnikom filozofia prawa?* Warszawa 2008.
- Zajadło J.: *Prawo kontra prawo*. W: *Fascynujące ścieżki filozofii prawa*. Red. J. Zajadło. Warszawa 2008.
- Załućki K.: Art. 7. W: *Kodeks cywilny. Komentarz*. Red. A. Doliwa. Warszawa 2019.
- Żarnowiec Ł.: *Glosa do wyroku SN z dnia 27 stycznia 2006 r., III CSK 103/05*. „Przegląd Sądowy” 2008, nr 11–12.
- Żarnowiec Ł.: *Problematyka ważności umów podlegających Konwencji wiedeńskiej z 11 IV 1980 r. o umowach międzynarodowej sprzedaży towarów*. Katowice 2008.
- Zarys teorii prawa*. Red. Z. Ziemiński, S. Wronkowska. Poznań 1997.
- Zbiegień-Turzańska A.: Art. 5. [Nadużycie prawa]. W: *Kodeks cywilny. Komentarz. Część ogólna. Przepisy wprowadzające Kodeks cywilny. Prawo o notariacie (art. 79–95 i 96–99)*. Tom I. Red. K. Osajda. Warszawa 2017.
- Zeller B., Andersen C.: *The transnational dimension of statutory interpretation – tragically overlooked in global commercial environment*. “Nordic Journal of Commercial Law” 2019, no. 19 (DOI: 10.5278/ojs.njcl.v0i1.2893).
- Zeller B.: *Analysis of the cultural homeward trend in internationales sales law*. “Victoria University Law and Justice Journal” 2021, vol. 10, iss. 1.
- Zeller B.: *CISG and the Unification of International Trade Law*. New York 2007.
- Zeller B.: *The Development of Uniform Laws – A Historical Perspective*. “Pace International Law Review” 2002, vol. 14, iss. 1 (DOI: 10.58948/2331-3536.1193).
- Zieliński A.: *Ochrona praw podmiotowych. Prawo administracyjne*. W: *Prawo cywilne – część ogólna. System Prawa Prywatnego*. T. 2. Red. Z. Radwański, A. Olejniczak. Warszawa 2019.
- Zieliński M., Zirk-Sadowski M.: *Klasyfikacyjność i derywacyjność w integrowaniu polskich teorii wykładni prawa*. „Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny” 2011, r. 73, z. 2.
- Zieliński M.: *Wykładnia prawa. Zasady, reguły, wskazówki*. Warszawa 2010.
- Zieliński M.: *Wykładnia prawa. Zasady. Reguły. Wskazówki*. Warszawa 2012.

- Ziemiński Z.: *Tworzenie a stanowienie i stosowanie praw.*, „Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny” 1993, z. 4.
- Ziontz M.L.: *A New Uniform Law for the International Sale of Goods: Is it Compatible with American Interest?* “Northwestern Journal of International Law & Business”, Spring 1980, vol. 2, iss. 1.
- Zirk-Sadowski M.: *Pozytywizm prawniczy a filozoficzna opozycja podmiotu i przedmiotu poznania.* W: M. Zirk-Sadowski: *Prawo a uczestniczenie w kulturze.* Łódź 1998.
- Żuławska Cz.: *Zasady prawa gospodarczego (handlowego).* W: *Prawo handlowe część ogólna. System Prawa Handlowego.* T. 1. Red. S. Włodyka. Warszawa 2009.
- Żuławska Cz.: *Zasady prawa gospodarczego (handlowego).* W: *Prawo handlowe część ogólna. System Prawa Handlowego.* T. 1. Red. S. Włodyka. Warszawa 2009.
- Żurawik A.: *§ 4 Wykładnia systemowa.* W: *Wykładnia w prawie gospodarczym.* Warszawa 2021.
- Żurawik A.: *Interes publiczny w prawie gospodarczym.* Kraków 2013.
- Zych T.: *W poszukiwaniu pewności prawa, Precedens a przewidywalność orzeczeń sądowych w tradycji prawa anglosaskiego.* Toruń 2017.

8 Akty prawa międzynarodowego

Konwencja międzynarodowa o ujednostajnieniu niektórych zasad dotyczących konosamentów, podpisana w Brukseli dnia 25 sierpnia 1924 r. (ratyfikowana Ustawą z dnia 20 lutego 1936 r. Dz. U. nr 15 poz. 139), opublikowana w Dz.U. 1937 nr 33 poz. 258 z dnia 30 kwietnia 1937 r.

Konwencja o ujednostajnieniu niektórych prawideł, dotyczących międzynarodowego przewozu lotniczego, podpisana w Warszawie dnia 12 października 1929 r. z dnia 12 października 1929 r. (Dz.U. 1933 r. Nr 8, poz. 49).

Konwencja o umowie międzynarodowego przewozu drogowego towarów (CMR) i Protokół podpisania, sporządzone w Genewie 19 maja 1956 r. z dnia 19 maja 1956 r. (Dz.U. 1962 r. Nr 49, poz. 238) (sprost.: Dz.U. z 1995 r. Nr 69, poz. 352).

Konwencja europejska o informacji o prawie obcym, sporządzona w Londynie dnia 7 czerwca 1968 r. Dz.U. 1994 r. Nr 64, poz. 272.

Konwencja wiedeńska o prawie traktatów, sporządzona w Wiedniu dnia 23 maja 1969 r. (Dz.U. z dnia 2 listopada 1990 r.).

Konwencja o przedawnieniu w międzynarodowej sprzedaży towarów, sporządzona w Nowym Jorku dnia 14 czerwca 1974 r. Dz.U. 1997 r. Nr 45 poz. 282.

Konwencja Narodów Zjednoczonych o umowach międzynarodowej sprzedaży towarów, sporządzona w Wiedniu dnia 11 kwietnia 1980 r. (Dz.U. z dnia 13 maja 1997 r.)

Konwencja genewska z 1983 r. o agencji w międzynarodowej sprzedaży towarów, <https://www.unidroit.org/instruments/agency/> [dostęp: 11.01.2025].

Konwencja UNIDROIT o faktoringu międzynarodowym sporządzona w Ottawie 28 maja 1988 r., W: <https://www.unidroit.org/instruments/factoring/convention/> [dostęp: 11.01.2025].

Konwencja o jurysdykcji i wykonywaniu orzeczeń sądowych w sprawach cywilnych i handlowych sporządzoną w Lugano dnia 16 września 1988 r., Dz.U. 2000 nr 10 poz. 132,

Konwencja Narodów Zjednoczonych o przelewie wierzytelności w handlu międzynarodowym z dnia 12 grudnia 2001 r. (Konwencja nowojorska o cesji), https://treaties.un.org/Pages/ViewDetails.aspx?src=TREATY&mtdsg_no=X-17&chapter=10&clang=_en [dostęp: 11.01.2025].

Inne:

Rezolucja ONZ nr 33/93 z dnia 16 grudnia 1978 r., <https://undocs.org/en/A/RES/33/93>, [dostęp: 11.01.2025].

Restatement of the Contracts (Second) 1981, <https://www.fbcoverup.com/docs/library/1981-Restatement-Second-of-Contracts-1981.pdf>, [dostęp: 11.01.2025].

Projekt zmian umowy leasingu w Kodeksie cywilnym wraz z uzasadnieniem z 10 lutego 2000 r. druk sejmowy nr 1699 W: [http://orka.sejm.gov.pl/RejestrD.nsf/wgdruku/1699/\\$file/1699.pdf](http://orka.sejm.gov.pl/RejestrD.nsf/wgdruku/1699/$file/1699.pdf) [dostęp: 11.01.2025].

List Prezydenta USA R. Reagana przekazujący projekt KMST do Senatu USA W: Treaties and other International Agreements: the role of the United States Senate, 2001, W: <https://www.govinfo.gov/content/pkg/CPRT-106SPRT66922/html/CPRT-106SPRT66922.htm> [dostęp: 11.01.2025].

Ustawa modelowa UNCITRAL uchwalona w dniu 21 czerwca 1985 r. przez Komisję Organizacji Narodów Zjednoczonych ds. Międzynarodowego Prawa Handlowego, przyjęta i zarekomendowana państwom członkowskim przez Zgromadzenie Ogólne Organizacji Narodów Zjednoczonych na 112 plenarnym zgromadzeniu w dniu 21.12.1985 r. uchwałą Nr 40/72 z dnia 11 grudnia 1985 r.), przy uwzględnieniu zmian Ustawy Modelowej UNCITRAL uchwalonych przez Komisję Organizacji Narodów Zjednoczonych ds. Międzynarodowego Prawa Handlowego w dniu 07 lipca 2006 r. i zatwierdzonych uchwałą Zgromadzenia Ogólnego Organizacji Narodów Zjednoczonych Nr 61/33 z dnia 04 grudnia 2006 r.,

https://uncitral.un.org/en/texts/arbitration/modellaw/commercial_arbitration [dostęp: 11.01.2025].

Ustawa modelowa o międzynarodowym arbitrażu handlowym, przyjęta przez Komisję Międzynarodowego Prawa Handlowego ONZ (UNCITRAL) dnia 21 czerwca 1985 r., zmieniona dnia 7 lipca 2006 r. (Wersja angielska: https://uncitral.un.org/sites/uncitral.un.org/files/media-documents/uncitral/en/19-09955_e_ebook.pdf), (Wersja polska . tłumaczenie polskie: E. Bogucka: *Ustawa modelowa*. W: P. Nowaczyk, A. Szumański, M. Szymańska: *Regulamin arbitrażowy UNCITRAL*, Warszawa 2011 r.) [dostęp: 11.01.2025]

Prawo modelowe UNCITRAL z 1997 r. o transgranicznej upadłości, https://uncitral.un.org/en/texts/insolvency/modellaw/cross-border_insolvency [dostęp: 11.01.2025].
Zasady europejskiego prawa umów (PECL) z 2002 r. W: Kwartalnik Prawa Prywatnego 2004, z. 3, wersja angielska W: <https://www.trans-lex.org/400200>, [dostęp: 11.01.2025].
Zasady międzynarodowych umów handlowych TRANS- LEX z 2009 r. W: [https://www.trans-lex.org/principles/of-transnational-law-\(lex-mercatoria\)](https://www.trans-lex.org/principles/of-transnational-law-(lex-mercatoria)), [dostęp: 11.01.2025].

Zasady międzynarodowych kontraktów handlowych UNIDROIT z 2004 r. <https://www.unidroit.org/english/principles/contracts/principles2004/integralversionprinciples2004-e.pdf> [dostęp: 11.01.2025].

Zasady międzynarodowych kontraktów handlowych UNIDROIT z 2010 r., <https://www.unidroit.org/english/principles/contracts/principles2010/integralversionprinciples2010-e.pdf> [dostęp: 11.01.2025].

Zasady międzynarodowych kontraktów handlowych UNIDROIT z 2016 r. <https://www.unidroit.org/english/principles/contracts/principles2016/principles2016-e.pdf> [dostęp: 11.01.2025].

INCOTERMS 2000 <https://www.lws.pl/wp-content/uploads/2016/11/Incoterms2000.pdf> [dostęp: 11.01.2025].

INCOTERMS 2020 W: <https://www.biznes.gov.pl/pl/firma/handel-zagraniczny/chce-eksportowac/prowadze-handel-zagraniczny-przydatne-informacje/incoterms-miedzynarodowe-warunki-sprzedazy#2> [dostęp: 11.01.2025].

Prawo państw trzecich

Code civil francuski kodeks cywilny z 1804 r.,

https://www.legifrance.gouv.fr/codes/texte_lc/LEGITEXT000006070721/, [dostęp: 21.03.2024].

Allgemeines bürgerliches Gesetzbuch (ABGB) austriacki kodeks cywilny z 1811 r.,

<https://www.ris.bka.gv.at/GeltendeFassung.wxe?Abfrage=Bundesnormen&Gesetzesnummer=10001622> [dostęp: 21.03.2024].

Zivilprozessordnung (ZPO), Kodeks procedury cywilnej z dnia 30 stycznia 1877 r. z późn.

zm. https://www.gesetze-im-internet.de/englisch_zpo/ [dostęp: 11.01.2025].

Ogólnoniemiecki kodeks cywilny Bürgerliches Gesetzbuch (BGB) z dnia 18 sierpnia 1896

obowiązujący od dnia 1 stycznia 1900 r. w wersji z 2 stycznia 2002, ostatnia zmiana 16 czerwca 2021 r., https://www.gesetze-im-internet.de/englisch_bgb/ [dostęp: 11.01.2025].

Ustawa Zasadnicza Republiki Federalnej Niemiec z dnia 23 maja 1949 roku,

<http://libr.sejm.gov.pl/tek01/txt/konst/niemcy.html> [dostęp: 11.01.2025].

8.1 Ustawy krajowe

Ustawa Kodeks cywilny z dnia 23 kwietnia 1964 r. Dz. U. 1964 Nr 16 poz. 93 tj. Dz. U. z 2024 r. poz. 1061, 1237.

Ustawa Kodeks powstępowania cywilnego z dnia 17 listopada 1964 r. Dz.U. 1964 Nr 43 poz. 296, tj. Dz.U. z 2024 r. poz. 1568, 1841,

Ustawa Prawa Prywatne Międzynarodowe z dnia 12 listopada 1965, Dz.U. 1965 r. Nr 46 poz. 290.

Prawa o ustroju sądów powszechnych z dnia 27 lipca 2001 r. Dz.U. 2020 poz. 2072 z późn. zm.

Ustawa z dnia 4 lutego 2011 r. Prawo prywatne międzynarodowe, Dz.U. 2011 r. Nr 80 poz. 432.

Ustawa z dnia 6 marca 2018 r. Prawo Przedsiębiorców, tj. Dz.U. 2021 r. poz. 162.

8.2 Rozporządzenia krajowe

Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 5 marca 2004 r. w sprawie przechowywania akt spraw sądowych oraz ich przekazywania do archiwów państwowych lub do zniszczenia Dz.U. z 2021 r. poz. 309.

Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 13 października 2005 r. w sprawie określenia wysokości odsetek ustawowych (Dz.U. Nr 201, poz. 1662).

8.3 Prawo UE

Rozporządzenie rady (WE) NR 44/2001 z dnia 22 grudnia 2000 r. w sprawie jurysdykcji i uznawania orzeczeń sądowych oraz ich wykonywania w sprawach cywilnych i handlowych <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32001R0044&from=PL>

Rozporządzenie parlamentu europejskiego i rady (WE) Nr 593/2008 z dnia 17 czerwca 2008 r. w sprawie prawa właściwego dla zobowiązań umownych [Rzym I].

Rozporządzenie parlamentu europejskiego i rady (UE) NR 1215/2012 z dnia 12 grudnia 2012 r. w sprawie jurysdykcji i uznawania orzeczeń sądowych oraz ich wykonywania w sprawach cywilnych i handlowych, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/ALL/?uri=CELEX%3A32012R1215>, [Bruksela I Bis].

8.4 Akty prawne nie ratyfikowane przez RP

Jednolita ustawa o międzynarodowej sprzedaży przedmiotów ruchomych materialnych (ULIS) z 1964 r., <https://www.unidroit.org/instruments/international-sales/ulis-1964/> [dostęp: 11.01.2025].

Jednolitą ustawą o zawieraniu umów międzynarodowej sprzedaży przedmiotów ruchomych materialnych (ULF) z 1964 r., <https://www.unidroit.org/instruments/international-sales/ulis-1964/> [dostęp: 11.01.2025].

Konwencja ONZ z 1978 r. o przewozie towarów drogą morską (Reguły hamburskie), https://unctad.org/system/files/official-document/aconf89d13_en.pdf [dostęp: 11.01.2025].

Konwencja UNIDROIT z 1983 r. o przedstawicielstwie w międzynarodowej sprzedaży towarów; <https://www.unidroit.org/wp-content/uploads/2021/06/agency-convention1983.pdf> [dostęp: 11.01.2025].

Konwencja ONZ z 1988 r. o międzynarodowym wekslu trasowanym i wekslu własnym, https://uncitral.un.org/sites/uncitral.un.org/files/media-documents/uncitral/en/x_12_e.pdf [dostęp: 11.01.2025].

Konwencja UNIDROIT o międzynarodowym leasingu finansowym sporządzona w Ottawie 28 maja 1988 r., tłumaczenie na język polski J. Poczobut, W: *Problemy prawne handlu zagranicznego*. Tom 13. Katowice 1989,

Konwencja ONZ z 1991 r. o odpowiedzialności operatorów terminali transportowych w handlu międzynarodowym, https://uncitral.un.org/en/texts/transportgoods/conventions/liability_of_operators_of_transport_terminals [dostęp: 11.01.2025].

Konwencja ONZ z 1995 r. o niezależnych poręczeniach i akredytywach zabezpieczających;
<https://uncitral.un.org/sites/uncitral.un.org/files/media-documents/uncitral/en/guarantees.pdf> [dostęp: 11.01.2025].

Prawo modelowe UNCITRAL z 2001 r. o podpisach elektronicznych;
https://uncitral.un.org/en/texts/ecommerce/modellaw/electronic_signatures [dostęp: 11.01.2025].

Konwencja UNIDROIT z 2001 r. o zabezpieczeniach międzynarodowych na wyposażeniu ruchomym (Konwencja kapsztadzka), <https://www.unidroit.org/instruments/security-interests/cape-town-convention/> [dostęp: 11.01.2025].

Prawo modelowe UNCITRAL z 2002 r. o mediacji handlowej;
https://uncitral.un.org/en/texts/mediation/modellaw/commercial_conciliation [dostęp: 11.01.2025].

Konwencja ONZ z 2004 r. o przelewie wierzytelności w handlu międzynarodowym,
<https://uncitral.un.org/sites/uncitral.un.org/files/media-documents/uncitral/en/ctc-assignment-convention-e.pdf> [dostęp: 11.01.2025].

Konwencja ONZ z 2005 r. o korzystaniu ze środków komunikacji elektronicznej w umowach międzynarodowych,
https://uncitral.un.org/en/texts/ecommerce/conventions/electronic_communications [dostęp: 11.01.2025].

Konwencja ONZ z 2008 r. o umowach międzynarodowego przewozu towarów, w całości lub częściowo drogą morską z dnia 23 września 2009 r. (Reguły rotterdamskie),
<https://unctad.org/topic/transport-and-trade-logistics/policy-and-legislation/international-maritime-transport-law/rotterdam-rules> [dostęp: 11.01.2025].

8.5 Dokumenty z prac legislacyjnych

Asia-African Legal Consultative Committee: *Report of the Twelfth session held in Colombo, Colombo, 18–27 January 1971, New Dehli 1972*
<https://www.aalco.int/12thsession/Part%201.pdf> [dostęp: 11.01.2025].

United Nations Conference on Contracts for the International Sale of Goods, Vienna, 10 March-11 April 1980. Official records, Documents of the Conference and summary records of the plenary meetings and of the meetings of the Main Committees Publication A/CONF.97/19, United Nations, New York 1991, <https://digitallibrary.un.org/record/160585?ln=en> [dostęp: 11.01.2025].

Progress report of the Working Group on the International Sale of Goods on the work of its fifth session (Geneva, 21 January- 1 February 1974, https://uncitral.un.org/sites/uncitral.un.org/files/media-documents/uncitral/en/yb_1974_e.pdf [dostęp: 11.01.2025].

Report of the Working Group on the International Sale of Goods on the work of its seventh session (Geneva, 5-6 January 1976) (A/ CN.9/116), http://www.uncitral.org/pdf/english/yearbooks/yb-1976-e/yb_1976_e.pdf, [dostęp: 11.01.2025].

UNCITRAL: *Yearbook* v. I: 1968-1970, New York 1971, https://uncitral.un.org/sites/uncitral.un.org/files/media-documents/uncitral/en/yb_1968_1970_e.pdf , [dostęp: 11.01.2025].

UNCITRAL: *Yearbook* v. II: 1971, New York 1972, https://uncitral.un.org/sites/uncitral.un.org/files/media-documents/uncitral/en/yb_1971_e.pdf [dostęp: 11.01.2025].

UNCITRAL: *Yearbook* v. V: 1974, New York 1975. https://uncitral.un.org/sites/uncitral.un.org/files/media-documents/uncitral/en/yb_1974_e.pdf,

UNCITRAL, *Yearbook* v. VI: 1975, New York 1975 https://uncitral.un.org/sites/uncitral.un.org/files/media-documents/uncitral/en/yb_1975_e.pdf [dostęp: 11.01.2025].

UNCITRAL: *Yearbook* v. VIII: 1977, part I, United Nations, New York 1978. https://uncitral.un.org/sites/uncitral.un.org/files/media-documents/uncitral/en/yb_1977_en.pdf [dostęp: 11.01.2025].

UNCITRAL: *Yearbook* v. IX, 1978, United Nations, New York 1978. https://uncitral.un.org/sites/uncitral.un.org/files/media-documents/uncitral/en/yb_1978_e.pdf [dostęp: 11.01.2025].

Uniform Law on the Formation of Contracts for the International Sales of Goods. Treaty Series, vol. 834, No. 11930, <https://treaties.un.org/doc/Publication/UNTS/Volume%20834/volume-834-I-11930-English.pdf> [dostęp: 11.01.2025].

Zielona Księga. Optymalna wizja Kodeksu cywilnego w Rzeczypospolitej Polskiej. Red.

Z. Radwański. Warszawa 2006.

Księga pierwsza Kodeksu cywilnego, projekt z uzasadnieniem, Komisja Kodyfikacyjna Prawa Cywilnego działająca przy Ministrze Sprawiedliwości. Warszawa 2008.

8.6 Orzeczenia sądów państw trzecich

Austria:

Wyrok Internationales Schiedsgericht der Bundeskammer der gewerblichen Wirtschaft z 15 czerwca 1994 r. – Wiedeń, Austria, SCH-4318, <http://www.unilex.info/cisg/case/56> [dostęp: 11.01.2025].

Wyrok SN Austrii (Oberster Gerichtshof) z 6 lutego 1996 r. 10 OB. 518/95 Oberster Gerichtshof, <https://cisg-online.org/search-for-cases?caseId=6198> [dostęp: 28.02.2024].

Wyrok SN Austrii (Oberster Gerichtshof) z 13 kwietnia 2000 r. 2 Ob 100/00. Abstrakt: <https://iicl.law.pace.edu/cisg/case/austria-ogh-oberster-gerichtshof-supreme-court-austrian-case-citations-do-not-generally-57> [dostęp: 11.01.2025], pełny tekst w języku niemieckim: http://www.cisg.at/2_10000w.htm. [dostęp: 11.01.2025].

Wyroku SN Republiki Austrii z 28 kwietnia 2001 r. 1 Ob 292/99, http://www.cisg.at/1_29299v.htm: [dostęp: 3.01.2022].

Argentyna:

Sąd II instancji dla Bueanos Aires, *Alejandro Mayer v. Onda Hofferle Gmbh & Co.* 24 kwietnia 2000 r., <http://www.unilex.info/cisg/case/820> [11.01.2025 r.].

Holandia:

Sąd Apelacyjny Amsterdam (Gerechtshof) Wyrok z 5 stycznia 1978 r., *Tesa v. Amram*, W: <https://iicl.law.pace.edu/cisg/case/netherlands-january-5-1978-gerechtshof-appellate-court-amran-v-tesa-translation-available>, [dostęp po zalogowaniu : 11.01.2025].

Kanada:

Sąd Najwyższy Kanady, Wyrok z 22 stycznia 1998 r., *Re Rizzo & Rizzo Shoes Ltd.*, 1998 1 S.C.R. 27, file no. 24711, <https://app.justis.com/case/rizzo-v-rizzo-shoes-ltd-re/overview/c4GJnYCdo4Wca>, [dostęp po zalogowaniu: 11.01.2025 r.].

RFN:

BGH VIII ZR 284/82 Wyrok z 14 marca 1984 r., https://www.prinz.law/urteile/bgh/VIII_ZR_284-82 [dostęp: 13.12.2020].

BGH „New Zealand Mussels” Wyrok z 8 marca 1995 r. VIII ZR 159/94
<https://germanlawarchive.iuscomp.org/?p=145> [dostęp: 16.06.2021] abstrakt po angielsku:
https://www.uncitral.org/clout/clout/data/deu/clout_case_123_leg-1326.html UN
CLOUT nr 123; <https://cisg-online.org/search-for-cases?caseId=6122> [dostęp:
24.01.2021].

BGH Wyrok z 3 kwietnia 1996 r. VIII ZR 51/95, <http://www.unilex.info/cisg/case/182> [dostęp:
18.11.2022].

BGH Wyrok z 24 marca 1999 r. VIII ZR 121/98
https://www.uncitral.org/clout/clout/data/deu/clout_case_271_leg-1494.html, [dostęp:
13.12.2020].

BGH Wyrok z 31 października 2001 r. VIII ZR 60/01, <https://germanlawarchive.iuscomp.org/?p=194>
[dostęp: 7.03.2024]; *NJW* z. 5, 2020, Urteil vom 31.10.2001, s. 370–371; Beck online,
[dostęp: 24.12.2020]; <https://www.iuscomp.org/gla/judgments/cisg/z011031.htm>,
[dostęp: 4.03.2024].

BGH Wyrok z 2 marca 2005 r. VIII ZR 67/04
https://www.uncitral.org/clout/clout/data/deu/clout_case_774_leg-1943.html [dostęp:
13.12.2020].

- OLG Frankfurt am Main, Wyrok z 13 czerwca 1991 r., 5 U 261/90, <http://www.unilex.info/cisg/case/4> [dostęp: 11.01.2025 r.].
- OLG Frankfurt am Main, Wyrok z 17 września 1991 r., 5 U 164/90, <https://www.unilex.info/cisg/case/8> [dostęp: 18.11.2022].
- OLG Düsseldorf Wyrok z 8 stycznia 1993 r., 17 U 82/92, <http://www.unilex.info/cisg/case/17> [dostęp: 11.01.2025 r.].
- OLG Hamburg Wyrok z 8 lutego 1995 r., 7 U 1720/94 https://www.uncitral.org/clout/clout/data/deu/clout_case_133_leg-1336.html, CLOUT numer: 133, [dostęp: 11.01.2025 r.].
- OLG Kolonia Wyrok z 21 maja 1996 r., 22 U 4/96 <https://iicl.law.pace.edu/cisg/case/germany-oberlandesgericht-hamburg-oberlandesgericht-olg-provincial-court-appeal-german-59> [dostęp: 11.01.2025 r.].
- OLG Hamburg Wyrok z 28 lutego 1997 r. 1 U 167/95, CLOUT nr 277, [dostęp: 11.01.2025 r.].
- OLG Hamburg Wyrok z 5 października 1998 r., 12 U 62/97 https://www.uncitral.org/clout/clout/data/deu/clout_case_279_leg-1502.html, [dostęp: 11.01.2025 r.].
- OLG Düsseldorf Wyrok z 15 lutego 2000 r. 6 U 86/00, CISG-online 658, <https://cisg-online.org/search-for-cases?caseId=6601>, 11.01.2025 r.].
- OLG Monachium Wyrok z 15 września 2004 r. 7 U 2959/04 <https://www.unilex.info/cisg/case/1088>, [dostęp: 7.03.2024].
- OLG Celle Wyrok z 24 lipca 2009, 13 W 48/09 [<https://cisg-online.org/search-for-cases?caseId=7823> 11.01.2025 r.].
- OLG Turing Wyrok z 10 listopada 2010 r. 7 U 303/10, <https://cisg-online.org/search-for-cases?caseId=8132>, 11.01.2025 r.].

OLG Hamburg Wyrok z 15 lipca 2010 r. 13 U 54/10 <https://cisg-online.org/search-for-cases?caseId=8363>, [dostęp: 7.03.2024].

OLG Brandenburg Wyrok z 5 lutego 2013 r. 6 U 5/12 <https://iicl.law.pace.edu/sites/default/files/case-text/2400.pdf> [11.01.2025 r.]. OLG Naumburg Wyrok z 13 lutego 2013 r. 12 U 153/12, <https://www.unilex.info/cisg/case/1697> [11.01.2025 r.].

OLG Koblenz Wyrok z 5 lutego 2014 r. 2 U 108/13, <http://www.cisg-online.ch/content/api/cisg/urteile/2754.pdf> [11.01.2025 r.].

LG Saarbrücken Wyrok z 26 marca 1996, 7 IV 75/95, https://www.uncitral.org/clout/clout/data/deu/clout_case_337_leg-1561.html [11.01.2025 r.].

LG Düsseldorf Wyrok z 22 lutego 2000 r. 8 O 260/99 CISG-online 868, <https://cisg-online.org/search-for-cases?caseId=6793> [11.01.2025 r.].

LG Trier Wyrok z 8 grudnia 2004 r. 7 HK. O 134/03, <http://www.cisg-online.ch/content/api/cisg/display.cfm?test=910>, [11.01.2025 r.].

LG Neubrandenburg Wyrok z 3 sierpnia 2005 r. 10 O 74/04, <http://www.unilex.info/cisg/case/1097> [dostęp: 11.01.2025 r.].

LG Neubrandenburg z 3 sierpnia 2005 r., International Arbitration Court of the Chamber of Commerce and Industry of the Russian Federation z 6 czerwca 2003 <http://www.unilex.info/principles/case/1041>, [dostęp: 11.01.2025 r.].

LG Fulda, Wyrok z 29 września 2015 r. 2 O 681/14, __<http://www.cisg-online.ch/content/api/cisg/urteile/2716.pdf>, [dostęp: 11.01.2025 r.].

Szwajcaria:

wyrok Sądu Handlowego Kantonu Zurych z 10 lutego 1999 r.,
<http://globalsaleslaw.org/content/api/cisg/urteile/488.htm>, [dostęp: 21.03.2024].

wyrok Sądu Apelacyjnego w Genewie z 15 listopada 2002 r.,
<http://cisgw3.law.pace.edu/cases/021115s1.html>, [dostęp: 21.03.2024].

wyrok Sądu Handlowego kantonu Zug z 30 sierpnia 2007 r.,
<http://cisgw3.law.pace.edu/cases/070830s1.html> [dostęp: 9.01.2023].

Szwecja:

Petro-Chem Development v. Pangang Group International Economic & Trading and Pangang Group Chongqing Titanium Industry, Międzynarodowa Izba Handlowa w Sztokholmie 12 grudnia 2014 r., <https://jusmundi.com/fr/document/decision/en-petro-chem-development-co-inc-v-pangang-group-international-economic-trading-co-ltd-and-pangang-group-chongqing-titanium-industry-co-ltd-final-award-friday-12th-december-2014>, [[dostęp: 13.01.2021].

TSUE (d. ETS):

Wyrok ETS z 8 grudnia 1987, 144/86, Gubisch Maschinenfabrik v. Palumbo,
<https://sip.lex.pl/orzeczenia-i-pisma-urzedowe/orzeczenia-sadow/144-86-gubisch-maschinenfabrik-kg-v-giulio-palumbo-520223409>, [dostęp: 16.06.2021].

Wyrok ETS z 6 grudnia 1994, C 406/92 Tatry vs Maciej Rataj,
<https://curia.europa.eu/juris/liste.jsf?language=en&num=C-406/92>, [dostęp: 16.06.2021].

Wielka Brytania:

Wielka Brytania *Pickstone v Freemans Plc* [1989] AC 66, *Pepper v Hart* [1992] 3 WLR 1032
<http://www.bailii.org/uk/cases/UKHL/1988/2.html>

Wielka Brytania *R v Secretary of State for Health ex parte Quintavalle* [2003] 2 WLR,
<http://www.bailii.org/uk/cases/UKHL/2003/13.html>

Szwajcaria:

Wyrok Sądu Apelacyjnego z Bazylei z dnia 26 sierpnia 2008 r. 16/2007/MEM/chi, <https://cisg-online.org/search-for-cases?caseId=7650>, [dostęp: 8.03.2024].

OLG w Karlsruhe z 10 grudnia 2003 r. OLG Karlsruhe 7 U 40/02 z dnia 10 grudnia 2003 r.,
<https://cisg-online.org/search-for-cases?caseId=6836>, [dostęp: 8.03.2024].

Orzeczenia Trybunałów Arbitrażowych:

ICC Arbitration Award nr 11333 z 2002 r. Francja, sprawa nr 406/1998,
<https://www.unilex.info/cisg/case/1163>, [dostęp: 8.03.2024].

ICC Arbitration Award nr 8611 z 23 stycznia 1997 r. <http://www.cisg-online.ch/content/api/cisg/display.cfm?test=236> [dostęp: 16 czerwca 2021 r., [dostęp: 8.03.2024].

Orzeczenie Trybunału Arbitrażowego Rosji, Izba Handlu i Przemysłu sprawa nr 406/1998 z 6 czerwca 2000 r., <https://www.unilex.info/cisg/case/842>, [dostęp: 8.03.2024].

USA

Sąd Najwyższy USA:

Meddelin v. Teksas, 25 marca 2008 r., <https://www.oyez.org/cases/2007/06-984>, [dostęp: 28.02.2024].

Erie Railroad Co. v. Tompkins, 25 kwietnia 1938 r.

<https://supreme.justia.com/cases/federal/us/304/64/>, [dostęp: 28.02.2024].

L. James M. Beam Distilling Co. v. Georgia, 20 czerwca 1991 r.

<https://www.law.cornell.edu/supct/html/89-680.ZC3.html>, [dostęp: 22.06.2021].

Federalne Sady Apelacyjne i Okręgowe:

Coenen v. R.W. Pressprich & Co., Federalny Sąd Apelacyjny Nowego Jorku (2 okręg) 12 stycznia 1972 r.,
<https://www.ravellaw.com/opinions/d0d9c6e2676afb5f416bdd108b9b246d>, [dostęp: 16.06.2021].

Orbisphere Corporation – Orbisphere Corporation v. United States, Sąd Handlu Międzynarodowego w Nowym Jorku, 24 października 1989 r.,
https://scholar.google.com/scholar_case?case=14316723616738152915&q=Orbisphere%20Corp.%20v.%20U.S.&hl=en&as_sdt=6%2C33, [dostęp: 16.06.2021].

Filanto S.p.A. v. Chilewich International Corp. Federalny Sąd Okręgowy dla południowego Nowego Jorku, 14 kwietnia 1992, CLOUT nr 23,,
https://www.uncitral.org/clout/clout/data/usa/clout_case_23_leg-1018.html, [dostęp: 2.08.2021].

Beijing Metals & Minerals Import/Export Corporation v. American Business Center, Inc., et. al. Federalny Sąd Apelacyjny (5 okręg), Nowy Orlean, 15 czerwca 1993 r.
https://www.uncitral.org/clout/clout/data/usa/clout_case_24_leg-1019.html [dostęp: 16.06.2021].

Delchi Carrier I – Delchi Carrier SpA v. Rotorex Corp., Federalny Sąd Okręgowy dla północnego Nowego Jorku, New York 9 września 1994 r.,
https://www.uncitral.org/clout/clout/data/usa/clout_case_85_leg-1288.html, [dostęp: 6.03.2023]

Delchi Carrier II – Delchi Carrier SpA v. Rotorex Corp., Apelacyjny Sąd Federalny New York (2 Okręg), 6 grudnia 1995 r., <https://law.justia.com/cases/federal/appellate-courts/F3/71/1024/549265/>, [dostęp: 2.08.2021]. CISG-online 140.

Calzaturificio Claudia – Calzaturificio Claudia v. Olivieri Footwear, 6 kwietnia 1998 r.
Federalny Sąd Okręgowy dla południowego Nowego Jorku,

https://www.uncitral.org/clout/clout/data/usa/clout_case_413_leg-1637.html [dostęp: 16.06.2021].

MCC Marble Ceramic Center – *MCC Marble Ceramic Center v Ceramica Nuova D`Agostino* 29 czerwca 1998 r. Federalny Sąd Apelacyjny (11 okręg) Atlanta, https://www.uncitral.org/clout/clout/data/usa/clout_case_222_leg-1445.html [dostęp: 16.06.2021].

Medical Marketing International, Inc. v. Internazionale Medico Scientifica, S.r.l. 17 maja 1999, Federalny Sąd Okręgowy dla Luizjany, Shreveport, <http://www.unilex.info/cisg/case/360> [dostęp: 16.06.2021]; UN CLOUT nr 418 [dostęp: 7.01.2021].

Supermicro Computer v Digitechnic, 30 stycznia 2001 r., Federalny Sąd Okręgowy dla Północnej Kalifornii, <https://law.justia.com/cases/federal/district-courts/FSupp2/145/1147/2421406/> [dostęp: 29.03.2021].

Zapata Hermanos I – *Zapata Hermanos Sucesores, S.A. v. Hearthside Baking Co., Inc.* 22 sierpnia 2001 r., Sąd Okręgowy dla Północnego Okręgu Illinois, Chicago, <https://law.justia.com/cases/federal/district-courts/FSupp2/155/969/2365544/>, [dostęp: 11.01.2021]; Memorandum opinion and order 28 August 2001 (Uzasadnienie rozstrzygnięcia z dnia 28 sierpnia 2001 r.). https://www.wklegaledu.com/File%20Library/Student%20Resources/Law%20School/Authors%20F-K/Knapp%20-%20Contract%20Law%209e/Zapata_Hermanos_v_Hearthside_Baking.pdf, [dostęp: 20.08.2021].

St. Paul Guardian Insurance Company and Travelers Insurance Company, as subrogees of Shared v. Imaging, Inc. v. Neuromed Medical Systems & Support, GmbH, et al., https://www.uncitral.org/clout/clout/data/usa/clout_case_447_leg-1672.html Federalny Sąd Okręgowy dla Południowego Nowego Jorku, New York 26 marca 2002 r., [dostęp: 13.01.2021].

Usinor Industeel v Leeco Steel Products Inc. – *Usinor Industeel v. Leeco Steel Products Inc.*, Federalny Sąd Okręgowy dla Północnego Illinois, Chicago 28 marca 2002 r., https://www.uncitral.org/clout/clout/data/usa/clout_case_613_leg-1254.html [dostęp: 16.06.2021].

Geneva Pharmaceuticals Technology Corp. v. Barr Laboratories, Inc., Federalny Sąd Okręgowy dla południowego Nowego Jorku, New York, 10 maja 2002 r., https://www.uncitral.org/clout/clout/data/usa/clout_case_579_leg-1397.html [dostęp: 16.06.2021].

Schmitz–Werke GmbH & Co. v. Rockland Industries Inc. – Schmitz–Werke GmbH & Co. v. Rockland Industries Inc., Rockland International FSC, 21 czerwca 2002 r., Federalny Sąd Apelacyjny (4 okręg), Richmond, <https://www.ca4.uscourts.gov/opinions/Unpublished/001125.U.pdf>, [dostęp: 16.06.2021].

Zapata Hermanos II – Zapata Hermanos Sucesores, S.A. v. Hearthside Baking Co. 19 listopada 2002 r. (7 Okręg) Chicago, <https://caselaw.findlaw.com/us-7th-circuit/1342398.html> [dostęp: 11.01.2021].

Medinol Ltd. v. Boston Scientific Corp. Okręgowy Sąd Federalny dla Południowego Nowego Jorku 28 października 2002 r., <https://www.casemine.com/judgement/us/59147a7dadd7b0493440bb22> [dostęp: 16.06.2021].

Ajax Tool Works Inc. – Ajax Tool Works Inc. v. Can-Eng Manufacturing Ltd 29 stycznia 2003 r., Federalny Sąd Okręgowy USA dla stanu Illinois, Chicago,, https://www.uncitral.org/clout/clout/data/usa/clout_case_574_leg-1393.html, CISG-online 772, [dostęp: 16.06.2021].

Chicago Prime Packers, Inc. I – Chicago Prime Packers Inc. v. Northam Food Trading Co., 21 maja 2004 r., 01 C 4447, Federalny Sad Okręgowy dla Północnego Okręgu Illinois, Chicago, CISG Online 851,, <https://ciscg-online.org/search-for-cases> [dostęp: 28.02.2024].

Raw Materials Inc. – Raw Materials Inc. v. Manfred Forberich GmbH & Co KG, 7 lipca 2004 r. Okręgowy Sąd Federalny dla Północnego Illinois, Chicago, https://www.uncitral.org/clout/clout/data/usa/clout_case_696_leg-2174.html; CISG-online 925 [dostęp: 16.06.2021].

Genpharm Inc. – Genpharm Inc. v. Pliva-Lachema A.S., Okręgowy Sąd Federalny dla Wschodniego Nowego Jorku, 29 marca 2005 r.,
https://www.uncitral.org/clout/clout/data/usa/clout_case_699_leg-2177.html, CISG-online 1006, [dostęp: 22.05.2021].

Chicago Prime Packers Inc. II – Chicago Prime Packers Inc. v Northam Food Trading Co., 23 maja 2005 r., Federalny Sąd Apelacyjny dla 7 Okręgu, Chicago, CISG-online 1026,
<https://caselaw.findlaw.com/us-7th-circuit/1292134.html>, [dostęp: 22.05.2021].

Valero Marketing v. Greeni Oy United States, 4 kwietnia 2006 r. Federalny Sąd Okręgowy dla New Jersey, <http://www.unilex.info/cisg/case/1106> [dostęp: 30.03.202].

Barbara Berry SA de CV v. Ken M Spooner Farms Inc, 13 kwietnia 2006, Apelacyjny Sąd Federalny Stanu Waszyngton (9 Okręg),
<https://www.casemine.com/judgement/us/59146c78add7b04934310dcc> [dostęp: 7.04.2021].

TeeVee Tunes Inc. – TeeVee Tunes Inc. v. Gerhard Schubert GmbH, 23 sierpnia 2006 r. Federalny Sąd Okręgowy dla południowego Nowego Jorku, baza CLOUT nr 615, CISG-online 1272, https://www.uncitral.org/clout/clout/data/usa/clout_case_615_leg-1258.html, <http://www.unilex.info/cisg/case/1137>, [dostęp: 18.05.2021].

The Travelers Property Casualty Company – The Travelers Property Casualty Company of America and Hellmuth Obata & Kassabaum, Inc. v. Saint-Gobain Technical Fabrics Canada Limited, 31 stycznia 2007 r., Okręgowy Sąd Federalny dla stanu Minnesota,, <http://www.unilex.info/cisg/case/1166> [dostęp: 15.06.2021].

Macromex Srl. v. Globex International Inc. – *Macromex Srl. v. Globex International Inc.* 16 kwietnia 2008, Federalny Sąd Okręgowy dla południowego Nowego Jorku,, <http://www.unilex.info/cisg/case/1303>, CISG-online 1653 [dostęp: 23.05.2021].

Hilaturas Miel, S.L. v. Republic of Iraq – *Hilaturas Miel, S.L. v. Republic of Iraq* Federalny Sąd Okręgowy dla południowego Nowego Jorku, 20 sierpnia 2008 r., New York,, <http://www.unilex.info/cisg/case/1465>, CISG-online 1777 [dostęp: 27.05.2021].

CNA Int'l Inc v Guangdong Kelon Electronical Holdings, Federalny Sąd Okręgowy dla Illinois Chicago, 3 września 2008 r., <http://www.unilex.info/cisg/case/1637> [dostęp: 16.06.2021].

Dingxi Longhai Dairy Ltd. V. Becwood Technology Group L.L.C. 14 lutego 2011 Federalny Sąd Apelacyjny dla 8 okręgu Missouri, St. Louis, www.unilex.info/cisg/case/1564 [dostęp: 28.05.2021].

Maxxsonics USA Inc. v. Fengshum Peiyng Electro Acoustic Co. Ltd., Federalny Sad Okręgowy dla Północnego Okręgu Illinois Część Wschodnia, Chicago 21 marca 2012 r., <https://casetext.com/case/maxxsonics-usa>,https://schlamstone.com/wp-content/uploads/2015/10/2015_31922.pdf [dostęp: 29.07.2021].

Eldeosouky v. Hatem Abdel Aziz – *Eldeosouky v. Hatem Abdel Aziz*, Federalny Sąd Okręgowy dla południowego Nowego Jorku, New York, 4 sierpnia 2015 r., <http://www.cisg-online.ch/content/api/cisg/urteile/2852.pdf> [dostęp: 2.04.2021].

Skelton Truck Lines – *Skelton Truck Lines v. Peoplenet Communs. Corp.* 18 stycznia 2017 r., Sąd Okręgowy dla Stanu Minnesota, Mineapolis,,

<https://iicl.law.pace.edu/cisg/case/united-states-january-18-2017-district-court-skelton-truck-lines-v-peoplenet-communs-corp> [dostęp: 16.06.2021].

Transmar Commodity Group Ltd. – Transmar Commodity Group Ltd. v. Cooperativa Agraria Industrial Naranjillo Ltd, Federalny Sąd Apelacyjny 2 Okręgu dla stanu New York., 9 maja 2018 r., [dostęp: 16.06.2021].

Orzeczenia Sądów Stanowych USA:

ThyssenKrupp Metalurg – ThyssenKrupp Metalurg vs. Energy Coal S.P.A. Stanowy Sąd Najwyższy stanu New York, 14 października 2015 r., <https://casetext.com/case/gmbh-v-energy-coal-s-pa>
https://f.datasrvr.com/fr1/816/22086/Thyssenkrupp_v_Energy_Coal.pdf, [dostęp: 23.11.2020].

8.7 Uchwały, orzeczenia i wyroki sądów krajowych

Orzeczenia Sądu Najwyższego:

Uchwała Pełnego Składu SN KwPr5/92 z 5 maja 1992 r., OSNC 1993, nr 1–2, poz. 1.

Uchwała Izby Cywilnej SN C 226/50 z 31 października 1950, OSN 1952, poz. 33.

Uchwała 7 sędziów SN III CZP 59/98 z 23 marca 1999 r., OSNC 1999, nr 7–8, poz. 124.

Uchwała 7 sędziów SN III CZP 49/07 z 31 stycznia 2008 r., OSNC 2008, nr 6, poz. 55.

Uchwała SN III PZP 34/73 z 17 stycznia 1974 r.,

Wyrok SN II CR 190/80 z 3 lipca 1980 r., OSNCP 1981, nr 1, poz. 18.

Wyrok SN I CKU 45/96 z 17 grudnia 1996 r., OSNC 1997, nr. 6–7.

Wyrok SN I CKN 90/96 z 20 lutego 1997 r., „Prokuratura i Prawo” 1998, nr 1 (wkładka).

Wyrok SN II CKN 60/97 z 26 marca 1997 r., OSNC 1997, nr 9, poz. 128.

Wyrok SN I CKN 944/97 z 15 grudnia 1998 r., Prok. i Pr. 1999/11-12/38.

Wyrok SN I CKN 252/98 z 23 lutego 1999 r., OSNC 1999, nr 9, poz. 152.

Wyrok SN III CKN 310/98 z 6 lipca 1999 r. LEX nr 200975.

Wyrok SN IV CKN 970/00 z 23 stycznia 2001 r. LEX nr 52753.

Wyrok SN II CKN 588/99 z 12 kwietnia 2001 r., LEX nr 52347.

Wyrok SN I CKN 458/00 z 4 października 2001 r., LEX nr 52717.

Wyrok SN II CKN 572/99 z 10 stycznia 2002 r., LEX nr 53136.

Wyrok SN II CKN 860/00 z 23 października 2002 r.

Wyrok SN V CKN 417/01 z 26 czerwca 2003 r., LEX nr 157326.

Wyrok SN III CK 80/02 z 19 grudnia 2003 r.

Wyrok SN V CK 428/03 z 20 kwietnia 2004 r.

Wyrok SN II CK 409/03 z 2 lipca 2004 r. Lex nr 148384.

Wyrok SN II CK 413/04 z 9 lutego 2005 r.

Wyrok SN II CK 385/04 z 10 lutego 2005 r.

Wyrok SN V CK 260/05 z 19 października 2005 r.

Wyrok SN V CK 293/05 z 10 listopada 2005 r. LEX nr 424343.

Wyrok SN III CSK 103/05, LEX nr 191255 z 27 stycznia 2006 r.

Wyrok SN II CSK 60/07 z 9 maja 2007 r., OSNC 2008, nr 5, poz. 53.

Wyrok SN V CSK 456/06 z 11 maja 2007 r.

Wyrok SN V CSK 441/06 z 28 lutego 2007 r.

Wyrok SN V CSK 63/08_z 9 października 2008 r.

Wyrok SN I CSK 105/08 z 17 października 2008 r., OSNC 2009, nr 11.

Wyrok SN V CSK 261/08 z 28 listopada 2008 r.

Wyrok SN IV CSK 331/08 z 11 grudnia 2008 r., CLOUT nr 1303.

Wyrok SN II CSK 708/08 z 15 maja 2009 r., LEX nr 519321.

Wyrok SN V CSK 149/09 z 14 października 2009 r.

Wyrok SN I BU 6/09 z 8 grudnia 2009 r.

Wyrok SN III CSK 136/11 z 2 grudnia 2011 r. LEX nr 1131125.

Wyrok SN V CSK 91/11 z 8 lutego 2012 r., OSNC 2012, nr 7–8.

Wyrok SN IV CSK 17/13 z 5 lipca 2013 r., LEX nr 1396449.

Wyrok SN IV CSK 215/13 z 28 listopada 2013 r.

Wyrok SN II CSK 155/13_z 4 grudnia 2013 r.

Wyrok SN I CSK 219/13_z 6 lutego 2014 r.

Wyrok SN V CSK 322/13 z 8 maja 2014 r.

Wyrok SN V CSK 254/14 z 20 stycznia 2015 r., LEX nr 1652706.

Wyrok SN II CSK 783/14 z 17 września 2015 r.

Wyrok SN II CSK 603/17 z 2 czerwca 2017 r.

Wyrok SN IV CSK 662/16 z 13 września 2017 r.

Wyrok SN IV CSK 654/18 z 17 października 2019 r.

Wyrok SN III CSKP 97/21 z 11 sierpnia 2021 r.

Wyrok SN II CSKP 176/22 z 27 marca 2022 r.

Wyrok SN II CSKP 126/22 z 1 grudnia 2022 r.

Wyrok SN II CSKP 1680/22 z 22 listopada 2023 r.

Postanowienie SN IV CKN 970/00 z 23 stycznia 2001 r.

Postanowienie SN II UZP 1/07 z 8 maja 2007 r., OSNAPiUS 2008, nr 3–4, poz. 48.

Postanowienie SN II CSK 466/11 z 24 maja 2012 r. LEX nr 1211145.

Postanowienie SN III CZP 62/02 z 4 października 2012 r.

Postanowienie SN V CSK 677/14 z 6 sierpnia 2015 r. LEX nr 1797980.

Sądy Powszechne, dostęp z <https://orzeczenia.ms.gov.pl/>

Wyroki Sadu Apelacyjnego:

Wyrok SA we Wrocławiu I ACa 258/03 z 17 kwietnia 2003 r.

Wyrok SA Wrocław I ACa 1031/04 z 15 października 2004 r.

Wyrok SA w Poznaniu I ACa 223/05 z 25 października 2005 r., LEX nr 175156.

Wyrok SA w Warszawie I ACa 1246/04 z 19 grudnia 2005 r., LEX nr 1642109.

Wyrok SA w Katowicach I ACa 1724/05 z 18 maja 2006 r.

Wyrok SA we Wrocławiu I ACa 385/06 z 22 maja 2006 r.

Wyrok SA w Katowicach V ACa 460/07 z 7 października 2007 r.

Wyrok SA w Warszawie I ACa 940/07 z 14 listopada 2007 r.

Wyrok SA Wrocław I ACa 1091/07 z 16 listopada 2007 r. (niepubl.).

Wyrok SA Gdańsk I ACa 1046/07 z 6 lutego 2008 r. CISG online nr 4478.

Wyrok SA we Wrocławiu I ACa 156/08 z 26 marca 2008 r.

Wyrok SA w Szczecinie I ACa 544/07 z 19 czerwca 2008 r., LEX nr 468597.

Wyrok SA w Katowicach V ACa 551/08 z 22 stycznia 2009 r.

Wyrok SA w Poznaniu I ACa 100/09 z 18 lutego 2009 r., LEX nr 756552.

Wyrok SA w Warszawie I ACa 33/09 z 4 marca 2009 r.

Wyrok SA we Wrocławiu I ACa 231/09 z 8 kwietnia 2009 r.

Wyrok SA Katowice V ACa 19/09 z 20 października 2010 r. (nie publ.).

Wyrok SA we Wrocławiu I ACa 66/12 z 21 lutego 2012 r.

Wyrok SA w Katowicach I ACa 410/12 z 5 września 2012 r.

Wyrok SA w Warszawie VI AC 1114/11 z 1 października 2012 r.

Wyrok SA w Gdańsku V ACa 422/12 z 25 października 2012 r. CLOUT 1589, LEX nr 1267230.

Wyrok SA w Białymstoku I ACa 319/12 z 20 listopada 2012 r.

Wyrok SA w Poznaniu I ACa 920/12 z 4 grudnia 2012 r.

Wyrok SA w Białymstoku I ACa 581/12 z 14 grudnia 2012 r.

Wyrok SA w Krakowie I ACa 1291/12 z 16 stycznia 2013 r.

Wyrok SA w Warszawie I ACa 893/12 z 18 stycznia 2013 r., LEX nr 1286665.

Wyrok SA w Szczecinie I ACa 637/12 z 7 lutego 2013 r., CLOUT nr 1588.

Wyrok SA w Warszawie I ACa 1146/12 z 15 marca 2013 r., LEX nr 1369384.

Wyrok SA w Łodzi I ACa 149/13 z 21 czerwca 2013 r.

Wyrok SA w Krakowie I ACa 679/13 z 8 sierpnia 2013 r.

Wyrok SA w Łodzi I ACa 469/13 z 26 września 2013 r., LEX nr 1375809.

Wyrok SA w Poznaniu I ACa 703/13 z 17 października 2013 r.

Wyrok SA w Katowicach V ACa 204/12 z 26 listopada 2013 r., LEX nr 1439038, CLOUT nr 1829.

Wyrok SA w Gdańsku I ACa 685/13 z 22 stycznia 2014 r.

Wyrok SA w Warszawie VI ACa 1268/13 z 25 marca 2014 r.

Wyrok SA w Łodzi I ACa 1241/13 z 10 kwietnia 2014 r.

Wyrok SA w Krakowie I ACa 248/14 z 24 kwietnia 2014 r.
Wyrok SA w Białymstoku I ACa 213/14 z 28 maja 2014 r.
Wyrok SA w Białymstoku I ACa 637/14 z 19 grudnia 2014 r.

Wyrok SA w Łodzi I ACa 1634/14 z 5 maja 2015 r.
Wyrok SA w Warszawie VI ACa 1937/13 z 15 maja 2015 r., CLOUT nr 1596.
Wyrok SA w Białymstoku I ACa 154/15 z 21 maja 2015 r.
Wyrok SA w Krakowie I ACa 437/15 z 22 czerwca 2015 r.
Wyrok SA w Warszawie I ACa 368/14 z 23 lipca 2015 r.
Wyrok SA w Krakowie I ACa 663/15 z 4 września 2015 r.
Wyrok SA w Szczecinie I ACa 777/15 z 22 października 2015 r.
Wyrok SA w Poznaniu I ACa 494/15 z 29 października 2015 r., LEX nr 2354182.

Wyrok SA w Łodzi I ACa 1193/15 z 17 lutego 2016 r.
Wyrok SA w Poznaniu I ACa 1041/15 z 3 marca 2016 r., CLOUT nr 1677, LEX nr 2012920.
Wyrok SA w Łodzi I ACa 100/16 z 15 marca 2016 r.
Wyrok SA w Białymstoku I ACa 177/15 z 18 marca 2016 r.
Wyrok SA w Szczecinie I ACa 344/16 z 8 czerwca 2016 r.
Wyrok SA w Katowicach V ACa 938/15 z 21 lipca 2016 r.
Wyrok SA w Gdańsku I ACa 460/16 z 29 grudnia 2016 r.

Wyrok SA w Katowicach V ACa 344/16 z 18 stycznia 2017 r.
Wyrok SA w Białymstoku I ACa 715/16 z 25 stycznia 2017 r.
Wyrok SA w Łodzi I ACa 508/16 z 7 lutego 2017 r.
Wyrok SA w Łodzi I ACa 1148/16 z 7 marca 2017 r.
Wyrok SA w Łodzi I ACa 1079/16 z 9 marca 2017 r.
Wyrok SA w Białymstoku I ACa 442/16 z 30 maja 2017 r.
Wyrok SA w Warszawie I ACa 265/16 z 30 sierpnia 2017 r., CLOUT nr 1811.

Wyrok SA w Warszawie VII AGa 251/18 z 17 kwietnia 2018 r., LEX nr 2571551.
Wyrok SA w Białymstoku I AGa 84/18 z 30 maja 2018 r.
Wyrok SA w Szczecinie I AGa 123/18 z 27 listopada 2018 r.

Wyrok SA w Warszawie VII AGa 1093/18 z 16 kwietnia 2019 r.

Wyrok SA w Warszawie VI ACa 291/19 z 24 kwietnia 2019 r.

Wyrok SA w Poznaniu I AGa 347/20 z 21 czerwca 2021 r., LEX nr 3304470.

Postanowienie SA Gdańsk I ACa 278/09 z 14 maja 2009 r.

Postanowienie SA w Katowicach V ACz 877/12 z 27 grudnia 2012 r.

Postanowienie SA w Poznaniu I ACz 2130/12 z 13 grudnia 2012 r.

Postanowienie SA Kraków I ACz 1922/13 z 18 listopada 2013 r., LEX nr 1527032.

Postanowienie SA w Krakowie I ACa 920/14 z 15 października 2014 r.

Postanowienie SA w Krakowie I ACz 126/16 z 4 lutego 2016 r., LEX nr 2002796.

Postanowienie SN I CZ 48/19 z 25 czerwca 2019 r.

Postanowienie SA w Katowicach III AUz 1/21 z 29 kwietnia 2021 r.

Wyroki Sądów Okręgowych:

Wyrok SO w Opolu VI GC 122/02 z 6 stycznia 2003 r. (nie publ.).

Wyrok SO w Katowicach XIII GC 991/04 z 15 czerwca 2005 r. (nie publ.).

Wyrok SO Gdańsk IX GC 991/01 z 24 listopada 2006 r., CISG online nr 4453.

Wyrok SO Warszawa XVI GC 750/05 z 9 maja 2007 r.

Wyrok SO w Opolu VI GC 90/06 z 13 listopada 2007 r.

Wyrok SO w Katowicach XIV GC 98/08 z 4 sierpnia 2008 r.

Wyrok SO Warszawa XVI GC 320/09 z 6 kwietnia 2011 r., (niepubl.).

Wyrok Sąd Okręgowy Warszawa-Praga X GC 269/09 z 2 czerwca 2011 r.

Wyrok SO w Toruniu VI GC 147/10 z 22 września 2011 r.

Wyroku SO w Krakowie IX GC 154/11 z 20 lutego 2012 r.

Wyrok SO Olsztyn V GC 5/12 z 23 maja 2012 r.

Wyrok SO w Krakowie IX GC 769/11 z 1 marca 2013 r.

Wyrok SO w Krakowie IX GC 243/13 z 30 lipca 2013 r.

Wyrok SO w Rzeszowie VI GC 106/13 z 28 lutego 2014 r.

Wyrok SO w Łodzi X GC 344/12 z 25 marca 2014 r.

Wyrok SO w Rzeszowie VI GC 287/13 z 30 kwietnia 2014 r., LEX nr 1889914.

Wyrok SO w Rzeszowie VI GC 281/13 z 9 maja 2014 r.

Wyroku SO w Olsztynie V GC 210/13 z 21 sierpnia 2014 r., (niepubl.).

Wyrok SO w Olsztynie V GC 20/14 z 15 grudnia 2014 r.

Wyrok SO w Poznaniu IX GC 393/14 z 17 grudnia 2014 r., LEX nr 2020526.

Wyrok SO Olsztyn V GC 113/14 z 29 grudnia 2014 r.

Wyrok SO w Szczecinie VIII GC 251/12 z 13 lutego 2015 r.

Wyrok SO w Łodzi X GC 452/14 z 28 lutego 2015 r.

Wyrok SO w Poznaniu IX GC 191/14 z 29 kwietnia 2015 r.

Wyrok SO w Łodzi X GC 453/14 z 21 lipca 2015 r.

Wyrok SO w Łodzi X GC 50/13 z 26 października 2015 r., LEX nr 2131665.

Wyrok SO w Poznaniu IX GC 83/15 z 6 listopada 2015 r.

Wyrok SO w Bydgoszczy VIII Ga 237/15 z 13 stycznia 2016 r.

Wyrok SO w Łodzi X GC 914/14 z 23 marca 2016 r.

Wyrok SO w Rzeszowie VI GC 327/14 z 22 czerwca 2016 r.

Wyrok SO w Rzeszowie VI Ga 168/18 z 2 sierpnia 2016 r.

Wyrok SO w Łodzi X GC 85/15 z 3 sierpnia 2016 r.

Wyrok SO w Rzeszowie VI GC 261/14 z 31 października 2016 r., LEX nr 2157589.

Wyrok SO Warszawa XX GC 1123/12 z 18 kwietnia 2017 r.

Wyrok SO w Częstochowie V Ga 85/17 z 15 maja 2017 r.

Wyrok SO w Łodzi X GC 254/16 z 17 października 2017 r. LEX nr 2421608.

Wyrok SO w Szczecinie VIII GC 302/15 z 12 grudnia 2017 r.

Wyrok SO w Łodzi XIII Ga 1342/17 z 15 lutego 2018 r.

Wyrok SO w Bydgoszczy VIII Ga 298/17 z 19 kwietnia 2018 r.

Wyrok SO w Częstochowie IV Ua 5/19 z 8 kwietnia 2019 r.

Wyrok SO w Rzeszowie VI GC 326/18 z 23 maja 2019 r., LEX nr 2669565.

Postanowienie SO w Opolu z 10 września 2002 r. VI GC 122/02 (niepubl.).

Wyroki Sądów Rejonowych:

Wyrok SR w Gdyni VI GC 274/16 z 16 lutego 2016 r.

Wyrok SR Szczecin-Centrum w Szczecinie X GC 737/15 z 16 czerwca 2016 r., LEX nr 2246017.

Wyrok SR Szczecin-Centrum w Szczecinie X GC 116/17 z 21 czerwca 2017 r. LEX nr 2483221.

Trybunał Konstytucyjny:

Wyrok TK z 13 marca 2007 r. K 8/07 OTK-A 2007 nr 3, poz. 26.

Wykaz skrótów

tj. – tekst jednolity,

ABGB – Allgemeines Bürgerliches Gesetzbuch

BGB – Bürgerliches Gesetzbuch

BGH – Bundesgerichtshof, Sąd Najwyższy Republiki Federalnej Niemiec

BM – baza międzynarodowa prowadzona przez UNCITRAL, UNILEX, Uniwersytet Pace w Nowym Jorku, Uniwersytet w Bazylei

CISG online – Baza orzeczeń Uniwersytetu Pace w Nowym Jorku

ETS – Europejski Trybunał Sprawiedliwości

LG – Land Gericht, Sąd Krajowy Republiki Federalnej Niemiec

NJW – „Neue Juristische Wochenschrift”

Oberster Gerichtshof – Sąd Najwyższy Republiki Austrii

OBM – orzecznictwo z baz międzynarodowych

OLG – Oberlands Gericht, Wyższy Sąd Krajowy Republiki Federalnej Niemiec

OSA – orzecznictwo sądów apelacyjnych

OSNAPIUS – „Orzecznictwo Sądu Najwyższego. Izba Administracyjna, Pracy i Ubezpieczeń Społecznych”

OSNC – „Orzecznictwo Sądu Najwyższego. Izba Cywilna”

OSNCP – „Orzecznictwo Sądu Najwyższego Izby Cywilnej, Pracy i Ubezpieczeń Społecznych”

OSP – orzecznictwo sądów powszechnych

OTK ZU – „Orzecznictwo Trybunału Konstytucyjnego. Zbiór urzędowy”

OTK-A – „Orzecznictwo Trybunału Konstytucyjnego. Zbiór A”

OWU – ogólne warunki umowy

SA – Sąd Apelacyjny

SN – Sąd Najwyższy

SO – Sąd Okręgowy

SR – Sąd Rejonowy

sygn. akt – sygnatura akt

TK – Trybunał Konstytucyjny

TSUE – Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej

UN CLOUT – United Nations Case Law on UNCITRAL Texts

UNCITRAL – komisja ONZ do spraw międzynarodowego prawa handlowego

UNIDROIT – Międzynarodowy Instytut Unifikacji Prawa Prywatnego z/s w Rzymie

ZGB – Schweizerisches Zivilgesetzbuch

Streszczenie

Macieja Przysucha

Wykładnia art. 7 ust. 1 Konwencji Narodów Zjednoczonych o międzynarodowej sprzedaży towarów w orzecznictwie sądów

przygotowano pod kierunkiem prof. dr hab. Wojciecha Popiołka

Przedmiotem rozprawy jest opis rezultatu wykładni operatywnej norm zawartych w art. 7 ust. 1 Konwencji Narodów Zjednoczonych o międzynarodowej sprzedaży towarów. Treść pracy podzielona jest na V rozdziałów, z których każdy omawia odrębny aspekt mający wpływ na sposób nadania znaczenia wykładanym normom. Koresponduje to z odmiennymi metodami badawczymi zastosowanymi w pracy, zależnie od analizowanej materii.

Głównym założeniem pracy jest porównanie modelowego sposobu wykładni aktu wynikającego z intencji konwencjodawcy ujawnionego w materiałach legislacyjnych (r. I), ustalonych w nauce koncepcji wykładni (r. II) oraz kwalifikacji norm art. 7 ust. 1 Konwencji względem uzgodnionej w teorii i doktrynie prawa hierarchii norm prawnych (r. III). Ustalenia z r. I–III pozwoliły przedstawić wzorzec prawidłowej wykładni art. 7 ust. 1 KMST. Celem tych ustaleń była konfrontacja postulatów wykładni dogmatycznej z zastanym rezultatem wykładni operatywnej w orzecznictwie zagranicznym (USA i RFN, r. IV) i krajowym (r. V). Z tak ustalonego zakresu badania wyłączono analizę rozstrzygnięć sądów i trybunałów arbitrażowych. Tak określony zakres pracy pozwolił na sformułowanie pytań badawczych omówionych w r. V, a opartych na założeniu, iż nie można w toku wykładni pominąć treści norm-zasad Konwencji.

Realizacja powyższego założenia nastąpiła za pomocą pięciu metod badawczych – metody historycznej (r. I), metody dogmatycznej (r. II–III), metody prawnoporównawczej (r. IV). Kluczową z punktu widzenia tytułu pracy jest metoda empiryczna, zrealizowana przy pomocy badania ilościowego orzecznictwa sądów krajowych. Badanie rezultatów wykładni Konwencji, zawężone do sposobu stosowania norm-zasad z art. 7 ust. 1 aktu jest opisane w r. V pracy. Opisany w r. V rezultat badawczy został uzyskany poprzez metodę ilościową – analizę orzecznictwa (uzasadnień wyroków) względem sformułowanych pytań badawczych. Ogólny wniosek z badania ilościowego orzecznictwa pozwala na stwierdzenie, że stosowanie norm zawartych w art. 7 ust. 1 nie jest traktowane jako konieczny element prawidłowej wykładni Konwencji. W rezultacie zasada jednolitej wykładni i poszanowania międzynarodowego

charakteru Konwencji doznaje uszczerbku względem ukształtowanego krajową procedurą modelu wykładni. Wnioski końcowe pracy opisują wynik badania i przyczyny odmiennej od postulowanej w nauce prawa wykładni aktu.

Summary of the Doctoral Dissertation

titled: "Interpretation of Article 7(1) of the United Nations Convention on Contracts for the International Sale of Goods in Court Jurisprudence"

Prepared under the supervision of Professor Wojciech Popiołek

The subject of the dissertation is the analysis of the results of operative interpretation of the norms contained in Article 7(1) of the United Nations Convention on Contracts for the International Sale of Goods (CISG). The work is divided into five chapters, each discussing a distinct aspect that influences the process of assigning meaning to the interpreted norms. These aspects correspond to various research methods employed in the work, depending on the analyzed material.

The main objective of the dissertation is to compare the model approach to interpreting the legislative act based on the intentions of its drafters, as revealed in legislative materials (Chapter I); the established concepts of interpretation in legal doctrine (Chapter II); and the qualification of Article 7(1) norms concerning the legal hierarchy of norms defined in legal theory and doctrine (Chapter III). The findings from Chapters I–III enabled the establishment of a standard for the correct interpretation of Article 7(1) of the CISG. These findings aimed to confront theoretical postulates of dogmatic interpretation with the existing operative interpretation results observed in foreign jurisprudence (USA and Germany, Chapter IV) and domestic jurisprudence (Chapter V).

This confrontation facilitated the formulation of research questions discussed in Chapter V, based on the premise that the interpretative process cannot overlook the principles-norms content of the CISG.

The realization of this objective involved five research methods: the historical method (Chapter I), the dogmatic method (Chapters II–III), the comparative legal method (Chapter IV), and the empirical method. The empirical method, being key to the dissertation's title, was implemented through quantitative analysis of domestic court rulings. The analysis focuses on

the application of Article 7(1) principles-norms and is described in Chapter V of the dissertation.

The empirical research outcomes, obtained through quantitative analysis of court rulings (specifically the justification of the judgments), confirm that the application of Article 7(1) norms is not considered a necessary component of proper interpretation of the CISG. Consequently, the principle of uniform interpretation and respect for the international character of the Convention suffers in favor of the model of interpretation shaped by domestic legal procedures.

The final conclusions of the dissertation describe the research results and the reasons behind the divergence of judicial interpretation from the one advocated in legal scholarship.